

ΒΕΡΟΙΑΣ

923.

8
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

900

*Αριθ. εις

26923/15

~~Εξ. αριθ.~~
Δωρεά: Πυρινού
Παύλου

GRVER-00614

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

9
2
2
1

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

900-
26923

Αριθμ. εισαγ.

Έτος

1975

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ

ΔΗΜ. ΤΣΕΓΚΟΥ

Καθηγητού.

ΤΟΜΟΣ Α΄

1882.

Η ΑΡΧΑΙΑ

ἡ ἀνατολικὰ ἔθνη καὶ ἡ ἐλληνική.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

28 Ὁδὸς Ἀγίου Μάρκου 28.

1882.

Δημόσιον Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Πρόεδρος Περιφέρειας
1987

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

1987

Κατ' αμοιβήν των υπηρεσιών
από την Παιδεία του κράτους
από την Παιδεία του κράτους
από την Παιδεία του κράτους

ΑΙΤΗΣΗ
1987

1987

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

1987

1987

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Κατ' ἐπανάληψιν διδάξας τὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Γυμνασίῳ, καὶ νομίσας, ὅτι δύναμαι μικράν τινα συμβολὴν νὰ παράσχω τῇ σπουδαζούσῃ νεότητι ἐπελαβόμην τῆς ἐκδόσεως ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ εἰς τρεῖς τόμους, διὰ τὰς τρεῖς πρώτας γυμνασιακὰς τάξεις, συμφώνως πρὸς τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα τοῦ ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργείου.

Ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ τόμῳ προωρισμένῳ διὰ τὴν Α΄ τάξιν τοῦ Γυμνασίου περιλαμβάνεται ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, πλην τῆς τῶν Ῥωμαίων, διότι τὰ περὶ τούτων διδάσκονται εἰς τὴν δευτέραν τάξιν.

Πρὸς σύνταξιν ταύτης δὲν ἠκολούθησα ὠρισμένον τι κείμενον, ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὄψει πολλὰ τοῦ εἶδους τούτου ἐρρύθμισα τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἀνάγκας ἡμῶν.

Πέποιθα, ὅτι εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὠφελιμωτάτου τούτου μαθήματος καὶ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο θέλει ὅπως δῆποτε συντελέσει, καὶ πρὸς τοῦτο κατεβλήθη πᾶσα δυνατὴ ἐπιμέλεια.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαρτίου 1882.

...τοῦτον τὸν ἀνθρώπον ὁ
 ...τοῦτον τὸν ἀνθρώπον ὁ
 ...τοῦτον τὸν ἀνθρώπον ὁ
 ...τοῦτον τὸν ἀνθρώπον ὁ
 ...τοῦτον τὸν ἀνθρώπον ὁ
 ...τοῦτον τὸν ἀνθρώπον ὁ

Πᾶς γνήσιος ἀντίτυπος φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ
 γραφέως.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ορισμός. Ἡ λέξις Ἱστορία παρὰ τοῖς Ἀπτικοῖς σημαίνει γνῶνιν ἢ ἐκθεσιν γεγονότων ἀληθῶν ἢ ὡς ἀληθῶν λαμβανομένων.

Ἱστορία δ' ἰδίως εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἡ περὶ τὴν ἀφῆγησιν καὶ ἐξιστόρησιν τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρις ἡμῶν γεγονότων ἀσχολουμένη.

Τὰ γεγονότα ταῦτα παρεδόθησαν ἡτοι ἐξ ἰδίας αὐτοφίας καὶ ἐρεῦνης ὑπὸ συγχρόνων τοῖς γεγονόσι μαρτύρων, ἢ ὑπὸ ἐτέρων ἀφισταμένων μὲν κατὰ χρόνον, παραλαβόντων δὲ τὰς εἰδήσεις ἐξ ἀξιοπίστων μαρτύρων ἢ γραπτῶν μνημείων.

Ἡ ἱστορία ὅμως πάντα τὰ ἔθνη καὶ πάντα τὰ γεγονότα θέν ἀφηγείται, οὐδὲ ἐξετάζει, οὐδ' ἠθέληεν εἶναι δυνατόν τοῦτο, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἐφ' ὅλης τῆς γῆς ἢ μέρους αὐτῆς ἐπενήργησαν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν τύχην τῶν ἔθνων (*).

Ἐπομένως ἀντικείμενον τῆς ἱστορίας εἶναι τὰ ἔθνη καὶ τὰ γεγονότα ὅσα εὐδαιμονίας καὶ πολιτισμοῦ παρὰ τὰ ἐγένοντα ἐφ' ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Σημ. Τὰ βάρβαρα ἔθνη εἶναι ἀπακλεισμένα τῆς ἱστορίας ὁ Σχόλαστος λέγει ὅτι ἡ κατάστασις τῶν τοιούτων ἔθνων εἶναι ἐπιδεκτικὴ περιγραφῆς, ὡς καὶ ἡ τῶν ζώων, οὐχ ὅμως καὶ ἱστορίας, διότι ἱστορία ἔνευ πολιτείας, ἔνευ νόμων, ἔνευ ἐπιδόσεως, εἶναι ἀκατάληπτος. Τινὲς γράφοντες περαιτέρω ἀποκλείουσι τῆς γενικῆς ἱστορίας καὶ ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἔθνων, ὅσα τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν περιώρισαν ἐνθὺς τῶν ἰδίων ἐθνικῶν ὁρίων οὐδὲν ὡς ἐπενέγγισαντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, οἷοι εἶναι οἱ Σῆναι καὶ οἱ Ἰαπωνοὶ. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη ἀπορρίπτεται ὑπὸ τῶν πλείστων ἱστορικῶν, διότι καὶ ἂν

τὰ ἔθνη ταῦτα δὲν ἐπενήργησαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καθ' ὅλου κοινωνίας, οὐχ ἥττον καθ' ἑαυτὰ ἀποτελοῦσιν ἀξιόλογον τμήμα αὐτῆς.

Διαίρεσις τῆς Ἱστορίας. Ἡ ἱστορία διαιρεῖται διττῶς α) καθ' ἔθνη, β) κατὰ χρόνον. Καὶ καθ' ὕλην μὲν διαιρουμένη εἶναι καὶ λέγεται· 1) *Εἰδική*, ὅταν πραγματευῇται εἰδικῶς περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἢ τόπου, ἢ ἔθνους (Ἑλληνική, Ῥωμαϊκή, Ἰουδαϊκή ἢ Ἑβραϊκή, κτλ.). 2) *Γενική* ἢ *καθολική*, ὅταν πραγματευῇται περὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἐν γένει περὶ ἐκείνων ὅσα συνέβαλον εἰς διακόσμησιν ἢ μεταβολὴν τῆς κοινωνικῆς τούτου καταστάσεως.

Κατὰ χρόνον δὲ ἢ κατὰ χρονικά διαστήματα, αὕτη λέγεται *χρονολογικὴ διαίρεσις*, καὶ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη· 1) *ἀρχαίαν*, 2) *μέσην*, 3) *νέωτέραν*.

Καὶ ἡ μὲν ἀρχαία ἐκτείνεται ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους (; — 476 μ. Χ.).

Ἡ δὲ μέση ἢ τοῦ μέσου αἰῶνος ἀπὸ τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453 π. Χ.) ἢ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς (ἤτοι ἀπὸ 476 — 1492 μ. Χ.).

Ἡ δὲ νεωτέρα ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων (1492 — 1882 μ. Χ.).

Πηγαὶ τῆς Ἱστορίας.

Ὁ βίος παντός ἔθνους παρίστησι δύο κυρίως ἡλικίας, τὴν παιδικὴν ἢ μυθικὴν καὶ τὴν ἀνδρικὴν ἢ ἰδίως ἱστορικὴν. Τὰ γεγονότα τῆς πρώτης ἡλικίας ἀνάγονται εἰς τὸν κλάδον τῆς μυθολογίας καὶ ἔχουσι τὴν πηγὴν εἰς τὰς προφορικὰς παραδόσεις. Τὰ δὲ τῆς δευτέρας εἰς γραπτὰ μνημεῖα καὶ συγγραφεῖς συγχρόνους ἢ μεταγενεστέρους. Ἐπειδὴ δὲ αἱ προφορικαὶ παραδόσεις μεταδιδόμεναι ἀπὸ στόματος εἰς

στόμα ἄλλοιοῦνται, διὰ τοῦτο ποικίλα καὶ πολλάκις ἀντιφατικά παρίστανται ὑπ' ὅψει ἡμῶν τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ταύτης· ἐνῷ σπανίως παρατηρεῖται τὸ τοιοῦτον εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν. Ἐκ τούτου πηγὰί τῆς ἱστορίας εἶναι·

α) Μῦθος καὶ προφορικαὶ παραδόσεις.

β') *Μνημεῖα*, ἥτοι ἡ συμβολικὴ γραφὴ, τὰ ἱερογλυφικά, ἐπιγραφαί, νομίσματα, εἰκόνες, ἐρείπια οἰκοδομῶν κτλ.

γ') *Συγγραφεῖς* σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι.

Βοηθητικὰ ἐπιστήμηαι τῆς Ἱστορίας.

Ἰδίᾳ βοηθήματα ἀναπόσπαστα ἀπὸ τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ *χρονολογία* καὶ ἡ *γεωγραφία*, αἵτινες προδιορίζουσι τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον, καθ' ὃν τὰ ἱστορούμενα ἐλάβον χώραν, δι' ὃ καὶ δικαίως ὀνομάζονται *ὀργανισμοὶ τῆς ἱστορίας*.

Προπαιδευτικαὶ δὲ γνώσεις ἀπαιτοῦνται·

α) Ἡ *γνώσις τῶν ἱστορικῶν πηγῶν* καὶ ἡ κριτικὴ αὐτῶν.

β') Ἡ *ἀρχαιολογία*.

Χρονολογία.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ χρονολογία εἶναι διάφορος παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι, διὰ τοῦτο παρατίθενται ἔτη ἀξιοσημεῖωτα παρὰ τούτοις, διότι ἀνέκαθεν οἱ ἱστορικοὶ ἠρίθμουν κατὰ ταῦτα· τοιαῦτα εἶναι.

1. Τὸ τῆς *κοσμογονίας* ἥτοι τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὃ ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Συνέβη δ' ἡ *κοσμογονία* τῷ 5508 πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως.

Σημ. Τὸ ἔτος τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ διαφόρως ὀρίζεται.

2. Τὸ τῶν *Ἑλλήνων*, ἥτοι τὸ κατ' Ὀλυμπιάδας, ὃ συνιστάμενον ἐκ τετρακετοῦς χρονικῆς περιόδου, ἄρχεται ἀπὸ τῆς μονίμου συστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἢ μᾶλλον

τῆς ὑπὸ Κοροίβου ἀνασυστάσεως αὐτῶν, ἦτοι τῷ 776 π. Χ.

Τῆς χρονολογίας ταύτης πρῶτος ἐποιήσατο χρῆσιν κατὰ Πολύβιον ὁ Ἑλληνιστοριογράφος Τίμιμιος Ζήπας ἐπὶ Ἀλεξάνδρου· τοῦτον ἐμυμήθησαν ὁ Πολύβιος καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος.

3. Τὸ τῶν Ῥωμαίων ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης (ab urbe condita), ἥτις συνέπεσε τὸ 754 π. Χ.

4. Τὸ χριστιανικὸν ἀπὸ τῆς Χριστοῦ ἀρχόμενον ἐνανθρωπήσεως· ἀπὸ τούτου δὲ οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ ἀριθμοῦντες κατὰ ἔτη ὀρίζουσι ταῦτα πρὸ καὶ μετὰ Χριστόν.

Σημ. Τὸ χριστιανικὸν ἔτος ἦτοι τὸ ἔτος τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρωπήσεως ὥρισθη ὑπὸ Διονυσίου τοῦ καλουμένου μικροῦ καὶ εἰσαῆχθη ὡς ἐκκλησιαστικὴ χρονολογία ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Καστορίου.

5. Τὸ τῆς Ἑγίρας, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ ἀπὸ τῆς Μέκκας· εἰς τὴν Μεδίαναν, γενομένης τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 622 μετὰ Χριστόν, οὗ ποιοῦνται χρῆσιν οἱ Μωαμεθανοί.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων ὑπάρχον παρὰ τοῖς διάφοροις ἔθνεσι τῆς ἀρχαιότητος διάφοροι χρονολογίαι· οἱ Ἑβραῖοι π. Χ. ἐχρονολογοῦν ἀπὸ τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1483· ἀπὸ τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος 1003· ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας Βαβυλῶνος, 599.

Οἱ δ' Ἕλληνες δὲν εἶχον κοινὴν χρονολογίαν, ἀλλ' ὑπῆρχε διάφορος παρὰ ταῖς διαφόροις πόλειςιν. Ἐν Ἀθήναις ἐχρονολογοῦν κατὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ εἴτα κατὰ τοὺς ἐπωνύμους ἀρχοντας· ἐν Ἀργεὶ κατὰ τὰς ἱερείας τῆς Πραξ· ἐν Σπάρτῃ κατὰ τοὺς ἐφόρους· διὸ καὶ οἱ πρῶτοι ἱστοριογράφοι δὲν ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν χρονολογίαν, ἀλλ' ὁ μὲν πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος κατὰ γενεάς, ὁ δὲ Θουκυδίδης κατὰ ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ ἄλλοι ἄλλως.

Σήμερον κοινῶς παραδεδεγμένη χρονολογία εἶναι ἡ κατὰ

ἔτη πρὸ καὶ μετὰ Χριστοῦ γεννησιν, ἣν ἐπρότειναν ὁ I. B. Ρικκιόλιος, καὶ ἐδέχθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος.

Σημ. Λογικωτέρα χρονολογία διὰ τὴν γενικὴν ἱστορίαν ἡδύνατο νὰ ᾖναι ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸν διορισμὸν ταύτης ἐπικρατεῖ μεγίστη ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν χρονογράφων διὰ τοῦτο ἐζητήθη ἀσφαλέστερον σύστημα.

Ἠμετέριον ἐκ τῆς ἱστορίας.

Ἡ γνῶσις τῆς ἱστορίας εἶναι ὠφέλιμος εἰς πάντα ἄνθρωπον, διότι ἄνευ αὐτῆς οὔτε ἀληθοῦς παιδεία δύναται νὰ προκύψῃ, οὔτε δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα, ἃ ἔχει ὡς μέλος τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας, καὶ τὴν παρελθούσαν καὶ παρούσαν αὐτῆς κατὰστασιν. Αὕτη ρυθμίζει τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἀναπτύσσουσα τὰ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων, οἷον τὸ τῆς φιλοπατρίας, δι' οὗ τὰ μέγιστα διεπράχθησαν τῶν κατορθωμάτων· ὑποθάλλει δὲ καὶ ὑποστηρίζει καὶ τὸ θερησκευτικὸν αἶσθημα.

Πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ τῆς ἱστορίας ἐμβριθὴς καὶ σκόπιμος μελέτη, γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς ὀλίγων χωρίων. Ἄν τῶν προγεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς τῶν μελλόντων εὐβουλίας γίνεται παράδειγμα» λέγει ὁ Πλούταρχος· ὁ δὲ Διόδωρος «τοῖς μὲν γὰρ νεωτέροις τὴν τῶν γεγενηκότων περιποιεῖ σύνεσιν, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις παλυσπλασιάζει τὴν ὑπάρχουσαν ἐμπειρίαν· καὶ τοὺς μὲν ἰδιώτας ἀξιολογῇ ἡγεμονίας παρασκευάζει, τοὺς δὲ ἡγεμόνας τῷ διὰ τῆς δόξης ἀθροατισμῷ προτρέπεται τοῖς καλλίστοις τῶν ἔργων ἐπιχειρεῖν». Ὁ δὲ Πολύβιος (α. 35) «Καλλίστην, λέγει, παιδείαν ἡγητέον πρὸς ἀληθινὸν βίον τὴν ἐκ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας παραγινομένην ἐμπειρίαν· μόνον γὰρ αὕτη χωρὶς βλάβης ἐπὶ παντὶ καιροῦ καὶ περιστάσεως κριτὰς ἀληθινούς ἀποτελεῖ τοῦ βελτίονος.»

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

III Ἀρχαία ἱστορία διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα.

α') τὴν τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν,

β') τὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ

γ') τὴν τῆς Ῥώμης.

Εἰς τὰ ἀνατολικά ἢ ἀσιατικά ἔθνη περιλαμβάνονται 1) οἱ ἐπὶ τῆς Ἀσίας λαοί, ἥτοι Σῖναι, Ἰνδοί, Φοίνικες, Ἀσσύριοι, Βαβυλώνιοι, Ἑβραῖοι, Μῆδοι καὶ Πέρσαι, καὶ 2) οἱ ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς πεπολιτισμένοι λαοί.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΕΘΝΗ.

Α΄. Οἱ ἐπὶ τῆς Ἀσίας λαοί.

Περὶ τῆς Ἀσίας ἐν γένει.—Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ πρώτη κοιτίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἶναι δὲ ἡ μεγίστη τῶν ἡπείρων, βρεχομένη ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν καὶ μὴ διακοπτομένη ὑπὸ θαλασσῶν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων κειμένη ἦτο ἡ μᾶλλον ἐπιτηδεύει ἵνα ἐπὶ καὶ τροφὸς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ γείνη.

Μεγάλη σειρὰ ὀρέων διαιρεῖ αὐτὴν εἰς τρία μέρη, τὸ ἀρκτικόν, τὸ μέσον καὶ τὸ μεσημεριονικόν· τὸ τελευταῖον δὲ εἶναι τὸ θέατρον τῆς ἐνεργείας τῶν ἀρχαιοτάτων ἐθνῶν.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ πατρίς τῶν ἐπισημοτέρων καὶ ἀρχαιότερων θρησκειῶν, διότι εἰς μὲν τὴν μέσην καὶ ἀνατολικὴν Ἀσίαν ἐπεκράτησαν αἱ διδασκαλῖαι τῶν Βραχμάνων, τοῦ

Βούδα, τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Κομφυκίου καὶ Φώ, εἰς δὲ τὴν
δυτικὴν ἢ Ἑβραϊκὴν, ἢ Χριστιανικὴν καὶ Μωαμεθανικὴν.

Ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔλαβον ὑπαρξίν αἱ ἐντελέσταται γλῶσσαι,
αἱ πλείσται τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἐνταῦθα ἐπενοήθη
ἡ γραφή, ἀνεπτύχθησαν ἡ βιομηχανία, τὰ ἐμπόριον καὶ
τέλος.

Ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐβλάστησαν τὰ πρῶτα τοῦ πολιτισμοῦ ἄνθη,
ἅτινα προώρως ἐμάρανεν ἡ πολυτέλεια, ἡ ἀκολασία, ἡ πολυ-
γάμια καὶ ὁ δεσποτισμὸς.

α) Σῖναι.

Οἱ Σῖναι εἶναι ἔθνος ἀρχαιότατον, καταγωγῆς Μογγολικῆς,
κεκτημένον πρὸ πολλῶν χιλιετηρίδων πολιτισμὸν τινα, ἀλλ'
ἔνεκα τῆς ἀπομονώσεως αὐτοῦ ἐμεινεν ὅτε πολιτισμὸς καὶ ἡ
νομοθεσία αὐτοῦ ἀμετάβλητος. Ἡ ἀπομόνωσις αὕτη ἀπέβη
δυνατὴ διὰ τὴν μερίστην τοῦ ἁράτου ἐκτασιν, ἔχοντος ἀ-
φρονίαν καὶ ποικιλίαν προϊόντων, διότι χωρίζεται δι' ὀρέων
καὶ ἀπροσίτων θαλάσσων καὶ πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ 300
μῖλια μακροῦ Σινικοῦ τείχους, καὶ τελευταίου διότι ὁ λαὸς
ἦν ἡμέτερος καὶ τὸ πολίτευμα ἀπηγόρευεν αὐτοῖς τὴν μετὰ
ξένων ἐπιμιξίαν. Ἐν τοῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγ-
γράμμασι οὐδὲν ἀναφέρεται οὔτε γεωγραφικόν οὔτε ἱστορικόν
περὶ Σινῶν, τὰ δὲ κατ' αὐτοὺς μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐρευνῶν
τῶν περιηγητῶν.

Πολίτευμα Σινῶν.—Τὸ πολίτευμα τῶν Σινῶν εἶναι
ἀπόλυτος μοναρχία· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ εἶναι καὶ πολιτικὸς
ἅμα δὲ καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἀρχων· ἅπαν τῇ ἔθνει θεωρεῖται
μία οἰκογένεια, ἥς προΐσταται ὡς οἰκοδεσπότης ὁ αὐτοκρά-
τωρ, εἰς δὲ πάντες ἀφείλουσι τυφλὴν ὑποταγὴν καὶ ὁσονύμ-
λιστα θεόθεν ἔχει τὸ κράτος, καὶ ὡς θεὸς τιμᾶται ὑπὸ τὸ
ὄνομα Ὑῖος τοῦ Οὐράνου. Ἡ ἐξέσις τῆς νομοθεσίας τῶν Σινῶν

καὶ ἡ ἀσφαλესτέρα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας αὐτῶν πηγὴ εἶναι ἡ συλλογὴ **Σου-Κίγγ**, περιέχουσα ἠθικὰς διατάξεις πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ κράτους, καὶ τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα τῶν κυβερνητῶν καὶ κυβερνωμένων. Ὁ δὲ μέγας Κομφούκιος, διώρθωσε τὰς ἱερὰς βίβλους τῶν Σινῶν.

Τὴν πρώτην μεταβολὴν ὑπέστη τὸ πολίτευμα τοῦτο ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν **Tsche-u**, ἧς ἀρχηγὸς ἦν ὁ **Wu-wang**. Οὗτος δηλαδὴ βοηθούμενος καὶ ὑπ' ἄλλων μεγιστάνων κατέλαβε τὴν βασιλείαν· ἀλλ' ἔκτοτε διενεμήθη ἡ χώρα μεταξὺ τῶν μεγιστάνων, οἵτινες ἐθεώρουν μὲν τὸν βασιλέα ἀνώτατον κυριάρχην, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἐλεύθεροι· ἡ τοιαύτη διαίρεσις ἐξησθένησε μὲν τὴν κυβερνητικὴν δύναμιν, ἀλλ' ὅμως συνετέλεσε διὰ τῆς συστάσεως πολλῶν πολιτισμοῦ κέντρων εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἐπὶ τῆς δυναστείας ταύτης ἔζησεν ὁ Κομφούκιος, ὅστις ἐρρύθμισε κατὰ τὸν φυσικὸν τῶν Σινῶν χαρακτῆρα τὸν πολιτικόν, διανοητικόν καὶ θρησκευτικόν εἶον αὐτῶν.

Ὁ Κομφούκιος ἔζησε περὶ τὸ 550 ἔτος π. Χ. περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Περσῶν βασιλέως Κύρου, κατήγετο ἐκ λαμπρᾶς οἰκογενείας, ἀπέθανε 75 ἐτῶν γενόμενος. Οὗτος μετερρύθμισε ἢ διώρθωσε τὰς ἱερὰς βίβλους τῶν Σινῶν, καὶ συνέγραψε· 1) τὸ **Σχικίγγ** 2) τὸ **Τεσχογγετσιοῦ**, περιέχων τὴν ἱστορίαν 12 βασιλέων 3) τὸ **Λικί** ἥτοι συλλογὴν νόμων, καὶ ἐθίμων κοσμικῶν καὶ θρησκευτικῶν.

Ἡ ἠθικὴ διδασκαλίᾳ τοῦ Κομφουκίου ἐν συνόψει εἶναι αὕτη.

1) ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ὑποταγὴν εἰς τὸν Θεόν, σέβας καὶ ἀγάπην.

2) ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

3) ὀφείλει νὰ ὑποτάσῃ τὰ ἑαυτοῦ πάθη εἰς τὸ λογικόν, καὶ

νά μὴ πράττη μὴδὲ νά λογιζῆται μὴδὲν ἐναντίον εἰς τὸν ὁρ-
θὸν λόγον.

4) Ἡ ἀρετὴ ἀνήκει εἰς πᾶσαν τάξιν ἀνθρώπων, δι' ὃ ὁ
βασιλεὺς, ὅταν δὲν εὗρίσκη μεγάλους ἀνδρας μεταξὺ τῶν εὐ-
γενῶν, πρέπει νά ἐκλέγῃ αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀναρέτων πολιτῶν,
πρὸς συγκρότησιν τῶν εὐγενῶν.

5) Ὁ καλὸς βασιλεὺς μεταχειρίζεται τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ
εἰς τὴν διοίκησιν, ὡς ὁ ἀρχιτέκτων τὰ ξύλα εἰς τὰς οἰκοδο-
μὰς, μὴ ἀποδοκιμάζων τὸ κατάλληλον νά γείνη τῆς οἰκοδομῆς
ὑποστήριγμα, καὶ ἂν μικρὸν τι ἔχῃ ἐλάττωμα.

6) Ἐὰν ὁ βασιλεὺς θέλῃ νά λέγῃ πάντοτε πρῶτος τῇν ἑαυ-
τοῦ γνώμην, οὐδέποτε θέλει ἔχει συμβούλους.

7) Ἡ σοφία καθύπαι ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ, ἥ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀ-
νάβασις δὲν εἶναι ὅσον κοινῶς ὑποτίθεται δύσκολος διότι, ὅσα
τις προχωρεῖ, τόσον εὗρίσκει αὐτὴν εὐκολώτερον.

8) Ἡ σταθερὰ ἀρετὴ εἰς τὸν βασιλέα ὡφελιμώτερά τῆς πο-
λυμηχανοῦ πολιτικῆς.

9) Μὴ λέγε περὶ σεαυτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους μήτε καλόν,
διότι δὲν θέλουσι σὲ πιστεύσει, μήτε κακόν, διότι τότε θέ-
λουσι σὲ πιστεύσει περισσότερο ἀφ' ὅ,τι λέγεις.

Περὶ τὰ 200 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κομφουχίου ὁ
ἰσχυρότατος τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας καταβαλὼν τοὺς ἄλ-
λους ἤνωσε πάλιν εἰς ἓν κράτος πᾶσας τὰς ἡγεμονίας, ἀλλ' ἡ
δυναστεία αὕτη τῶν Tsin ἐκράτησε τὴν βασιλείαν μόνον
περὶ τὰ 42 ἔτη, ἤτοι μέχρι τοῦ 206 π. Χ. Ὁ δεύτερος
τῆς δυναστείας ταύτης βασιλεὺς **Τσεγγβάγγ** παρέδωκεν εἰς
τὸ πῦρ τὰ ἱερὰ βιβλία, τὰ ὅποια ὁ Κομφουκίος εἶχε συντά-
ξει κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, πλὴν τῶν πραγματευο-
μένων περὶ γεωργίας, ἰατρικῆς καὶ τεκτονικῆς· αὗτος ἠύ-
ξησε τὸ κράτος διὰ κατακτήσεων καὶ συνεπλήρωσε τὴν

κατασκευὴν τοῦ μεγάλου τείχους, ἵνα προφυλάττῃ τὸ κράτος ἀπὸ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων.

Καὶ ἡ δυναστεία αὕτη τῶν Tsing κατελύθη διὰ στάσεως καὶ ἔκτοτε ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οὐδὲν ἄξιον λόγου διεπράχθη ὑπὸ τῶν διαδόχων δυναστειῶν, μέχρις οὗ τῇ 57 π. Χ. οἱ Σῖναι ἤλθον εἰς σχέσιν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Ἰαπωνίας παρ' ὧν οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἔλαβον δῶρα, καὶ μετέδωκαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ των. Ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Tsong, ἥτις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 960—1280 Μ. Χ. ἐπικράτησε πλήρης ἐλευθερία πνεύματος καὶ ἐπιμιξίας, δι' ἣ οἱ μεταγενέστεροι Σῖναι κατακρίνουσι ταύτην· περὶ τὰ ἔσχατα δὲ τῆς δυναστείας ταύτης ἡ ἡγεμονία τῶν Μογγόλων **Τσιγγισχάν** κατέκτησε τὸ πλεῖστον τῆς Σινικῆς, ὃ δὲ αὐτοῦ ἔγγονος **Κιουβλά** καταβάλειν τὴν δυναστείαν τῶν Tsong ἐκυριάρχησεν ἀπάσης τῆς Σινικῆς τῇ 1280. Ἡ Μογγολικὴ αὕτη κυριαρχία διήρκεσε μέχρι τοῦ 1368, ὁπότε κατελύθη δι' ἐπαναστάσεως, ἥ ἀρχηγὸς ἦν ὁ Hong-wu, ὅστις βασιλεύσας ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς δυναστείας τῶν Ming, ἥτις ἤρξε μέχρι τοῦ 1644, ὁπότε κατελύθη ὑπὸ τῶν Μανδ-σχοῦριων οἰκιστῶν τὸ ΒΑ μέρος τῆς Σινικῆς, οἵτινες κυβερνῶσι μέχρι σήμερον.

Ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως περιορίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων θεσμῶν, ἠθῶν καὶ ἐθίμων, μενόντων ἀεὶ ἀμεταβλήτων, ἡ δὲ διοίκησις ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν λογίων, ἐξ ὧν λαμβάνονται οἱ ἀρχόντες καλούμενοι *Μανδαρῖναι*, οἱ δὲ σοφώτατοι αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους, ὅπερ νομοθετεῖ καὶ κρίνει περὶ ὅλων τῶν ὑποθέσεων ἀμετακλήτως, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τὴν ἀπόλυτον θέλησιν τοῦ μονάρχου αὐτῶν· ἡ διοίκησις δὲν εἶναι αὐθαίρετος, ἀλλὰ διαγεγραμμένα, καὶ αὐτὸς ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἶναι προδιαγεγραμμένος.

Βιωτικαὶ ἀσχολίαι.—Ἡ βιομηχανία καὶ αἱ τέχναι ἀνε-

πτύχθησαν μὲν πρωϊμώτατα, ἀλλ' ἔμειναν ἐν στασιμότητι ἢ γεωργία ἔμεινεν ἀτελής, ἀλλὰ τὴν μεταξουργίαν, τὴν κεραμευτικὴν, τὴν ναυπηγίαν, τὴν πυρίτιδα, τὸν μόλυβδο, καὶ τὴν τυπογραφικὴν ἐγνώριζον πρῶτοι πάντων τῶν ἀρχαίων ἔθνων· ἴδιον δὲ τῶν Σινῶν ἐπινόημα εἶναι ἡ βομβυκοτροφία καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς μετάξης.

Χαρακτήρ Σινῶν. — Οἱ Σῖναι εἶναι ἡμέραι, φιλόπονοι, κενόδοξοι καὶ ἀκοινῶνητοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπιτήδαιοι προόδου· εἰς δὲ τὰ ἔργα τῆς τέχνης δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ καλόν, ὅπως οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' εἰς τὸ ὠφέλιμον, τὸ τεχνικόν καὶ ἐν γένει τὸ λογιζόμενον.

Θρησκεία Σινῶν. — Τρία εἶδη θρησκευματος ἐπικρατοῦσιν ἐν τῇ Σινικῇ· 1) τὸ τοῦ **Κόμφουκίου**, ἥτοι τὸ τῶν λογίων, καθ' ὃ ὑπάρχει θεὸς ἀόρατος οὐ θεόμενος προσκυνήσεως· τὸ θρησκεῦμα τοῦτο διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος φθάνει εἰς τὴν ἀληθὴ εὐδαιμονίαν διὰ τοῦ **ἐαυτὸν γινῶναι**, διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ὕλης εἰς τὸ πνεῦμα, διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος καὶ διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης· 2) τὸ τοῦ **Μάοτσε** ἀρχαιότερον τοῦ προτέρου, παραδεχόμενον ὡς ἀρχὴν τοῦ παντὸς ὑπέρτατόν τι καὶ αἰδίου πνεῦμα, οὐ ἀπόρροια αἱ ψυχαί, αἵτινες διάγουσαι μὲν ἀγνῶς ἐν τῷ βίῳ ἐπανήρχοντο καὶ ἠνοῦντο μετὰ τοῦ αἰδίου πνεύματος, ἀποπλανηθεῖσαι δὲ καὶ ἁμαρτήσασαι μετεμψύχουν ἄλλα σώματα· ἡ πίστις αὕτη οὐκ ὀλίγον συνεβάλλετο εἰς τὸ νὰ συγκρατῇ τὸ ἦθος τῶν πολιτῶν· 3) τὸ τοῦ **Τῶ**, ὃς λέγεται ὅτι ἐγεννήθη ἐν Κασχιμῖρ κατὰ τὸ 1027 π. Χ., λίαν διαδομένον παρὰ τῷ λαῷ, καὶ τὸ ἀρχαιότατον πάντων, ἐμμοιάζον τὰ μέγιστα πρὸς τὸ τῶν Βραχμάνων καὶ τοῦ Βούδα· (περὶ οὗ ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος κατωτέρω ἐν τῇ περὶ Ἰνδῶν κεφαλαίῳ).

Ἀνατροπή. — Αὕτη δὲν προτίθεται τὴν ἀνάπτυξιν καὶ

ὕψωσιν τῆς διανοίας, ἀλλὰ μόνον τὴν γνῶσιν τῶν ὑπὸ τῶν προγόνων πεπραγμένων καὶ γνωσθέντων· πᾶσα δὲ γνῶσις καὶ πᾶσα πολιτικὴ πράξις ἐκτίθεται δι' ἀξιωματῶν ἀπομνημονευομένων· αὕτη ἡ ἀνατροφή, ὁ τρόπος τοῦ ζῆν καὶ τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματος κατέστησαν αὐτοὺς δειλοὺς καὶ ἀδυνάτους, καὶ ὁμῶς ἔχουσι περὶ ἐαυτῶν ὑψηλὴν ἰδέαν καὶ περιφρονοῦσι τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Γλῶσσα Σινῶν.—Ἡ γλῶσσα τῶν Σινῶν εἶναι δυσκολωπάτη, διότι αἱ λέξεις συνίστανται οὐχὶ ἐκ τῆς ἐνώσεως στοιχειῶν καὶ συλλαβῶν, ἀλλ' ἐξ ἀπλῶν ἡμερίων ἢ εἰκόνων· στερεῖται κλίσεων καὶ συζυγιῶν, αἱ δὲ σχέσεις τῶν λέξεων ὀρίζονται διὰ τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ τῆς βοηθείας μορίων· τὸ σύνολον τῶν Σινικῶν λέξεων εἶναι 450, ἀλλὰ μίαν λέξιν πολλάκις ἔχει 30 καὶ πλέον σημασίας.

6) Ἰνδοί.

Οἱ Ἕλληνες πρῶτοι ἀναφέρουσι περὶ τῶν Ἰνδῶν· ἀλλ' αἱ τοῦ Προδότου καὶ Κτησίου διηγήσεις εἶναι ἀτελεῖς καὶ οὐχὶ ἀκριβεῖς, ὥς στηριζόμεναι μόνον εἰς Περσικὰς παραδόσεις· μετὰ τὴν ἐκστρατείαν μάλιστα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (327 π. Χ.) ἐγνωσθησάν τε κατ' αὐτοὺς, καὶ ἔτι μᾶλλον μετὰ τὰς ἐκστρατείας Σελεύκου τοῦ Νικατόρος (312 π. Χ.), φθάσαντος μέχρι τοῦ Γάγγου. Οἱ Ἰνδοὶ κατήλθον παλαιάτατα ἐκ τῆς Θιβητίας εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Γάγγου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἐπονομάζεται, διαρρεομένην χώραν, τὴν πλουσίαν καὶ γόνιμον, ἀνταλλάξαντες τὸν πρότερον αὐτῶν νομαδικὸν εἶον διὰ τῆς εἰς βίους διαίτησός.

Ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀναφέρονται δύο ἐπισημώτατοι ἡγεμόνες ὁ Πῶρος καὶ ὁ Τάξιλης· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Ἰνδὸς Σανδρόκυπτος (σεληνοπούλακος) ἐκυριάρχησε τοῦ τε δυτικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς Ἰνδικῆς, ἀλλ' ἀμέσως προσεβλήθει

ὑπὸ τοῦ Σελεύκου Α' ὑπεχρεώθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· μέχρι δὲ τῆς 2 π. Χ. ἑκατονταετηρίδος οἱ διάδοχοι τοῦ Σανδρόκοττου διετέλουν ὑποτελεῖς τῶν βασιλέων τῆς Συρίας· ὀλίγους χρόνους ἔπειτα τὸ δουτικὸν τῆς Ἰνδικῆς μέρας ὑπέκυψεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος τῆς Βακτριανῆς, καὶ τότε ἐδασίλευσαν οἱ **Βικραμαδιτύας** καὶ **Σαλιβαχάνης**, ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου ἤκμασαν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Βακτριανῆς κυριαρχίας μέρη τινὰ τῆς Ἰνδικῆς ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας· κατὰ δὲ τὴν 10 π. Χ. ἑκατ. ὑπετάγη εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ ἀπέβαλε πλεόν δια πάντος τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς.

Πολιτικὸς ὀργανισμὸς τῶν Ἰνδῶν. Τὸ πολίτευμα τῶν Ἰνδῶν ἦτο ἀπόλυτος μοναρχία, κατ' οὐσίαν ὅμως ἦτο ἱερατικόν, διότι οἱ βασιλεῖς ἐκυβέρνηον διὰ τῶν Βραχμάνων.

Οἱ Ἰνδοὶ διαιροῦνται εἰς πέντε τάξεις ἢ βίους. 1) Οἱ *Βραχμᾶνες*, 2) οἱ *Ξατρύαι* ἢ *Ξατροὶ* (*Kshatryas*), 3) οἱ *Βαῖσύαι* (*Vaisyas*), 4) οἱ *Σοῦδραι* (*Sūdras*), 5) οἱ *Πάρται*. Τούτων αἱ τρεῖς πρῶται περιελάμβανον τοὺς κατακτητάς, αἱ δὲ δύο ἄλλαι τοὺς ὑποδουλωθέντας. Ἰσχυροτάτη τῶν τάξεων εἶναι ἡ πρώτη, διότι ἡ δευτέρα, ἥτις ἠδύνατο ν' ἀμφισβητήσῃ τὰ πρωτεῖα περιέπεσεν εἰς χυανότητα ἐνεκα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐλλείψεως ἐξωτερικῶν πολέμων.

1) Οἱ **Βραχμᾶνες**, ὠνομάσθησαν οὕτω ἀπὸ τοῦ Βράμα· αὗτοι ἦσαν ἱεροὶ καὶ ἀπαράβιαστοι, καὶ δὴ προνομιοῦχος τάξις, διό ἦσαν ἀτελεῖς φόρων, ἀπετέλουν τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως καὶ κατεῖχον πλείστας πολιτικὰς θέσεις καὶ τὰς ἀνωτάτας μάλιστα, ἔζων μετὰ παραδειγματικῆς σκληραγωγίας, διότι ἱστάμενοι πολλάκις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς δι' ἄλλης τῆς ἡμέρας καὶ ἐκτεθειμένοι εἰς τοῦ ἡλίου τὸν καύσωνα, ἐγύμναζον εἰς τοὺς πόνοους τὸ σῶμα αὐτῶν, καὶ τοῦτο πρὸς ἀπάυσιν αἰωνίου ζωῆς, δὲν ἔτρωγον κρέας, διότι ἐπίστευον εἰς

τὴν μετεμψύχωσιν. Ἦσαν δὲ τόσον εὐοιμοθάνατοι, ὥστε πρὸς ἀποφυγὴν ἀσθενειῶν καὶ τοῦ φυσικοῦ θανάτου ἐρρίπτοντο εἰς τὰς ἀνημμένας φλόγας τῆς πυρᾶς. Πολλοὶ τούτων ἔζων γυμνοί, ἐξ οὗ καὶ γυμνισοφιστὰι ὠνομάζοντο.

Οἱ Βραχμᾶνες ἦσαν ἱερεῖς τῶν Ἰνδῶν ὡς οἱ Λευῖται τῶν Ἑβραίων, ἦσαν ἔφοροι τῆς θρησκείας, νομοφύλακες, ταμίαι σοφίας, ἐντασχοιοῦντο εἰς τὴν ἀστρολογίαν, ἦσαν προφῆται, θεολόγοι καὶ φιλόσοφοι. Ἀνεγειρόμενοι τὸ πρῶτ' ἐνίπτοντο καὶ ἀνεγίνωσκον εἴτα τὰ βιβλία τῆς Βέδας, οὐδενὸς παρόντος, πλὴν ἑνὸς χειρῶνακτος, οὕτω διήρχοντο τὸ πλεῖστον τοῦ βίου μεθ' ὃ μετέβαινον εἰς ἔρημον, ὅπως διέλθωσι τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτῶν.

Ἰνα γένηται Βραχμᾶν ἔπρεπε 36 ἔτη νὰ ζῇ πλησίον Βραχμᾶνος καὶ νὰ φέρηται μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ, καὶ νὰ μάθῃ τὴν δίαιταν αὐτῶν.

2) Οἱ **Ξατρώαι** ἢ **Ξατροὶ** (Kshatrias ἤτοι μάχιμοι) ἦσαν πολεμιστὰι καὶ ἀπετέλουν τὴν στρατιωτικὴν ἀριστοκρατίαν, ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ βασιλεῖς καὶ αὐτοὶ ἐπολέμουν ἐν ἀνάγκῃ.

3) Οἱ **Βαῖσύαι** (Vaisyas) ἤτοι ἔμποροι, κάπηλοι καὶ γεωργοί. Οὗτοι ἐτιμῶντο κατὰ τὴν ἐκ τῆς γεωργίας ὠφέλειαν· δὲν ἀπέσπων ποτὲ αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν, ἵνα ἀπασχολήσωσιν αὐτοὺς ἀλλαχοῦ· ἐν πολέμῳ ἐθεωρεῖτο ἱερὸν καθῆκον νὰ μὴ ἐγγίσωσι μήτε τὰ ἄτομα αὐτῶν, μήτε τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Ἡ γῆ ἅπασα ἦτο βασιλική, ἐλάμβανον δ' οἱ γεωργοῦντες μόνον τὸ τέταρτον τῶν καρπῶν.

4) Οἱ **Σουδράαι** (Sûdras) ἤτοι χειρῶνακτες καὶ ὑπηρέται. Εἰς τούτους ἦτο ἀπηγορευμένη ἡ ἀνάγνωσις πῶν ἱερῶν βιβλίων (Βεδῶν).

5) Οἱ **Παρέαι** (βέβηλοι), οὗτοι ἦσαν πολυπληθέστεροι καὶ ἀπερριμμένοι, καὶ πᾶσα πρὸς τούτους κοινωνία ἦτο ἀπη-

γορευμένης, διότι θεωροῦντο ὡς καθάρματα καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ κατοικῶσιν ἐν πόλεσι ἢ χωρίοις· ἡ θεωρία τῶν ἤρκει νὰ μιάνῃ τοὺς καθαρούς, ὅθεν ἐὰν διέσχογοντο πρὸ τῶν Βραχμάνων ἐδιώκοντο ἢ ἐπονεύοντο, ἵνα μὴ μολύνωσι τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα· πᾶν ὅ,τι ἤγγιζον καὶ διὰ τῆς σκιάς τῶν ἀκόμη θεωρεῖτο ἀκάθαρτον. Ὑποτίθεται ὅτι οἱ Παρία εἶναι λείψανς τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἰνδικῆς, οὓς ὑπεδούλωσαν οἱ ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Τιβέτ κατελθόντες Ἀριοι, ἢ ἀπόγονοι κακούργων ἢ πτωχῶν. Πιθανόν ὅτι ἐκ τούτων κατὰγονται καὶ οἱ σήμερον ἀνά τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένοι Γύφτοι ἢ Κατσιβάλαι ἢ Ταίγγαροι.

Οἱ τῶν τριῶν πρώτων τάξεων ὄντες λευκοὶ λέγονται ἀναγεγεννημένοι καὶ συνάπτονται δι' ἐπιγαμίας. Ἡ τοιαύτη διαίρεσις τῶν πολιτῶν εἰς γένη ἢ τάξεις δεσμεύει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐπίδοσιν.

Θρησκεία Ἰνδῶν. — Οἱ Ἰνδοὶ κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐπίστευον τὴν Βραχμανισμόν ἥτοι ἐλάτρευον τὸν Βράχμα, ἐξ οὗ προέκυψεν ὁ Βουδισμός, ἐκ τοῦ βασιλόπαιδος Βούδα· κατὰ δὲ τοὺς νεωτάτους ἀνεγένησαν καὶ δύο ἀσήμενοι αἵρέσεις ἡ τῶν Δαϊνῶν καὶ ἡ τῶν Σίκκων.

Κατὰ τὸν Βραχμανισμόν ὑπάρχει πανάρχαιόν τι Ὄν καὶ ὑπέρτατον καλούμενον Βράχμα ἢ Βράμα (=μέγα), τοῦτο δὲν εἶναι πρόσωπον οὐδὲ παρίσταται δι' εἰκόνων, οὐδὲ λατρεύεται ἐν τοῖς ναοῖς, ἀλλ' εἶναι δύναμις συνέχουσα καὶ ζωογονοῦσα τὰ ὄντα· ἐξ αὐτοῦ ἐξῆλθον τὰ πάντα δι' ἐκροῆς καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἐπιστρέφουσι διὰ τῆς μετεμψυχώσεως. Κατὰ τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως ἡ ψυχὴ προϋπῆρχε, μετὰ θάνατον θέλει ἐπιζῆσει, ἀλλὰ πρὸ τούτου θέλει διέλθῃ διὰ πολλῶν ἄλλων σωμάτων, ζώων καὶ φυτῶν, κατὰ τὴν ἡθικότητα αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ὑψίστου ὄντος, τοῦ Βράμα, ἔλαβον τὴν ἀρχὴν

τρία ἄλλα πνεύματα ἢ μορφαί· 1) ὁ Δημιουργὸς καὶ νομοθέτης (*Βραχμᾶς ἢ Βράμας*) 2) ὁ Βισχνοῦς ἦτοι ὁ συντηρῶν τὸν κόσμον ἢ συντηρητὴς καὶ 3) ὁ Σχίβεν ἦτοι ὁ καταστροφεὺς.

Ὁ Βραχμᾶς ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς τὸν ἱερὸν νόμον, ὅστις περιέχεται εἰς τὸν *Κώδικα* τοῦ *Μανῦ*, ἐν ᾧ περιέχονται· 1) τὰ παραγγέλματα τῶν Βεδῶν· 2) τὰ κατὰ παράδοσιν δίκαιον καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων καὶ 3) τὰ γνῶμικὰ καὶ αἱ διδασκαλίαι τῶν παλαιῶν ἱερέων καὶ σοφῶν. Ὁ νόμος οὗτος θεοποιεῖ τοὺς βασιλεῖς. Ὁ βασιλεὺς, λέγει, πληροῖ λάμψεως καὶ εὐεργεσίας πάντας τοὺς θνητούς, ζωογονεῖ ὡς ἥλιος, καὶ θαμβεῖ τοὺς βλέποντας αὐτόν· ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ διεισδύει πανταχοῦ ὡς ὁ ἄνεμος κτλ.

Ὁ δὲ Βισχνοῦς ἐπιφαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς, ἐσάνις ἢ κακία καὶ ἡ τυραννία ἀπειλοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα δι' ὀλέθρου· δεκάκις κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐσαρκώθη καὶ μετεμορφώθη ἡ θεότης αὐτῇ, ὅπως σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἐπαναγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς.

Ὁ δὲ Σχίβεν εἶναι ὁ γενικὸς κριτὴς ὁ ἀμείνων καὶ τιμωρῶν ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ μετ' αὐστηρότητος καὶ δικαιοσύνης. Αἱ τρεῖς αὗται θεότητες εἶναι τρεῖς ἐκφάνσεις ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ τοῦ *Βράχμα*· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ τούτου, ὅστις θεωρεῖται ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, ὑπάρχει καὶ ἑτερόν τι ὃν θεωροῦμενον ὡς ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ καὶ ἐπεινομαζόμενον *Μαῖσασούρ*· τοῦτο συναπειθεῖσαν μετ' ἄλλων θεῶν ἐρρίφθη εἰς τὸ ὄκηδρά (= σκύτος) ὑπὸ τοῦ Βράχμα, ὅστις ἄμως ἐπειτα ἐνδοὺς εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν μεγάλων θεῶν συνεχώρησεν τοὺς ἀπασιάτας καὶ ἔδωκε τὰ μέσα τοῦ νὰ βελτιώσωσι τὴν ἀθλίαν κατάστασίν των. Τότε δὲ ἐποίησε κατὰ πρῶτον ὕλικόν κόσμον καὶ διέταξε νὰ διέρχωνται 15 διαφόρους μορφαί. Κν μὲν ταῖς ἐκτὸς κατωτέραις καταστά-

σεσιν εἰσέρχονται εἰς σώματα διαφόρων ζώων πρὸς τιμωρίαν. Ἡ δὲ ὀγδόη κατάστασις εἶναι ἡ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι δοκιμασία, καθ' ἣν ἐὰν μὲν διαγάγῃ βίον ἀγνόν, θεοσεβῇ καὶ ἐγκρατῇ, βαίνει τὴν πρὸς τὸ ὑπέρτατον ὄν ἄγουσαν, ἐν ἐναντία δὲ περιπτώσει ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων μεταβαίνει εἰς κατώτερον ζῶον καὶ ἀρχίζει νέα δοκιμασία καὶ τιμωρία. Αἱ δὲ ἑπτὰ ἀνώτεραι καταστάσεις εἶναι ἡ τοῦ τελείου ἀγνισμοῦ τῶν δαιμόνων. Ὁ Μωῖσασοῦρ ὅμως ἐπέμεινεν εἰς τὴν κακίαν καὶ προσπαθεῖ νὰ παρασύρῃ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἀνθρώπους· κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θέλει κατέλθῃ ὁ Σχιβεν ἐν εἵδει φλέγοντος πυρός καὶ θέλει ἀπολέσει τὰ πάντα.

Ὁ Βουδισμός. Κατὰ τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας τῶν Βραχμῶν ἀντέστη ὁ τοῦ Ἰνδικοῦ θρησκευματος ἀναμορφωτῆς Βούδας. Ὁ Βούδας ἦτο υἱὸς βασιλέως ἀποθέμενος τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις τοῦ βίου, ἐνεδύθη τὸ 29 ἔτος τῆς ἡλικίας του ῥάκη καὶ ἀπεχώρησε τοῦ κοσμικοῦ θορύβου εἰς τὰ δάση, ἐνθα ἔζη δι' ἐλεημοσύνης, ἣν ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰ ἐκεῖ πλησίον χωρία, διὰ κακουχιῶν καὶ στερήσεων ἐπὶ ἑξ ἔτη παρεδόθη εἰς ἀναζήτησιν τῆς αἰωνίου ἀληθείας μελετῶν τὰς ἱερὰς Γραφάς. Καθήμενός ποτε ὑπὸ δένδρον τῷ ἐφάνη ὡς νὰ τῷ ἦλλε δύναμις τις θεία· μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην ἐπανῆλθε τὸ 35 ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ διήρχετο τὰς χώρας τοῦ Γάγγου διδάσκων τὸν λαὸν ἅπαντα ἄνευ διακρίσεως τάξεων νέαν καθαρῶς ἠθικὴν θρησκείαν περὶ ἰσότητος καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως, ἥτις ἀνέμενε μετὰ θάνατον τοὺς ἀγαθοὺς, κυριώτερον δ' ἐθεώρει τὴν συμπάθειαν, τὴν ἀγάπην παντὸς καλοῦ, κύριον δόγμα εἶχε καὶ τὸ νὰ μὴ φρονεῖ τις οὐδὲ τὸ παραμικρὸν ζῶον, ἀπέκτεττε πολλοὺς ὀπαδοὺς τῆς θρησκείας του, ἥτις ἐξετάθη ἐπὶ πολὺ· ἀπέθανε ὀγδοηκοντούτης εἰς ἔρημον, θεωρηθεὶς θεόπνευστος· διηρέθη

εἰς 84000 μέρη, καὶ ἐτέθη εἰς διαφόρους πόλεις καὶ ναοὺς τεράχιόν τι τοῦ σώματός του, καὶ οἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ μαθηταὶ ἀπέδωσαν αὐτῷ θείας τιμᾶς.

Ὁ Βουδισμὸς παραδέχεται ὑπερτάτην τινὰ ἀρχὴν ἐν ἥρμια διατελοῦσαν, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ ὄντα, τὰ τε σωματικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ εἶναι μέρη αὐτῆς καταδικασθέντα εἰς ἐνέργειαν καὶ ἀγωνιζόμενα νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν κατάστασιν τῆς ἡρεμίας, καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς ἀρχικῆς δυνάμεως· τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνουσι διὰ τῆς μεταβάσεως ἀπὸ κατωτέρων σωματίων εἰς ἀνώτερα (τῆς μετεμψυχώσεως) μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, τότε δὲ διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑπὸ τῆς αἵρέσεως ταύτης παραγγελλομένων, ἥτοι τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τοῦ φόνου, τῆς κλοπῆς, τῆς ψευδομαρτυρίας, τῆς μοιχείας, τοῦ ψεύδους κτλ. ἐπιστρέφουσι καὶ ἐνοῦνται μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ ὄντος. Κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀναφαίνεται τέλειός τις ἀνθρώπος, ὅστις ὀρίζει τοὺς νόμους καθ' οὓς οἱ ἀνθρώποι ὀφείλουσι νὰ διάγωσιν, οὗτος καλεῖται Βουδδας (σοφός), οἷος ὁ θεμελιωτὴς ταύτης τῆς αἵρέσεως Γαουτάμας υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καπιλαβάσταυ.

Ἡ αἵρεσις αὕτη ἐν πολλοῖς ὁμοιάζει τῇ προηγουμένῃ, ἀπορρίπτεται ὅμως τὴν κατὰ βίους διαίρεσιν, τὰ ἱερὰ βιβλία *Béda*, καὶ τὴν λατρείαν θεῶν τινων.

Ὁ Βουδδισμὸς κατεδιώχθη μανιωδῶς ὑπὸ τῶν Βραχμάνων ἰδίως κατὰ τὴν σ'. μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὥς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου βασιλικοῦ διατάγματος.

«Ὅστις παῖς ἢ γέρων ἐπὶ τῆς γαστρίας τῶν χιονοσκεπῶν ὄρεων δὲν στραγγαλίζει τοὺς Βουδδιστὰς θὰ στραγγαλισθῇ αὐτός».

Γέφυραν ὀνομάζει τὸ στενὸν τῆς Κεϋλάνης καὶ Δεκάν, χιονοσκεπὴ δὲ ὄρη τὰ Ἰμαλάια.

Ὁ φοβερός οὗτος διωγμὸς ἴσχυσε νὰ διώξῃ τοὺς Βουδδιστὰς ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ἀλλ' ἀνεφάνησαν ἐν τῇ νήσῳ Κεϋλάνη, τῇ Θιβετίᾳ, Σινικῇ καὶ Μαγγολίᾳ, ἔνθα ἐτι καὶ νῦν ἐπικρατοῦσιν.

Φιλολογία Ἰνδῶν.—Οἱ Ἰνδοὶ διεκρίνοντο τῶν ἄλλων Ἀσιανῶν κατὰ τὴν δημιουργικὴν φαντασίαν καὶ τὴν φιλοκαλίαν. Ἀλλ' ἐτι μᾶλλον διακρίνεται ἡ ὑπεροχὴ αὐτῶν ἐκ τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, ἥτις εἶναι πλουσιωτάτη, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐλευθέρα τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν· διότι τὰ πλεῖστα φιλολογικὰ ἔργα φέρουσι χαρακτῆρα καθαρῶς θρησκευτικόν· τοιαῦτα δ' εἶναι. 1) Αἱ τέσσαρες Βέδαι, ἧτοι ἱερὰ συλλογὴ θρησκευτικῶν ὕμνων, περιέχουσα προσεῦχάς, θρησκευτικὰ ᾄσματα, προγράμματα θυσιῶν, καὶ ἀποφθέγματα, ἐγράφησαν 4900 ἔτη π. χ. εἰς τὴν Σανσκριτικῇ γλῶσσῃ σπουδάζονται δὲ καὶ ἐκδίδονται ὑπὸ τῶν Βράχμάνων. Νεώτερα δ' εἶναι αἱ *Πουράναι*, γραφέντα ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν Ἰνδῶν σοφῶν *Βυάσα* κατὰ τὴν ἐβ'. μ. Χ. ἑκατονταστηρίδα, ἐν οἷς περιέχονται διδασκαλίαι θεολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ καὶ παραγγέλματα ἀσκητικά. 2) Αἱ τέσσαρες Ὑπάγγαι περιέχουσαι τὴν νομοθεσίαν τοῦ *Μανῦ* ἧτοι τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἥτις πραγματεύεται περὶ τῆς ἀνατροφῆς, τῶν νηστειῶν καὶ καθαρισμῶν, περὶ τοῦ γάμου καὶ τῶν οἰκιακῶν καθηκόντων, περὶ λατρείας καὶ πολιτείας καὶ δικαιοσύνης, καὶ τέλος περὶ μετεμψυχώσεως καὶ τοῦ μετὰ θάνατον βίου. Πολλὰ τῶν φιλολογικῶν ἔργων τῶν Ἰνδῶν μετεφράσθησαν εἰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας· τοιαῦτα εἶναι τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος *Ραμαϊάνα*, ἔξωμνούν τὴν θριαμβευτικὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἥρωος *Ράμα* εἰς τὴν νῆτιον Ἰνδικὴν καὶ *Κεϋλάνην* ὑπὸ Βαλμίκην. Ἡ *Μαχαβαράτα* ἡρωϊκὸν ἐπίσης ποίημα, ἔξωμνούν τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡρωϊκῶν φύλων *Κουρεῖ* καὶ *Παρθῦ* ὑπὸ *Βεῖσα* καὶ ἡ *Βαλαβαράτα* ἐπιτομὴ τῆς

προηγουμένης ὑπὸ Ἀμάρα, ἣν κατέστησε γνωστὴν τοῖς Εὐρωπαϊοῖς ὁ Ἕλλην Δημήτριος Γαλανός.

Ἀρχιτεκτονικὴ καὶ γλυπτικὴ τῶν Ἰνδῶν.—

Ὡς ἡ φιλολογία, οὕτω καὶ ἡ γλυπτικὴ καὶ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν Ἰνδῶν στενωδὸς συνδέονται μετὰ τῆς θρησκείας καὶ μάλιστα ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Βουδδισμού, εἴτα δὲ ὑπὸ τῶν Βραχμάνων κατὰ μίμησιν. Τὰ ἔργα τῆς τέχνης θαυμάζονται μᾶλλον διὰ τὸ ὀγκώδες καὶ πελώριον παρὰ τὴν κομψότητα καὶ χάριν. Περίφημοι εἶναι οἱ ἐν τοῖς βράχοις λελατομημένοι ναοί, εἰς τὰς νήσους Ἐλεφαντίνην καὶ Σαλτσετταν, τὰ σπήλαια τῆς Κλώρας καὶ οἱ ἐπτὰ Παγόδαι (= ναοί) τῆς Μαθαλιμπουράν.

Αἱ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς λιθόδημοι ναοὶ ὑπερβαίνουν κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λεπτότητα πάντα σχεδὸν τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος, εἶναι δὲ ὑπερμεγέθη συνήθως τετράπλευρα ἐκ γρανίτου, ἔχουσι πυραμοειδεῖς καὶ πολυκρόφους πύργους, κεκοσμημένους μὲ ἀνάγλυφα, ἀγάλματα, τὰ πλείστα ἐκ μαρμάρου, χαλκοῦ, χρυσοῦ, φέροντα ἐνδύματα πολλὰκις μὲ πολυτίμους λίθους.

Τὸ ἐκπληκτικὸν μέγεθος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μαρτυρεῖ ὅτι πολλαὶ χεῖρες καὶ πολλοὶ αἰῶνες εἰργάσθησαν εἰς ἀποτελέσιν αὐτῶν.

Φαίνεται ὅτι προώδευσαν καὶ εἰς τὴν ἀγαλματικὴν, τῆς ὁποίας τὰ ἔργα αὖ καὶ εἶναι κατώτερα τῶν ἐλληνικῶν, θαυμάζονται ὅμως ὡς ἀρχαιότατα.

Χαρακτήρ Ἰνδῶν.—Ὁ Ἰνδὸς εἶναι φιλήταχος καὶ πρᾶος, ἀφώσιωμένος εἰς τοὺς ἱερεῖς, τὰς ἐορτάς, τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς μύθους· εἶναι εὐπροσέγορος, σεμνὸς καὶ σώφρων· πάντες διδάσκονται τὸ ἀναγινώσκειν, γράφειν καὶ ἀριθμεῖν, εἰς τούτους ἀποδίδουσιν οἱ Ἀραβεῖς τὴν ἐφεύρεσιν τῶν ἀριθμητικῶν χαρακτήρων.

Ἡ Ἰνδικὴ εἶναι χώρα ἀρχαιοτάτη, λίαν ἐκτεταμένη καὶ πλουσιωτάτη εἰς φυσικὰ προϊόντα· διότι πλὴν τῶν μαργαρίτων, πολυτίμων λίθων, ἐλεφαντίνων ὀστέων κλπ. παράγει ἄφθονον μέταλλον, βάμβακα, ἀρώματα, ὀπωρικά νοστιμώτατα, πτηνὰ σπάνια κτλ. ὁ πλοῦτος οὗτος ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ εἰς βίους διαίρεσις ἔφερον τὴν ἀποχαλύνωσιν εἰς τὸν λαόν, ὅστις ἐγένετο πολλάκις λεία ἀπλήστων κατακτητῶν.

Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία. Καὶ τὸ ἐμπόριον ἀνεπτύχθη ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, οἳ εἶχον μεγάλην ἐπιτηδεύουσα εἰς τὰ ὑφάσματα· προώδευσε τὸ ἐμπόριον (τό τε ἐσωτερικόν καὶ τὸ ἐξωτερικόν), διότι ὁ τόπος εἶχε μεγάλα καὶ πολυτίμητα πράγματα, ἄργυρον, χρυσόν, ἀδάμαντας ἐλεφάντινα ὅσῃ κοράλλια, ἀρώματα, καὶ ζῶα πολυποικίλα διὰ τὴν μορφὴν τῶν ἐνηργεῖτο· δὲ τὸ ἐμπόριον διὰ τῶν καμήλων καὶ ἐλεφάντων, τὸ δὲ κατὰ θάλασσαν διὰ πλοίων. Ἦτο τόσοι ἀκμαῖον, τὸ ἐξωτερικόν ἐμπόριον, τὸ διὰ τῶν Ἀράβων, Περσῶν, Ἀρμενίων, Φοινίκων κλπ. τελούμενον, ὥστε ὁ Ἡλίνιος τὸ ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Ἰνδικὴν κατ' ἔτος πεμπόμενον χρηματικόν ὑπολογίζει εἰς 100,000,000 σηστερτίους (= 5 ἑκατ. ἰσπ. τάλ.).

Τὸ ἐμπόριον ἦτο κληρονομικόν, καὶ μετὰ θάνατον μετέβαινεν εἰς τὸ τέκνον.

γ'. Βαβυλωνιοὶ καὶ Ἀσσύριοι.

Ὁ Σημιτικῆς καταγωγῆς οὗτος λαὸς κατελθὼν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀπὸ τοῦ Καυκάσου κατέλαβε τὰς ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως διαβρεχομένας πεδιάδας διάγων βίον ποιμενικόν καὶ γεωργικόν.

Καὶ τοῦ μὲν Βαβυλωνιακοῦ κράτους θεμελιωτὴς λέγεται ὁ ῥωμαλέος κυνηγὸς (κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν) Νεβρώδ (2100 π. Χ.) δισέγγονος τοῦ Νῶε, ὅστις ἐκβαλὼν ἢ καθυ-

ποτάξας μετὰ τῶν ὁπαδῶν του τοὺς κατοίκους, ἔγεινε κύριος τοῦ πεδίου Σαναάρ, καὶ ἔκτισε παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τὴν πρωτεύουσαν *Babylōna*, ἔχουσαν σχῆμα τετραγώνου καὶ περίμετρον 9 γ. μ. καὶ τείχη ὑψηλότατά.

Ἡ Βαβυλὼν ὕστερον ἐπεκταθεῖσα διηρέθη εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν κατεῖχεν ὁ Εὐφράτης, τὸ δὲ ὁ Τίγρις. Τὰ δύο τμήματα τῆς πόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου διαχωριζόμενα συνεδέοντο διὰ λιθίνης γεφύρας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνὸς τμήματος ὑπῆρχον τὰ *deplā basīlīa* ἡτοι τὰ ὑπὸ τῆς Σεμιράμιδος· ἰδρυθέντα ἀρχαιότερα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσσου νεώτερα· παρ' αὐτοῖς ἦσαν οἱ ἐπὶ ἀνδρῶν κρεμαστοὶ κήποι, ὧν ἡ κατασκευὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν Νίτωκριν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐτέρου τμήματος ὑπῆρχε τὸ *χαλκόπολιν* ἱερὸν τοῦ Βήλου (ἢ Βάαλ) τετραγώνον, οὗ ἐκάστη τῶν πλευρῶν ἦν δύο σταδίων, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τούτου ἔκειτο ὁ ὀκταώροφος πύργος, τὸ τῶν Χαλδαίων ἀστεροσκοπεῖον, ἐν δὲ τῷ ὑπερόφῳ τούτου ὑψοῦτο ὁ ναὸς τοῦ Βήλου. Ἀπᾶσα ἡ πόλις περιεβάλλετο ὑπὸ βαθείας καὶ εὐρείας τάφρου πλήρους ὕδατος· ἐνδοθεν τῆς τάφρου ὑπῆρχε τείχος 200 πήχεων ὕψους, καὶ ἐνδοθεν τούτου ἕτερον τείχος. Εὐθείαι ὁδοὶ ἀπέληγον εἰς τὸν ποταμὸν διὰ χαλκίνης πύλης.

Τοῦ δὲ Ἀσσυριακοῦ κράτους (1250—606) πρωτεύουσα ἦτο ἡ παρὰ τὸν Τίγριν μεγαλόπολις Νινευς, πλησίον τῆς σημερινῆς Μοσούλ, ἧς ἡ κτίσις ἀποδίδεται εἰς τὸν Νίνον, (κατὰ τὴν ἱερὰν Γραφὴν εἰς τὸν Βαβυλωνίον Ἀσσοῦρ, υἱὸν τοῦ Σήμ) ἐγένετο δὲ 100 ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Βαβυλώνος ἡτοι τῷ 2000 π. Χ., καὶ ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Μηδίαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ οὕτω συνεχώνευσε τὸ Βαβυλωνιακὸν κράτος εἰς τὸ Ἀσσυριακόν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1250 π. Χ. οἱ Ἀσσύριοι ἔγειναν ὁ κυρίαρχος λαὸς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγριδος. Ὁ Νίνος κυριεύσας πολλὰ καὶ

διάφορα μέρη ἤρχισε νὰ οἰκοδομῇ τὴν Νινευί, ὀνομάσας ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἐκάστη πλευρὰ ἦτο 150 σταδίων, τὰ τείχη ἦσαν τόσοσιν ἰσχυρὰ καὶ πλατεᾶ, ὥστε ἐπ' αὐτῶν τρεῖς ἄμαξαι ἐβάδιζον, εἶχε 1500 πύργους. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἔργων τούτων, ἐξεστράτευσεν καὶ κατὰ τῶν Βακτριανῶν καὶ ἐκυρίευσεν τὰ Βάκτρα μετὰ πολυχρόνιον πολιορκίαν καὶ ἀντίστασιν τῶν κατοίκων, διὰ τῆς βοήθειας, συνέσεως καὶ τῶλης τῆς Σεμίραμιδος.

Ἡ Σεμίραμις ἦτο θυγάτηρ τῆς θεᾶς Δερκετοῦς, ἥτις γεννήσασα αὐτὴν ἐγκατέλιπεν εἰς τι δάσος, ἐνθα ἐτρέφετο ὑπὸ περιστερῶν ἀπὸ γάλα τῶν ποιμένων καὶ τυρόν ὅθεν ἡ καταγωγὴ τις εἶναι μυθική. Ταύτην ἔλαβε σύζυγον ὁ Νῖνος, ἦν ἀποθνήσκων ἀνηγόρευσε διάδοχόν του κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν ἡ Σεμίραμις δολοφονήσασα τὸν Νῖνον κατέλαβε τὴν βασιλείαν.

Ἡ Σεμίραμις λαβοῦσα τὴν τοῦ κράτους διοίκησιν ἐξυμνῆται διὰ τὰ πολεμικά της κατορθώματα καὶ διὰ τὰ λαμπρά, μεγαλοπρεπῆ καὶ πλουσιώτατα οἰκοδομήματα, δι' ὧν ἐνίσχυσε καὶ ἀνέπτυξε τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν· λέγεται ὅτι ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτῆς διὰ νέων κατακτήσεων, ἐνίκησε τοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, ἔκτισεν τὰ Ἐκβάτανα καὶ προσέθη νικητήρια μέχρι τῶν Ἰνδιῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ μέχρις Αἰγύπτου καὶ Ἀβυσσινίας πρὸς νότον. Εἰς τὴν Σεμίραμιν ὀφείλει ἡ Βαβυλών τὸ μεγαλεῖόν της.

Διάδοχοι Σεμιράμιδος.

Τὴν Σεμίραμιν φονεύσας τὸ 62 ἔτος τῆς ἡλικίας ὁ υἱὸς Νινύας διεδῶκεν ὅτι μεταμορφωθείτα εἰς περιστερὰν ἀνελήφθη ἀπὸ τῆς γῆς ἀποπτήσας ἐκ τῶν ἀνακτόρων μεταξὺ πολλῶν περιστερῶν πρὸς τὴν μητέρα αὐτῆς. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς τὸ Ἀσσυριακὸν βασίλειον περιέρχεται εἰς ἀνι-

μετά διετὴ πολιορκίαν ἔπεσε καὶ τὸ Ἀσσυριακὸν βασίλειον κατελύθη τῷ 606 π. Χρ., ἡ δὲ χώρα διενεμήθη ὑπὸ τῶν κατακτητῶν.

Ὁ Σαρδανάπαλος περιβόητος κατέστη διὰ τὴν φιληδονίαν, μαλθακότητα, τρυφήν, καὶ πολλὰ ἄλλα, ὥστε τὸ ὄνομά του ἔμεινεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ παροιμιῶδες. Ἦτο πάντοτε κεκλεισμένος εἰς τὴν οἰκίαν του, περιεστοιχίζετο ἀπὸ γυναικας, ἐμιμῆτο τῶν γυναικῶν τὰς φωνάς, ἐνεδύετο γυναικεῖα ἱμάτια, ἔβαφε τὰς δρῦς, καὶ ἐψιμμουθιωμένος ἡσχολεῖτο εἰς γυναικεῖα ἔργα. Καὶ ὅμως ὁ θηλυδρίας οὗτος βασιλεὺς ὡς ἐκ θαύματος, ἐπιπτόντος τοῦ κινδύνου, μετέλλαξε βίον καὶ διαίταν, καὶ ἀντέστη γενναίως, θέναι αἱ πρῶται κατὰ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς καρτερικῶς ἀπεκρούσθησαν· ἀλλ' ὅτε πλημμυρῆσας ὁ Τίγρις, διέρρηξε μέρος τοῦ τείχους, οἱ ἐχθροὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ ῥήγματος, καὶ οὕτως ὁ Σαρδανάπαλος ἀπελπισθεὶς συνήγαγε πάντα τὰ χρυσᾶ σκεύη καὶ πολύτιμα, ἔστησε πυρὰν ὑπερμεγέθη ἐφ' ἧς ἐπισωρεύσας τὰς γυναῖκας καὶ τὰ πλούτη ἀνέβη καὶ αὐτός, καὶ εἴτα ἔθηκε πῦρ, καὶ οὕτως ἐκῆν μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ θησαυρῶν του· ἡ Νινευὶς κατηδαφίσθη (606) καὶ τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος διενεμήθη μετὰ τῶν νικητῶν (*). Καὶ τὴν μὲν παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Τίγρεως Ἀσσυριακὴν χώραν ἔλαβον οἱ Μήδοι, τὴν δὲ παρὰ τὴν δεξιάν οἱ Βαβυλωνιοὶ.

Τὸ νέον Βαβυλωνιακὸν κράτος (606 — 638).
Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Νινευὶς ἀπελευθερωθεῖσα ἡ Βαβυλωνία ἀπέβη κράτος ἀνεξάρτητον, καὶ ἐκτῆσατο μεγάλην δύναμιν ὑπὸ τοῦ Χαλδαίου, ἧτις ἦν φυλὴ ξένη κατελθοῦ-

(*) Αἱ πρό τινων ἐτῶν γινόμεναι ὑπὸ τοῦ Λαγιάρδου ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν ὅτι δὲν εἶναι μυθώδη τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λεγόμενα περὶ τῆς ἐκτάσεως, τοῦ μεγάλους, τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ πλούτου τῆς Νινευὶς.

σα εἴτε ἐκ τῶν βορείων μερῶν εἴτε κατ' ἄλλους ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Τὸν *Ναβουχοδονόσωρ* διεδέχθη μετὰ διετίαν ὁ υἱὸς *Ναβουχοδονόσωρ* (604—561), ὅστις βασιλεύσας 42 ἔτη, ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους μέχρι τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἐγίκτησε τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας του εἰς τὸ παρά τὸν μέσον Εὐφράτην Καρχήσιον τὸν βασιλεῆ τῆς Αἰγύπτου *Νεκώ* ἢ *Νεχαώ*, ἐκυρίευσεν τὴν Τύρον, μετὰ τρισκαιδεκαετῇ πολιορκίαν, τὴν Φοινίκην καὶ Συρίαν καταστρέψας δὲ καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ πολιορκίαν 18 μηνῶν, μετέλαχε τοὺς Ἰουδαίους αἰχμαλώτους εἰς Βαβυλῶνα· ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς αὐτῆς *Αἰχμεσίς* προλαβὼν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην καὶ ἐματαίωσε τοὺς σκοποὺς του.

Οὐ μόνον δὲ ἐξέτεινε τὸ κράτος διὰ κατακτήσεων ὁ *Ναβουχοδονόσωρ*, ἀλλὰ καὶ ἐξασφάλισεν εἰς ἑαυτὸν τὸν θρόνον ἐστρέψας τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς γεωργίας, τὴν ὁχύρωσιν τῆς χώρας καὶ ἰδίᾳ τῆς πρωτευούσης, Βαβυλῶνος, ἣν ἐκόσμησε διὰ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν καὶ τειχῶν· ἐν τούτοις καταλέγονται οἱ κρεμασταὶ κῆποι τῆς *Σεμιράμιδος* οἱ κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τούτου πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου *Νιτώχριος*. Ἀνικοδόμησε τὸ μεταξὺ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου Μηδικὸν τεῖχος καὶ νέαν πόλιν ἔκτισεν, ἣν συνέδεσε διὰ γεφύρας καὶ ἀνύψωτον ὑψηρεφείς καὶ ἰσχυροὺς πύργους. Οἱ κρεμαστοὶ κῆποι καὶ τὰ τεῖχη τῆς Βαβυλῶνος καταλέγονται μετὰ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων.

Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τούτου, βασιλεύσαντος ἐνδόξως 43 ἔτη, καὶ τελευτήσαντος τῷ 561 π. Χ., ἤρχισεν ἀμέσως ἡ παρακμὴ τοῦ κράτους, οὗτινος τὰς δυνάμεις εἶχε λίαν ἐντείνει ὁ *Ναβουχοδονόσωρ*. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τούτου *Εβιλμεροδάχ* ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν τοὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του αἰχμαλωτισθέντας ἡγεμόνας καὶ εἶχεν ἡμιτραπέζους, ἐφονεύθη δ' ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ 2 ἔτη βασιλεύσας· τοῦτον

διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ *Αδωσάρου*, μειράκιον ἔτι ὢν. Μετὰ 9 μῆνας, φονεύεται ἡ τοῦ καὶ ἀνατίθεται ἡ ἐξουσία εἰς τὸν ἑγκοῦνον τοῦ *Ναβουχοδονόσωρ* *Ναβόννηδον*, ὅστις καὶ ὁ τελευταῖος βασιλεὺς ἔγεινεν.

Ὁ *Ναβόννηδος* (555 — 538 π. Χ.) συμμαχήσας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς *Λυδίας* *Κροίσου*, ἐπολιορκήθη μετὰ τὴν πτώσιν τῆς *Λυδίας* ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν *Περσῶν* *Κύρου*, καὶ ἐνῶ πεποισθὲς εἰς τὰ ὄχυρά τῆς πόλεως τείχη διστελεῖ ἀμέριμνος ὁ *Κύρος* ἡδυνήθη νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου διὰ τῆς παρόχτευσσας τοῦ *Κυρράτου* τῷ 538, καὶ οὕτω τὸ *Βαβυλωνιακὸν κράτος* κατέστησε *Περσικὴν ἐπαρχίαν*.

Τέχνη καὶ ἐμπόριον *Βαβυλωνίων*. — Ἡ φύσις τῆς χώρας πεδινῆς οὐσῆς καὶ ἡ ἔλλειψις πετρῶν ἠνάγκασε τοὺς *Βαβυλωνίους* νὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς τὰς οἰκοδομὰς τῶν ὀπτὰς πλίνθους· ἵνα προφυλάττωνται δὲ ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πολεμίων ἤγειραν ὑπερμεγέθη ὀχυρώματα καὶ τείχη· πρὸς ἄρδουσιν δὲ τῆς χώρας καὶ κώλυσιν τῶν πλημμυρῶν κατεσκεύασαν διώρυγας, προχώματα καὶ δεξαμενάς. Ἡ τρυφή καὶ πολυτέλεια τῆς αὐτῆς διεδόθη καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους, ἀλλ' ἀπ' ἑτέρου συνετέλεσεν εἰς ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, ἥτοι τῆς ὑφαντουργίας, βαφικῆς, σαπητουργίας κτλ. τὰ ἔργα τῆς τέχνης ἦσαν κυρίως ναοὶ καὶ ἀνάκτορα ὑπερμεγέθη, καὶ ἀνάγλυφα ὅμοια πρὸς τὰ τῶν *Αἰγυπτίων*· πολλάκις ἐνεπίγραφα, καὶ παριστάνοντα ἢ θρησκευτικὰς σκηνὰς ἢ πολιτικὰς, κατορθώματα ἑθνικὰ ἢ τοῦ βασιλέως.

Τὸ ἐμπόριον τῆς *Βαβυλωνίας* ἦτο ἐκτεταμένον, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς γονιμότητος καὶ τῆς εὐφορίας, τὸ δὲ ἕνεκα τῆς ἐπικαίρου πρὸς ταῦτα θέσεώς της, ὡς κειμένης μεταξὺ τῶν *Ἰνδιῶν* καὶ τῆς *Μεσογείου* καὶ ἐχούσης δύο πλωτοὺς ποταμούς. Τὰ προϊόντα αὐτῶν τὰ τε φυσικὰ καὶ τεχνητὰ μεταδόθησαν εἰς ὅλα τὰ μέρη. Ἰδίως συνίστατο τὸ ἐμπόριον αὐ-

τῶν εἰς ὑφάσματα βαμβάκερά, λινά, τάπητας, λίθους πορφυρίμους, σφραγίδας, ἀρώματα καὶ λοιπὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας.

Πολίτευμα καὶ θρησκεία.—Το πολίτευμα τῶν Βαβυλωνίων ἦτο ἀπόλυτος μοναρχία. Ὁ βασιλεὺς ἀπελάμβανε θεῶν τιμῶν ζῶν ἐν μέσῳ τρυφῆς καὶ πολυτελείας. Μόνῃ δὲ ἡ ἱερατικὴ τάξις τῶν Χαλδαίων διὰ τῆς παιδείας, ἀστρολογίας καὶ μαντείας περιώριζε πῶς τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν τῶν βασιλέων. Οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι ἐγνώριζον τὴν ἀστρονομίαν, ἀστρολογίαν, τὰ στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας καὶ φαρμακευτικῆς, τὴν νομικὴν καὶ ἰατρικὴν· ἐκαυχῶντο δὲ ὅτι διὰ τῶν ἀστρολογικῶν παρατηρήσεων ἀνεγνώριζον τὴν θέλησιν τῶν θεῶν καὶ προέλεγον τὰς τύχας τῶν ἀνθρώπων· διέτρεχον δὲ βραδύτερον διαφόρους τόπους ὥς θαυμαστοὶ καὶ μάντιες· τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ ὑπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς μνημονευόμενοι Μάγοι. Ἡ θρησκεία τῶν Βαβυλωνίων ἦτο κατ' ἀρχὰς λατρεία τῆς φύσεως, ἔπειτα δὲ μετεβλήθη εἰς ἀστρολατρείαν καὶ ἰδίως τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης. Ὁ Ἡλῖος ὠνομάζετο Βάαλ ἢ Βήλος καὶ ἦτο κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ φωτός, ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, καὶ ὥρισε τὴν πορείαν τῶν ἀστέρων· ἡ δὲ Σελήνη ὠνομάζετο Μύλιττα ἢ Ἀστάρτη πρὸς ἣν αἱ νεάνιδες ὤφειλον νὰ θυσιάσωσι τὴν αὐτῶν παρθενίαν· ταύτης ἡ λατρεία διεδόθη καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Ἀσίαν.

Γ'. Φοίνικες.

Ἡ στενὴ παραλία ἡ ἐκτεινομένη νοτιοδυτικῶς τῆς Συρίας καὶ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ πολυκέδρου Λιβάνου ἐκαλεῖτο *Φοινίκη* εἴτε ἐκ τῶν πολλῶν φοινίκων οὗς ἔχει, εἴτε ἐκ τοῦ φοινικοῦ χρώματος τῆς πορφύρας, ὅπερ ἀνεπτύχθη ἐκεῖ πρὸ πάντων. Ὑνταῦθα

κράτει εκπάλαι θένος σημετικόν οὐδεμίαν ἄλλην ἱστορίαν ἔχον ἢ τὴν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικίων αὐτῶν, οἱ Φοίνικες, οἵτινες διὰ τὸ ἀγονον μὲν τῆς χώρας, ἀλλ' εὐλίμενον ἐπεδόθησαν πρωϊμώτατα εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ ναυτιλίαν, ἀφθονον χορηγοῦντος πρὸς ναυπηγίαν ξυλείαν τοῦ ἐγγὺς Λιβάνου.

Ἐπισημότερα πόλεις τῆς Φοινίκης. — Αὗται ἦσαν Τύρος, Σάρεςθα, Σιδῶν, Βηρυτός, Βύβλος, Βότρυν, Τρίπολις, Ἀραδος καὶ Ἀντάραδος· ἀπασαὶ δὲ κείμεναι πλησίον ἀλλήλων παρὰ τὴν παραλίαν ἐφαίνοντο ὡς μία πόλις· ἀρχαιοτάτη πασῶν ἦν ἡ Σιδῶν ὀνομαζομένη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως «ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ τῆς Χαναάν.» Ὅταν οἱ Ἰσραηλῖται ἐγκατεστάθην εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἡ Σιδῶν ἤκμαζε, διὸ ἡ ἀγία γραφὴ μεγάλῃ τὴν ὀνομάζει· αὕτη ὑπῆρξε μητρόπολις τῆς Τύρου, ἥς ὅμως ἡ ἀκμὴ ἐπροξένησε τὴν παρακμὴν τῆς πρώτης· ἀφοῦ δὲ κατεστράφη αὕτη μετὰ 43 ἐτῶν πολιορκίαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλώνας Ναβουχοδονόσορος, ἐκτίσθη ἡ νεωτέρα Τύρος ἐπὶ νήσου, καὶ κατέστη πλουσιωτάτη καὶ ἰσχυροτάτη.

Πολιτικὸς ὀργανισμός. — Ἡ Φοινίκη δὲν ἀπετέλει ἓν κράτος, ἀλλ' ἐκάστη τῶν ἐπισήμων αὐτῆς πόλεων εἶχεν ἰδίους θεσμούς, καὶ ἰδίαν διοίκησιν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκυβέρνηον αὐτὰς βασιλεῖς, μετὰ ταῦτα δὲ ἰδρύθη δημοκρατία.

Βασιλεῖς Τύρου. — Κατὰ τὸ 1050 ἐβασίλευε τῆς Τύρου ὁ Ἀδιβάλ, ὅστις ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ἐξέτεινε τὸν περίβολον τῆς πόλεως. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς Ἰράμ ἢ Εἰρώμος (1016), ὅστις συνῆψε συνθήκας φιλίας καὶ ἐμπορίας μετὰ τοῦ Δαυὶδ καὶ Σαλομώντος. Ἀπὸ τοῦ 934—906 ἐβασίλευσεν ὁ Ἰθοβάλ, ὅστις ἐκτίσσε τὴν πόλιν Βότρυν καὶ ἔδωκε τὴν θυγατέρα του Ἰζαβὲλ σύζυγον πρὸς τὸν βα-

σιλέα τῶν Σαμαρειτῶν Ἀχάβ. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς Βα-
 δάζωρ (906), ὅστις βασιλεύσας 8 ἔτη ἀφῆκε διάδοχον τὸν
 υἱὸν Μύτωνα ὁκτώ ἑτῶν ὄντα· οὗτος βασιλεύσας 26 ἔτη,
 ἀφῆκε τὸν θρόνον εἰς τὰ τέκνα του Πυγμαλίωνα καὶ Διδῶ,
 ἵνα συμβασιλεύσωσι κατὰ τὰ τότε εἰσαχθέντα Αἰγυπτιακὰ
 ἔθιμα· ἀλλ' ὁ λαὸς ἀνηγόρευσε βασιλέα μόνον τὸν Πυγμα-
 λίωνα. Ἡ Διδῶ συνεζεύχθη τὸν Σιχαϊὸν πλουσιώτατον ὄντα,
 ὃν ἐδολοφόνησεν ἐν τῷ ναφί ὁ Πυγμαλίων, ἵνα σφετερισθῇ
 τὰ πλούτη αὐτοῦ· ἡ Διδῶ μαθοῦσα τὴν δολοφονίαν ὑπεξή-
 ρεσε τοὺς θησαυροὺς καὶ ἀπέπλευσε μετὰ πολλῶν Τυρίων
 δυσηρεστημένων ἐκ τῆς διοικήσεως τοῦ Πυγμαλίωνος, προσ-
 ωρμισθὴ δὲ εἰς τὰ βόρεια παράλιχ τῆς Ἀφρικῆς, ἐνθα ἔκτισε
 τὴν *Καρχηδόνα* τῷ 888 π. Χ. Ἐνταῦθα κατώκουν Λιβυ-
 φοίνικες, παρ' ὧν ἐζήτησε νὰ τῇ δοθῇ ἐπὶ πληρωμῇ τόσος
 χώρος, ὅσον ἡδύνατο νὰ περιλάβῃ δέρμα βοῆς· μετὰ τὴν
 συμφωνίαν ταύτην ἔκοψεν εἰς τεμάχια τὸ δέρμα καὶ περιέ-
 λαβε μέγαν χώρον· ἐπειδὴ δὲ διεμαρτύροντο διὰ τὴν ἀπά-
 την οἱ ἐγγχώριοι, καθησύχασεν αὐτοὺς ὑποσχεθεῖσα ἐτήσιον
 φόρον· ἡ πόλις ὥς ἐκ τοῦ δέρματος ἐκλήθη *Βύρσα*.

Κυριαρχία Βαβυλωνίων καὶ Περσῶν. — Τῷ
 734 βασιλεύοντας Ἐλνλαίου υἱοῦ Μύττωνος, οἱ Τύριοι ἐπα-
 λέμησαν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ὑπὸ τὸν Σαλμανασσάρ, καὶ νι-
 κήσαντες αὐτοὺς εἰς ναυμαχίαν ἔτυχον συμφερούσης εἰρήνης,
 ἀλλ' ἡ Σιδὼν καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ὑπετάγησαν ἐκουσίως
 εἰς τοὺς Ἀσσυρίους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰσοβάδ ὁ 6' συνεμάχησε
 μετὰ τοῦ Σεδεκία τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα κατὰ τῶν Βαβυ-
 λωνίων, ὁ Ναβουχοδονόσωρ κυριεύσας τὴν Συρίαν καὶ Παλαι-
 στίνην ἐπολιόρκησε τὴν Τύρον καὶ μετὰ τρισκαίδεκαετῆ πο-
 λιορκίαν ἐκυριεύσεν αὐτήν· διαρκούσης τῆς πολιορκίας, βλέ-
 ποντες οἱ Τύριοι τὸν κίνδυνον κατέφυγον μετὰ τῶν θησαυ-
 ϶ων αὐτῶν εἰς τινα πλοσίον νῆσον, ἐν ᾗ ἔκτισαν τὴν νέαν Τύ-

ρον. Τότε ἐπὶ τινα χρόνον ἐκυβερνήθησαν ὑπὸ σουφρεῶν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Βαβυλωνίων. Τῷ 554 ἀπεκατέστη ἡ βασιλεία ἀναδειχθέντος βασιλέως τοῦ Βαλλάταρος· ἀλλ' οὐτος ὡς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς τῶν Βαβυλωνίων κατὰ πρῶτον καὶ ἔπειτα τῶν Περσῶν (538)· ἐπὶ διακόσια δὲ ἔτη διετέλεσαν ἥσυχοι ὑπὸ τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν, καὶ ἐναυμάχησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι.

Πολιορκία Τύρου ὑπὸ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ καθήρεσε τὸν βασιλεῖα τῆς Σιδῶνος Στράτον, καὶ παρέδωκε τὴν βασιλείαν εἰς Ἀβδολώνυμον, ἐκ βασιλικῆς μὲν γενεᾶς, ἀλλὰ καταντήσαντα κηπουρόν, ἐπολιόρκησε τὴν Τύρον καὶ μετὰ ἐπτάμηνον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν αὐτήν, καὶ κατέκαυσεν ἐξανδραποδισάμενος τοὺς πολίτας, καὶ συνώκισε μὲν αὐτὴν ἐκ νέου, ἀλλ' οὐδέποτε πλεον ἀνέλαβε τὴν προτέραν αὐτῆς ἰσχύν, ἕως οὗ τῷ 65 π. χ. ἐκυριάρχησαν αὐτῆς οἱ Ῥωμαῖοι.

Ἐμπόριον καὶ ἀποικίαι τῶν Φοινίκων.

Οἱ τολμηροὶ θαλασσοπόροι Φοίνικες ὑπῆρξαν ὁ ἐνεργητικώτατος καὶ ἐπιχειρηματικώτατος λαὸς τῆς ἀρχαιότητος· πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐμπορίου τῶν ἱδρυσαν πολλὰς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, καὶ τὴν Ἀσίαν. Τὸ διὰ θαλάσσης ἐμπόριον τῶν Φοινίκων ἠκολούθησε τρεῖς μεγάλας διευθύνσεις

1) Τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἶχον τὸν λιμένα Ἐῤῥαθ καὶ Αἰζιονγάλερ, οἵτινες ἀνεκαλύφθησαν αὐτοῖς διὰ τῆς σχέσεως τοῦ Δαυτὶδ καὶ Σολομῶντος. Ἐκ τῆς οὐρὸς μετέφερον τὸν χρυσόν, ἐλέφαντα, λιβανωτόν, καὶ ἀρώματα εἰς ὅλην τὴν Ἀραβίαν.

2) Τὸν Περσικὸν κόλπον πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θάλασσαν τῶν Ἰνδιῶν. ἵνα προσεγγίσωσι τὸν Περσικὸν κόλπον ἔπρεπε νὰ συνδεθῶσι πρὸς τὴν Συρίαν διὰ τοῦ ἐμπορίου. Οἱ πρῶ-

τοι σταθμοὶ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἦσαν αἱ νῆσαι Τύλος καὶ "Αραδος, σήμερον αἱ νῆσαι Bahrein. Ἀναμφιδόλως ἔφθασαν φέροντες πρὸς πώλησιν διάφορα προϊόντα τῆς βιομηχανίας, καὶ ἡγόραζον ἔβενον, χρυσόν, πολυτίμους λίθους, ἑλεφάντινα ὀστέα, μέταξαν, ἃ ἐξεργαζόμενοι μετεπώλουν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

3) Τὴν Μεσόγειον πρὸς τὴν δύσιν. Ἡ πρώτη καὶ κυρία ἐστία καὶ τὸ κύριον θέατρον τῆς ἐνεργείας τῶν Φοινίκων ὑπῆρξεν ἡ Μεσόγειος. Ἦτο εὐκόλον διὰ θαλασσοπορίας ἐκ τῆς Συρίας εἰς πάντα τὰ παράλια νὰ ἐκτείνωσι τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ φθάσωσι μέχρι Γαδείρων· κατὰ τὴν Μεσόγειον καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Κύπρου ἔκτισαν τὰς πόλεις Καρπασίαν, Ἀμαθοῦντα καὶ Κίτιον· προσέτι εἰς τὴν Κρήτην, Ῥόδον, Θήραν, Μῆλον, Θάσον, Κύθηρα, καὶ ἐπὶ τῆς Σικελίας, Μελίτης, Σαρδοῦς, Βαλεαρίδων καὶ Πιτυουσῶν ἔκτισαν πόλεις. Κατὰ τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἔκτισαν τὴν Λέπτην, Ἀδρούμητον, Ἰτύκην, Καρχηδόνα. Ἐπὶ τῆς Ἰσπανίας ὑπὲρ τὰς διακησίας πόλεις, τὰ Γάδειρα, τὸν Ἰππῶνα, τὴν Μαλλάκαν, καὶ πέραν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν τὰς Καναρίους νήσους καὶ τὰς Κασσιτερίδας νήσους πλησίον τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Βιομηχανία Φοινίκων. — Ἡ δύναμις τῶν Φοινίκων προήλθε μάλιστα ἐκ τῆς βιομηχανίας αὐτῶν, τῆς ὁποίας τὰ ἀξιολογώτερα προϊόντα ἦσαν τὰ ὑέλινα σκεύη, τὰ ὑφάσματα, ἡ βαφή τῶν διαφόρων ὑφασμάτων τῶν ἐξ ἐρίου, λίνου, καὶ βάμβακος, καὶ ἡ χαλκουργία. Ἀνεκάλυψαν τὴν πορφύραν, ἐτελειοποίησαν τὴν χαλκουργίαν, δι' ἧς τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον μεταποιῶντες εἰς κοσμήματα πολυτελείας μετέφερον εἰς πᾶσαν τὴν ἀνατολήν. Ταῦτα δὲ ἔδιδον τροφὴν εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅπερ ἐγένετο κυρίως δι' ἀνταλλαγῆς· εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔφερον ἀρώματα καὶ πολυτελῆ ὑφάσματα. Ἐκ τῆς

Ἰσπανίας ἐλάμβανον ἄργυρον, σίδηρον, μόλυβδον, οἶνους καὶ σίτον. Ἐκ τῆς Βρετανίας καὶ τῶν Βαλεαρίδων μετέφερον κασσίτερον καὶ ἡλεκτρον, ἐκ δὲ τῆς Ἀραβίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν ἔβενον, χρυσὸν πολυτίμους λίθους καὶ ἄλλα· καὶ κατὰ ξηρὰν δὲ ἐνῆργουν ἐμπόριον διὰ καραβανίων. Ἡ Φοινίκη λοιπὸν οὔσα παγκόσμιον ἐμπορικὸν καὶ ναυτικὸν κέντρον ἀπέβη μία τῶν πλουσιωτάτων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος.

Φορησκεία Φοινίκων. — Αὕτη ἐν πολλοῖς ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν Βαβυλωνίων· ἡ λατρεία ἦν μίγμα ἀκολάστων καὶ σκληρῶν ἐθίμων καὶ τελετῶν· αἱ κυριώτεραι θεότητες ἦσαν ὁ Βάαλ (= Ἡλῖος), ἡ Ἀστάρτη (= Σελήνη), ὁ Μελκάθρος καὶ ὁ Τύριος Ἡρακλῆς. Ἐν Σιδῶνι, τῇ Ἀστάρτῃ τῇ παριστάσῃ τὸ σύμβολον τῆς γονιμότητος, προσεφέροντο εἰς θυσίαν παρθένοι ὑπὸ ἱερέων ὀργιαζόντων αἱματηρῶς καὶ κατακοπτόντων τὰ ἑαυτῶν σώματα· τοῦ δὲ πολεμικοῦ θεοῦ Μολχ τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα καίοντες ἔρριπτον εἰς τὰς πεπτρωκυμένους ἀγκάλας τοῦ παιδία ἐν κυμβάλοις καὶ ἐνώπιον μητέρων ὀφειλουσῶν νὰ μένωσιν ἄφωνοι καὶ ἀπαθεῖς.

Φιλολογία. — Κατὰ τὰς μαρτυρίας ἀρχαίων συγγραφέων οἱ Φοίνικες ἐφεύρον τὰ 18 γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, τὰ ὅποια μετέφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Κάδμος. Ἐκτὸς τῶν 18 τούτων γραμμάτων μετεχειρίζοντο καὶ 48 ἄλλα σημεῖα· οἷον στιγμαί, παύλας, τόνους κτλ. ἀξιολογώτεροι τῶν ἐν ταῖς ἀποικίαις τῶν Φοινίκων εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν εἶναι αἱ ἐν Κύπρῳ, καὶ Μελίτῃ εὐρεθείσαι.

ζ'. Ἑβραῖοι.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἀσσυρία καὶ ἡ Περσία ἡμφοισθήτουσαν τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ἀνατολῆς, ἔζη εἰς γωνίαν τινα τῆς Ἀσίας μικρὸς τις λαὸς Σημιτικῆς φυλῆς, οἱ Ἑβραῖοι ἢ Ἰουδαῖοι, οἵτινες κατέχουν τὴν κατ' ἀρχὰς γῆν Χαναάν ὀνο-

μαζομένην, μετέπειτα δὲ *Παλαιστίνην*, ἥτις ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ ὀνομάζεται γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Ἡ Παλαιστίνη (*Εβραϊστί Πελεσχέτ) ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης, πρὸς Α. καὶ Μ. ὑπὸ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Μεσογείου. Πρὸς Β. αὐτῆς ἐκτείνονται τὰ ὄρη τοῦ Ἀντιλιβάνου ἐξ ὧν πηγάζει ὁ Ἰορδάνης καὶ ῥέων ἀπὸ Β. πρὸς Ν. διαιρεῖ τὴν Παλαιστίνην εἰς δύο μέρη, εἰς *Δυτικὴν* ἥτοι *ἐνθεν τοῦ Ἰορδάνου Παλαιστίνην*, καὶ *Ἀνατολικὴν* ἥτοι *ἐκείθεν τοῦ Ἰορδάνου Παλαιστίνην*· ὁ Ἰορδάνης διέρχεται διὰ δύο λιμνῶν τῆς Σαμαχωρίτιδος ἢ *Μερόμ*, καὶ τῆς *Τιβεριάδος* ἢ *Γενησαρέτ* χύνεται εἰς τὴν *Ἀσφαλιτίδα* ἢ *Νεκρὰν θάλασσαν*, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶναι βαρὺ, ἀλμυρὸν καὶ στυφόν, καὶ δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐν αὐτῇ ἰχθύς, οὔτε βοτάνη νὰ φυτρώσῃ.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Παλαιστίνην κεῖνται ἡ πεδιάς τῆς Γαλιλαίας, ἡ λίμνη Γενισαρέτ, τὰ ὄρη Θαβώρ, Ἑβραῖμ, Γελβονά καὶ Κάρμηλον, ἡ σειρὰ τῶν ὄρεων Ἀερμών, τὸ ὄροπέδιον Γεραζίν, ἡ εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ κοιλάς Συχέμ, ἥτις ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ὄρους Ἀμωρία ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ἡ Ἱερουσαλήμ.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Παλαιστίνην κεῖνται τὰ ὄροπέδια Γαλθανίτης, Τριχωνίτης καὶ Ὀρονίτης διασχιζόμενα ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰερόμακος, ὅστις σχηματίζει τὴν λίμνην Γενισαρέτ· ὁ χεῖμαρρος Χωρεῖθ, καὶ ὄρος Νεβώ καὶ τὸ Μωδεῖν καὶ ἡ χώρα τῶν Ἀμμωνιτῶν.

Οἱ Ἑβραῖοι κατχλαβόντες τὴν Παλαιστίνην διήρεσαν αὐτὴν εἰς τρεῖς μεγάλας ἐπαρχίας, τὴν *Γαλιλαίαν* πρὸς Β., τὴν *Σαμάρειαν* ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὴν *Ἰουδαίαν* πρὸς Ν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος διηρέθη ἡ Παλαιστίνη εἰς δύο βασιλειαί, τὰ τοῦ Ἰούδα καὶ τὰ τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ ἐκτὸς τοῦ Ἰορδάνου χώρα ἐρημος κατὰ τὸ πλεῖστον οὐσα ἐκαλεῖτο *Περαία*.

Δημιουργία τοῦ κόσμου. — Κατὰ τὴν παλαιὰν Διαθήκην 4000 ἔτη π. Χ. ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ. Τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐὰν ἔθεσεν ἐν τῷ παραδείσῳ (Ἑδέμ), κήπῳ τερ-
πνοτάτῳ ἐνθα ἔζη εὐδαίμων καὶ ἀθάνατος. Ἡ Εὐὰ ἀπατη-
θεῖσα ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ εἰς ὄφιν μεταμορφωθέντος διαβόλου ἔφαγεν ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ καὶ ἔδωκεν ἐξ αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν Ἀδὰμ· ὀργισθεὶς ὁ Θεὸς ἐδίωξεν αὐ-
τοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου, καὶ κατεδίκασε τὸσον αὐτοὺς, καθὼς καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν εἰς ἐργασίαν, θλίψιν καὶ θάνατον· συγχρόνως ὅμως ὑπεσχέθη αὐτοῖς ὅτι θέλει ἀποστείλει τὸν λυτρωτὴν.

Τὰ πρῶτα τέκνα τοῦ Ἀδὰμ ἦσαν ὁ Κάϊν καὶ ὁ Ἀβέλ· ὁ Κάϊν ἐφόνευσεν ἐκ ζήλοτυπίας τὸν Ἀβέλ (3875), καταδιω-
κόμενος δὲ ὑπὸ τῆς θείας κατάρacts καὶ τοῦ μίσους τῶν ἄν-
θρώπων ἔκτισεν ἰδίαν πόλιν· οἱ δὲ ἀπόγονοι τοῦ τρίτου υἱοῦ
τοῦ Ἀδὰμ Σὴθ ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν.

Οἱ πατριάρχαι. — Μετὰ τὸν Ἀδὰμ καὶ Σὴθ τοὺς πρῶ-
τους πατριάρχας ἠκολούθησαν ὁ Ἐνῶς, ὁ Καϊνάν, ὁ Μαλα-
λεὴλ, Ἰαρέδ, ὁ Ἐνώχ, ὅς, ἐπειδὴ εὐηρέτησε τῷ Θεῷ, μετε-
τέθη ἀφανῶς ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ ἴδῃ θάνατον, ὁ Μαθου-
σάλας ὁ μακροβιώτατος, ὁ Λαμέχ καὶ ὁ Νῶε.

Κατακλυσμῶς. — Ἐπειδὴ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σὴθ ὡς
καὶ οἱ τοῦ Κάϊν διεφθάρησαν καὶ περιέπεσαν εἰς παντοει-
δεῖς ἀδικίας, ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ προσώπου
τῆς γῆς τὴν ἀσεβῆ ταύτην γενεάν μετὰ τῶν κτηνῶν καὶ
πτηνῶν. Μόνος ὁ Νῶε διετήρει τὴν πίστιν τῶν πατέρων· δι'
ὃ ὁ Θεὸς ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸν σκοπὸν τοῦ καὶ τὸν διέταξε
νὰ κατασκευάσῃ κιβωτὸν ἐκ ξύλων ὀρισμένης ἐκτάσεως καὶ
ν' ἀσφαλτώσῃ αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν (2468). Μάτην ὁ
Νῶε ἀνεκοίνου τοῖς ἀνθρώποις τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ, οὗτοι

ἐκώφευον εἰς τὰς παρατηρήσεις του. Τότε ὁ Νῶε κατασκευάσας τὴν κιβωτὸν εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν μετὰ τῆς οἰκογενείας του, παραλαβὼν ἀνὰ ἓν ζεῦγος ἐξ ὅλων τῶν ζώων· ἀφοῦ δὲ ἐκλείσε τὴν θύραν τῆς κιβωτοῦ, πάραυτα τὰ ὕδατα τοῦ οὐρανοῦ καταπίπτοντα ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, καὶ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ὑψωθέντα δεκαπέντε πῆχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων, καὶ διαμείναντα ἡμέρας 150, κατέστρεψαν πᾶσαν τὴν ζῳικὴν φύσιν.

Τὰ ὕδατα ἐπὶ τέλους ἀπεσύρθησαν καὶ ἡ κιβωτὸς ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἀρμενίας Ἀραράτ. Ὁ Νῶε ἅμα ἐξεληθὼν τῆς κιβωτοῦ κατεσκεύασε θυσιαστήριον καὶ προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, διό ὁ Θεὸς κηλόγησε τὴν γενεάν αὐτοῦ, καὶ ὑπεσχέθη αὐτῷ ὅτι οὐδέποτε πλέον ἤθελεν ἐπιφέρει κατακλυσμόν. Ἐπειτα ὁ Νῶε ἐφύτευσε ἄμπελον, ἧς τὴν χρῆσιν ἠγνόουν ἕως τότε οἱ ἄνθρωποι· τότε ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τρέφονται οἱ ἄνθρωποι καὶ διὰ κρέατος ζώων, ἐνῶ τέως ἐτρέφαντο μόνον διὰ χορτῶν καὶ καρπῶν.

Πύργοι καὶ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων. —

Οἱ ἀπόγονοι τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε πολλαπλασιασθέντες ἀπεφασισαν νὰ διαχωρισθῶσι, πρὸ τούτου δὲ συνηθοίσθησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σενναάρ (2247), μεταξὺ τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου καὶ ἤρχισαν νὰ κτιζοῦσι πύργον, ὃν ἤθελον νὰ ὑψώσωσι μέχρις οὐρανοῦ, ἵνα μὲν ἔνδοξον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ Θεὸς πρὸς τιμωρίαν τῆς ὑπερηφανείας αὐτῶν συνέχευε τὰς γλώσσας των, ὥστε μὴ ἐννοοῦντες πλέον ἀλλήλους διεσπάρησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς, ἀφήσαντες τὸν πύργον ἄτελῆ, ὅστις ὠνομάσθη Βαβέλ ἢται σήγχυσις.

Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε ὁ μὲν Ἰάφεθ ἔμεινεν ἐν τῇ ἀρκτικῇ Ἀσίᾳ, καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ διεσπάρησαν εἰς τε τὴν δυτικὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην. Ὁ δὲ Σὴμ κατώκησεν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ, ἐξ οὗ προῆλθεν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πάν-

τες οἱ ἀνατολικοὶ λαοί· ὁ δὲ Χάμ κατόκησεν ἐν τῇ Ἀφρικῇ καὶ ἐξ αὐτοῦ κατάγονται οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. Οὕτω διασκεδασθέντες οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ κτίζωσιν οἶκους καὶ πόλεις καὶ νὰ σχηματίζωσι κράτη, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐν Βαβυλῶνι ὑπὸ τοῦ Νεμρώδ υἱοῦ τοῦ Χάμ ἰδρυθέν.

Διαιρέσεις τῆς ἱστορίας τῶν Ἑβραίων. — Ἡ ἱστορία τῶν Ἑβραίων μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Βαβυλώνης δι-
νεται νὰ διαιρεθῇ εἰς ἑξ. περιόδους·

Περίοδος πρώτη. Οἱ πατριάρχαι (2085—1885). Ἡ περίοδος αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ. μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ἀβραάμ. — Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν λησμονήσαντες τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐλάτρευσαν τὰ εἰδώλα· ὁ Θεὸς διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν πρόοδον τοῦ κακοῦ, διέταξε τὸν θεοσεβῆ Ἀβραάμ, ν' ἀφήσῃ τὴν Χαλδαίαν, τὴν γῆν τῶν πατέρων, καὶ νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Λῶτ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἢ Χαναάν (1921), τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ὅτι θέλει δώσει πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ εἰς κληρονομίαν, καὶ καταστήσῃ αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, καὶ εὐλογηθῶνται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς (Γεν. 12'). Ὑπακούσας ὁ Ἀβραάμ εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀφικόμενος ἐνταῦθα μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας, τοῦ ἀνεψιοῦ Λῶτ, τῶν δούλων καὶ ποιμνίων ἠναγκάσθη ὑπὸ λιμοῦ ν' ἀποδημήσῃ πανοικί εἰς Αἰγύπτον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν εἰς Χαναάν, ὁ δὲ Λῶτ ἐγκατεστάθη εἰς τὰ Σόδομα· ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι ἐνταῦθα ὡς καὶ εἰς τὰ Γόμορρα ἔγειναν ἀσεβέστατοι, καὶ οὐδὲ δέκα εὐρέθησαν εὐσεβεῖς, ὁ Θεὸς κατέστρεψεν αὐτάς διὰ πυρός, ὡς καὶ τὰς πλησίον πόλεις Ἀδαμὰ καὶ Σωβαίμ καὶ ἐνταῦθα ἐσχηματίσθη ἡ Νεκρὰ θάλασσα· ὁ δὲ Λῶτ σωθεὶς διὰ θαύματος κατέφυγεν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν

Σεγώρ, ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἐπειδὴ παρακούσασα τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ ἔστρεψεν ὀπίσω τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ ἴδῃ τὴν καταστροφὴν, μετεμορφώθη εἰς στήλην ἄλατος. Ἐκ τοῦ Ἀὐτοῦ ἐγεννήθησαν ὁ Μωᾶβ καὶ ἡ Ἀμμὼν ἐξ ὧν κατὰγονται οἱ Μωαβῖται.

Ὁ Ἀβραάμ ἦν πάντοτε εἰς τὸν Θεὸν πιστός, καὶ τοῦτο ἔργῳ ἐδείκνυε· διότι ἀποκτήσας τὸν Ἰσαάκ, τὸν μονογενῆ τοῦ υἱόν, προθύμως ἔσπευσε νὰ θυσιάσῃ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, θέλοντος νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν του. Ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐκώλυσεν αὐτὸν (Γεν. κα' καὶ κβ') καὶ τὸν εὐλόγησεν εἰπὼν ὅτι ἡ γενεὰ του θέλει πολλαπλασιασθῇ. Τὸν υἱόν του τοῦτον ἐνόμφευσε μετὰ τῆς Ῥεβέκκας, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν οἱ δίδυμοι ἀδελφοί, ὁ Ἡσαῦ πρωτότοκος καὶ ὁ Ἰακώβ δευτερότοκος, ὅστις τῇ συνεργείᾳ τῆς μητρὸς ἔλαβε τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρὸς. (Γεν. κδ', κε', κζ'), ὠνομάσθη δ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ (Γεν. λβ'. 28), ἐξ οὗ οἱ Ἑβραῖοι καὶ Ἰσραηλῖται ὠνομάσθησαν. Ὁ Ἀβραάμ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 175 ἐτῶν ἀφήσας κύριον τῆς περιουσίας του τὸν Ἰσαάκ.

Ὁ Ἡσαῦ ὑπῆρξε πατριάρχης τῶν Ἰδουμαίων· ὁ Ἰακώβ, ἐγέννησε δώδεκα υἱούς, ἐκ τούτων προσφιλέστατος ἦτο εἰς τὸν πατέρα ὁ Ἰωσήφ, ὅστις ἐπωλήθη εἰς τινας ἐμπόρους Μαδιανίτας, οἵτινες ἤγαγον αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον.

Διὰ τῆς συνέσεώς του καὶ κατὰ θεϊαν οἰκονομίαν ὁ Ἰωσήφ γενόμενος μέγας καὶ ἰσχυρὸς πλησίον τοῦ βασιλέως, προσεκάλεσε καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς του, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐνταῦθα.

Ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακώβ, οἵτινες ἐγένοντο πατριάρχαι, ὠνομάσθησαν αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐκ τούτων οἱ ἀπόγονοι τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ ἀφιερώθησαν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου.

Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ θουλεία τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ

Μωϋσῆς καὶ ἡ ἑξοδος. — Ἐπειδὴ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσραηλίται νύξησαν πολὺ, ἐπιέζοντο καὶ κατεδυναστεύοντο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, διὰ τοῦτο ὁ τότε βασιλεὺς Φαραώ, φοβούμενος τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἑβραίων, διέταξε νὰ ῥίπτωνται εἰς τὸν ποταμὸν τὰ ἄρρενα τέκνα αὐτῶν (1573). Ὁ Μωϋσῆς ῥίφθεις εἰς τὸν ποταμὸν ἐσώθη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Φαραώ, ἥτις ἀναθρέψασα αὐτὸν ἐδίδασκε πᾶσαν τὴν τῶν Αἰγυπτίων παιδείαν καὶ σοφίαν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐφόνευσεν Αἰγύπτιον βασανίζοντα Ἰσραηλίτην, κατέφυγεν ἐκ φόβου εἰς γῆν Μαδιάμ, καὶ λαβὼν γυναῖκα τὴν Σεφώραν θυγατέρα τοῦ ἀρχιερέως Ἰοθὺρ ἐβόσκει τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του, ὡς δ' εἰς τὴν ἔρημον διετάχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐξαγάγῃ τὸν λαόν τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς δουλείας (1492) εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας (Ἐξοδ. α. καὶ λ.). Ὑπακούσας ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Φαραώ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐποίησε θαύματα, ἀλλ' ὁ Φαραώ διὰ ποικίλων προφάσεων ἤναντιοῦτο· δι' ὃ ὁ Θεὸς ἀπέστειλε διὰ τοῦ Μωϋσέως δέκα πληγὰς, ὧν ἡ τελευταία ἦν ὁ θάνατος τῶν πρωτοτόκιων πασῶν τῶν Αἰγυπτιακῶν οἰκογενειῶν ἐν μιᾷ νυκτί· ὁπότε ὁ Μωϋσῆς παρήγγειλε νὰ σφάξῃ ἐκάστη Ἑβραϊκὴ οἰκογένεια μονοετὲς ἄρνιον, καὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ νὰ χρίσῃ τὴν φλιάν τῆς θύρας, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τοῦ ἐξολοθρευτοῦ ἀγγέλου· ἔκτοτε καθιερώθη παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τὸ πάσχα εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐλευθερώσεώς των. Ὁ Φαραώ τότε φοβηθεὶς ἐπέτρεψε τὴν ἑξοδὸν τοῖς Αἰγυπτίοις· ὅθεν παραλαβὼν ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἑβραίους μετὰ 400 ἐτῶν δουλείαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐν ὧν 600,000 πεζῶν, καὶ διαβάς ἄβρόχοις ποσὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐβόσκειν εἰς τὴν ἔρημον· ὁ Φαραώ μεταμεληθεὶς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς κατεποντίσθη μετὰ τοῦ στρατοῦ του

ὑπὸ τῶν ἐπανελθόντων ὑδάτων τῆς Ἐρυθρᾶς, ἅτινα δὲν ἐκρά-
τει πλέον ἢ χεὶρ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐλευθερώσας τὸν λαόν του ἐκ τῆς δουλείας τῶν
Αἰγυπτίων, ἔδωκε διὰ τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ
τὸν γραπτὸν νόμον ἐπὶ δύο πλακῶν ἐν τῷ μέσῳ βροντῶν
καὶ ἀστραπῶν τὸν τρίτον ἀπὸ τῆς ἐξόδου μῆνα. Ἀαρὼν ὁ
ἀδελφὸς τοῦ Μωϋσέως κατέστη μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ τὸ ἁ-
ξίωμα τοῦτο παρέμεινεν εἰς τὴν γενεάν του μέχρι τῆς κατα-
στροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Οἱ Ἰσραηλίται ἐπλανήθησαν εἰς τὴν ἔρημον τεσσαράκοντα
ἔτη, διότι πολλάκις ἀπεστάτησαν, ἐγόγγισαν κατὰ τοῦ Μωϋ-
σέως καὶ Ἀαρὼν· ἐξέκλιναν δὲ εἰς εἰδωλολατρείαν, ἀλλ'
ἐπανῆλθον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ διὰ τιμωριῶν καὶ θαν-
μάτων· περὶ τὸ τέλος τῆς ὁδοιπορίας ἐνίκησαν διὰ τῶν προσ-
ευχῶν τοῦ Μωϋσέως τοὺς Ἀμαληκίτας, τοὺς Χαναναίους,
τοὺς Ἀμορραίους καὶ τοὺς Μαδιανίτας.

Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. — Ὁ Μωϋσῆς δὲν ἠξιώθη νὰ εἰ-
σέλθῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλ' ὅταν ἐφθασεν ἀπέ-
ναντι τῆς Ἱεριχοῦς ἀνέβη κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν
κορυφὴν Φασιγὰ τοῦ ὄρους Ναβαῦ, ἐκεῖθεν δὲ ἔδειξεν αὐτῷ ὁ
Θεὸς τὴν ἐπηγγελμένην γῆν, εἰπὼν «*Αὕτη ἡ γῆ, ἣν ὤμοσα τῷ*
Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, λέγων, τῷ σπέρματι ἡμῶν
δώσω αὐτήν.» Ἐπειτα ἀπέθανεν ἐκεῖ εἰς ἡλικίαν 120 ἐτῶν
καταστήσας διάδοχόν του κατ' ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ τὸν Ἰη-
σοῦν τοῦ Ναυῆ, καὶ παραγγείλας τοῖς Ἑβραίοις νὰ τηρῶσι
τὸν νόμον καὶ νὰ καταστρέψωσι τὰ εἰδῶλα ἐν τῇ Χαναάν.

Ὁ Ἰησοῦς διέβη θείῳ θαύματι ἀβρόχοις ποσὶ τὸν Ἰορδάν-
ην, καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἱεριχώ, Γαζάων καὶ πολλὰς πόλεις·
ἐν πολέμῳ τινὶ διαρκέσαντι ἔτη ἑπτὰ ἐνίκησε τριάκοντα
βασίλεις, καὶ κατέκτησε διὰ τῶν ὅπλων τὸ πλεῖστον τῆς γῆς
τῆς ἐπαγγελίας (Ἰησ. Ναυῆ), ἣν διένειμε μεταξὺ τῶν δώ-

δεκα φυλῶν· αἰσθανθεῖς δὲ προσεγγίζοντα τὸν θάνατον ἐκέλευσε τοὺς ἄρχοντας καὶ γραμματεῖς καὶ δικαστὰς εἰς Σηλῶ, ἀπηριθμησε τὰς πρὸς αὐτοὺς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, συνεβούλευσε νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀπέθανεν ἐτῶν 110 (1438).

Ὁ βίος κατὰ τὴν πρώτην περίοδον εἶναι νομαδικός, κατὰ ταύτην διεκρίθησαν οἱ πατριάρχαι Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ.

Ἡ ἐγκατάστασις τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ ἠνάγκασε τοὺς Ἑβραίους νὰ διαιρεθῶσιν εἰς βίους ποιμένων, ὑπέκυψαν εἰς δουλείαν διὰ τοῦ νικητοῦ Φαραώ, ἕως ἡλευθερώθησαν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ὅστις ἔδωκε τὸν νόμον, τὸ θεμέλιον τοῦ μεγαλείου των, ἀλλὰ περιπλανηθέντες ἐπὶ τέλους ἔφθασαν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ἡθικὸν μεγαλεῖον τῶν νόμων τοῦ Μωϋσέως.

Ὀλιγάρημοι ὄντες οἱ Ἑβραῖοι διὰ νὰ ἀποτελέσωσι φυλὴν κατακτητικὴν δὲν εἶχον δύναμιν στρατιωτικὴν παρὰ ὑπὸ τοὺς δύο βασιλεῖς των Δαβὶδ καὶ Σολομῶντα· τὸ ἐμπόριόν των καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἐγένετο διὰ τῆς μεταλαβήσεως τῶν Φοινίκων· ἡ βιομηχανία των ἦτο ὀλίγον προκεχωρημένη· τὰ μνημεῖά των, ὧν τινὰ μόνον λείψανα μᾶς μένουσιν, καὶ τῶν ὁποίων ἓν μόνον, ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ μὲ τὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀσσυρίας, εἶχε οἰκοδομηθῇ ὑπὸ ἐργατῶν Φοινίκων· καὶ ἐντούτοις οἱ Ἑβραῖοι ἐμελλον νὰ ἐξασκήσωσιν εἰς τὸν κόσμον ἐπίδρασιν, εἰς ἣν νὰ μὴ πλησιάζωσι ποτὲ τὰ μεγάλα Ἀσιατικὰ ἔθνη. Τοῦτο προῆλθε διότι τὸ μεγαλεῖόν των ἦτο ὅλως ἠθικόν, καὶ διότι τοῦτο ἐστηρίζετο οὐχὶ εἰς τὰ πλούτη ἢ εἰς τὴν θηριώδη δύναμιν, ἀλλ' εἰς τὴν πίστιν. Ὡς ἡ ζωὴ, ὅλη ἡ δύναμις, ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ κεῖται εἰς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, εἰς ταύτην τὴν ἱεράν παρακαταθήκην τόσον θρησκευτικῶς διατηρηθεῖσαν εἰς τὸ μέσον τῶσων μεταβολῶν.

Ἐνώπιον τοῦ ἀνατολικοῦ πολυθεϊσμοῦ, εἰς μόνος Θεός καὶ εἰς μόνος ναός· ἐνώπιον τῶν γελοίων θεοτήτων ἢ τῶν θηριοτήτων τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀσσυρίας, εἰς θεός καθαρός, πνεῦμα, πλάστης καὶ κύριος ὄλων, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ὑμνῇται δι' αἰσθητῶν σημείων· ἐνώπιον τῆς διαφθορᾶς τῆς Βαβυλώνης καὶ Μέρφιδος, μία ἡθικὴ καθαρὰ καὶ αὐστηρά, ἥτις συγκεφαλαιωτικῶς περιλαμβάνεται εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ δεκαλόγου, ὡς καὶ ὅλα τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τοὺς ὁμοίους του καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐνώπιον τῆς διαιρέσεως κατὰ τάξεις, καὶ τῆς δουλείας ἄνευ ἀπολυτρώσεως καὶ ἄνευ εὐσπλαγχνίας, μία ἴση ἐλευθερία δεδομένη εἰς ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ, ἡ γλυκύτης ἐπιβεβλημένη εἰς τὸν ἔχοντα ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του τοὺς ξένους αἰχμαλώτους, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ Ἰουδαίου αἰχμαλώτου τοῦ ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σάββατου ἔτους, ὅπερ ἐπανέρχεται εἰς ἑπτὰ ἔτη ὡς τὸ Σάββατον εἰς ἑπτὰ ἡμέρας. Τέλος ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ εὐσπλαγχνία ἄγνωστος εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας, ἦτο κανὼν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου· ὁ πλούσιος ὀφείλει νὰ συνδράμῃ τὸν πτωχὸν καὶ ν' ἀφίνῃ εἰς τὸν σταχυολόγον τοὺς πίπτοντας στάχεις τῶν δεμάτων του.

Δευτέρα περίοδος (1505—1096).

Ἡ περίοδος αὕτη ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν γῆν Χαναάν μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βασιλείας· εἶναι διοικητικὴ ὁμοσπονδία.

Οἱ Ἑβραῖοι διηρέθησαν εἰς 12 φυλάς, δύο τῆς Ἰουδαίας, ἡ τοῦ Γάδ καὶ Ῥουβίμ, καὶ δέκα ἄλλαι, ἡ τοῦ Ἰούδα, Σιμεὼν, Βενιαμίν, Δόν, Ἐφραΐμ, Μανασσῆ, Ἰσσαχάρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλὴ, καὶ Ἀσήρ, ἐκτὸς τῆς φυλῆς τοῦ Λευΐ, ἥτις εἰδικῶς ἦτο καθιερωμένη εἰς τὰ τῆς λατρείας.

Κριταί.—Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ οἱ Ἰσραηλῖται διω-

κήθησαν ἐπὶ δεκαετίαν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, εἶτα δὲ ἐπὶ 347 ἔτη ὑπὸ τῶν κριτῶν ἀρχηγῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν, πολλάκις ἐξέκλινον εἰς εἰδωλολατρείαν, καὶ ὁ θεὸς ἐτιμῶρει αὐτοὺς ὑποδουλῶν εἰς τοὺς ἀπίστους Φιλισταίους καὶ Ἀμαληκίτας, ὅσας δὲ μετεμελοῦντο ἀνεφαίνετο ἐλευθερωτής. Ἐκ τῶν ἀπελευθερωσάντων αὐτοὺς κριτῶν ἐπισημότεροι ἦσαν ὁ Γεδεὼν, ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλελ, ὁ ἰσχυρὸς Σαμψὼν καὶ ὁ προφῆτης Σαμουὴλ.

Τρίτη περίοδος.

Ἡ τρίτη περίοδος περιλαμβάνεται ἀπὸ 1096—976, ἐβασίλευσαν δὲ τρεῖς βασιλεῖς, ὁ Σαούλ, Δαυὶδ καὶ Σολομῶν. Ὁ Σαμουὴλ ἔδρευε τὰς σχολὰς τῶν προφητῶν, αἵτινες πολὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν εὐσεβεστέραν παιδείαν τῶν Ἑβραίων ἐνίκησε τοὺς Φιλισταίους, καὶ ἀπήλλαξεν ἐκ τῆς δουλείας τοὺς Ἰσραηλίτας, οὓς διώκῃσιν ὡς κριτῆς καὶ ἀρχιερεὺς εἰκοσὶν ἔτη ἀποστραφέντες τοῦτο τὸ εἶδος τῆς διοικήσεως οἱ Ἰσραηλῖται καὶ θεωροῦντες ἀνίσχυρον ἕνεκα ἑλλείψεως πολιτικῆς συγκεντρώσεως, εὐγνωμονοῦντες δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμὴν Σαούλ, ὅστις εἶχε κατατροπώσει τοὺς Ἀμμανίτας, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Σαμουὴλ νὰ χρῆσθαι βασιλέα τὸν Σαούλ· ὅστις ἀπέτρεψε κατ' ἀρχὰς αὐτοὺς, παριστῶν εἰς τὸν λαὸν τὰ ἐκ τῆς μοναρχίας κακὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπέμενον, ἠναγκάσθη νὰ χρῆσθαι τὸν Σαούλ βασιλέα (1079), μὴ ἀποβαλὼν αὐτὸς τὴν κατὰ τὰ θρησκευτικὰ νόμιμα μετοχὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Ὁ Σαούλ, δὲν ᾔθελε νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς θεοκρατικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Σαμουὴλ, ἀλλ' ἐκυβέρνηα δεσποτικῶς καὶ ἐβασίλευσεν 20 ἔτη.

Δαυὶδ (1055—1015). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαούλ, ἐβασίλευσεν ὁ Δαυὶδ, τὸν ὁποῖον κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Σαμουὴλ εἶχε χρίσει κρυφίως νεαρὸν ἔτι καὶ ποιμένα ἐκ

τῆς φυλῆς Ἰούδᾶ, βασιλέα διάδοχον τοῦ Σαούλ. Ὁ Δαυὶδ διεκρίθη ἐν τοῖς κατὰ τῶν Φιλισταίων πολέμοις νικῆσας τὸν Γολιάθ· ἡ ἀρτιφανὴς δημοτικότητα του παρὰ τῷ λαῷ διέγειρε τὴν κατ' αὐτοῦ ζηλοτυπίαν τοῦ Σαούλ, ἀλλ' ἐλκυσε τὴν εὐνοίαν τούτου, διὰ τοῦ ἤχου τῆς ἄρπης. Ἀλλ' εἴτα ἐξηγριώθη κατὰ τοῦ Δαυὶδ, ὅστις μόλις διεσώθη φεύγων εἰς τὴν Σαμουήλ, ἐκεῖθεν καταδιώκεται καὶ φεύγει πρὸς τὸν Ἀβιμέλωχ, καὶ τέλος φονεύεται ὁ Σαούλ, πεσὼν ἐπὶ τῆς ῥομφαίας φοβούμενος μὴ πέσῃ αἰχμαλώτος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του, ἔτι δὲ καὶ οἱ υἱοὶ του ἐν μάχῃ κατ' ἄλλοφύλων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαούλ, ἀναβαίνει τὸν θρόνον τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Δαυὶδ τριακοντούτης ἤδη ὢν. Ὁ Δαυὶδ ἐκυρίευσε τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σιών, ἀνέκτησε παρὰ τῶν Φιλισταίων τὴν κισιῶτὸν τῆς διαθήκης, ἣν μετήνεγκεν ἐν εὐφροσύνῃ, χαροῖς καὶ μουσικῇ εἰς τὴν Σιών· νικῆσας τοὺς Μωαβίτας, τοὺς Συρίους καὶ Ἰδουμαίους ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Μεσογείου μέχρι τοῦ Εὐφράτου, καὶ ἀπὸ τοῦ Λιβάνου μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐκανόνισε τὰ τῆς λατρείας ποιήσας αὐτὸς τοὺς ψαλμοὺς καὶ ὀρίσας νὰ ψάλλωνται ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ θεοῦ· συνεκρότησε στρατὸν τακτικὸν 300.000· συνῆψεν ἐμπορικὰς συνθήκας μετὰ τῶν Φοινίκων. Τὸ διπλὸν αὐτοῦ ἐγκλημα τοῦ ἔρωτος τῆς Βερσαβῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου αὐτῆς Οὐρίου ἐπύκρανε τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ δυσηρέστησε τὸν λαόν· ἐκ τῆς δυσареσκείας ταύτης ἐπωφεληθεὶς οὐδὲς Ἀβεσσαλώμ ἀπεστάτησε κατὰ τοῦ πατρὸς. Ὁ Δαυὶδ ἔφυγεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, ἐπτάλη δὲ κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ὁ στρατηγὸς Ἰωάβ μετὰ βλητῆς διαταγῆς νὰ φεισθῇ τοῦ Ἀβεσσαλώμ. Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Ἀβεσσαλώμ νικηθεὶς ἔφυγε συνεπλάκη ἡ κόμη αὐτοῦ εἰς τοὺς κλάδους τερεβίνθου καὶ ἐνταυθα ἐφονεύθη. Ὁ Δαυὶδ θρηνήσας πικρῶς τὸν θάνατον

τοῦ υἱοῦ καὶ κλαύσας διὰ τὰς ἰδίας ἁμαρτίας ἔρριψε τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέθανε τῷ 1019 ἐβδόμηκοντα ἑτῶν, βασιλεύσας ἔτη 40. *II βασιλεία τοῦ Δαυὶδ διακρίνεται ἐπὶ νίκαις λαμπραῖς.

Σολομῶν διεδέχθη τὸν πατέρα του Δαυὶδ.

*Ο Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν πᾶν ὅ,τι ἤθελε ζητήσει παρ' αὐτοῦ, οὗτος δὲ ἐζήτησε σοφίαν, ὃ δὲ Θεὸς σὺν τῇ σοφίᾳ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ πλοῦτη καὶ δόξαν. Οὗτος ἀπετελείωσεν εἰς ἑπτὰ ἔτη τὸν ναόν, οὗ τὰ θεμέλια εἶχε καταθέσει ὁ πατήρ του, καὶ ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια μετ' ἐξαιρέτου πομπῆς τῷ 1008. *Ἐκτίσεν ἐπίσης ἀνάκτορα μεγαλοπρεπῆ, περιετείχισεν τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔκτισε πολλὰς πόλεις· συνέδεσε φίλιν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, οὗ ἐγένετο καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρί, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Χειράμ, ὅστις ἔπεμψεν αὐτῷ τεχνίτας καλοὺς. *Ο στόλος αὐτοῦ διέπλευσεν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἵνα κομίσῃ χρυσόν, ἐλέφαντα καὶ ἀρώματα· ἡ φήμη τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐφθασεν εἰς ἀπώτατα μέρη, καὶ ἡ βασίλισσα Σάββα ἦλθεν ἐξ Αἰθιοπίας εἰς Ἱερουσαλήμ, ἵνα ἴδῃ ἡ ἰδία τὴν σοφίαν καὶ δόξαν τοῦ Σολομῶντος, ἐλθοῦσα δὲ εἶδε καὶ ἤκουσε περισσότερα τῆς φήμης. *Ἐν τούτοις εἰ καὶ ἐμεγαλύνθη ὁ Σολομῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς κατὰ τὴν σοφίαν καὶ τὸν πλοῦτον, δὲν ἠδυνήθη ὁμοῦς νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῶν πειρασμῶν συνεχοῦς εὐδαιμονίας, διό ἐξέκλινεν εἰς ἀσεβειαν καὶ ἀκολασίαν, φιλογύναιος κατὰστάς· ἤγειρεν ἐπὶ τοῦ πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ ὄρους βωμόν εἰς τὸν θεὸν τῶν Ἀμμωνιτῶν Μολόχ, καὶ ἔθυσσε εἰς πάντας τοὺς θεοὺς τῶν πολλῶν γυναικῶν του. *Ο Θεὸς δικαίως ὀργισθεὶς προλέγει εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ προφήτου Ἀβία, ὅτι τὸ κράτος αὐτοῦ θέλει διαιβῆθαι μετὰ τὸν θάνατόν του. *Ο Σολομῶν ἀπέθανε 58 ἐτῶν βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτη (980).

Τετάρτη περίοδος. Τὸ σχῆμα τῶν δέκα φυλῶν καὶ ἡ παρακμή.

Διχασμὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν.— Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος συνελθοῦσα ἐν Συχέμ συνέλευσις τῶν Ἑβραίων ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ῥοβοάμ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σολομῶντος ἐλάττωσιν τῶν φόρων· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἀπέρριψε τὰς προτάσεις τῶν, ἀμέσως δέκα φυλαὶ ἀπέστησαν, καὶ οὕτως ἄρχεται ἡ διαίρεσις τοῦ βασιλείου εἰς δύο. Αἱ δέκα φυλαὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν δοῦλον τοῦ Σολομῶντος Ἱεροβοάμ, ὅστις φυγὰς ὧν ἐπανήλθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐσχημάτισαν ἀπὸ τοῦδε τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, αἱ δὲ ἄλλαι δύο φυλαὶ ἡ ἰσχυρὰ φυλὴ τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ μικρὰ τοῦ Βενιαμὴν παρέμειναν πισταὶ τῷ Ῥοβοάμ, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα (976).

Α'. Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ. — Ὁ Ἱεροβοάμ ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν 10 φυλῶν διὰ νὰ διακόψῃ πᾶσαν συγκοινωνίαν τῶν δέκα φυλῶν τοῦ πρὸς τὰς δύο ἄλλας, ἀπηγόρευσε τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ νὰ μεταβαίνωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς συνείθιζον, καὶ ἔστησε δύο χρυσοὺς δαυμάλεις τὴν μὲν εἰς Βαιθέλ, τὴν δὲ εἰς Δάν, καὶ διέταξε τὴν προσκύνησιν αὐτῶν. Ἀντὶ δὲ τῶν Λευϊτῶν χειροτονεῖ ἱερεῖς ἐκ τοῦ λαοῦ, αὐτὸς γενόμενος αὐτοχειροτόνητός ἀρχιερεὺς· ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἐφραΐμ τὴν πόλιν Συχέμ, ἣν κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ Ἰσραὴλ, μέχρις οὗ ἐκτίσθη ἡ Σαμάρεια καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα. Πάντες σχεδὸν οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἦσαν ἄσεβεις, καὶ ἐβασίλευσαν διαδοχικῶς 19 εἰς διάστημα 262 ἐτῶν.

Ἀχαάβ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμυρὶ γήμας τὴν Σιδωνίαν Ἰεζάβελ ἐπεξέτεινε τὴν εἰδωλατρειάν εἰσαγάγων κατὰ πρότροπὴν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν λατρείαν τοῦ φοινικικοῦ Βάαλ· διὰ προσταγῆς τῆς Ἰεζάβελ οἱ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λάτρες ἀπηνῶς κατεδιώκοντο, τὰ σχολεῖα τῶν προφητῶν ἐκλείοντο καὶ αἱ

διδάσκαλοι ἐφονεύοντο. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀγαάβ ἐν πολέμῳ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας (903), διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ **Όχοζίας**, ὅστις κατεδίωξε τὸν προφήτην Ἑλισσαιέ. Ἰηοῦ ὁ ἄρπαξ τοῦ θρόνου ἠνάγκασε τὴν Ἰεζάβελ νὰ ριφθῇ ἐκ τοῦ παραθύρου πύργου καὶ φονευθῇ, ἵνα πληρωθῇ ἡ πρόρρησις τοῦ Ἠλιοῦ (889). Ὁ Ἰωᾶς κατετρώπωσε τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀζαήλ καὶ τὸν βασιλέα τοῦ Ἰουδα Ἀμασίαν. (847). Τοῦτον διεδέχθη **Ιεροβοάμ** ὁ Β'. βασιλεύσας 41 ἔτη καὶ δειχθεὶς εὐσεβὴς (831). Μαναιμ ὁ ἄρπαξ τοῦ θρόνου ἠγόρασε τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Φοῦλ ἀντὶ χιλίων ταλάντων ἀργυρίου, ἀπέθανε δὲ τῷ 760. Τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ὑπῆρξεν ὁ **Ωσηέ** (727). τοῦτον ἐνίκησεν Σαλμανασσάρ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον αὐτόν τε καὶ πλῆθος ἐπισήμων Ἰσραηλιτῶν, καὶ οὕτω κατελύθη ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ 253 ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεώς της (718), ἡ δὲ Σαμάρεια κατωκλήθη ὑπὸ Ἀσσυρίων, οἵτινες μιγέντες μετὰ Ἰσραηλιτῶν ἀπέβαλον τὴν γνησιότητα τῆς καταγωγῆς των καὶ διὰ τοῦτο ἐμίσουντο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰουδα. — Τὸ πέμπτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ **Ροβοάμ**. (975) ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Σέσωγγις ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀφῆρεσε τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη τοῦ ναοῦ. Μετὰ τὴν **Ροβοάμ**, ἐβασίλευσεν Ἀθιά ὁ υἱὸς δύο μόνον ἔτη, ἦτο δὲ γενναϊότερος καὶ εὐτυχέστερος τοῦ πατρὸς του εἰς τὸν πόλεμον. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς του Ἀσά (955 π. Χ.), βασιλεύσας 41 ἔτη· τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς του Ἰωσαφατ (916) βασιλεύσας 25 ἔτη· ἡ βασιλεία τούτου διακρίνεται διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔπεσεν εἰς ἀναρχίαν τὸ βασίλειον τοῦ Ἰουδα διὰ τοῦ Ἰωράμ καὶ τῆς γυναικὸς του. **Ἰωράμ** ὁ υἱὸς τοῦ

Ἰωσαφάτ ἀσεβῆς, ὡς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ, οὐ-
 τινος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα Ἀθαλίαν ἢ Γοθολίαν ἐκ Τύ-
 ρου, ἤρξατο τῆς βασιλείας του διὰ τοῦ φόνου τῶν ἀδελφῶν
 του· νικηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φιλισταίων ἀπώλεσε καὶ τὰς γυ-
 ναῖκας καὶ τὰ τέκνα, πλὴν τοῦ Ὀχοζίου τοῦ μικροτά-
 του τῶν υἱῶν του· ἀπέθανε δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ μακρᾶς καὶ
 ὀδυνηρᾶς νόσου βασιλεύσας ὀκτὼ ἔτη. Τοῦτον διεδέχθη ὁ
 υἱὸς Ὀχοζίας, ὅστις κατὰ τὸ μονοτέλες διάστημα τῆς βασι-
 λείας του ἐδείχθη ἀθλιος καὶ ἀσεβῆς, καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ
 βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Ἰηοῦ ἢ Ἀθελία ἢ χήρα τοῦ Ἰωρὰμ
 διὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ στέμμα ἐφόνευσε πάντα τὰ τέκνα τοῦ
 υἱοῦ τῆς Ὀχοζίας (889), ἐνὸς μόνου βρέφους περισωθέντος
 τοῦ Ἰωᾶ, ὅπερ ἐκρύβη ἐν τῷ ναῷ ὑπὸ τῆς θείας τοῦ Ἰω-
 σαβεὲ γυναικὸς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαέ· οὗτος ἐπταετῆς γε-
 νόμενος ἀνεκκρύχθη βασιλεὺς, φονευθείσης τῆς μάμμης του
 Ἀθαλίας τῇ διαταγῇ τοῦ ἀρχιερέως, ἥτις βασιλεύσασα ἔτη
 6 εἰσήγαγε πανταχοῦ τοῦ βασιλείου τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ὁ Ἰωᾶς ἤρχισεν, ὡς ὁ Ἰωσαφάτ, καὶ ἐτελείωσεν, ὡς ὁ Ἀ-
 χάβ· διότι ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ Ἰωδαὲ ἐκυθέρνα εὐσεβῶς, μετὰ τὸν
 θάνατον ὅμως τούτου περιέπεσεν εἰς εἰδωλολατρείαν καὶ
 ὁμότητα· διέταξε καὶ ἐλιθοβόλησαν τὸν Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ
 Ἰωδαέ, θέλοντα νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ
 ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰωᾶς νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συ-
 ρίας ἐξηγόρασε τὴν εἰρήνην παραδίδων αὐτῷ τοὺς θησαυ-
 ροὺς τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ· ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ δύο ἐκ τῶν
 ὑπηρετῶν του βασιλεύσας 40 ἔτη· τοῦτον διεδέξατο ὁ υἱὸς
 Ἀμασίας, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν συνέστησε τὴν λατρείαν τοῦ
 ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔπειτα νικῆσας τοὺς Ἐδωμίτας ἐκόμισε
 καὶ προσεκύνησε τὰ εἰδώλα αὐτῶν· ἐφονεύθη δὲ καὶ οὗτος
 ὑπὸ τῶν στασιασάντων ὑπηκόων βασιλεύσας 28 ἔτη (843).

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς Ἀζαρίας ἢ Ὀζίας· ἡ βασιλεία

τούτου διαρκέσασα ἔτη 52, ὑπῆρξε κατ'ἀρχάς ἐνδύτης, ἀλλὰ θελήσας παρὰ τὸν νόμον νὰ θυμιάσῃ ἐν τῷ ναῷ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ἀρχιερέως προσεβλήθη ὑπὸ λέπρας καὶ παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῷ υἱῷ Ἰωάθαμ, ὃς ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς ἔτη δέκα καὶ πέντε, καὶ κατέστησεν ὑποτελεῖς τοὺς Ἀμμωνίτας.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς Ἀχαῖ, ἡγεμὼν ἀσεβής, σκληρὸς καὶ εἰδωλολάτρης· προσβλήθεις ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Συρίας καὶ τοῦ Ἰσραὴλ (739) ἐπεκαλέσατο τὴν βοήθειαν τοῦ Θαλαφραλασσάρ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων, καὶ εἶδε τὴν χώραν του ἐρημωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀπίστου τούτου συμμάχου.

Τὸν ἀσεβῆ τοῦτον βασιλέα διεδέχθη ὁ εὐσεβεστάτος καὶ δικαιοτάτος πάντων τῶν μετὰ Δαυὶδ βασιλέων Ἐξεκίας· οὗτος κατέστρεψε τὰ εἰδῶλα, καθυπέταξε τοὺς Φιλισταίους, ἀλλ' ἐπειδὴ καθυστέρησε τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐτησίου φόρου τοῖς Ἀσσυρίοις, προῦκάλεσε τὴν εἰσβολὴν τούτων ὑπὸ τὸν βασιλέα Σαναχερείμ, ὅστις ἐπολιόρκησεν αὐτὸν ἐν Ἱερουσαλήμ· τοῦτον ἀπεμάκρυνε πληρώσας ἱκανὰ χρήματα· ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας 29 ἔτη.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς Μανασσῆς, ὅστις παρεδόθη εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, καὶ ἐθανάτωσε τοὺς προφῆτας, δι' ὃ ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων· μετανοήσας δὲ καὶ ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀπεκατέστη εἰς τὸν θρόνον· βασιλεύσας 55 ἔτη ἀπέθανεν ἀφήσας διάδοχόν του τὸν Ἀμμὴν βασιλεύσαντα ἀσεβῶς δύο ἔτη καὶ φονευθέντα ὑπὸ τῶν θεραπόντων του.

Ἰωσίας ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀμμὸν (641) κατέστρεψε τὰ εἰδῶλα καὶ ἀπεκατέστησε τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, θελήσας δὲ νὰ σταματήσῃ τὴν πορείαν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Νεχαὼ πορευομένου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐφονεύθη βασιλεύσας 31 ἔτη.

Καταστροφή τοῦ βασιλείου Ἰούδα.— Ἰωακείμ, ὁ υἱὸς τοῦ

Ἰωσάβη εἰς θν ὁ Νεχαὺ παρέδωκε τὸ στέμμα ἐβασίλευσε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε Ναβουχοδονόσωρ ὁ Β', ἀποῦ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Ἀσίαν καὶ ἐνίκησε τὸν Νεχαὺ, ἐκυρίευσεν καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐφόνευσεν τὸν Ἰωακείμ, καὶ ἀπήγαγεν αἰχμαλώτους εἰς Βαβυλῶνα ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας Ἰουδαίων (606)· μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων εὗρίσκετο καὶ ὁ Δανιὴλ ὃν τότε 15 ἐτῶν· ἡ αἰχμαλωσία αὕτη, ἣν προσέειπεν ὁ προφῆτης Ἱερεμίας, διήρκεσεν ἐβδομήκοντα ἔτη.

Μετὰ τρία ἔτη Ἰωακείμ ὅστις ἀνέκτισεν τὴν βασιλείαν ὑποσχεθεὶς τὴν πληρωμὴν φόρου, ἐδοκίμασε ν' ἀποστατήσῃ, ἀλλ' ἐφονεύθη· μετὰ τινὰς μῆνας ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐκυρίευσεν τὸ δεύτερον τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀφαιρέσας τὸ στέμμα ἀπὸ τοῦ Ἰεχονίου υἱοῦ Ἰωακείμ, παρέδωκεν αὐτὸ εἰς Ματαθίαν, θείον τοῦ Ἰωακείμ, ὅστις ἐπωνομάσθη Σεδεκίας (598). Οὗτος πεποιθὼς εἰς τὸ δυχρὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ἀπρίου ἀπεστάτησεν κατὰ τοῦ Ναβουχοδονόσωρος, ὅστις ἀποῦ κατετρόπωσε τοὺς ἐλθόντας εἰς βοήθειαν τοῦ Σεδεκίου Αἰγυπτίους ἐξεπόρθησεν τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ πολιορκίαν ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους· διαρπάσας ὅτι πολύτιμον εὔρεν ἐν αὐτῇ, παρέδωκεν ἔπειτα εἰς τὰς φλόγας, τυφλώσας δὲ τὸν Σεδεκίαν ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον μετὰ τῶν πλείστων Ἰουδαίων (586). Οὕτω κατεστράφη τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα διαρκέσαν 392 ἔτη ἀπὸ Ῥοβοάμ.

Ὁ Ναβουχοδονόσωρ διὰ τῶν θησαυρῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ κατεσκεύασεν χρυσοῦν τὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ τῶν Ἀσσυρίων Βάβλ, καὶ ἀπῆλθεν παρὰ τῶν Ἰουδαίων γὰρ προσκυνήσωσιν αὐτό· τρεῖς νέοι Ἰσραηλῖται ὁ Ἀνανίας, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Μισαήλ ἠρνήθησαν τὴν προσκύνησιν, ῥιφθέντες δὲ εἰς πεφυρακτωμένην κἀμινον οὐδὲν κακὸν ἐπαθον, διότι ἄγγελος κυρίου ἐχώλυε τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν, καὶ οὗτοι ἐκ τῆς κἀμίνου βύνουσι τὸν Θεόν.

Ὁ Δανιὴλ καίτοι ἀνατραφεὶς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ἐτήρησεν ὅμως τὴν πίστιν τῶν πατέρων· ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀθωότητα τῆς γυναικὸς τοῦ πλουσίου Ἰουδαίου Ἰωακείμ Σωσάννης, ἣν ἐσυκοφάντησαν οἱ ἀποκρουσθέντες ὑπ' αὐτῆς δύο πρεσβύτεροι κριταί, καὶ τὴν καταδίκασαν εἰς θάνατον· ὁ Δανιὴλ διαμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς ἀδίκου ἀποφάσεως καὶ ζητήσας τὴν ἀναθεώρησιν ἀπέδειξε τὴν ἀθωότητα τῆς Σωσάννης, καὶ ἐπέτυχε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν πρεσβυτέρων συκοφαντῶν.

Ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ παραφροσύνης καὶ περιφερόμενος εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ δάση ἐξῆ καὶ ἐτρέφετο ὡς τὰ θηρία, μέχρις οὗ πληρωθέντος τοῦ χρόνου τῆς τιμωρίας, καὶ ταπεινωθεὶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀνέκτησε τὸ λογικὸν μετὰ τοῦ θρόνου.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς Βαλτάσαρ (562)· οὗτος ἠθέλησε νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Δανιὴλ νὰ θύσῃ τοῖς εἰδώλοις, ἀρνηθεὶς δὲ ἐρρίφθη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ἐξ οὗ τῇ προστασίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθεν ἀβλαβής.

Ὁ Δανιὴλ ἐξήγησεν εἰς τὸν ἀσεβῆ Βαλτάσαρ τὴν ἐννοίαν τῶν μυστηριωδῶν γραμμάτων, ἅτινα ἀόρατος χεὶρ ἐχάρατтен ἐπὶ τῶν τειχῶν τῶν ἀνακτόρων του· «**ΜΑΝΗ ΘΕΚΕΛ ΦΑΡΕΣ**» εἰπὼν ὅτι ταῦτα ἐφανέρωνον τὸν θάνατόν του καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Βαβυλώνης. Μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς προφητείας ταύτης καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Βαβυλώνης εἰς τοὺς Πέρσας ὁ Κύρος περιεποιήθη καὶ ἐτίμησε τὸν Δανιὴλ.

Πέμπτη περίοδος (606-166).—Οἱ Ἑβραῖοι ὑπὸ τὴν δουλείαν τῶν Βαβυλωνίων, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Μακεδόνων μέχρι τῶν Μακαβαίων.

Τέλος τῆς αἰχμαλωσίας· ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ.—Τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας του (536) ὁ Κύρος δεῖξας τὴν εὐνοίαν του τοῖς Ἰουδαίοις ὑπόσχετάι νὰ ἐπανέλθωσιν οἰκῶντες

καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἀμέσως δὲ Ζοροβάβελ υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἰεχονίου ἀκολουθοῦμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἰησοῦ ἐπανάγαγε τοὺς αἰχμαλώτους περὶ τὰς 50,000 ἄντας, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἤρχισε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, χορηγοῦντων τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν τῶν ἐμπόρων τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος κατὰ διαταγὴν τοῦ Κύρου· διακαπεῖσα ἡ ἐργασία τῇ διαταγῇ τοῦ διαδόχου τοῦ Κύρου Καμβύσου, ὃν διέβαλον οἱ Σαμαρείται παραστήσαντες τοὺς Ἰουδαίους ὡς ἀχαρίστους καὶ ἐπαναστατικούς, ἐπανελήφθη μετὰ 14 ἔτη κατὰ διαταγὴν Δαρείου τοῦ Ὑστάτου διαδόχου τοῦ Καμβύσου, καὶ ἐπερατώθη μετὰ τέσσαρα ἔτη· μετὰ πέντε δὲ ἔτη ἀπέθανεν ὁ προφήτης Δανιὴλ εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν τῷ 511. Οἱ διάδοχοι τοῦ Κύρου ἐχορήγησαν τὴν αὐτὴν προστασίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Νεεμίας ὁ Ἰουδαῖος καὶ οἰνοχόος τοῦ Ἀρταξέρξου λαβὼν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὠκοδόμησε τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ διωργάνωσε τὸν λαόν. Ὁ δὲ Βαδράς ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς ἀνέγνωσε πολλὰκις εἰς τὸν λαόν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, εἰς οὗ τὴν τήρησιν ὤμοσαν πάντες.

Ἀρχιερεῖς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεεμίου ἡ μορφή τῆς κυβερνήσεως μετεβλήθη· ἡ ἐξουσία περιήλθεν εἰς τὸν ἀρχιερέα, ὅστις ἐξηρτάτο ἐκ τῶν βασιλέων τῆς Περσίας. Πρῶτος ἀρχιερεὺς ἐγένετο ὁ **Ἰοῦδάδης** (412), καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ **Ἰωνάθαν** καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς **Ἰαδδός**. Ἐπὶ τούτου Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας παρασκευαζόμενος εἰς πολιορκίαν τῆς Τύρου ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἰουδαίων ζωοτροφίας διὰ τὸν στρατὸν του· ὁ Ἰαδδὸς ἐζήτησε ν' ἀποφύγῃ τοῦτο, ἵνα μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν Δαρείον, δι' ὃ ἀγανακτήσας ὁ Ἀλέξανδρος ὤρμησε κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου. Ὁ ἀρχιερεὺς ἐνδυσθεὶς τὴν ἱερατικὴν στολὴν καὶ ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱερέων καὶ παντός

τοῦ λαοῦ λευκὰ ἐνδεδυμένου ἐξῆλθεν εἰς προὑπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν θῆαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ πῶν λοιπῶν ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔμεινεν ἀπαθής· εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ σεβασμοῦ, προσέφερε θυσίας εἰς τὸν Θεόν, ἄφησεν αὐτοὺς ἐλευθέρους πολιτικῶς καὶ ὀρησκευτικῶς, καὶ παρέλαθεν εἰς τὸν στρατόν του τοὺς θέλοντας νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν.

Αἰγυπτιακὴ κυριαρχία. — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Ἰουδαία κειμένη μεταξὺ Συρίας καὶ Αἰγύπτου ἀπέβη τὸ μῆλον τῆς ἔριδος τῶν δύο τούτων κρατῶν· τελευταῖον ὑπετάγη εἰς τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον τὸν Δάγου, ὅστις μετέφερεν εἰς Αἴγυπτον πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων, ἔπειτα δὲ διὰ ν' ἀνταμείψῃ τὴν πίστιν αὐτῶν τοὺς μετεχειρίσθη εὐεργετικῶς. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τούτου Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος ἐπιθυμῶν νὰ κατατάξῃ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ περιφῆμῳ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας, διέταξε τὴν μετάφρασιν αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα, «μετάφρασις τῶν ἑβδομήκοντα» (284), ταύτην δὲ μόνην παραδέχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία.

Ἐπὶ τῆς ἀρχιερωσύνης **Σίμωνος Β'** (217) Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ νικήσας Ἀντίοχον τὸν βασιλέα τῆς Συρίας εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ· θελήσας δὲ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἀρχιερέως, προσεβλήθη ὑπὸ φόβου καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος μὴ δυνάμενος νὰ προχωρήσῃ· συνῆλθε δὲ εἰς ἑαυτὸν μόνον, ὅταν ἐξήχθη τοῦ ναοῦ ὄργανοις διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ, ἀλλ' ἀμέσως κατέπαυσεν ἡ ὀργή του, καὶ ἀπέδωκε τοῖς Ἰουδαίοις τὰ πρηνόμια ἃτινα εἶχεν ἀφαιρέσει παρ' αὐτῶν. Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Ἐπιφανοῦς κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἀντιόχου τῆς Συρίας (211) οἱ Ἰουδαῖοι ἐκνύχθησαν ὑπὲρ τοῦ δευτέρου καὶ εἰς τοῦτον ὑπετάγησαν.

Ὁ ἀρχιερεὺς Ὀνίας. Αἰλιόδωρος. Σκληρότης Ἀντιόχου. — Αἱ διενέξεις τοῦ ἀρχιερέως Ὀνίου καὶ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ναοῦ Σίμωνος παρήγαγον πολλὰ κακὰ εἰς τὸν λαόν. Ὁ Σίμων ἐπληροφόρησε τὸν Σέλευκον ὅτι ὑπάρχουσι πολλοὶ θησαυροὶ ἐν τῷ ναῷ, οὗτος δὲ ἐστείλε τὸν Ἡλιόδωρον νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ· ἐνῷ δὲ ὁ Ἡλιόδωρος ἐζητεῖ νὰ παραβιάσῃ τὴν εἰς τὸν ναὸν εἰσόδον του, ἔπесе κατὰ γῆς, καὶ ἔμεινε ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀναίσθητος· οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν ἐντρομαί γινόμενοι ἀπέστησαν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐκποτε τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης δὲν περιήρχετο εἰς χεῖρας ἱκανὰς καὶ ἐναρέτους, ἀλλ' ἡγοράζετο πωλούμενον ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Συρίας. Ἡ Ἱερουσαλὴμ πολιορκηθεῖσα τῷ 170 π. Χ. ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου καὶ διηρπάγη, τῶν δὲ κατοίκων οἱ μὲν ἐφρονεύθησαν, οἱ δὲ ἡχμαλωτίσθησαν· ἀφαιρέσας ὁ Ἀντιόχος ἐκ τοῦ ναοῦ τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ ἱερά σκεύη κατέβρωσε τὸν ναὸν εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, καὶ ἡπέλιψε διὰ θανάτου ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον ἀρνηθῆναι νὰ προσκυνήσωσι τὸν Δία. Ἐκ τῶν ἀρνηθέντων τὴν προσκύνησιν ἦν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρ σεβάσμιος γέρον, καὶ οἱ ἑπτὰ ἀδελφοὶ Μακκαβαῖοι, οἵτινες νεαρώτατοι ὄντες ἐπρωτίμηναν νὰ ὑποστῶσι τὰς σκληροτάτας βασάνους καὶ ν' ἀποθάνωσιν ἐν αὐταῖς, παρὰ νὰ ἀρνηθῶσι τὴν πίστιν των.

Ἑκτὴ περίοδος (166-39). Οἱ Μακκαβαῖοι. Ἀποστασία Ματθαίου. — Πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκ φόβου ἔθυσαν τοῖς εἰδώλοις, ἄλλοι δ' ἐφυγον ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν οἷς καὶ ὁ εὐσεβὴς ἱερεὺς **Ματθαθαίας**, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Μωδεὲν-κας, καὶ ἔστηγεν ἐκεῖ τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· τεθεὶς δ' ἐπὶ κεφαλῇς πολλῶν Ἰουδαίων καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν πέντε υἱῶν του **Ἰωάννου, Σίμωνος, Ἰούδα** τοῦ Μακκαβαίου, **Ἐλεαζάρου** καὶ **Ἰωνάθαν** προσέβαλε πολ-

λὰς πόλεις, κατέστρεψε τοὺς βωμοὺς τῶν ψευδῶν θεῶν καὶ ἐφόνευσε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐγκαταλιπόντας τὴν πίστιν των (168). Μετὰ ἐν ἔτος ἀπέθανεν ἀφήσας τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν υἱόν του **Ἰούδαν** τὸν ἐπικαλούμενον **Μεμικα-Θαζον**. Οὗτος εὐτυχὴς ὡς ὁ πατήρ του ἐνίκησε τὸν Ἀντίο-χον, εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐκαθάρισε τὸν ναὸν καὶ ἀνεκηρύχθη ἀρχιερεὺς· συνεμάχησε δὲ μετὰ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες διέταξαν τὸν βασιλέα τῆς Συρίας **Δημήτριον** τὸν **Σωτήρα** νὰ μὴ πολεμῇ πλέον κατὰ τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὁ Δημήτριος ἐπολέμησε καὶ δις ἡττήθη, ἀποστείλας δὲ ἔπειτα τὸν στρατηγὸν Βακχίδην μετὰ πολλοῦ στρατοῦ ἐνέβαλε φόβον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες διεσκορπίσθησαν ἐγκαταλείψαντες τὸν Ἰούδαν μόνον μετ' ὀλίγων ἄλλων, ὅστις οὐχ ἥττον γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν ἐντίμως (164). Τὸν Ἰούδαν διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ ἀδελφός του **Ἰωνάθαν**, ὅστις ἐνίκησε τὸν Βακχίδην, ἐξήτησε τὴν ἀνανέω-σιν τῆς φιλίας τῶν Ῥωμαίων, ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας περιεργὸν ἐπιστολὴν ὑπενθυμίζων τὴν συγγένειαν αὐτῶν μετὰ τῶν Ἰουδαίων· ἀπέθανε δὲ τῷ 142 δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Πτολεμαίῳ στρατηγοῦ Τρύφωνος.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἀδελφός **Σίμων** συνετός καὶ ἀνδρεῖος ἀναδειχθεὶς, ἐλευθερώσας τὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Συρίων, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Πτολεμαίου διοικητοῦ τῆς Ἱερῆους μετὰ τῶν δύο υἱῶν του Ματθαίου καὶ Ἰούδα. Τοῦτον διεδέχθη ὁ περισσώθεις υἱός **Ἰωάννης** ὁ **Ῥεκανός** (135)· τοῦτον ὑπεχρέωσεν ὁ Ἀντίοχος νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ὅταν οὗτος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Μήδων, ὁ Ῥεκανός ἀνέκτησε πολλὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας προχωρήσας νικητὴς μέχρι Συρίας.

Ἐμφύλιος πόλεμος. Πομπήιος κυριεύει τὴν Ἱερουσαλὴμ.—Τὸν Ῥεκανὸν διεδέχθη ὁ υἱός **Ἀριστό-**

Βούλος ὁ ἐπικληθεὶς **φιλέλλην** (107). οὗτος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως· δούε πίστιν εἰς συκοφαντίας ἐφόνευσεν τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, κλείσας εἰς τὸ δεσμωτήριον τοὺς τρεῖς ἄλλους ἀδελφούς του, τὴν δὲ μητέρα φυλακίσας ἀφῆκεν ἂν ἀποθάνῃ ἐξ ἀσιτίας· καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ μετανοίας καὶ λύπης διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ, ὃν ὑπερηγάπα, ἀπέθανε βασιλεύσας ἐν μόνον ἔτος (106).

Ἡ χήρα τοῦ Ἀριστοβούλου ἡλευθέρωσε τῶν δεσμῶν τοὺς τρεῖς ἀδελφούς του· ἐκ τούτων δὲ κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ **Ἀλέξανδρος**, ὅστις βασιλεύσας 36 ἔτη ἐδείχθη ὠμότατος φονεύσας ἀδελφούς, συγγενεῖς καὶ ἐξ χιλιάδας ὑπηκόων.

Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος ἤρισαν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐζήτησαν τὴν προστασίαν τοῦ Πομπηίου· οὗτος δὲ κυριεύσας τὴν Ἰερουσαλὴμ κατέστησεν ἀρχιερέα τὸν Ἑρκανὸν Β'. (63), ἐπέβαλε φόρον εἰς πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπέστειλε δέσμιον εἰς Ῥώμην τὸν Ἀριστόβουλον μετὰ τῶν δύο υἱῶν του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου Ἀντίπατρος ὁ Ἰουμαῆος φιλόδοξος καὶ ἱκανὸς ὑπουργὸς τοῦ Ἑρκανοῦ, ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν τοῦ Καίσαρος κατώρθωσε νὰ δοθῇ εἰς μὲν τὸν υἱὸν του **Φαζαήλ** ἡ διοίκησις τῆς Ἰερουσαλὴμ, εἰς δὲ τὸν **Ἡρώδη** ἕτερον υἱὸν ἢ τῆς Γαλιλαίας, ὁ δὲ ἀσθενὴς Ἑρκανὸς διετήρησε τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιερέως ἄνευ τινὸς δυνάμεως.

Ἡρώδης γέννησις Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀντίγονος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου ἐκηρίευσεν τὴν Ἰερουσαλὴμ τῇ βοηθείᾳ τῶν Πάρθων· ὁ δὲ Ἡρώδης ζητήσας τὴν συνδρομὴν τῶν Ῥωμαίων ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς συγκλήτου βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, καὶ πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτοῦ ἐστάλη μετὰ στρατοῦ ὁ Ἀντώνιος· τότε ὁ Ἡρώδης ἐφόνευσεν πολλοὺς ἐκ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἀντιγόνου, αὐτὸν δὲ ἀπέστειλε δέσμιον

εἰς Ῥώμην ἔνθα ἀπεκεφαλίσθη· κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου ὁ Ἡρώδης συνεμάχησε μετὰ τοῦ δευτέρου, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ὁποίου μεταβάς εἰς Ῥόδον ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε συγγνώμην παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ (20).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνεφανίσθη ὁ **Σωτὴρ τοῦ κόσμου** γεννηθεὶς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐν φάτνῃ ἀλόγων προσεκύνησαν αὐτὸν μάγοι ἐξ Ἀνατολῆς, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὸν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἀναμενόμενον **Μεσσίαν**, διότι καταβεβλημένοι ἐκ τῆς πολυχρονίου δουλείας περιέμενον οὐχὶ εἰρηνικὸν καὶ ταπεινὸν ἄνδρα, ἀλλὰ πολεμιστὴν κραταῖον. Ὁ Ἡρώδης φοβηθεὶς ἐκ τῆς διαδοθείσης φήμης ὅτι ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, διέταξε νὰ φονεύσωσιν ἐν Βηθλεὲμ καὶ τοῖς περὶ πάντα τὰ παῖδ' ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ κατωτέρω· τότε ἄγγελος ἐφάνισθαι κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ παραγγέλλει αὐτῷ νὰ φύγῃ εἰς Αἴγυπτον μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Ὁ σκληρὸς Ἡρώδης ἐφόνευσε καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα τοῦ, δι' ὃ αὐστηρότατα ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· πρόσεβλήθη δὲ λαδὴ ὑπὸ φρικτῆς νόσου· ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ἦτο δυσκόλος καὶ δυσώδης, σφοδρότατος πυρετὸς κατέτρωγε τὰ σπλάγχνα τοῦ καὶ τῷ ἐπροξένει φρικτοὺς πόνους, καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἀφήσας διάδοχον τὸν Ἀρχέλαον.

Ἀρχέλαος ἐθνάρχης, Φίλιππος καὶ Ἡρώδης τετράρχαι.— Ὁ Ἀρχέλαος κηδεύσας μεγαλοπρεπῶς τὸν πατέρα μετέβη εἰς Ῥώμην πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς του. Ὁ Αὐγούστος ἐνδούς εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς Σαλόμης ἀδελφῆς τοῦ Ἡρώδου ἤρνηθη εἰς τὸν Ἀρχέλαον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, ἀναδείξας αὐτὸν μόνον **ἐθνάρχην** τοῦ ἡμίσους τῆς Ἰουδαίας, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῖς διένειμε μεταξὺ **Φιλιππου** καὶ **Ἡρώδου** τοῦ Ἀντίπα ἀδελφῶν τοῦ Ἀρχέλαου.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀρχέλαος κατηγγέλθη διὰ τὴν σκληρότητά του εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὁ Αὐγουστος περιώρισεν αὐτὸν εἰς Βιέννην, καὶ μετέβαλε τὸ κράτος του εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν· ὁ δὲ Ἡρώδης καὶ Φίλιππος ἐξηκολούθουν κυβερνῶντες ὡς τετράρχαι τὸ τμήμα των.

Πιλάτος· σταύρωσις Χριστοῦ.— Ὁ Διάδοχος τοῦ Αὐγουστου Τιβέριος διώρισε διοικητὴν τῆς Ἰουδαίας τὸν Πιλάτον (27 μ. Χ.). Τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου ὁ Ἰησοῦς ἐδέχθη παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὸ βάπτισμα καὶ ἤρξατο τῆς διδασχῆς αὐτοῦ· ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διήρχετο τὴν Ἰουδαίαν διδάσκων τὸν λαὸν καὶ ἀποδεικνύων τὴν θείαν αὐτοῦ καταγωγὴν διὰ τοῦ ὕψους τῆς διδασχῆς του, τῆς ἀγνότητος τοῦ βίου καὶ τῶν ἀπειρῶν ὑπερφυσικῶν θαυμάτων. Ἐν τούτοις πληρωθέντος τοῦ χρόνου ὁ Ἰησοῦς κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς συναγωγῆς καὶ τοῦ ἀρχιερέως **Καϊάφα**, καὶ παρεδόθη εἰς τὸν λαόν, ὅστις ἐζήτησεν τὸν θάνατόν του ἀπὸ τοῦ Πιλάτου, ὅστις καίτοι ἀνεγνώρισε τὴν ἀθωότητα τοῦ Χριστοῦ, ἠναγκάσθη ὁμῶς νὰ παραδώσῃ αὐτὸν εἰς τὸν σταυρόν (33).

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου καὶ ἀνεψιὸς Ἡρώδου τοῦ τετράρχου **Ἀγρίππας** μεταβὰς εἰς Ῥώμην ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς· ὁ δὲ **Καλλιγούλας**, ἀποφυλακίσας ἐδώρῃσατο αὐτῷ μετὰ τοῦ βασιλικοῦ τίτλου καὶ τὴν τετραρχίαν τοῦ θείου αὐτοῦ Φιλίππου, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει. Ὁ Ἡρώδης μεταβὰς εἰς Ῥώμην ὅπως τύχῃ τῆς εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος, περιέπεσεν οὐχ ἥττον εἰς δυσμένειαν, ἀφῆρθη ὑπ' αὐτοῦ ἡ τετραρχία δοθεῖσα τῷ Ἀγρίππᾳ, καὶ ἀπέθανεν ἐξόριστος ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἐπὶ Κλαυδίου (41) ὁ Ἀγρίππας ἐπαχείρησε νὰ ἐγείρῃ ἰσχυρὸν τεῖχος περὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἀπέθανεν ἀφῆσας τὸ ἔργον ἀτελείωτον. Ὁ υἱὸς τούτου Ἀρίππας περιώρι-

σθη εἰς μίαν τετραρχίαν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον κράτος μετεβλήθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

Ἐπανάστασις Ἰουδαίων· πολιορκία Ἱερουσαλὴμ· διασπορά Ἰουδαίων. — Οἱ Ἰουδαῖοι ἀποδίδοντες εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὴν αἰτίαν τῶν δυστυχιῶν τῶν ἀπεφάσισαν ν' ἀποστατήσωσιν· ὁ **Νέρων** ἔστειλε κατ' αὐτῶν τὸν Οὐεσπασιανόν, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς Γαλιλαίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ Τίτου, καὶ ὑπέταξε πάσας τὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας ταύτης (66). Ἐκλεχθεὶς αὐτοκράτωρ ὁ Οὐεσπασιανὸς ἐγκατέλιπε τὴν πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν υἱόν του Τίτον· τότε δύο φατρίαι ἐρίζουσαι ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν φόνων· τῆς μιᾶς φατρίας ἡγεμὼν ἦτο Ἰάννης τις παραχοποιός, τῆς δ' ἑτέρας ὁ Σίμων· ὁ πρῶτος κατεῖχε τὸν ναόν, ὁ δὲ δεύτερος τὴν πόλιν. Ἡ προσέγγις τῶν Ῥωμαίων ἤνωσε τοὺς δύο ἀρχηγούς, οἵτινες στενῶς ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ Τίτου, καὶ ἐνῶ ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ, δὲν ἤθελον νὰ παραδοθῶσιν ἀναμένοντες ἀνωθεν βοήθειαν· ἀφοῦ δὲ ἐκυριεύθη ἡ πόλις, οἱ Ἰουδαῖοι κατέφυγον εἰς τὸν ναόν, καὶ ἐμάχοντο ἀπὸ τῆς στέγης, ἕως οὗ διαδοθέντος κατὰ τύχην τοῦ πυρός, καὶ καιομένου τοῦ ναοῦ, ἀπελπίσθησαν πλέον, καὶ ἐρρίπτοντο σωρηδὸν εἰς τὰς φλόγας, καὶ ἡ πόλις κατεδαφίσθη πληρωθείσης τῆς τοῦ Σωτῆρος προφητείας· «Οὐ μὴ μείνῃ ἐν Ἱερουσαλὴμ λίθος ἐπὶ λίθου.» Ἐφονεύθησαν δέ, ὡς λέγουσιν, ἐν ἑκατομμύριον. Ἐκτότε μέγχει τέλους τῆς βασιλείας τοῦ Τραϊανοῦ οἱ Ἰουδαῖοι διασπασθέντες εἰς διάφορα μέρη ἡσύχαζον. Οἱ δὲ μείναντες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ πολλαπλασιασθέντες ἤρξαντο νὰ κινῶνται, δι' ὃ ὁ Ἀδριανὸς ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ ἐκεῖ ἀποικίαν Ῥωμαϊκὴν, ἣν ὠνόμασεν *Aelia Capitolina* (130)· ἱδρύσε δὲ καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ παλαιοῦ ναοῦ ἕτερον ναὸν τῷ Διὶ. Τοῦτο ἤρέθισε τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἀπεστάτησαν ὑπὸ τὴν ἀρχήν

γίαν τοῦ Βαρκοχαβᾶ, ἀλλ' ἐνικήθησαν καὶ κατεσφάγησαν· οἱ δὲ ἐπιζήσαντες ἐπωλήθησαν εἰς διάφορα μέρη, καὶ ἡ Ἰουδαία ἐρημώθη (135)· ἔκτοτε οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠδυνήθησαν ποτὲ ν' ἀποτελέσωσιν ἔθνος, ἀλλὰ ζῶσι διεσπαρμένον.

Θρησκευτικὰ ἔθιμα Ἑβραίων. — 1) Τὴν ὀγδόην ἡμέραν τοῦ ἄρρενος τέκνου ἐνπνεύειτο ἡ περιτομή· 2) προσέφερον θυσίας ἐναίμους καὶ ἀναιμάκτους· 3) ὁ Μωϋσῆς μίαν μόνον νηστείαν καθιέρωσε, κατόπιν ὅμως αὐταὶ πύξασαν· 4) προσηύχοντο τρίς τῆς ἡμέρας, καὶ ὁ προσευχόμενος ὤφειλε νὰ βλέπῃ πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν ναόν.

Ἑορταί. — Αἱ ἐθνικαὶ τῶν Ἑβραίων ἑορταὶ ἦσαν 4.

1) Ἡ τοῦ **Πάσχα**, γινομένη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ διαρκοῦσα ἡμέρας ἐπτὰ· κατὰ ταύτην ἐσφαζον τὸν ἀμνὸν τοῦ Πάσχα.

2) Ἡ **Σκηνοπηγία**, διαρκοῦσα ἐπίσης ἡμέρας ἐπτὰ καὶ τελουμένη εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαρακονταετούς ἐν σκηναῖς διαμονῆς· κατὰ ταύτην κατεσκευάζον σκηναὶς ἐκ κλάδων δένδρων καὶ διήρχοντο ὑπ' αὐτάς τελοῦντες τὰς πολυτελεστάτας θυσίας.

3) Ἡ **Πεντηκοστή**, τελουμένη μετὰ 49 ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Πάσχα εἰς τιμὴν τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ δοθείσης νομοθεσίας.

4) Ἡ τοῦ **ἑξήλασμοῦ**, τελουμένη τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς τῆς σκηνοπηγίας, καθ' ἣν ὁ ἀρχιερεὺς ἐτέλει γενικὴν ἑξήλαστήριον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους θυσίαν, εἰσερχόμενος μόνος καὶ τότε μόνον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ βαντίζων διὰ τοῦ αἵματος τῶν θυμάτων τὴν λιβωτὸν τῆς διαθήκης.

Μωσαϊκὸν πολίτευμα. — Τὰ κεφαλαιώδη εἰσὶν τὰ ἑξῆς. Ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων εἶναι καθωσιωμένος τῷ θεῷ (Σαβαώθ), ὅστις ἐχειραγώγησε καὶ ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ξένης δουλείας· διδ' ὁφείλει ἐκάστην ἐβδόμην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος (τὸ

σάββατον) ν' απέχη ἀπὸ πάσης ἐργασίας. Καὶ ἡ χώρα ἡ ἐπαγγελθεῖσα εἰς τὸν λαὸν ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον, ὃ δὲ λαὸς εἶναι ὁ καρπωτής, καὶ τὸ δέκατον εἶναι τῷ τρόπῳ τινὰ τὸ μίσθωμα, ὅπερ δίδεται εἰς τοὺς ἱερεῖς, τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ· καὶ ἡ χώρα ἔπρεπε νὰ ἀναπαύεται ἕκαστον ἑβδομόν ἔτος, ὅ,τι δ' ἐβλάσταναν αὐτοφυῶς, ἐδίδοτο εἰς τοὺς πτωχοὺς. Μεθ' ἐπτάκις ἐπτά ἔτη ἦτοι ἕκαστον πεντηκοστὸν ἔτος, ὅπερ ὠνομάζετο ἔτος Ἰαβηλαῖον ἦτοι ἀφέσεως, ἅπαντα τὰ συμβόλαια ἤκυρυντο, οἱ ὀφειλῆται ἀπηλλάσσοντο τῶν χρεῶν, οἱ δούλοι ἠλευθεροῦντο, οἱ πωληθέντες ἀγροὶ ἐπανήρχοντο εἰς τοὺς ἀρχαίους κυρίους.

Φιλολογία.—Ὁλόκληρος ἡ φιλολογία τῶν Ἑβραίων περιέχεται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ· ταύτης δὲ τὰ μὲν ἱστορικὰ συγγράμματα εἶναι· 1) ἡ Πεντάτευχος περιλαμβάνουσα α) τὴν Γένεσιν ἦτοι περιγραφὴν τῆς δημιουργίας καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων μέχρι τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς· β) τὴν Ἐξοδον, ἦτοι τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τὴν περιπλάνησιν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τὴν ἐν Σινᾷ νομοθεσίαν· γ) τὸ Λευϊτικὸν ἦτοι περὶ ἱερατείου· δ) τοὺς Ἀριθμοὺς ἦτοι ἀπαριθμῆσιν τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ περιγραφὴν τῆς κατακτῆσεως τῆς γῆς Χαναάν· ε) τὸ Δευτερονόμιον περιγράφον ἐκ νέου τὴν ἐν ἐρήμῳ διαμονὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ Μωϋσέως.

2) Ὁ Ἰησοὺς περιγράφων τὴν κατακτῆσιν τῆς Χαναάν ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ λαοῦ εἰς δώδεκα φυλάς· 3) Οἱ κριταί· 4) Ροῦθ ἦτοι βιογραφία τῆς προμήτορος τοῦ Δαυὶδ· 5) Βασιλειῶν ἦτοι ἱστορία Ἑβραϊκὴ ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν κριτῶν μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας· 6) Παραλειπομένων συμπληρωματικὴ ἱστορία τῆς προηγουμένης ἐν διατρίβουσα ἰδίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Λευὶ· 7) Ἐσθρας καὶ Νεεμίας ἦτοι ἱστορία τῆς καθόδου τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς τοῦ ναοῦ ἀνοικοδο-

ήσεως. 8) *Μακκαδαίων* ήτοι ιστορία τῶν γενναίων τούτων ἀδελφῶν. 9) *Ίουδιθ* ήτοι ιστορία τῆς χήρας ταύτης τοῦ Μανασσῆ. 10) *Ἑσθήρ*.

Τὰ δὲ ποιητικὰ μνημεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰναι: 1) *Ψάλμ.* 2) *Ψάλμ.*, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ. 3) *Παροιμίαι Σολομώντος*, ήτοι συλλογὴ ἠθικῶν γνώμῶν. 4) *Ἐκκλησιαστής* ἀγνώστου συγγραφέως ἔργον, ἐν ᾧ θρηνεῖται ἡ τοῦ κόσμου μωτιότης, καὶ συνιστᾶται ἡ ἀπόλαυσις τῶν τοῦ κόσμου ἀγαθῶν. 5) *ᾠδα ἀσματῶν* πλήρες ἐρωτικῶν αἰσθημάτων.

Ἐκτὸς τῶν μνημείων τούτων εἶναι καὶ αἱ προφητεῖαι τῶν τεσσάρων μεγάλων προφητῶν Ἠσαίου, Ἰερεμίου, Ἰεζεκιήλ καὶ Δανιήλ, καὶ τῶν δώδεκα μικρῶν.

Τέχνη.—Εἰς τὰς τέχνας δὲν πρῶδουσιν οἱ Ἑβραῖοι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐνησκειτο ὑπὸ ξένων καὶ ἰδίως Φοινίκων ἡ δὲ θρησκεία αὐτῶν ἦν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ζωγραφικῆς καὶ ἰδίως τῆς γλυπτικῆς.

Ε'. Μῆδοι καὶ Πέρσαι.

Οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἦσαν λαὸς ἔχων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν θρησκείαν καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν τὴν *Ζενδικήν* ἢ *Ἰρανικήν*, ἥτις εἶναι ὑποδιαίρεσις τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ κλάδου τῆς Καυκασίας φυλῆς· κατῴκουν τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ἰράν, τὸ ὅποιον ὀρίζεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης, πρὸς Ν δὲ ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, καὶ τῆς Ἑρυθρᾶς θαλάσσης, πρὸς Δ δὲ ὑπὸ τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας καὶ Γεδρωσίας.

Ἐπισημότεραι ἐπικράτειαί τῆς χώρας ταύτης εἶναι: 1) ἡ *Μηδία* ἐπὶ τοῦ ΒΑ μέρους, ἐνθα κατῴκουν οἱ *Μῆδοι* ὧν πρωτεύουσα ἦν τὰ *Ἐκβάτανα*. 2) ἡ *Περσία* ἐπὶ τοῦ ΝΑ, πατρὶς τῶν *Περσῶν*, ὧν πρωτεύουσαι πόλεις αἱ

Πασαργάδας καὶ ἡ **Περσέπολις**. 3) ἡ **Σοσιανή** πρὸς Ν τῆς Μηδίας, ἥς πρωτεύουσα τὰ Σοῦσα, εὐνηθεατέρῃ κατοικία τῶν Περσῶν βασιλέων τὸν χειμῶνα· 4) ἡ **Γεδρωσία** καὶ **Καραμανία** τὸ πρὸς τὸν Ὠκεανὸν μεσημβρινὸν μέρος, κατέχεται ὑπὸ ἀρμυρῶν ἐρτήμων καὶ ἐνταῦθα κατῴκουν οἱ **Γεδρωσσοί**, οἱ **Καρμανοί**, καὶ πρὸς Ν τούτων οἱ ἰχθυοφάγοι ζῶντες ἀπὸ τῶν ἰχθύων καὶ κτίζοντες οἰκίας διὰ τῶν ὀστέων τῶν ἰχθύων· 5) ἡ **Ἀραχωσία** πρὸς Δ τοῦ Ἰνδοῦ ἐν τῇ νῦν Ἀφγανιστὰν ἔχουσα ἐπίσημον πόλιν τὴν Ἀράχωτον, κατῴκουν δὲ τὴν χώραν ταύτην οἱ **Ἀραχωσσοί**. 6) ἡ **Παρθία** πρὸς τὸ βόρειον μέρος καὶ πρὸς Δ τῆς Μηδίας ἦν κατῴκουν οἱ **Πάρθοι** καὶ **Ῥοκάνιοι**, πόλεις ἐπίσημότεραι ταύτης ἦσαν αἱ **Ταγαί**, ἡ **Ἐκασπόπολις** καὶ ἄλλ. 7) ἡ **Βακτριανή**, εἰς τὴν ὑπο τοῦ Ὠξίου ποταμοῦ βρεχομένην ΒΑ ἄκραν, κατῴκουν δὲ εἰς αὐτὴν οἱ **Βακτριανοί**, ὧν πρωτεύουσα εἶναι τὰ **Βάκτρα**. 8) ἡ **Σογδιανή** πρὸς Β τῆς Βακτριανῆς εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν τὴν μεταξὺ τοῦ ἄνω Ὠξίου καὶ Ἰαξάρτου, ἔχουσα πρωτεύουσιν τὰ **Μαράκανδα**.

α. Τὸ βασίλειον τῶν Μηδῶν.

Οἱ Μηδοὶ ἐπὶ πέντε αἰῶνας διετέλειον ὑπαγεταγμένοι ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἀσσυρίων, ὅπότε ὁ σατράπης Ἀρδάκης ἐκίνησε τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν καὶ ἐνωθεῖς μετὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Περσῶν ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν τῶν Ἀσσυρίων (759).

Ἡ **Μηδία** ἦν ἡ γονιμωτέρα καὶ πλουσιωτέρα τῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας· τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς εἶναι ὀρεινὸν καὶ ἔκαλεῖτο **Ἀεροπατηνὴ** καὶ **Μικρὰ Μηδία**· τὸ δὲ μεσημβρινώτερον ἔκαλύπτετο ὑπὸ εὐφορωτάτων πεδιάδων καὶ ἔτρεφε τοὺς ὠραιότερους ἵππους τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἰδίους τοὺς ἐκ τοῦ Νισαίου πεδίου καταλειύκους, ἔκαλεῖτο δὲ **Μεγάλαν**

Μηθία· ἐτέλει δὲ κατ' ἔτος εἰς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἀσσυρίων φόρον ἀποτελούμενον ἐξ ἀργυρίου ἄφ' ἑνός, καὶ ἄφ' ἑτέρου ἐχορήγει κατ' ἔτος τρεῖς χιλιάδας ἵππους, τέσσαρας χιλιάδας ἡμιόνους καὶ ἑκατὸν χιλιάδας πρόβατα. Οἱ Μῆδοι διηρημένοι κατὰ φυλὰς καὶ κατοικοῦντες ἐν κώμας, ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων καὶ μὴ ἔχοντες μήτε πρωτεύουσαν μήτε φρούρια, ἀπελάμβανον ἐπὶ τινα χρόνον πλήρους ἐλευθερίας προστατευόμενοι ὑπὸ τῆς φυσικῆς τοῦ τόπου ὀχυρότητος· ἐν εἰρήνῃ μὲν ἀνεγνώριζον τὴν ἀρχὴν ἀρχάντων ἢ κριτῶν ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτῶν, ἐν πολέμῳ δὲ ὑπόκουον εἰς ἀρχηγούς· ἐπίσης ἐκλεγομένους· ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρβάκου ἔφερε ταχέως εἰς ἀναρχίαν καὶ ἐπεκράτησεν ἀνομία, ἀδικία καὶ ἀταξία, καὶ παρ' ὀλίγον περιήρχοντο ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ γείτονος. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀναρχίας ταύτης ἐκλέγεται βασιλεὺς ὁ **Διηόκης**, ὁστις ὢν ἐν τοῖς Μῆδοις ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ φιλαδίκαιος, καὶ ἔχων ἐκ τῶν προτέρων εὐεργετήσῃ τὸ ἔθνος του, καὶ ὢν δικαστὴς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ κώμῃ, εἶχεν ἀναδειχθῆ ὁ σφώτατος τῶν κριτῶν,

1) **Διηόκης.** — Τοιοῦτος ὢν ὁ Διηόκης καταλαμβάνει τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, ὃ ἀπεποιήθη μὲν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐδέχθη ἐνδοὺς εἰς τὰς ἐπιμόνους εὐχὰς τῶν συμπολιτῶν καὶ προτροπὰς τῶν φίλων του. Ἀμέσως δὲ περιετοιχίσθη ὑπὸ δαρυφάρων καὶ κατασκόπων, ὡκαδόμησεν ἐπὶ τερπνοῦ ὁροπεδίου τὴν πρωτεύουσαν **Εκβάταν**, περιτείχισας δι' ἑπτὰ σειρῶν τειχῶν, ὧν ἡ ἐσωπάτη περιέβαλλε τὰν ἀκτορα καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον· κατέστη δ' ἀπὸ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου μονάρχης αὐστηρότατος καὶ δεσποτικώτατος· ἦτο ἀθίατος καὶ δυσπρόσιτος, καὶ εἶχε διασκορπίσει πανταχοῦ κατασκόπους, καὶ ὠτακουστάς, οἵτινες συλλαμβάνοντες τοὺς παραβαίνοντας τὰ καθήκοντά των καὶ ὁμιλοῦν-

τας κατὰ τοῦ βασιλείως προσήγον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐνθα ἐτιμωροῦντο αὐστηρότατα. Οὗτος βασιλεύσας 53. ἔτη ἀπέθανε τῷ 657 π. Χ., ἀφῆσας διάδοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φραόρτην.

2) **Φραόρτης** (655—634).—Ὁ Φραόρτης ὠθοῦμενός ὑπὸ κατακτητικῷ πνεύματος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν συγγενῶν Περσῶν, οὓς καθυπέταξεν· ἡ ἐπιτυχία αὐτῆ παρέσυρεν αὐτὸν εἰς πόλεμον κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ βορείου Ἰρὰν οἰκούντων Πάρθων καὶ Βακτριανῶν· καὶ κυριεύσας αὐτούς, ἐστράτευσεν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, ἀλλὰ ἡττηθεὶς κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἔπεσε μετὰ μεγίστου μέρους τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, βασιλεύσας 22 ἔτη.

3) **Κυαξάρης** (633—593), ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Φραόρτου, ὢν ἀνδρείοτατος καὶ μᾶλλον φιλόδοξος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πυνὼν ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, μετὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ διαίρεσιν αὐτοῦ καθ' ὄπλον συνεισέλας πολλὴν στρατὸν, ὑπέβαλεν εἰς αὐστηρὰν περὶ θάρχησιν. Μετὰ τοῦτο ἐστράτευσεν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ὁ Κυαξάρης, οὓς νικήσας τούτους ἐβάδισεν ἀμέσως κατὰ τῆς Νινευς, ἣν ἐπολιόρκησεν· ἀλλ' ἀμέσως ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους τοῦ ἀπειλουμένου ὑπὸ εἰσβολῆς ἐκ βορρᾶ τῶν βαρβάρων νομάδων Σκυθῶν, οἵτινες ἐπέπεσον κατὰ τῆς Ἀσίας ὡς ἀκατασχετος χειμάρρος. Οἱ Σκύθαι ἐνίκησαν τὸν Κυαξάρην καὶ τοὺς Μήδους καὶ ἔπειτα καθυπέταξαν πᾶσαν τὴν δυτικὴν Ἀσίαν προχωρήσαντες καὶ μέχρις Αἰγύπτου, οὓς διὰ πολλῶν ἐκείνων καὶ πλουσίων δώρων κατώρθωσε ν' ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς **Ἡμιμήτης**. Οἱ Σκύθαι διετήρησαν τὴν ἐν Ἀσίᾳ ἀρχὴν τῶν 28 ἔτη θηρύντες, ληστεύοντες καὶ διασπείροντες τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀρπαγὴν πανταχοῦ. Ὁ Κυαξάρης, διατηρῶν τὸν θρόνον τοῦ ἐκίνησε πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλγάττου βασιλέως τῆς Λυδίας εἰσβαλόντος μετὰ τῶν

Σκυθῶν εἰς τὴν Μηδίαν· ἐνῶ δὲ αἱ δύο στρατοὶ ἦσαν ἀντιμέτωποι συνέβη ἑκλείψις ἡλίου (τὴν 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 610 π. Χ.), ἥτις ἐτρόμαξεν ἀμφοτέρους τοὺς στρατοὺς καὶ ἐνέπνευσε αἰσθήματα συνδιαλλαγῆς· συνθηκολογήσαντες λοιπὸν ἐδέχθησαν τὸν ποταμὸν Ἄλυν ὡς ὄριον τοῦ Ἀσσυριοῦ καὶ Μηδικοῦ κράτους· αὕτη δὲ εἶνε ἡ πρώτη μνημονευομένη ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων ἑκλείψις ἡλίου, ἣν εἶχε προειπεῖ ὁ Μιλήσιος Θαλῆς. Ὁ Κυαξάρης ὅπως ἀποδιώξῃ τοὺς Σκύθας προσεκέλευσεν εἰς δειπνον τοὺς ἄρχηγούς αὐτῶν καὶ μεθύσας ἐφύπνευσε μεθ' οὗ ἀνέλαβε τὸν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων πόλεμον συμμαχήσας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Ναβοπαλάσσου, ἐπολιόρησεν ἐκ νέου τὴν Νινευῆ, ἣν κυριεύσαντες κατέσκαψαν (606 π. Χ.). Οὕτω τὸ Ἀσσυριακὸν βασίλειον καταλυθὲν, διενεμήθη, καὶ τὰς μὲν πρὸς δυσμὰς χώρας τῶν Ἀσσυρίων ἔλαβεν ὁ Ναβοπαλάσσος, τὰς δὲ ἀνατολικὰς ἀπὸ τοῦ Τίγρητος μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ὁ Κυαξάρης, οὕτω δὲ τὸ Μηδικὸν βασίλειον ἐξετάθη ἀπὸ τοῦ Ἄλυνος μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἐγένετο τὸ ἰσχυρότατον κράτος τῆς Ἀσίας· ὁ Κυαξάρης τὸ 13^{ον} ἔτος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Νινευῆ καὶ τὸ 40^{ον} τῆς βασιλείας του ἀπέθανε (595) καταλιπὼν τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱόν του, ὅστις ἐγένετο καὶ ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Μηδῶν.

4) **Ἀστυάγης**, ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Κυαξάρου ἐδείχθη σκληρὸς, υποποτὸς, νωθρὸς, καὶ σκληροκάρδιος· ἡ ἄδρανής καὶ χαλαρὰ διοίκησις ἐπένεγκε τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ὑποδοúlωσιν τοῦ Μηδικοῦ ἔθνους εἰς τὴν τῶν Περσῶν δυναστείαν. Αὐτὸν νικηθεὶς παρὰ τὰς Πασαργάδας, ἤχθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Κύρου· οὕτω κατελύθη τὸ βασίλειον τῶν Μηδῶν, καὶ ἰδρύθη ἡ περσικὴ μοναρχία.

6. **Τὸ βασίλειον τῶν Περσῶν.**

1) **Κύρος βασιλεὺς τῶν Περσῶν.**—Ὁ Ἀστυάγης ἔχων θυγατέρα θνομαζομένην Μανδάνην, καὶ φοβηθεὶς εἰς

ἀπαισίῳν ὄνειρῳν τὸν ἐκθρονισμόν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ μέλλοντος νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς θυγατρὸς, συνέζευξεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Πέρσου **Καμβύσου**, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μὲν, ἀλλ' ἀφαινοῦς. Νέα ὁμῶς ὄνειρα ἀνησύχνησαν αὐτόν· εἶδε δηλαδὴ ὅτι ἐκ τῆς κοιλίας τῆς Μανδάνης ἀνεβλάστησεν ἄμπελος, ἥτις διὰ τῶν κλάδων καὶ τῶν φύλλων αὐτῆς κατεκάλυψεν ἅπαν τὴν Ἀσίαν· δι' ἃ προσκαλέσας τὴν Μανδάνην ἐκ Περσίας ἐγκυον οὖσαν εἶχε παρ' αὐτῷ, καὶ τὸ γεννηθὲν ὑπ' αὐτῆς τέκνον παρέδωκεν εἰς τὸν Ἀρπαγον, τὸν πιστότατον τῶν παρ' αὐτῷ μεγιστάνων, διατάξας αὐτόν νὰ φονεύσῃ αὐτόν· οὗτος δὲ τὸ μὲν φοβηθεὶς τὴν Μανδάνην, τὸ δὲ ἐλεήσας τὸ βρέφος, παρέδωκεν εἰς τινα τῶν βασιλικῶν βουκόλων Μιτραδάτην ὀνομαζόμενον, ἐπιφορτίσας αὐτόν νὰ ἐκθέσῃ αὐτὸ εἰς ἔρημόν τι μέρος, ἵνα ὑπὸ τῶν θηρίων καταστραφῇ· ὁ βουκόλος ἐξέθηκε τὸν υἱόν του ἄρτι ἀποθανόντα, τὸν δὲ υἱὸν τῆς Μανδάνης ἀνέθρεψεν ὡς ἴδιον τέκνον μέχρι τοῦ 10 ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ὁ Κύρος κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας παίζων μετὰ τῶν παιδικῶν τοῦ χωρίου ἐξελέχθη ὑπ' αὐτῶν βασιλεὺς· ἐπειδὴ δὲ ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τὸν υἱὸν μεγιστάνος τινος, οὗτος παρεπονέθη πρὸς τὸν Ἀστυάγην, ὅστις προσεκάλεσε τὸν Κύρον εἰς ἀπολογία· ἡ παρησιαστικὴ καὶ εὐστοχος ἀπολογία του, οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐπείσαν τὸν Ἀστυάγην, ὅτι ὁ ἀνακρινόμενος παῖς ἦτο ὁ ἐγγονὸς του· τοῦτο ὡμολόγησαν καὶ ὁ βουκόλος καὶ ὁ Ἀρπαγος, ὃν αὐστηρότατα ἐτιμώρησεν ὁ Ἀστυάγης παρθέσας αὐτῷ εἰς βρῶσιν ἐν ἀγνοίᾳ του τὸ σῶμα τοῦ τρισκαίδεκατοῦς υἱοῦ, οὗτινος ἔπειτα τοῖς πόδας καὶ τὴν κεφαλὴν θέσας ἐν κανίστρῳ ἐπαρουσίασε τῷ πατρί. Ὁ Ἀρπαγος ἐφρούε μὲν ἐπὶ τῷ θεάματι, ἀλλ' ἀποκρύψας τὴν ἀγανάκτησιν ἐμελέτα τὴν ἐκδίκησιν. Τὸν δὲ

Κῦρος ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γονεῖς του εἰς Περσίαν πεισθεῖς ὑπὸ τῶν μάγων ὅτι ἐξεπληρώθη τὸ θναῖον διὰ τοῦ παιδικοῦ διαδήματος. Ἐν Περσίᾳ παιδευθεῖς καὶ ἀναπτυχθεῖς τὴν τε ἡλικίαν καὶ τὸν νοῦν προσέλκυσε εἰς ἑαυτὸν πάντας διὰ τῆς ὠραιότητος τοῦ σώματος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος. Τότε ἔλαβε μυστικὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Ἀρπάγου, δι' ἧς αὐτὸς τὸν προέτρπε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῶν Μήδων ἐκδικούμενος τὸν σκληρὸν πάππον. Ὁ Κῦρος συγκαλέσας τοὺς Πέρσας εἰς πεδιάδα πλήρη ὀνακνηθῶν καὶ ἐφοδιάσας μὲ δρέπανα, τοὺς διέταξε νὰ καθάρσωσι τὴν πεδιάδα· μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας ταύτης τοὺς διέταξε νὰ ἐπανέλθωσι, τὴν ἐπιούσαν πολυτελῶς ἐνδεδυμένοι. Ἐπανελθόντας τὴν ἐπιούσαν τοὺς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ λευκῶνος καὶ τοὺς εἰσέλασε μεγαλοπρεπῶς· εἶτα τοὺς ἠρώτησε ποτέρα τῶν ἡμερῶν ἐφάνη αὐτοῖς εὐαρεστοτέρα ἢ χθὲς ἢ ἡ σήμερον· ἀποκριθέντων δὲ, ὡς εἶχος, ὑπὲρ τῆς δευτέρας ἡμέρας, εἶπε τότε πρὸς αὐτούς: «Ἐάν λοιπὸν ἔχητε πίστιν εἰς ἐμὲ, δὲν θ' ἀπολαύσητε τούτων μόνον τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἔτι μειζόνων. Ἀκολουθήσατέ με λοιπὸν καὶ θέσετε ἐλευθερωθῆ· ἐγὼ πιστεύω τῇ βοήθειᾳ τῶν θεῶν νὰ σᾶς ἐλευθερώσω, διότι βλέπω ὅτι εἰσθε οὐχὶ κατώτεροι τῶν Μήδων κατὰ τὴν ἀνδρίαν.» Ἐξάψας οὕτω τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν ὠδήγησεν αὐτοὺς κατὰ τῶν Μήδων· ὁ Ἀστυάγης ἀνέθηκε τὴν στρατηγίαν εἰς τὸν Ἀρπαγον, ὅστις ὑποτόμολησε μετὰ τοῦ στρατοῦ του πρὸς τοὺς Πέρσας· τοῦτο μάθων ὁ Ἀστυάγης συνέλεξε νέαν στρατὸν καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ Κύρου, ἀλλ' ἤττηθείς ἠχμαλωτίσθη καὶ διέμεινεν ἐγκλειστος ἐν ταῖς ἀνακτόροις μέχρι τοῦ θανάτου του.

Κατακτήσεις Κίβρου.— Ὁ Κῦρος ἐλευθερώσας τοὺς Πέρσας καὶ κατακτῆσας ὁλόκληρον τὸ Μηδικὸν κράτος ἐφλέχθη ὑπὸ ἔρωτος πρὸς νέας κατακτήσεις, ἐπιτυχῶν δὲ

περιέλαβε εἰς τὸ κράτος τοῦ ἀπάσας τὰς τότε πεπολιτισμένας χώρας τῆς Ἀσίας, καὶ τοὺς τέως ὑποτελεῖς Πέρσας ἀνύψωσεν εἰς μεγάλην δόξαν καὶ δύναμιν.

Πρῶτον ἐστρεψε τὸ βλέμμα αὐτοῦ πρὸς τὸ πλούσιον βασιλείον τῆς Λυδίας, ἧς ἐβάσιλευεν ὁ εὐδαίμων τέως Κροῖσος· οὗτος θέλων νὰ προλάβῃ τὸν Κύρον ἐζήτησε κατὰ πρῶτον χρησμούς· μὴ γνωρίζων δὲ ποῖον εἶναι τὸ ἀληθέστερον μαντεῖον ἐρηχανεύθη τοιόνδε τι. Ἐπεμψεν ἀνθρώπους εἰς τὰ διάφορα μαντεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς τὴν ἑκατοστήν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἡμέραν νὰ ἐρωτήσωσι τὰ μαντεῖα τί πράττει ὁ Κροῖσος· οὗτος δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔρριψε εἰς χαλκοὺν λείψητα διαμελίσας χελώνην καὶ ἄρνία καὶ ἐπιθέσας χαλκοὺν πῶμα. Ἐπειδὴ δὲ μόνος ὁ τῶν Δελφῶν χρησμός ἐθεωρήθη ἀληθής, ἀποκριναμένης τῆς Πυθίας:

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμον τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ καθορὴ συνήμι καὶ οὐ γωροδίντος ἀκούω.

Ὅδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιαίριονο χελώνης
ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρείσσιν,
ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Ὁ Κροῖσος προσέφερεν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν πλείστα καὶ πολύτιμα ἀναθήματα, ἐρωτήσας δὲ καὶ περὶ τοῦ μελειτουργομένου πολέμου ἔλαβεν ἀπάντησιν·

Κροῖσος Ἄλιν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐσχαφνίζετο τίνος ἀρχὴν τὴν ἑαυτοῦ ἢ τὴν τοῦ Κύρου θὰ καταλύσῃ, πέμψας καὶ δεύτερον ἠρώτησεν, ὅτε ἔλαβε παρὰ τῆς Πυθίας τὴν ἀπάντησιν ταύτην:

Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μηδοῖσι γένηται
καὶ τότε, Ἀνδρὲ ποδαβρὲ, πολυψήφιδά παρ' Ἑρπον
φείδεαι μὴδὲ μένειν, μὴδ' αἰδεῖσθαι λακὸς εἶναι

ην καλῶς ἐρμηνεύσας, διέδωκε τὸν ποταμὸν Ἄλυν καὶ ἀνῆλθε
 φονικωτάτην μάχην πρὸς τὸν Κύρον ἐν τῷ πεδίῳ τῶν
Πτερύων παρά τὸν Ἄλυν, ἥτις ἔμεινεν ἄκριτος, διακο-
 πείσα ὑπὸ τῆς ἐπελθούσης νυκτός. Τὴν ἐπιούσαν ὁ Κροῖσος
 ἀπεχώρησεν εἰς Σάρδεις· νομίζων δ' αὐτὸς ὅτι ὁ Κύρος δὲν
 ἤθελε τὸν προσβάλλει ἐν χειμερινῇ ὥρᾳ ἀπέλυσε τὰ ἐπικου-
 ρικὰ στρατεύματα· μαθὼν τοῦτο ὁ Κύρος ἔωρμησεν ἀμέσως
 κατὰ τῶν Σάρδεων καὶ ἐκφοβίσας καὶ διασκορπίσας τὸ ἱπ-
 πικὸν τοῦ Κροίσου διὰ τῶν καμήλων αὐτοῦ ἐξεπόρθησε τὴν
 πόλιν μετὰ βραχείαν πολιορκίαν, ἐπιτρέψας εἰς τοὺς στρα-
 τιώτας νὰ διαρπάσωσιν αὐτήν, τὸν δὲ Κροῖσον διέταξε νὰ
 θέσωσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς· ἐνῷ δὲ ἔμελλε νὰ καὶ ἐνεθυμῆθη
 τοὺς λόγους τοῦ σοφοῦ Σόλωνος καὶ ἐφώνησε· τρίς, **Σό-
 λων**, ὅ καὶ ἔσωσεν ἀπὸ τοῦ πυρός· διότι ὁ Κύρος ἠρώτησε
 νὰ μάθῃ, τί ἐσήμαινεν ἡ ἐκφώνησις τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ,
 μαθὼν δὲ τὴν αἰτίαν συνεκινήθη, καὶ ἀναλογισθεὶς τὴν ἁ-
 στάθειαν τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας κατεβίβασε τὸν Κροί-
 σον ἀπὸ τῆς πυρᾶς καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἕνα τῶν πιστοτά-
 των φίλων. Οὕτω κατελύθη ἡ τῶν **Μερμαναδῶν** τυγα-
 στεία (549 π. Χ.).

Μετὰ ταῦτα καθυπέταξεν ὁ Κροῖσος τὴν Συρίαν καὶ μέρ-
 ος τῆς Ἀραβίας, ὁ δὲ Ἀρπαγὸς τῇ διαταγῇ τοῦ τῆς Ἰο-
 νικᾶς, Δωρικᾶς καὶ Αἰολικᾶς ἀποικίας, αἵτινες ἐδοκίμασαν
 ν' ἀποσιίσωσι τὸν ζυγόν. Τούτου κατορθωθέντος τὸ Περσικόν
 κράτος ἐξτείνεται ἤδη μέχρι τοῦ Αἰγαίου συμπεριλαμ-
 βάνον τὴν Χερσονήσον καὶ τοὺς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν
 Ἕλληνας (548—540 π. Χ., ἴδε Ἡρόδ. α'. 76—77).

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Περσικοῦ κράτους ἔμενον οἱ Βαβυ-
 λωνιοί, τοὺτους ὁ Κύρος ὡς συμμαχήσαντας μάλιστα μετὰ
 τοῦ Κροίσου προσέβαλε καὶ διοχετεύσας τὰ ὕδατα τοῦ Εὐ-
 φράτου ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν καταβαλὼν τὸν ἀσεβῆ **Βαλ-**

τάσαρ ἡ Ναβόννηδον, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν οἴκαδες, ἀποδοὺς πάντα τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, ὅσα ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀφῆρσεν ἐκεῖθεν, καὶ δοὺς χρήματα πρὸς ἀνακοδόμησιν αὐτοῦ, ἵνα ἔχη τοὺς τοὺς εὐγνώμονας πρὸς αὐτόν. Ὁ Κύρος διῆρεσε τὸ κράτος του εἰς 120 ἐπαρχίας καὶ χάριν τῆς συγκαίνωνίας ἐσύστησε ταχυδρομεῖα.

Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ὁ Κύρος ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς υἱοὺς του σοφὰς συμβουλίας· κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον ἐγένετο θῦμα τῆς φιλοδοξίας του (529)· προσδάλων δὴλον ὅτι ἀνοήτως τοὺς Μασσαγέτας, Σκυθικὸν λαόν, ἐνίκηθη καὶ ἀπωλέσθη μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατοῦ του. **Τόμιρς** ἡ βασίλισσα τῶν Μασσαγέτων ἀπαρηγόρητος διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, ὅστις ἡχμαλωτίσθη κατὰ τινα προηγηθεῖσαν μάχην, ἐζήτησε τὸ σῶμα τοῦ Κυρου μετὰ τῶν νεκρῶν, καὶ ἀφοῦ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν ἐκ τοῦ σώματος τὴν ἐβύθισεν εἰς ἄσκὸν πλήρη ἀνθρωπίνου αἵματος ἀνακράζουσα ἐκορέσθητε ἐκ τοῦ αἵματος τοῦτου σὺ, ὅστις θὲν ἡδυνήθης νὰ χορτάσης ἐν τῇ ζωῇ σου.

2) **Καμβύσης** (529—522 π. Χρ.), ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Κυρου, διεδέχθη τὸν πατέρα του· ἐδείχθη δ' οὗτος φιλοπῆλμος, αἰμοχαρὴς, ὤμος καὶ βίαιος ἀνὴρ· ὁ δὲ νεώτερος Σιέρδης ἔλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Ἀρμενίας καὶ Μηδίας καὶ ἐδείχθη ἡμερώτερος.

Ὁ Καμβύσης ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάβασίν του εἰς τὸν θρόνον ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῶν Αἰγυπτίων διὰ τινα ἀπάτην τοῦ βασιλεύοντος τῆς Αἰγύπτου Ἀμείσιος πρὸς τὸν Καμβύσην· πλησιάζας εἰς τὰ σύνορα τῆς Αἰγύπτου ἔμαθεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Ἀμείσις καὶ ὅτι διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς **Ψαμμήνετος**, δεῖν ἡτοιμάζετο ν' ἀποκρούσῃ αὐτὸν ὀχυρωθεὶς εἰς Παλούσιον (525)· τοῦτο ἐκυρίευσεν ὁ Καμβύσης διὰ στρα-

τηγήματος προτάξας τοῦ ἐφορμῶντος στρατοῦ του γαλαί, ἃς μὴ τολμῶντες νὰ προσβάλωσιν οἱ Αἰγύπτιοι ὡς ἱερὰς παρ' αὐτοῖς ἐγκατέλιπον τὴν θέσιν των καὶ ἀπεχώρησαν εἰς Μέρφιν, καὶ ταύτην ἔπειτα ἐκυρίευσεν ὁ Καμβύσης συλλαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ψαμμήνιτον, ὃν κατ' ἀρχὰς μὲν περιποιήθη ὁ Καμβύσης, ἐπειδὴ ὁμως ἀνεκάλυψεν ὅτι ὑπεκίνησε εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Αἰγυπτίους τὸν ἐθανάτωσε, δοὺς αὐτῷ πρὸς πόσιν αἷμα ταύρου.

Ἐπεχείρησεν ἔπειτα δύο ἐκστρατείας, αἵτινες ἀπέτυχον· ἡ μὲν ἐγένετο ἐπὶ κατακτήσει τοῦ ἐν τῇ Λιβυκῇ ὁάσει μαγτείου, καὶ ἀπέτυχε, διότι ὁ στρατὸς ἐτάφη ὑπὸ τὴν ἄμμον τὴν ὑψωθείσαν ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ Λιβυκοῦ ἀνέμου. Ἡ δὲ δευτέρα, ἣς προτάτατο αὐτῷ ὁ Καμβύσης, ἐγένετο κατὰ τὼν Αἰθιοπῶν, ὧν ἡ χώρα ἐφημιζετο ὡς χρυσοφόρος· πρὸς τούτοις ἔπεμψε πρῶτον ὁ Καμβύσης θῶρα ἥτοι πορφύρας, χρυσᾶ βραχιόλια καὶ μῦρα· ταῦτα εἶδον μετ' ἀδιαφορίας οἱ Αἰθιοπες, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν θέλων τὴν ἀνταποδώσῃ τὴν δωρεάν· ἔλαβε τόξον, τὸ ὁποῖον μετὰ δυσκολίας ἠδύνατο εἰς Πέρσης νὰ κρατήσῃ, καὶ ἐντείνας ἀνευ πινός· δυσκολίας αὐτὸ εἶπε πρὸς τοὺς πρέσβεις τοῦ Καμβύσου· «Ὅταν οἱ Πέρσαι δυνηθῶσι νὰ ἐντέλῃωσι ταῦτο τὸ τόξον μεθ' ὅσης εὐκολίας τὸ ἐνέτεινα ἐγώ, τότε ἂς ἔλθωσι νὰ προσβάλωσι τὰς Αἰθιοπας.» Τοῦτο μαθὼν ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη καὶ ἐξεστράτευσεν ἀμέσως κατὰ τὼν Αἰθιοπῶν· ἀλλὰ κατὰ τὴν πορείαν τοσαύτη ἔλλειψις τροφῶν ἐγένετο, ὥστε οἱ στρατιῶται ἔτρωγον ἀλλήλους διὰ κλήρου, καὶ ὁ Καμβύσης ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τὼν λειψάνων τοῦ στρατοῦ του εἰς Θήβας.

Ὁ Καμβύσης συλήσας τὰ ἱερὰ τὼν Θεῶν μετέβη εἰς Μέρφιν, ἥς οἱ κάτοικοι ἐώρταζον τὴν ἡμέραν αὐτῆς εἰσόδου του τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἄπιδος· Ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι ἐπέχαιρον οἱ Αἰγύπτιοι διὰ τὰς ἀποτυχίας του ἐξηργί-

σθη κατ' αὐτῶν καὶ προέβη εἰς φόνους καὶ μαστιγώσεις· μα-
θὼν δὲ κατόπιν τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς χαρᾶς τοῖν διέταξε
να ἀδηγῆσωσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἄπιν· ἅμα ἰδὼν τὸν μόσχον
τοῦτον ἐφόνευσε δι' ἐγγχειοιδίου καὶ ἠπειλῆσε θάνατον κατὰ
πάντων τῶν προσκυνητῶν τοῦ ζώου τούτου· φοβηθεὶς δ' ἐκ-
τινὸς ἐνυπνίου διέταξε τὸν πιστὸν τοῦ Πρηξάσπην καὶ ἐφόν-
ευσε τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ Σμέρδιν, οὗτινος τὴν ὑπε-
ροχὴν ἐφθόνηι (522)· εἰτα ἐφόνευσε καὶ μίαν τῶν ἀδελφῶν
τοῦ δεξιᾶσαν λύπην διὰ τὸν θάνατον τοῦ Σμέρδινος, ἣν πρὸ
ὀλίγου εἶχε συζευχθῆ παρὰ τὰ Περσικὰ ἔθιμα· ἔθαψε ζών-
τας δώδεκα Πέρσας μεγιστάνας· Ὁ θάνατος τοῦ Σμέρδινος
ἐτηρήθη μυστικῶς, δι' ὃ Μάγος τις ὀνόματι Γαυμάτας ὁμοι-
άζων πολὺ μὲ τὸν Σμέρδιν ἐσφετερίσθη τὸν θρόνον ἐν τῇ Ἀ-
πουσίᾳ τοῦ Καμβύσου· τοῦτα μαθὼν ὁ Καμβύσης ἐσπευσεν νὰ
ἐπανέλθῃ εἰς Περσίαν, ἀλλὰ πεσὼν ἐκ τοῦ ἵππου ἀπέθανεν
ἐν Συρίᾳ.

3) Ὁ Ψευδόσμερδης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καμ-
βύσου προσεπάθει νὰ στηρίξῃ τὸν θρόνον τοῦ ψηφίζων ἀτέ-
λειαν καὶ ἀστρατεῖαν τριετῇ· ὅπως δὲ μὴ φωραθῇ, διέμνε
κατάκλειστος ἐν τοῖς ἀνακτόροις· Ἐν τούτοις ὁ Ὀτάνης
εἰς τῶν μεγιστάνων βεβαίωθεις ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαί-
δρηης ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν εἶχεν ὅσα ἀποκοπέντα ποτε ὑπὸ
τοῦ Κύρου συνώμωσε μετ' ἄλλων 25 μεγιστάνων, ἐν οἷς ἦν
καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ Κύρου Δαρεῖος ὁ Ἡ' στάσπης (Ἡ-
ρόδ. γ'. 84 καὶ 85), ὃς ἐφόνευσεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τὸν
Ψευδόσμερδιν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν Μάγους· ἔπειτα οἱ ἐπτά
συνωμόται συνεφώνησαν νὰ συνέλθωσι τὴν πρωίαν εἰς τι μέ-
ρος, καὶ οὗ τινος ὁ ἵππος πρῶτος ἤθελε χρεματίσει ἅμα τῇ
ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, οὗτος νὰ βασιλεύσῃ· Ὁ ἵπποκόμος τοῦ
Δαρείου ἐκρυψε τὴν νύκτα φοράδα ἐκεῖ, ὅπου ἐμελλε τὴν ἐπι-
οῦσαν νὰ διέλθῃ ἑφιππος ὁ Δαρεῖος, καὶ οὕτω χρεματίσαντος

τοῦ ἵππου τούτου, περιῆλθεν εἰς αὐτόν ἡ βασιλεία (522).

4) **Δαρεῖος Α΄, ὁ Ὑστάσπους** (521—485 π. κ.)—
Ἐπὶ τῆς ὀλιγομήνου βασιλείας τοῦ Ψευδοσμέρδιος πολλὰ
ἐγένοντο ἀποστασίαι σατραπῶν καὶ λαῶν· ὁ Δαρεῖος λοιπὸν
ἅμα ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον συνεκρότητε πολυάριθμην στρα-
τὴν καὶ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Βαβυλωνίων, οἵτινες ἀπε-
στάτησαν ἀναδείξαντες βασιλέα **Ναβουχοδονόσορα Β΄**
υἱὸν λεγόμενον τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Βαβυλω-
νίων **Ναβοννήδου**. Ὁ Δαρεῖος ἐπολιορκήσας τὴν Βαβυ-
λῶνα, ἥτις εὐποροῦσα πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀντείχετο καὶ
ἡμύνητο τόσον γενναίως, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα τῆς
ἀποπροφῆς τῆς κοίτης τοῦ Κύβρατου εἰς οὐδὲν ὠφέλησεν·
μετὰ παρέλευσιν 19 μηνῶν Ζώπυρος, υἱὸς ἐνὸς τῶν 7 συνω-
μῶτων ἀφωσιωμένος εἰς τὸν κύριόν του, ἠκρωτηρίασεν ἑαυτὸν
ἀποκόψας τὴν ῥίνα καὶ τὰ ὄτα καὶ πύτομόλησε πρὸς τοὺς
Βαβυλωνίους καταγγέλλων τὸν Κύβρον ὅτι τὸν ἐτιμώρησεν
οὕτω σκληρῶς, διότι προέτρεπεν αὐτὸν νὰ διαλύσῃ τὴν πο-
λιορκίαν· ἀπατηθέντες οὕτω οἱ Βαβυλώνιοι ἀνέβηκαν αὐτῷ
τὴν διοίκησιν στρατιωτικοῦ τίνος σώματος, καὶ οὕτω διευ-
κόλυναν αὐτὸν εἰς τὰ σχέδιά του· οὗτος δηλαδὴ ἠνέφξεν τὴν
νύκτα τὰς πύλας τῆς πόλεως, καὶ εἰσέγαγε τοὺς Πέρσας, οἵ-
τινες ἐτιμώρησαν σκληρότατα τοὺς ἀποστάτας, φονεύσαντες
τὸν **Ναβουχοδονόσορα** καὶ 3,000 τῶν ἐπισήμων Βαβυλω-
νίων, ἐκρήμνισαν καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως· τὸν δὲ Ζώπυρον
ἐτίμησεν ὁ Δαρεῖος πολυειδῶς, χάρισας αὐτῷ καὶ τὰ εἰσοδή-
ματὰ τῆς Βαβυλώνης.

Καθυστάσας τὰς τῶν Βαβυλωνίων ἀποστασίας, ἐστράφη
κατὰ τῶν ἄλλων ἀποστατῶν, εἰτα δὲ καὶ εἰς ἀπωτάτας
κατακτητικὰς ἐκστρατείας.

α. Ἡ κατὰ τῶν **Σκυθῶν ἐκστρατεία**. — Ὁ Δαρεῖος
οὐδόλως λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς φρονίμους συμβουλὰς τοῦ

ἀδελφοῦ Ἀρταβάνου ἀποτρέποντος αὐτὸν ἀπὸ ἐπιχειρήσεως ἐπικινδύνου καὶ ἀνωφελοῦς συνεκρότησε μεγάλην δύναμιν ἐξ 700,000 πεζῶν καὶ 600 πλοίων Ἰωνικῶν, καὶ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Σκυθῶν οἰκούντων γῶρας ἐρήμους καὶ ἀγνώστους (515). Διαπεράσας τὸν στρατὸν τοῦ διὰ τοῦ Θρακικοῦ βοσπόρου ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ἰστρον (Δούναβιν), τὸν ὁποῖον διεπέρασε διὰ γέφυρας· ἀφήσας δὲ τοὺς Ἕλληνας νὰ φυλάττωσι τὴν γέφυραν ὁ Δαρεῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Σκυθίαν (μεσημβρινήν· Ρωσσίαν). Οἱ Σκυθαὶ ἀποφεύγοντες πᾶσαν ἐκ τοῦ εὐστάδην μάχην καὶ ἐρημοῦντες τὴν γῶραν κατὰ τὴν ὑποχωρήσιν αὐτῶν, ἐνέβαλεν εἰς μεγίστην στενοχωρίαν τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου μὴ εὐρίσκοντα τροφάς, καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸν Ἰστρον· μοῖρὰ τις Σκυθῶν προλαβοῦσα αὐτὸν κατέφθασεν εἰς τὸν Ἰστρον καὶ προσέτρεπεν τοὺς Ἕλληνας νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν, ἵνα καταστρέψωσι τὸν Δαρεῖον. Οἱ ἄρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων συνεκρότησαν συμβούλιον ἐν ᾧ ὁ τύραννος τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου Μιλτιάδης ὁ Ἀθηναῖος πρότεινεν ὑπὲρ τῆς συμβουλῆς τῶν Σκυθῶν· ἀλλ' Ἰστιάσις ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου παρετήρησεν εἰς τοὺς ἄλλους τυράννους τῶν Ἑλληνίδων ἀποικιῶν τῆς Μ. Ἀσίας, ὅτι δὲν συνέφερον εἰς αὐτοὺς νὰ καταστραφῇ ὁ Δαρεῖος, διότι ἤθελε κατεπίσει καὶ ἡ ἰδία αὐτῶν ἐξουσία, καὶ οὕτως ἀπεφάσισαν νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν Δαρεῖον, ὅστις ἐπανελθὼν κατασυντέτριμμένος ἀντήμειψε τὴν πίστιν τοῦ Ἰστιάτου παραχωρήσας αὐτῷ τὴν Ἡδωνίδα Μύρκινον πόλιν κειμένην παρὰ τὸν κάτω Στρυμόνα· ἀφήσας δὲ ἀξιόλογον στρατὸν ὑπὸ τὸν Μεγάβαζον, ἵνα συμπληρώσῃ τὴν κατάκτησιν τῆς Θράκης, αὐτὸς μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ διαπεράσας τὸν Ἑλλήσποντον μετέβη εἰς Σάρδεας· ὁ δὲ Μεγάβαζος ἔχων 80000 στρατὸν διεπέρασε τὸν Στρυμόνα, ἐνίκησε τοὺς Παίονας καὶ κατέστησε

φόρου ὑποτελεῖς καὶ αὐτούς τοὺς Μακεδόνας, ὧν ἐβασίλευεν ὁ Ἀμύντας. Ὁ δὲ στρατηγὸς Ὀτάνης ἐκυρίευσεν τὸ Βυζάντιον, τὴν Χελκηδόνα, τὴν Τρωϊκὴν Ἀντανδρον, τὰ Λαμπώνιον καὶ τὰς νήσους Ἀἴμανον καὶ Ἰμβρον πρὸ συνδρομῇ Λεσβίων στόλου.

Τὸ Περσικὸν κράτος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Δαρείου ἔλαβε μεγίστην ἑκτασιν, περιλαμβάνον τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους χώρας, τὰς ἀπὸ τοῦ Καυκάσου, Ὠξου καὶ Ἰαξάρτου μέχρι τῆς Ἀραβίας, ὁλόκληρον τὴν Ἑσθραν-τολικὴν Ἀφρικὴν καὶ μέρος τῆς Θάκκης καὶ Μακεδονίας.

β') **Ἡ κατὰ τῶν Ἑνῶν ἐκστρατεία.** Ἀποτυχὼν εἰς τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν ὁ Δαρεῖος ἐστρεψε τὸ ἐλέμμα του 1) εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ 2) εἰς τὴν Ἑλλάδα· πέμψας δὲ τὸν Σκύλακα (Ἠρόδ. δ'. 44) πρὸς ἔρευναν τοῦ ῥοῦ τοῦ Ἰνδοῦ, εἶτα δὲ στρατεύσας καθυπέταξε τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ οἰκοῦντας λαούς.

γ') **Ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία.** Ἐνῶ λοιπὸν τηλικαύτην ἑκτασιν εἶχε τὸ κράτος τῶν Περσῶν καὶ πάντες ἔτρεμον πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Δαρείου, εὗρέθη λαὸς μικρὸς καὶ τέως ἄσημος, ἀλλ' ὑψηλόφρων, γενναῖος καὶ φιλελεύθερος, οἱ Ἴωνες τῆς μικρᾶς Ἀσίας, οἵτινες ἐτόλμησαν ν' ἄρῃσι τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας (τὰ κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ταύτην ἐπανάστασιν καὶ τοὺς ἐκ ταύτης προκύψαντας Περσικοὺς πολέμους ἴδε ἐν τῷ β', τμήματι τῷ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος).

Ὁ Δαρεῖος διήρесе διοικητικῶς τὸ κράτος εἰς 20 σατραπείας, ὧν προΐσταντο οἱ καλούμενοι σατράπαι, οἵτινες συνήθως ᾔσαν ἀγγεγενεῖς τοῦ βασιλέως· οἱ σατράπαι αὗτοι μὴ ἀρκούμενοι εἰς τοὺς τακτικὸς φόρους ἐλάττευν πολυειδῶς τὰς σατραπείας.

Ἐνῶ ὁ Δαρεῖος παρεκνεύζετο εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν ἀπέθανε τῷ 486 βασιλεύσας 36 ἔτη.

3) **Ξέρξης ὁ Α'.** (485—465 π. Χρ), ἦτο ὁ πρεσβύτερος

τῶν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Κύρου Ἀτόσσης τεσσάρων υἱῶν. Οὗτος ἐξηκολούθησε τὰς κατὰ τῆς Ἑλλάδος προπαρασκευάς, πρὶν ἢ δὲ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῆς ἡγαγιάσθῃ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης Αἰγύπτου· μετὰ τὴν κατάσβεσιν τῆς ἐπαναστάσεως συμπληρώσας τὰς προπαρασκευάς ἐπῆλθεν ὁ ἴδιος μετὰ μεγίστου στρατοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἤττηθεις ἐν Σαλαμῖνι ἐπανῆλθεν εἰς Ἀσίαν τεταπεινωμένος, καὶ παρηγορούμενος διὰ τὰς ἀποτυχίας του παρ-
δόθη· εἰς πᾶν εἶδος ἀκολασίας· ὁ ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων ἐξύφανε τότε συνωμοσίαν, καὶ ἔχων συνεργὸν τὸν εὐνοῦχον Μιθριδάτην εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Εὐέρξου καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν κοιμώμενόν (465).

(6) **Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ.**—Οἱ δύο συνωμοταὶ κατήγγειλαν τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Εὐέρξου Δαρειὸν ἐνώπιον τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρταξέρξου, ὡς δολοφόνον τοῦ πατρὸς, οὗτος δὲ φόβηθεις καὶ περὶ ἑαυτοῦ καὶ θέλων νὰ τιμωρήτῃ τὸν δῆθεν δολοφόνον ἐφόνευσεν αὐτὴν ἰδίᾳ χειρὶ, καὶ ἀνέλαβε τὸν θρόνον· μαθὼν δὲ κατόπιν τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ Ἀρταδάνου, ὅστις ἐμελέτα νὰ φοιτεύσῃ αὐτὸν καὶ ν' ἄρξῃ, προέλαβεν φονεύσας καὶ αὐτὸν καὶ τὸν εὐνοῦχον καὶ πάντας τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῶν· ἔπειτα νικῆσας καὶ τὸν ἀδελφόν Ὑστάσπην σατράπην τῆς Βακτριανῆς ἐξησφάλισεν ἑαυτὸν καὶ ἡσχολόγη ἐν τῇ ζωτικῇ διαίτησιν.

Τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ (460) ἀπεστάτησαν οἱ Αἰγύπτιοι ἀναδείξαντες βασιλέα τὸν ἐκ Λιβύης Ἰνάρω καὶ λαβόντες ἐπικουρίαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἀρταξέρξης ἐστειλε κατ' αὐτῶν τὸν ἀδελφόν Ἀχαιμενίδην μετὰ στρατοῦ, ὃς νικηθεὶς ἐφρονεύθη· ἐνίκηθησαν δὲ καὶ κατὰ θάλασσαν οἱ Πέρσαι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· ἀλλὰ συγκροτήσαντες νέον στρατὸν ὑπέταξαν τὴν Αἴγυπτον. Ὁ Ἀρταξέρξης ἀπέθανε μετὰ 41 ἐτῶν βασιλεύσαντι πρὸ 424.

7—9) **Ξέρξης Β'. Σογδιανός. Δαρείος ὁ νόθος.**
 —Τὸν Ἀρταξέρξην διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ξέρξης Β', ὃς βασιλεύσας 45 μόνον ἡμέρας ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ νόθου ἀδελφοῦ του **Σογδιανοῦ**· τοῦτον πάλιν βασιλεύσαντα ἑξέ μηνας ἐφόνευσε καὶ διεδέχθη ἕτερος νόθος ἀδελφός ὁ Ὄλγος ὑπὸ τῷ ὀνόματι **Δαρείος Β' ὁ νέος** (424), ἡ βασιλεία τούτου ἐπαράχθη ὑπὸ ἐπανειλημμένων στάσεων· ἡ σπουδαιότερα τούτων ἦν ἡ τῆς Αἰγύπτου, ἣν ἤγειρεν ὁ Ἀμυρταίος· μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὁ υἱὸς του Παύσιρις ἐγένετο φόρου ὑποτελὴς τοῖς Πέρσiais· ὁ Δαρείος ἀπέθανεν ἐν Βαβυλῶνι βασιλεύσας 19 ἔτη καὶ ἀφῆσας διάδοχον τὸν υἱὸν Ἀρσάκην (405).

10) **Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων. Ἀποστασία Κῦρου. Ἀνταλκίδειος εἰρήνη.**—Ὁ Ἀρσάκης ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ὠνομάσθη **Ἀρταξέρξης Μνήμων** διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ μνήμην. Κῦρος ὁ νεώτερος αὐτοῦ ἀδελφός σατράπης τῆς Μ. Ἀσίας ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξεως ἔχων 100 χιλιάδας Ἀσιανούς καὶ μυρίους Ἑλλήνας μισθοφόρους, συμπλακεῖς δὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ περὶ τὰ Κούναζα ἔπεσεν ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ, ἀν καὶ οἱ μύριοι Ἕλληνες ἐνίκησαν τὸ καθ' ἑαυτούς.

Ὁ Ἀρταξέρξης ἐκδικούμενος τοὺς ὑποστηρίξαντας τὸν Κῦρον Λακεδαιμονίους ἐκίνησε πόλεμον κατ' αὐτῶν κατασκευάσας στόλον, οὗ τὴν διοίκησιν ἀνέθηκεν εἰς τὴν Ἀθηναίων Κόωνα, ὁ πόλεμος οὗτος ἔληξε διὰ τῆς Ἀνταλκίδειου εἰρήνης τῷ 387, εἰς τὰ ἐπέρχονται ἀλλεπάλληλαι ἀνταρσῖαι, ὃς μόλις καταστείλας διώρισε διάδοχόν του τὸν πρεσβύτερον υἱὸν Δαρείον, οὗτος ὅμως ἀνυπόμονος νὰ βασιλεύσῃ συνώμοσε κατὰ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐφονεύθη.

Ὁ Ὄλγος ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρταξέρξεως ἠνέφξεν τὴν πρὸς τὸν θρόνον ἀδὸν φονεύσας τοὺς ἀδελφούς Ἀριάσπην καὶ Ἀρσάμην· ἐκ τοῦ θανάτου τούτων τοσοῦτον ἐλυπήθη ὁ Ἀρτα-

ξέρξης, ὥστε ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 94 ἐτῶν τῷ 361 βασιλεύ-
σας ἔτη 44.

11—13) **ἸΩχος. Βαγῶας. Ἀεσις.**—Ἀναλαβὼν
τὸν θρόνον ὁ ἸΩχος καὶ φοβούμενος τὸ μῖσος τῶν ὑπηκόων του
πρέβη εἰς βιαιότητας καὶ φόνους τῶν συγγενῶν καθυπέταξε
τὰς ἀποστασίας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας καὶ ἐξεστρά-
τευσε κατὰ τῆς Φοινίκης, ἣν ὑπέταξεν, ἔπειτα κυριεύσας τὴν
Αἴγυπτον ἐσύλησε τὰ ἱερά, ἐφόνευσε τὸν βῶν Ἀπιν καὶ ἐπα-
νῆλθεν εἰς Βαβυλῶνα· ὁ ὑπουργὸς αὐτοῦ Βαγῶας Αἰγύπτιος
ὢν ἐδηλητηρίασε τὸν ἸΩχον τῷ 340, βασιλεύσαντα 21 ἔτη·
ὁ Βαγῶας ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Ἀρσην τὸν νεώτατον
τῶν υἱῶν τοῦ ἸΩχου φονεύσας πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ·
ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφοβήθη ἐπιβουλὴν καὶ ἐκ τούτου προέλαβε δο-
λοφονήσας αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ (338).

14) **Δαρεῖος ὁ Κοδομανός.**—Ὁ Βαγῶας ἀνεβί-
βασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν Κοδομανόν, σατράπην τῆς Ἀρμενίας
δισέγγονον Δαρείου τοῦ Νόθου ὀνομασθέντα Δαρεῖον Κοδο-
μανόν, καὶ τοῦτον ἀπεπειράθη νὰ φαρμακεύσῃ ὁ Βαγῶας, ἀλλ'
ἠναγκάσθη νὰ πῇ ὁ ἴδιος τὸ δηλητήριον. Ὁ Κοδομανός εἶ-
ναι ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Περσῶν· οὗτος ἰδὼν τὸ κρά-
τος αὐτοῦ καταλυθὲν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐφονεύθη
ὑπὸ τοῦ σατράπῃ τῆς Βακτριανῆς Βήσσου τῷ 330, ἐτῶν 50
βασιλεύσας 8 ἔτη· ἔκτοτε ἡ Περσία ἀπέβη Μακεδονικὴ ἐ-
παρχία.

Ἡθὴ καὶ ἔθιμα Περσῶν.—Οἱ Πέρσαι ἐτίμων πολὺ
τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως· οἱ πλούσιοι παρέθετον εἰς τὰς
τραπέζας αὐτῶν, ἵππον, βῶν καὶ κάμηλον, οἱ δὲ πτωχότε-
ροι πρόβατον ἢ αἶγα. Τὰ ζῶα ταῦτα ἐψηνον ὁλόκληρα ἐν κα-
μίνοις. Ἐτίμων πολὺ τὴν ἀνδρίαν καὶ τοὺς ἔχοντας πολλὰ
τέκνα, εἰς οὗς ὁ βασιλεὺς ἔκαμνε κατ' ἔτος δῶρα. Ἡ ἀνα-
τροπὴ τῶν ἀρρένων ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἔτους μέχρι τοῦ εἰκο-

στοῦ συνίστατο εἰς τὸ μανθάνειν τρία τινά, τὸ τοξεύειν, ἵππεύειν καὶ ἀληθῆ λέγειν.

Οἱ βασιλεῖς διήρχοντο τὸ ἔαρ ἐν Ἐκβατάνοις ἐν ταῖς χλοεραῖς πεδιάσι τῆς Μηθίας, τὸ θέρος ἐν Σούσοις ἐν μέσῳ τῶν ὄροσερῶν ὀρέων τῆς Περσίας, καὶ τὸν χειμῶνα ἐν Βαβυλῶνι, ἧς τὸ κλίμα ἦν ἡπιώτατον. Ὁ βασιλεὺς ἦν ἀπόλυτος ἀρχων, ἔπινεν ὕδωρ μόνον ἐκ τοῦ ποταμοῦ Χαάσπου, τὸ ἄλλας τῆς τραπέζης του ἐκομίζετο ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, ὁ οἶνος ἐκ Συρίας καὶ ὁ ἄρτος ἐκ τῆς Αἰθιοπίας.

Θρησκεία.—Ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ παναρχαίᾳ βίβλῳ τῶν Ἀριανῶν τῇ Ζένδ-αβέστα περιεσώθη τὸ θρησκευτικὸν σύστημα τῶν Περσῶν καὶ Μήδων. Κατὰ τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσι δύο βασίλεια, τὸ τοῦ φωτὸς ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ ἀρχει ὁ Ὁρομάζης, καὶ τὸ τοῦ σκοτεινοῦ ἢ τοῦ κακοῦ, οὗ ἀρχει ὁ Ἀρειμάνης. Τὰ δύο ταῦτα βασίλεια εὐρίσκονται πρὸς ἀλληλα εἰς προαιώνιον καὶ ἀτελεύτητον πόλεμον ἀγωνιζόμενα περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἀλλ' ἐπὶ τέλους θέλει νικήσει ὁ Ὁρομάζης καὶ θέλει ὁ κόσμος ἀπολαύσει τῆς αἰωνίου εὐδαιμονίας. Ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι ἀγνός καὶ καθρὺς κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Τὸ θρησκευμα τοῦτο ἀπεκάλυψε πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτὸς ὁ θεὸς Ὁρομάζης εἰς τὸν Ζωροάστρη τὸν Γ'. περίπου αἰῶνα π. Κ.

Οἱ Πέρσαι ἐλάτρευον τὸν Ἥλιον μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐσέβοντο ἐπίσης τὸ πῦρ καὶ τὸ ἔφερον πρὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐν ταῖς ἐκστρατείαις· τὴν φύλαξιν τοῦ πυρὸς τούτου ἀνέθετον εἰς τοὺς μάγους, οἵτινες δι´σχυρίζοντο ὅτι κατήγοντο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Οἱ μάγοι εἶναι οἱ ἱερεῖς τῶν Μήδων, οἵτινες διεδέχθησαν τὸ ἔργον τοῦ Ζωροάστρου ἡτοὶ τὴν τήρησιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἐντολῶν τῆς Ζένδ-αβέστα. Οἱ μάγοι οὗτοι ἦσαν

σοφώτατοι και ἐμπειρότατοι περὶ τὴν ἀστρολογίαν, ὡς οἱ Χαλδαῖοι τῶν Βαβυλωνίων. Οἱ Πέρσαι δὲν ἤγειρον οὔτε ἀγάλματα, οὔτε ναοὺς, οὔτε βωμοὺς εἰς τοὺς θεοὺς αὐτῶν. Ἔθυσον ἐν ὑπαίθρῳ καὶ σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ ὑψωμάτων καὶ ὁρέων.

Β. Οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς.

1. Αἴγυπτος.

Ἡ Αἴγυπτος ἀνευ τοῦ Νείλου ἤθελεν εἶναι ἄχρηστος, χρεώσεται δὲ τὴν ὑπαρξίν της εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον, διὸ θεῶς ἀπεκάλεσαν αὐτὴν οἱ Ἕλληνες **Θῶρον τοῦ Νείλου**, διότι ἐξαιρουμένης τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου οὐτῆς μόνης καρποφόρου, τὰ δυτικὰ καλύπτονται ὑπὸ ἀμμώδους ἐρήμου, τὰ δὲ ἀνατολικά περιστοιγίζονται ὑπὸ πετρῶδων ὁρέων καὶ ἐρήμιον ὡς καὶ τὰ μεσημβρινά. Τὸ καρποφόρον κάτω μέρος τῆς Αἰγύπτου εἶναι πλατύτερον σχηματισθὲν ἐκ τῆς ἰλῦος τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐκβάλλων εἰς τὴν θάλασσαν διὰ δύο βραχιόνων σχηματίζει τρίγωνον ἐξ οὗ **Δέλτα** ὠνομάσθη. Ὁ Νεῖλος πλημμυρῶν ὀρισμένης ἐποχῆς, ἀπὸ τοῦ Μαῖου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, κατακλύζει ὅλην τὴν Αἴγυπτον, καὶ διὰ τῆς κατακαθήμενης ἐκ τῶν πλημμυρῶντων ὑδάτων ἰλὺς καθιστᾷ τὴν χώραν γόνιμον οὕτως, ὥστε μία καὶ ἡ αὐτὴ γῆ βλαστάνει δις καὶ πολλάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἡ Αἴγυπτος ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς διακεκαυμένης σχεδὸν ζώνης μέχρι τῆς Μεσογείου, διήρουν δ' αὐτὴν ἑκαταὶ εἰς τρία μέρη.

Α'.) Τὴν **Ἄνω Αἴγυπτον** ἢ **Θηβαῖδα**, μετὰ πρωτεύουσας Θηβαίδος κτισθείσης ὑπὸ τῶν Αἰθίοπων ἐκατέρωθεν τοῦ Νείλου. Ἐνταῦθα σώζονται τὰ ἐξῆς λόγου ἄξια εἰρεπικὰ. (1) τὰ ἀνάκτορα τοῦ ναοῦ **Καφνὰκ** (ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἰσχυ-

ρίου) ὧν ἡ κυριωτέρα αἰθούσα εἶχε 318 πύδων μῆκος καὶ 159 πλάτος καὶ περιελάμβανε 134 κίονας παχυτάτους. Ὁ δὲ δὲ μεγαλοπρεπεστάτη διήκει ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων **Λουξὸρ** (ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χωρίου) εἰς **Καρνάκ** γέμουσα κολοσσαίων σφιγγῶν. 2) **Μεμνόνεσσον** ἐνθα ἔσταντο δύο μονόλιθοι ἀνδριάντες 21 πύδων ὕψους **Μέμνωτος** τοῦ υἱοῦ τῆς **Ήδης** κατὰ τοὺς Ἑλλήνας ἢ τοῦ Ἀμενόφις ἀρχαίου βασιλέως. Ὁ εἰς τούτων ἐπίστευον ὅτι ἀνὰ πᾶσαν πρωτὴν ἐφθέγγετο μελωδικῶς. 3) **Τάφοι πῶν βασιλέων** τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν ἐπὶ τῶν πρὸς δυσμὰς τῶν **Θηβῶν** ὁρέων μετὰ θόλων καὶ στοῶν λελατομημένων ὑπὸ βράχους.

Β'). Τὴν **Μέστην Αἴγυπτον** ἢ **Ἑπτανομίδα** ἐκ τῆς εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας διαιρέσεως αὐτῆς, ἥς πρωτεύουσα ἦτο ἡ **Μέμφις** παρὰ τὸ νῦν **Κάιρον**. Ἐνταῦθα εὐρίσκονται αἱ μέγιστα **πυραμίδες**, ὧν τρεῖς ἐξέχουσιν ἡ τοῦ **Χέοπος**, τοῦ **Χεφρήνος** καὶ ἡ τοῦ **Μυκερίνου**, τὰ ἐρείπια τοῦ **Λαβυρινθου** καὶ ἡ λίμνη τοῦ **Μοίριδος**.

Γ'). Τὴν **Κατώ Αἴγυπτον** ἢ τὸ **Δέλτα** μετὰ παλαιᾶς μὲν πρωτεύουσας **Πηλουπόλεως** καὶ εἰτα **Ἀλεξανδρείας**. Ἔπεραι δὲ ἐπίσημοι πόλεις αὐτῆς ἦσαν ἡ **Ναύκρατις**, **Σαῖς** καὶ **Βούσιρις**, καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ **Δέλτα** ὁ **Ἡκάνωβος** καὶ τὸ **Πηλοούσιον** ἡ ἐσχάτη μεθόριος πόλις μετὰξὺ **Αἴγυπτου** καὶ **Ἀσίας**.

Ἱστορίαι ἐποχῇ τῆς ἱστορίας τῶν Αἰγυπτίων.

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Αἰγυπτίων, ὅσα γινώσκωμεν, ἐξάγονται ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν **Ἡροδότου**, **Διοδώρου** τοῦ **Σικελιώτου** καὶ ἄλλων, δύναται δὲ νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιόδους.

Ἡ πρώτη περίοδος. Οἱ πρῶτοι **Βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου**. Κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν παράδοσιν τῆς Αἰγύπτου ἐβασίλευον πρῶτον οἱ ἀνώτεροι θεοί, μετ' αὐτοὺς οἱ κατώτεροι καὶ μετὰ τούτους οἱ ἡμίθεοι καὶ τελευταῖον οἱ ὀνητοὶ βασι-

λεις, ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι κατ' ἀρχὰς ἡ τάξις τῶν *Ιερίων* ἐν ὀνόματι τῶν Θεῶν εἶχε τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων τάξεων τοῦ ἔθνους· μέχρις οὗ καταλύθη ἡ ἐξουσία αὐτὴ ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς τάξεως.

Ὁ Μήνης ἢ Μηνᾶς ἢ Μήν (3000 π. Χ.) κατέλυσε τὴν δυναστείαν τῶν ἱερέων, καὶ ἐγκατέστησε τὴν Αἰγυπτιακὴν μοναρχίαν· αὐτὸς ἠνώσεν εἰς ἓν κράτος ὅλην τὴν Αἴγυπτον, ἐξέτεινεν αὐτὴν διὰ κατακτήσεων πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκτίσε τὴν *Μέμφιν*, ἣν κατέστησε πρωτεύουσάν τοῦ κράτους του, καὶ ἐξημέρωσε τὰ ἔθνη τοῦ λαοῦ, ἅτινα ἦσαν ἄγρια, ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἀλλ' ὑπέβαλphen τὴν τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν, ὥστε ἔγειναν οἱ κάτοικοι χαῖνοι, δι' οὗ εἰς τῶν διαδόχων αὐτοῦ τὴν κατηράσθη δι' ἐπιγραφῆς χαρχθείσης ἐπὶ τινος τῶν ναῶν τῶν Θεῶν.

Διάδοχοι τούτων ἦσαν πολλοί, ἐν οἷς ὁ **Χέοψ**, ὁ **Μοῦρις**, οὗτος ἦτο ὁ σημαντικώτερος, ἐκτίσε δὲ τὴν λίμνην.

Δευτέρα περίοδος (2600;—656) Ἐπὶ τοῦ βασιλέως *Τιμάου* εἰσέβαλον εἰς αὐτὴν ἐξ ἀνατολῶν ἄγρια νομαδικὰ φύλα Σημιτῶν προχωρήσαντα μέχρι Μέρφιδος καὶ κατασχόντα τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου, τούτους οἱ Αἰγύπτιοι ὠνόμασαν *Ἰκσῶς* ἢτοι *νομεῖς, ποιμένες, βασιλεῖς*· ἐβασίλευσαν δὲ 514 ἔτη, καὶ ἐπειτα ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς *Θεβαίδος* καὶ ὀχυρωθέντες ἐκλείσθησαν εἰς τὸ **Πηλουσίον**, ἐπόθεν ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐδιώσθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Θεῶν *Τεθμῶσις* νὰ φύγωσιν εἰς Παλαισίην.

Ἀπὸ τούτου ἀρχεῖται ἡ λαμπροτάτη περίοδος τῆς Αἰγυπτιακῆς ἱστορίας ἡτοι ἀπὸ τοῦ 1580 ἔδρα τοῦ κράτους ἔκτοτε ἀναδείκνυνται αἱ *Θῆβαι*, αἵτινες ἐκοσμήθησαν διὰ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν. Ὁ *Τεθμῶσις* ἐκτίσε τὰ ἀνάκτορα τοῦ *Καρνάκ*, ὧν τὰ εἰσίδια καὶ σήμερον θαυμάζονται· ὁ δὲ Ἀμέ-

νωφιν Γ' (1500) ἐφθάσε νικηφόρος μέχρι Μεσοποταμίας, καὶ ἔθεσε πρὸς νότον τοῦ Καρνάκ τὰ θεμέλια ναοῦ τοῦ Ἀμμωνος· παρὰ τὸ χωρίον Λοξόρ. Τοῦτον διεδέχθησαν οἱ δύο ἐξάδελφοι αὐτοῦ *Τουτανχαμέν* καὶ *Ρασαχεπρὸς* ἄρξαντες μὲν ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ συνετώς. Μετὰ τοῦτους τὸ κράτος ἐκλονίσθη ἐνεκα θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἐρίδων καὶ πολλοὶ ἀνῆλθον καὶ κατήλθον βασιλεῖς· ἐπὶ τέλους ὁ Ἀρμαῖς ἐπανέφερε τὴν ἡσυχίαν καταργήσας τὴν λατρείαν τοῦ Ἥλιου καὶ ἐπαναγαγὼν τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν· ἀποθανόντος τούτου ἀνευ διαδόχων περιῆλθεν ἡ βασιλεία εἰς τὸν οἶκον *Ραμφῆ*, ὅστις ἦν πιθανῶς Σημιτικῆς καταγωγῆς· οὗτος ἐνίκησε τοὺς Λιβύους καὶ συνῆψεν ἐπωφελῆ συνθήκην μετὰ τῶν Συρίων, δι' ἃ ἀφῆκε μνημὴν ἀγαθὴν, ἀλλ' ἀποθανὼν μετὰ ἐπταετῇ βασιλείᾳ ἀφῆκε διάδοχόν του τὸν υἱὸν *Σέτην* ἢ *Σέθωρ* (1445—1396). οὗτος ἐξήκολούθησε τὰς κατακτήσεις καὶ νομιμοποιήσας τὸν θρόνον του διὰ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Τάϊ, μιᾶς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀμενόριος, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν *μέγαν* *Ραμσῆν* ἢ *Σέσωστριν* κατὰ τοὺς Ἑλληνας (1396—1328 π. Χ.).

Ῥαμσῆς ὁ 6' ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐρρίφθη εἰς τοὺς πολέμους καὶ ἀνεδείχθη ὁ διασημώτατος τῶν τῆς Αἰγύπτου βασιλέων· ὁ πατήρ του συναθροίσας ἅπαντας τοὺς ὁμηλικας τῷ υἱῷ παιδὰς ἀνέθρεψεν ὁμοῦ ὑποβαλὼν αὐτοὺς εἰς αὐστηράς καὶ συνεχεῖς ἀσκήσεις· οὗτοι ἀπέβησαν γενναῖότατοι καὶ καρτερικώτατοι μαχηταί· νέος ἔτι ὁ Σέσωστρις εἰσῆλθεν εἰς Ἀραβίαν, ἦν καὶ ὑπέταξε, εἰτα δὲ εἰς τὴν Λιβύην· πλήρης δὲ θάρρους ἐπιχείρησε νέας κατακτήσεις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός. Πρὸ τῆς ἐκστρατείας ὁ Σέσωστρις ἐπαχειρήσε νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν πάντων τῶν ὑπηκόων του· διὸ τοῖς μὲν ἔδωκε ἀργύριον, τοῖς δὲ γαίαν· ἄλλοις ἐχάρισε τὴν ποίνην τῶν ἐγκλημάτων καὶ τοῖς διὰ χρῆν πεφυλαχισμένοις ἔδωκε τὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ Σέτωστρις εἶναι ὁ μέγιστος νομοθέτης καὶ κατακτητῆς. διήρσε τὴν Αἴγυπτον εἰς 36 νομοὺς, διορίσας τοσαύτους διοικητάς.

Μεγάλη Σετώστριδος ἐκστρατεία.—Ἀφού ἐτακτοποίησε τὰ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους συνήθροισε μεγάλην στρατιάν, καὶ διώρισε διοικητὰς αὐτῆς ἐκ τῶν συντρόφων τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὧν ἐγίνωσκε τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἀνδρείαν. Ὁ στρατὸς αὐτὸς συνέκειτο ἐξ 600,000 πεζῶν, 24,000 ἱππέων καὶ 27,000 πολεμικῶν ἀρμάτων. Διευθύνθη κατ' ἀρχάς ἐκπλεύσας (κατὰ τὸν Ἡρόδ. α. 101—106) ἀπὸ τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐνίκησε τοὺς Αἰθίοπας, οὓς ὑπεχρέωσε νὰ δίδωσιν εἰς αὐτὸν φόρον ὑποτελείας ἔβενον, χρυσὸν καὶ δρόντας ἐλεφάντιον· ἔπειτα κατασκευάσας στόλον ἐκ 400 πλοίων ἐν τῇ Βρυθρᾷ θαλάσῃ ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς κατάκτησιν τῶν μέχρι Ἰνδιῶν παραλίων καὶ νήσων· αὐτὸς δὲ διαδραμὼν τὴν Ἀσίαν ἅπασαν νικητῆς ἔφθατε μέχρι τῆς πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδίας, διαβάς δὲ καὶ τὰς Σκυθικὰς ἐρήμους ἔφθασε μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ καὶ Μαιωτίδος λίμνης, καὶ ἵδρυσεν ἀποικίαν ἐνταῦθα, ἥτις διετήρησε πάντοτε τὰ Αἰγυπτιακὰ ἔθνη· διεπεραιώθη καὶ εἰς Θράκην, ἀλλ' ἠναγκάσθη ταχέως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀσίαν δι' ἑλλειψιν τροφῶν καὶ ἕνεκα τοῦ ψύχους. Ἀνὰ πᾶσαν δὲ τὴν Ἀσίαν ἀφῆκε καθ' Ἡρόδοτον μνημεῖα δηλωτικὰ τῶν κατορθωμάτων του ἐκ στήλων καὶ ἀγαλμάτων μετ' ἐπιγραφῶν «Σετώστρις βασιλεὺς βασιλέων».

Μνημεῖα Σετώστριδος.—Μετὰ ἀπουσίαν ἐννέα ἐτῶν ἐπανελθὼν εἰς Αἴγυπτον ὁ Σέτωστρις πλήρης λαοῦ καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ πλείστων αἰχμαλώτων, εὐθὺς ἐπεχείρησε τὴν ἵδρυσιν μνημείων πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως. Ἐν ἑκάστῃ πόλει ἔκτισε καὶ ναὸν μεταχειρισθεὶς εἰς τὰς ἐργασίας τοὺς αἰχμαλώτους. ἠγείρεν ὑψηλοὺς λόφους εἰς οὓς

ἐφύτευσεν ἀμπέλους, ἵνα ἐν κειρῷ πλημμυρῶν καταφεύγῳσιν αὐτόσε οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα. Ἠνέφεε διώρυγας ἀπὸ Μήμφιδος μέχρι τῆς θαλάσσης πρὸς ἄρδουσιν τῆς χώρας καὶ μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων, αἵτινες συγχρόνως ἐχρησίμευον καὶ ὡς ἀρυντικά ἔργα κατὰ τῶν ἔξωθεν πολεμίων. Ἵνα προφυλάξῃ τὸ κράτος ἀπὸ τῶν εἰσβολῶν τῶν Ἀράβων καὶ Συρίων ἔκτισε μέγα τεῖχος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου μέχρις Ἡλιουπόλεως διὰ μέσου τῆς ἐρήμου ἑκατὸν περίπου χιλιόμετρων.

Πρὸς ἀνάμνησιν τῶν νικῶν τοῦ στόλου κατεσκεύασε πλοῖον ἐκ κέδρου οὕτινος τὸ μὲν ἐσωτερικόν ἦτο ἐξ ἀργύρου, τὰ δὲ ἔξωπερικόν ἐκ χρυσοῦ, καὶ τὸ ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐν Θήβαις λατρευομένην θεότητα, ἔστησε δὲ οὐδελέσκους 54 μέτρων ὕψους, ἐφ' ὧν ἐνεχάραξε τὰ ὀνόματα τῶν κατακτηθέντων λαῶν καὶ τοὺς πόρους τῆς ὑποτελείας, ἔστησεν ἐν τῷ ἐν Μήμφιδι ναῷ τοῦ Ἡραίου τοὺς ἀνδριάντας αὐτοῦ, τὸν τῆς γυναικὸς καὶ τὸν τῶν τέκνων.

Διάδοχοι Σισώτριδος.—Μετὰ εὐτυχῇ βασιλείᾳ 44 ἐτῶν ὁ Σισώστρις ἀπέθανε ἀφήσας διάδοχόν του τὸν Φερών, ὃν οἱ Ἑβραῖοι Φαραὼ ὠνόμασαν· τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο μετὰ ταῦτα περιέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ βασιλέως· ὁ Φερών βασάνισας πολυτρόπως τοὺς Ἑβραίους ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τυφλώσεως.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμένοφρις δὲν ἐπέτρεψε κατ' ἀρχαίαις τοὺς Ἑβραίους νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' ἤτηθεῖς ὑπὸ τῶν θαυμάτων τοῦ Μωϋσέως ἐνέδωκεν, ἀλλὰ πάλιν μεταμεληθεὶς κατεδίωξεν αὐτοὺς καὶ ἀπεπνίγη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσαν πολλοὶ ὧν τὰ ὀνόματα ἄγνωστα· εἶναι δὲ γνωστὸν μόνον τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὃς ὑπὸ μὲν τῶν Αἰγυπτίων Ἡέτης, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων Ἡρωταῆς

ὀνομάζεται ἦν σύγχρονος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Μενέλαον, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν φιλαργυρίαν του καὶ ἀφῆκεν ἀναριθμητὰ πλοῦτη.

Τοῦτ' αὖ διεδέχθη ὁ **Ῥαμψένιτος** (1150 ;) περὶ οὗ ἔλεγον οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου ὅτι κατέβηεν εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γῆν· εἰς τοῦτ' αὖ ἀποδίδεται ὁ μέγιστος τῶν ἐν Ῥώμῃ ὑπαρχόντων ὀβελίσκων.

Χέωψ, Χεφρήν, Πυραμίδες.—Ὁ Χέωψ ὑπέβαλε πάντας τοὺς Αἰγυπτίους εἰς καταναγκαστικά ἔργα πρὸς κασκευὴν πυραμίδος καὶ προχωμάτων· 100.000 ἄνδρες εἰργάζοντο κατὰ τριμηνίαν ἀνανεούμενοι ἐπὶ δεκαετίαν πρὸς κασκευὴν τῆς πυραμίδος του, ἐδαπανήθησαν δὲ 1600 τάλαντα ἀργύρου μόνον διὰ τὴν τροφήν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν ἐργατῶν. **Χεφρήν** ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Χέωπος ἠκολούθησε κατὰ γράμμα τὰ ἔργα τοῦ προκατόχου του καὶ ἀνήγειρεν ἑτέραν πυραμίδα ἐπὶ τοῦ ἰδίου λόφου ὀλίγον μικροτέραν τῆς προηγουμένης, ἀμφότεραι δὲ ἦσαν πλήρεις ἐρογλυφικῶν εἰκόνων.

Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ ἐξήντησαν τοὺς πόρους τῆς Αἰγύπτου καὶ ἠφάνισαν πολλοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς σκληρὰς ἐργασίας, ἵνα ἐγείρῳσιν ἑαυτοῖς μεγαλοπρεπεῖς τάφους, διὸ σκληρῶς ἐτιμωρήθησαν· ἔγνωσαν πρὶν ἢ ἀποθάνουσιν ὅτι δὲν ἤθελε πληρωθῇ ἡ ἐπιθυμία των τοῦ νὰ ἐνταφιασθῶσιν ἐν ταῖς πυραμίσιν αὐτῶν· διότι ὀργισθεὶς κατ' αὐτῶν ὁ λαὸς ἠπέλκει ὅτι ἤθελεν ἐκβάλλει ἐκεῖθεν τὰ σώματα αὐτῶν· διὸ οὗτοι ἠναγκάσθησαν νὰ παρασκευάσωσιν ἑτέρους τάφους ἀγνώστους· οὐχ ἥττον μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ὁ λαὸς ἵνα ἐξαλειφθῇ ἡ μνήμη αὐτῶν ὠνόμασε τὰς **πυραμίδας** διὰ τοῦ ὀνόματος ποιμένου τινος βόσκοντος ποίμνια εἰς τὰ περὶ καὶ ὀνομαζομένου **Φιλιτίωνος**, (κατ' ἄλλην παράδοσιν ὁ Φιλιτίων οὗτος ἦν δὺσμορφος θεὸς τῶν προβάτων).

Μυκερζίνος ὁ υἱὸς τοῦ Χέοπος (1072;) δὲν εἶχεν οὔτε τὴν ἀσέβειαν οὔτε τὴν σκληρότητα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θεοῦ· ἠνέφξε τοὺς ναοὺς, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας, κατήργησε τὰς ἀγγαρίας, ἐδείχθη δικαιοτάτος καὶ ἀφῆκε μνήμην χρηστοῦ βασιλέως. Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται περὶ αὐτοῦ τὰ ἐπόμενα: Ὁ δίκαιος οὗτος βασιλεὺς ἀπώλεσεν εἰς νέαν ἡλικίαν τὴν μόνην θυγατέρα, εἰδοποιήθη δὲ ὑπὸ τοῦ μαντείου ὅτι ἐμελλε ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ ἴδιος μετὰ 25 ἔτη. Τότε παρεπονέθη πρὸς τοὺς θεοὺς ὅτι ἐνῶ οἱ ἀσεβεῖς καὶ τυραννικοὶ προκάτοχοί του ἔζησαν ἀνὰ πεντήκοντα ἔτη ἐκάτερος, αὐτὸς ὁ τόσον εὐσεβὴς μέλλει νὰ ἀποθάνῃ τόσον ταχέως. Τὸ μαντεῖον ἀπήντησεν ὅτι οἱ θεοὶ εἶχον καταδικάσει τὸν λαὸν τῆς Αἰγύπτου διὰ τὴν ἀσέβειάν του εἰς 150 ἔτων τυραννίαν, ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς διὰ τῆς χρηστῆς πολιτείας του διέκοψε τὴν ποινὴν, ὥφειλε ν' ἀποθάνῃ. Τότε ὁ Μυκερζίνος κατεσκεύασε πλείστας λυχνίας μεγάλας, ὡς ἀνάπτων τὸ ἐσπέρας μετέβαλλε τὸ σκότος εἰς φῶς, καὶ δίδων δι' ὅλης τῆς νυκτὸς δειπνα καὶ διασκεδάσεις, ἐζήτει οὕτω νὰ διπλασιάσῃ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς του μεταβάλλων τὰς ἡμέρας εἰς νύκτας.

Βόκχορις δὲ ἡ Ἀσυχίς (1052;) ὑπῆρξε μικρὸς μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν νοῦν μέγας διακριθεὶς ὡς σοφὸς καὶ νομοθέτης. Ἐπειδὴ διεκόπη τὸ ἐμπόριον δι' ἑλλειψιν ἀργυρίου ἐπέτρεψε τοῖς Αἰγυπτίοις νὰ δανεῖζωνται ἐπὶ ὑποθήκῃ τοῦ σώματος τοῦ πατρὸς των οὕτω ὁ δανειστῆς ἐγίνετο κήριος τοῦ οἰκογενειακοῦ τάφου τοῦ δανειζομένου· ἐάν ὁ τελευταῖος δὲν ἐφρόντιζε ν' ἀποδώσῃ τὸ χρέος, καὶ ἄρῃ τὴν ὑποθήκην, ἐστερεῖτο τῶν τιμῶν τῆς ταφῆς.

Εἰσβολὴ Αἰθιοπῶν.—Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 8 π. Χ. ἑκατονταετηρίδας διεκόπη ἡ σειρά τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων διὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Αἰθιοπῶν ὑπὸ τὸν Σαβᾶκωνα βασι-

λέα τῆς Μέρως (740—735). Οἱ Αἰγύπτιοι διηγοῦνται, ὅτι ὁ Σαβάκων εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ ἐνυπνίου, ὅτι πρὸς διατήρησιν τῆς βασιλείας, του ὤφειλε νὰ φονεύσῃ πάντας τοὺς ἱερεῖς, ἐ-
προτίμησε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀρχῆς παρὰ νὰ διαπράξῃ τηλι-
κούτον ἔγκλημα· κατὰ συνέπειαν ἀπεσώθη μετὰ πενταετῆ
βασιλείαν.

Σεθῶς.—Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Σαβάκωνος κατέ-
λαβε τὸν θρόνον ὁ ἐν Μέμφιδι ἀρχιερεὺς τοῦ Ἡφαίστου Σεθῶς.
Ἐπειδὴ οὗτος κατεφρόνησε τὴν στρατιωτικὴν τάξιν, ἀφαι-
ρέσας αὐτοὺς καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν προηγούμενων βασιλέων δω-
ρηθέντας αὐτοῖς ἀγρούς, οὗτοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκστρατεύ-
σωσι κατὰ τοῦ ἐμβαλόντος εἰς Αἴγυπτον **Σενναχηρείμ**,
καὶ οὕτως ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα νὰ στρατολογήσῃ τεχνί-
τας, ἐμπόρους καὶ γεωργοὺς, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν
τοῦ Θεοῦ **Ἀθᾶ**. Κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν παράδοσιν εἰς τὸ
στρατόπεδον τῶν Ἀσσυρίων ἀνεφάνησαν σμήνος μυῶν, οἵτι-
νες κατέφαγον τὰς χορδὰς τῶν τόξων, καὶ τὰς φαρέτρας,
καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Ἀσσυρίους νὰ ὑπόχωρήσωσιν. Πρὸς ἀ-
νέμνησιν τοῦ συμβάντος τούτου ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡ-
φαίστου ἀγάλμα ἐκ λίθου, ὅπερ παρίστα τὸν Σεθῶν κρατοῦν-
τα ἐν τῇ χειρὶ μὲν μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς ἀβλέπων με
μάθε τοὺς Θεοὺς σέβεσθαι.

Δωδεκαρχία.—Μετὰ τὸν Σεθῶν ἡ ἱστορία τῆς Αἰγύ-
πτου πίπτει εἰς σκότος, ἐπὶ δύο δ' ἔτη ἡ Αἴγυπτος ἔμεινεν
ἀνευ βασιλείας, ὅποτε ἐπεκράτησαν φόνος ἀρπαγαί, ἐσωτε-
ρικαὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἀλλεῖ ἀταξίαι, τέλος διμερίσθησαν
τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δώδεκα ἱερατικῶν
τμημάτων τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀναγνώρισαντες ἀλλήλους ἐ-
κυβέρνα ἕκαστος τὸ ἴδιον τμῆμα.

Τρίτη Περίοδος (756—525). 1) Ψαμμίτιχος.
—Οἱ δώδεκα οὗτοι βασιλεῖς ἐπὶ δύο ἔτη διαρκῶς ἤρizon

καὶ ἐπολέμουν, εἶτα συμφιλιωθέντες συνεφώνησαν ἵνα δια-
 ατος ἐχῇ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν καὶ πρὸς τοῦτο προσέ-
 φερων κοινὴν θυσίαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡραίου, ὅτε ἐπειδὴ
 ὑπῆρχον ἐν τῷ ναῷ ἑνδεκα μόνον ποτήρια διὰ τὰς σπονδας,
 ὁ Φαμμήτιχος ἔσπεισε διὰ τῆς χαλκίνης περικεφαλαίας του.
 Οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες ἰδόντες τοῦτο καὶ ἐνθυμηθέντες ὅτι ὁ
 χρησμὸς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ἐκείνος τῶν δώδεκα θέλει ὑ-
 περισχύσει· ὅστις ἤθελε ποιήσῃ σπονδὰς ἐν τῷ
 ναῷ τοῦ ἐντὸς χαλκοῦ ποτηρίου συνέλαβον καὶ
 ἐξώρισαν τὸν Φαμμήτιχον εἰς τὰ τέλματα τοῦ Δεῖτα. Τοῦτο
 ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μαντεῖον προεῖπεν αὐ-
 τῷ ὅτι ἤθελεν ἐλευθερωθῆ ὑπὸ χαλκίνων ἀνδρῶν ἐλευσμέ-
 νων ἀπὸ θαλάσσης.

Ὁ Φαμμήτιχος ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς εἰρήνης, ἐπεζήτει τὴν
 ἐπικερδῆ χρῆσιν τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων τῆς χώρας·
 ἀφῆκεν ἐλευθέρους τοὺς λιμένας τῆς χώρας εἰς τε τοὺς φοί-
 νικας καὶ Ἑλλήνας ἐμπόρους, οἵτινες καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα
 τῆς Αἰγύπτου εἰσῆρχοντο καὶ συνωκίζοντο· ἐντεύθεν ἀνεπτύ-
 χθη τὸ ἐμπόριον, ὁ λαὸς ἐπλούτισε καὶ τὸ βασιλικὸν τα-
 μεῖον οὐκ ὀλίγα ὠφελεῖτο. Ἐκ τούτου οἱ κατοικοῦντες ἐν
 αὐτῷ συνέδεσαν τὴν τύχην αὐτῶν μετὰ τῆς χώρας καὶ πᾶν
 αὐξήσειν αὐτῆς πολὺ ἐπεθύμουν, πολλὰ ἐκ τούτου ἐλπίζοντες.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἀναγγέλλουσιν αὐτῷ ὅτι
 ἄνθρωποι χαλκῷ κεκαλυμμένοι λεηλατοῦσι τὴν χώραν, ἥ-
 σαν δ' οὗτοι πειραταὶ ἐκ τῆς Κερίας καὶ Ἰωνίας· προσελθύ-
 σας τύτους ὁ Φαμμήτιχος δι' ὑποσχέσεων καὶ βοηθούμενος
 καὶ ὑπότινων ἐγχωρίων μεινάντων πιστῶν εἰς αὐτὸν προσέ-
 θαλε τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, κηρύξας κατ' αὐτῶν πόλεμον,
 τοὺς ἐνίκησε καὶ ἤνωσε πάλιν τὰ δώδεκα τμήματα ὑπὸ τὸ
 βασιλικὸν αὐτοῦ σκῆπτρον (671), καὶ οὕτως ἐγένετο κύριος
 ὅλης τῆς Αἰγύπτου, καὶ μετὰ 62 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξβολῆς τῶν

Αιθίοπων, ανενέωσε πάλιν, αποκαταστήσας τὸ αἰγυπτιακὸν κράτος τὴν δυναστείαν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων. Εἰς τοὺς Ἰωνας δὲ καὶ Κάρας παρεχώρησε γῆν παρὰ τὸ Πηλούσιον. Τοσούτο δὲ εὐμενὲς ἦτο πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὥστε παρέδωκε παῖδας Αἰγυπτίους, ἵνα διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν καὶ γλῶσσαν (Ἠρόδ. β'. 112, 154). ἐνεπιστεύθη δὲ καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀπέθανε δὲ μετὰ 54 ἐτῶν βασιλείαν (617) 6 μὲν ὡς ἡγεμὼν τῆς Σαΐδος καὶ 48 ὡς βασιλεὺς ὅλης τῆς Αἰγύπτου.

2) **Νεχάω ἢ Νεχῶ** (616—595) ὁ υἱός, βαδίσας ἐπὶ τὰ ἔγνη τοῦ πατρὸς Ψαμμητίχου, ἐπεχείρησε νὰ συνδέσῃ τὸν Νεῖλον μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διὰ διώρυγος, ἀλλ' ἐγκατέλειπε ἐν τῷ μέσῳ τὸ ἔργον, διότι ἀπετράπη ὑπὸ χρησμοῦ εἰπόντος ὅτι ἡ διώρυξ αὕτη ἤθελε διευκολύνει τὰς εἰσβολὰς τῶν ξένων· ἐπροσπάτευσεν τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν, ἐναυπήγησεν πλοῖα ἐν τῇ Μεσογείᾳ καὶ τῇ Ἐρυθρᾷ καὶ διέταξε τοὺς Φοίνικας νὰ ποιήσωσι τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς· ἐκυρίευσεν τὴν Παλαιστίνην καὶ Συρίαν, εἰσέβαλεν εἰς Μεσοποταμίαν, ἀλλ' ἔπαθε δεινὴν ἥτταν παρὰ τὸ Κιρκήσιον ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος· ἀπέθανε δὲ μετὰ 16 ἐτῶν βασιλείαν (601).

3) **Ἡ᾽άμμις ἢ Ἡ᾽αμμουῦθης** ἦτο υἱὸς τοῦ Νεχῶ βασιλεύσας μόνον 6 ἔτη, ἀπέθανεν εἰς τινὰ κατὰ τῶν Αἰθίοπων ἐκστρατείαν (595).

5) **Ἀπρίης** υἱὸς τοῦ Ἀμμιος καὶ ἑγγονος τοῦ Νεχῶ ἐβασίλευσεν 25 ἔτη καὶ ἐγένετο εὐδαιμονέστερός τῶν πρώτων βασιλέων· ἐστράτευσεν μετὰ μεγάλων δυνάμεων περὶ τῶν καὶ ναυτικῶν κατὰ τῆς Κύπρου καὶ Φοινίκης· νικήσας δὲ καὶ ἀθροίσας πλῆθος λαφύρων ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον· ἀλλ' ὁ τόσον εὐτυχὲς βασιλεὺς ἐπιχειρήσας πόλεμον κατὰ τῆς Κυρήνης, ἥττήθη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐστασίασεν τὰ λείψανα

τοῦ κατὰ τῆς Κυρήνης ἀποσταλέντος Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ· ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε τὸν Ἀμασιν, ὅπως καταπαύσῃ τὴν στάσιν, ἀλλ' οἱ ἀποστάται ἀνακηρύξαντες τὸν Ἀμασιν βασιλέα ἐβάδισαν κατὰ τοῦ Ἀπρίου. Οὗτος δὲ συναθροίσας ἐν Σαῖδι 30 χιλιάδας Κἄρας καὶ Ἴωνας καὶ ἄλλους ξένους στρατιώτας, ἀντεπεξῆλθε περὶ τὴν Μέραφιν πόλιν καὶ ἡττήθη· κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν περὶ Ἀμασιν, πολυπληθεστέρων ὄντων, ἐξωγρήθη, εἶτα δὲ παραδοθεὶς τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπεπνίγη· ἐν τούτοις ἐτάφη εἰς τοὺς πατρώους τάφους ταριχευθεὶς.

6) Ἀμασις.—Ὁ θάνατος τοῦ Ἀπρίου ἀφῆκεν ἐλευθερίαν τὴν κτῆσιν τοῦ θρόνου εἰς τὸν Ἀμασιν. Οὗτος δὲν κατήγετο ἐκ βασιλικοῦ γένους, δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τελευταῖος ἐπιφανὴς καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου· ἐλάμπρυνεν, ἐπλούτισε καὶ ἰσχυράν καὶ εὐδαίμονα κατέστησε τὴν Αἰγυπτον· ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς χώρας καταστήσας φόρου ὑποτελῆ τὴν Κύπρον καὶ μέρος τῆς Συρίας, ἐπέδωκε μεγάλην εὐνοίαν πρὸς τοὺς ξένους καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐμπιστευθεὶς αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ ἰδίου σώματος φυλακὴν, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἄποικοι Ἕλληνες ἐπολυπλασιάσθησαν· ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἄδειαν νὰ συνοικισθῶσιν ἐν Ναυκράτει παρὰ τὸ Κανωβικὸν στόμιον τοῦ Νεῖλου, ἥδη κατέστη ἡ ἐπισημοτέρα καὶ πλουσιωτέρα τῶν κατὰ τὴν Αἰγυπτον ἀποικίων. Διὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου εἰσέχθη εἰς τὴν Αἰγυπτον πλῆθος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ τοσοῦτον ᾗξησε τὸν πληθυσμόν, ὥστε ἐπὶ τοῦ Ἀμασίας ἡριθμοῦντο 20,000 πόλεις καὶ κῶμαι εὐανδροῦσαι κατὰ Ἡρόδοτον (β'. 177). Ὁ ἐξοχος οὗτος βασιλεὺς οὐ μόνον πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν τῆς Σάμου τύραννον Πολυκράτην ἦτο εἰς μεγάλην αἰκειότητα (ἐδ. Ἡρόδ.). Ὁ Ἀμασις βασιλεύσας 44 ἔτη εὐδαιμονέστατα ἀπέθανε πρὸ τῆς εἰσβολῆς

εἰς τὴν Αἴγυπτον τοῦ Καμβόσου, ἐκ τούτου καὶ ἀγευστος τῶν μετὰ ταῦτα δεινῶν ἐγένετο.

7) **ἩΨαμμήνιος.** — **Ἡ Αἴγυπτος** ὑπὸ τοὺς **Πέρσας**. — Ὁ Ἄρασις κατέλιπε τὸν θρόνον εἰς τὸν δυστυχῆ αὐτοῦ υἱὸν Ψαμμήνιον, ὅστις μόλις ἐξ μῆνας ἐβασίλευσεν· διότι **Ἡ Καμβύσης** ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου ἐκστρατεύσας μετὰ μεγίστης δυνάμεως ἐφάνη εἰς τὰ σύνορα τῆς Αἰγύπτου καὶ κατὰ τὸ Πηλούσιον ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς Αἰγυπτίους ἐν μάχῃ. Ὁρμήσας εἰς τὰ ἐνδότερά ἐκυρίευσεν τὴν Μέμφιν, ἐδήλωσε τὴν χώραν, καὶ κατέστρεψε πᾶν ἀντικείμενον τῆς λατρείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἐκ τούτου μέγα μῖσος ἠγέρθη κατὰ τῶν ξένων παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις.

Ἐκστρατεύσας ἔπειτα κατὰ τῆς Αἰθιοπίας περιέπεσεν εἰς ἐρήμους καὶ ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον τῆς στρατιᾶς του· ἐπαυελθὼν δὲ εἰς Μέμφιν καὶ εὐρὼν τοὺς πολίτας ἐορτάζοντας τὴν εὐρεσιν νέου βοῦς Ἄπιος διὰ φωταψίων, ἁσμάτων καὶ ἄλλων ἐνδείξεων χαρᾶς, καὶ νομίσας ὅτι ταῦτα πάντα ἐγγιγνοντο ἕνεκα τῶν ἀποτυχιῶν του, προέβη εἰς σκληρὰς καὶ ἀσεβεῖς πράξεις· ἐφόνευσεν τοὺς ἱερεῖς τοῦ βοῦς καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῆς πόλεως· ἰδίᾳ χειρὶ διεπέρασε δι' ἐγχειριδίου τὴν κοιλίαν τοῦ βοῦς· ἐσύλησε τοὺς ναοὺς, ἀνέτρεψε τὰ ἀγάλματα, ἐκρήμνισε τὰς οἰκοδομὰς καὶ ἐρήμωσε τὴν χώραν. Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν ἐξ Αἰγύπτου καὶ καθ' ὁδὸν ἐν Συρίᾳ ἐπιβαίνων τοῦ ἵππου κατέπεσε καὶ πληγωθείς διὰ τοῦ ἰδίου ἐγχειριδίου, δι' οὗ ἐπληξε τὸν Ἄπιν, ἀπέθανε τῷ 522 π. Χ. Ἐκτοτε ἡ Αἴγυπτος ἔμεινεν ὑποσταγμένη εἰς τοὺς Πέρσας ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰώνας, ἀλλ' ὁ λαὸς αὐτῆς διετήρησε τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν μισοξενίαν του.

Μετὰ τὸν Καμβύσην ἐβασίλευσε τῆς Περσίδας **Δαρεῖος** ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπου, ὅστις ἐτίμα τὴν θρησκείαν, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς χώρας καὶ οὕτως ἀπέκτησε τὴν εὐνοίαν τῶν

ισρέων. Ἀλλὰ οἱ Αἰγύπτιοι εἰ καὶ φιλήσυχοι ἐπειράθησαν
 τρίς νὰ ἀποσείσωσι τὸν Περσικὸν ζυγὸν α) καθ' ὃν χρόνον
 ὁ Δαρεῖος ἡτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ'
 ἐπελθόντος τοῦ θανάτου (486), δὲν κατόρθωσεν οὕτω τοὺς
 Αἰγυπτίους οὔτε τοὺς Ἕλληνας νὰ κολάσῃ. β') περὶ τὰ τέλη
 τῆς ζωῆς τοῦ Ξέρξου, τοῦ διαδόχου τοῦ Δαρείου, ὅτε εἶχον
 ἡγεμόνα τὸν Ἰναρόν, τὸν υἱὸν τοῦ Ψαμμητίχου, βασιλέα
 τῶν Αἰθύων, καὶ Ἀμυρταῖον τὸν Αἰγύπτιον, βοηθοὺς δὲ καὶ
 τοὺς τότε εἰς Κύπρον στρατεύσαμένους Ἀθηναίους, καὶ ἐνίκη-
 σαν τοὺς Πέρσας, ἀλλ' ἐξελθόντος τοῦ Μεγαβύζου μετὰ με-
 γάλῃς δυνάμεως ἠττήθησαν· καὶ ὁ μὲν Ἰναρος συλληφθεὶς ἀν-
 εσταυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀρταξέρξου, ὁ δὲ Ἀμυρταῖος κατέφυγεν
 εἰς τὰς τοῦ Δέλτα ἐλώδεις χώρας ἐνθα διετήρει τὴν αὐτονο-
 μίαν του. 3) Μετὰ 43 ἔτη ὁ Ἀμυρταῖος ὁ ἑγγυῆς του ἀπέ-
 στάτησε κατὰ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας καὶ ἐκυρίευσεν τὴν
 Αἰγύπτου καὶ εἶτα ὅλην τὴν Αἰγύπτου· καὶ οὕτως ἡ Αἰγύπτος
 ἐμεινεν ἐλευθέρα ὑπὸ ἑγχώριους βασιλεῖς, οἵτινες ἦσαν ὁ Ἀ-
 μυρταῖος, Νεφερίτης, Ἀκχωρίς, Ψαμμάθης, Νεφερίτης Β',
 Νεκτεναβός, Ταχῆς καὶ Νεκτεναβός Β'. (404—340), ἐφ'
 οὗ καὶ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας τὸ δεύτερον ὑπὸ Ἀρτα-
 ξέρξου τοῦ Γ'. ὅστις ὑπερέβη τὸν Καμβύσην κατὰ τὴν ὠμό-
 τητά. Διέμεινε δ' ἡ Αἰγύπτος ὑπὸ τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν
 μέχρι Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, ὅτε οἱ Αἰγύπτιοι ἐδέχθησαν
 τὸν Ἀλέξανδρον τοῦ Φιλίππου ὡς λυτρωτὴν αὐτῶν, οὗτος
 θεωρεῖται βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 334 (ἢ 332) ὅτε
 ἐκτίσεν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, μέχρι τοῦ 323, ὅτε ἀπέθανεν ἐν
 Βαβυλῶνι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐ-
 κληρώθη ἡ Αἰγύπτος εἰς τὸν Πτολεμαῖον, τὸν υἱὸν τοῦ Λάγου·
 οὗτος προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος του τὴν Αἰθύναν, Ἀραβίαν,
 Παλαιστίνην, καὶ ἄλλας χώρας, καὶ ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον τοῦ
 Σωτῆρος. Ἡ Πτολεμαϊκὴ κυριαρχία (μετὰ Πτολεμαῖον τὸν

Σωτῆρα, ἐβασίλευσαν Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ἡ Κλεοπάτρα), ἐν γένει ὑπῆρξε πολλῶ ἐθνικωτέρα καὶ προσφιλεστέρα εἰς τοὺς Ἰθαγενεῖς παρὰ τὰς τοῦ Γρκῶς καὶ τὰς τῶν Περσῶν.

Αἰγυπτιακὴ πολιτεία.—Ταύτης οὐσιωδέστατος χαρακτηρὴ ἦν ἡ ἱεροκρατεία καὶ ἡ εἰς βίους διαίρεσις· ὁ Αἰγυπτιακὸς λαὸς διηρθεῖτο εἰς τρεῖς τάξεις· 1) τοὺς ἱερεῖς, 2) τοὺς μαχιμοὺς καὶ 3) τὸν ἄλλον λαὸν περιλαμβάνοντα τοὺς παιμένας, τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας· αἱ δύο πρώται τάξεις ἦσαν προνομιοῦχοι, ἡ δὲ τελευταία ἡ τρόπον τινὰ δουλεύουσα.

Ὁ βασιλεὺς ἐλαμβάνετο μὲν ἐκ τῶν μαχιμῶν, ἐκλεγόμενος ὑπὸ ταύτων τε καὶ τῶν ἱερέων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκλογὴν κατετάσσετο εἰς τὴν τάξιν τῶν ἱερέων, καὶ ἦν πολιτικός καὶ θρησκευτικὸς ἄρχων· ἦν ἀπόλυτος κύριος περιοριζόμενος μόνον ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς μετὰ θάνατον κρίσεως· οἱ ἱερεῖς ἤσκουν μεγάλην ἐπίρροον ἐπ' αὐτῶν. Ἀπασα αἱ πράξεις τῶν βασιλέων αἱ πολιτικαὶ καὶ ἰδιωτικαὶ ἐκανονίζοντο ὑπὸ νόμων ἀπαραβάτων. Ὅπως δὲ καταστῇ αὐτοῖς ἀδύνατος ἡ παρακοή, δὲν ἠδύναντο γὰρ ἔχουσιν ὑπηρετάς τῆς ἀρεσκείας τῶν, ἀλλ' ὑπηρετοῦντο ὑπὸ νέων ὑπερβάντων τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀνηκόντων εἰς τὰς πρώτας ἱερατικὰς αἰκογενείας καὶ καλῶς ἐπισταμένους τοὺς θρησκευτικοὺς νόμους. Ὅσῳκις ἀπέθνηγε βασιλεὺς, πᾶσα οἰκογένεια ἐθρῆνει τὸν θάνατόν του ὡς ἴδιον δυστύχημα· οἱ ναοὶ ἐκλείοντο, αἱ θυσίαι ἐπαυον καὶ αἱ ἐορταὶ ἐπὶ 70 ἡμέρας· πάντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐσχίζον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἐκάλυπτον τὴν κεφαλὴν των με κόβιν· κατὰ ομάδας δὲ ἐκ διακοσίων καὶ τριακοσίων ἀνδρῶν διερχόμενοι τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων δις τῆς ἡμέρας ἐξύμνουν ἐν ᾠμασιν ἐπικηδείοις τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως· τὴν ὀριστημένην ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ-

μέραν τῆς ἐκφορᾶς ἐθετο· τὴν ἔχουσαν τὸν νεκρὸν λάρνακα ἐν προδόμῳ τοῦ τάφου, καὶ ἐκεῖ διηγούντο πάσας τὰς πράξεις τοῦ βίου του καὶ ἐπετρέπετο εἰς πάντα Αἰγυπτίον νὰ τὴν κατηγορήσῃ, ἐὰν ἐγνώριζεν ἀδικίαν τινὰ αὐτοῦ· τὸ πλῆθος ἀκούων τῶν διηγουμένων ἐπῆναι μὲν τὰς καλὰς πράξεις τοῦ βασιλέως, ἔφαγε δὲ τὰς κακὰς· πολλοὶ βασιλεῖς καταδικασθέντες ἀπώλεσαν τὴν τιμὴν τῆς βασιλικῆς ταφῆς.

Ἱερεῖς.—Οἱ ἱερεῖς περικυλίζοντο μόνον εἰς τὰ τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἦσαν ἐν ταύτῃ οἱ μόνοι λόγιοι, πόλιτικοί, δικασταί, ἀστρονόμοι, ἱατροὶ κτλ. Ἐκαστος ἱερεὺς εἶχεν ἴδιον ναὸν καὶ ἴδιαν ἱερατικὴν περιφέρειαν, ἥς προϊστάτο, καὶ ἥς τὴν ἀρχὴν ἐκληροδοτεῖ εἰς τὸν υἱόν· ἐνέμοντο τὰς πλουσίας τοῦ ναοῦ ἰδιοκτησίας ἀτελῶς, ἐλάμβανον οὐκ πολλὰς, ὥς οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ μίαν γυναῖκα· ἐτήρουν αὐστηρὰν καθαριότητα ἀπορριπτόντες πάντα μετὰ τῶν ξένων ἀνγχετισμὸν· ἐξύριζον ὅλον τὸ σῶμα κατὰ πᾶσαν τρίτην ἡμέραν, ἐφόρουσαν λινὰ ἐνδύματα καὶ ἐκ παπύρου ὑποδήματα, ἐλούοντο διὰ ψυχροῦ ὕδατος δις τῆς ἡμέρας καὶ δις τῆς νυκτός· ἀπέχοντο δὲ τῶν ἰγυθῶν καὶ ὀσπρίων.

Μάχιμοι.—Οὗτοι κατέχοντες ἀπεράντους γαίας, ὥς ἐλάμβανον ὡς τιμάρια παρὰ τοῦ βασιλέως, οὐδένα φθρὸν τελοῦντες, κατεγίνοντο μόνον εἰς τὴν ὀπλισκίαν καὶ τὸν πόλεμον· χίλιοι ἐκ τούτων ἀνανεούμενοι κατ' ἔτος ἀπετέλουν τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ βασιλέως λαμβάνοντες καθ' ἐκαστὴν μερίδα ἄρτου, κρέατος βοείου καὶ οἴνου.

Λαός.—Οὗτος ἀπετελείτο ἐκ τῶν ἀποικιστῶν, γεωπλάνων καὶ τεχνιτῶν· δὲν εἶχεν ἰδίαν γαίαν, ἀλλ' ἐκαλλιεργεῖ τὰς τῶν πρώτων τάξεις· ἢ ἐποιεῖν ἢ εἰργάζετο τέχνην· τινὰ τὴν κτηνοτροφίαν ἀπεστρέφοντο οἱ Αἰγύπτιοι εἰτε διὰ τὴν ῥυπαρότητα αὐτῆς, εἰτε διότι τὸ ἔργον τοῦτο μετέρχοντο οἱ Ἰσχυεῖς οἱ καταδυναστεύσαντες αὐτούς· τὸ ἐμπόριον δὲ ἐπὶ

σης εἰς χεῖρας τῆς τάξεως ταύτης, ἐγένετο δὲ τοῦτο ἢ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἢ διὰ καραβανίων· ἕνεκα ὅμως τῆς μισοξενίας τῶν Αἰγυπτίων τὸ ἐμπόριον ἦν περιωρισμένον, οἱ δὲ ξένοι ἐναπέθετον τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς νήσου Φάρου· προήχθη δὲ τὸ ἐμπόριον ἐπὶ Ψαμμητίχου, ὅστις ἠνέωξε τοῖς ξένοις τοὺς λιμένας τῆς Αἰγύπτου. Ἐκ τῆς Συρίας, Ἀραβίας καὶ Ἀφρικῆς εἰσέγοντο λίθινος, χρυσοί, χαλκοί, ἐλέφας, ἐλαιον, ξυλεία καὶ δούλοι, ἐξήγοντο δὲ δημπριακοὶ καρποὶ καὶ βιομηχανικὰ σκευῆ μεταλλίνα καὶ ὕλινα, πάπητες καὶ ἄλλα βύσσινά καὶ λινὰ ὑφάσματα. Εἰς τὴν ὑφαντικὴν ἐχρησίμευε καὶ ὁ πάπυρος, ὅστις ἐπίσης ἠνέον χρῆσαι καὶ ἀντὶ χάρτου.

Θρησκεία.—Ἡ θρησκεία τῶν Αἰγυπτίων, ὡς καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν λαῶν, οὐδὲν ἕτερον ἦτο κίμῃ θεοποιήσεως τῶν δύο μεγάλων ἀνεμίμων τῆς φύσεως, τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταστροφῆς, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Ἡ τοῦ λαοῦ θρησκεία ἦτο μᾶλλον κοινὴ καὶ ὕλική· ὁ κροκόδειλος καὶ ὁ ὄρις ἦσαν οἱ ἐξολοθρευόντες τὸν ἄνθρωπον· ὁ Ἰβίς καὶ Ἰχνεύμων ἦσαν αἱ καταστρέφοντες τὸν ὄριν καὶ κροκόδειλον· ὁ βοῦς ὁ ἐκκύων τὸ ἄροτρον (ἐξ οὗ ἡ λατρεία τοῦ μόσχου Ἀπίδος)· τὰ ὄσπρια φυλάττουσι τὰς τροφάς· τοιαῦταν τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας τοῦ λαοῦ.

Ἡ θεολογία τῶν ἱερέων εἶναι μὲν σοφωτέρα, ἀλλ' ὀλίγον διάφορος. Συγχέουσιν εἰς τὴν λατρείαν τῶν πέν ἀρχῶν, ἧτις δημιουργεῖ καὶ γονιμοποιεῖ, ὁ Ὁσίρις καὶ ἡ θεὰ Ἴσις, καὶ τὴν ἀρχὴν, ἧτις καταστρέφει, ὁ Τυφὼν καὶ ἡ θεὰ Νήφτις. Ἀποδίδουσιν ὀνόματα καὶ ιδιότητάς συμβολικὰς εἰς πᾶσαν δύναμιν τῆς φύσεως.

Ἐθεοποίησαν ἐν πρώτοις τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἄστρα, περὶ ὧν οἱ ἱερεῖς διηγοῦντο πλεῖστα θαυματουργήματα· τὸ δὲ

διφυῆς πολλῶν θεῶν, ὧν τὸ μὲν ἡμῖς μέρος ἦν ζώου, τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖς ἀνθρώπου, προῆλθεν ἴσως ἐκ τῆς συγχωανέσεως τῆς κτηνολατρίας πρὸς τὴν φυσιολατρίαν.

Ἀνώτατοι θεοὶ ἦσαν 1) ὁ Ἄμμων, ὁ Ζεὺς τῶν Αἰγυπτίων, οὗ τινος ἐπίσημον ἱερὸν καὶ μαντεῖον ἦν ἐν τῇ βάσει τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου· 2) ὁ Φθάς, θεὸς τοῦ οὐρανοῦ φωτός, ὁ Ἡλῖος, λατρευόμενος ἰδίως ἐν τῇ μέσῃ Αἰγύπτῳ καὶ Μίμφιδι. 3) Νηίθ, ὁ νοῦς, ὁ ζωογόνος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἥλιος, Ῥά λατρευόμενος κατὰ τὴν κάτω Αἰγύπτου καὶ ἰδίως ἐν Σάει· τοῦτου τοῦ Ῥά, υἱοὶ ἦσαν αἱ συναποτελοῦντες τὴν δευτέραν τάξιν δώδεκα θεοί. Ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης τάξεως ἐγεννήθησαν οἱ τῆς τρίτης τάξεως θεοί, ὧν ἐπισημότεροι ἦσαν ὁ Ὅσιρις καὶ ἡ θεὰ Ἰσις καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν Ὡρος· δυσχερεστάτη δ' ἀποβαίνει ἡ διάγνωσις τῆς φύσεως ἐκάστης θεότητος, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς διαφωνοῦσι περὶ τοῦτου· κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην ὁ Ὅσιρις παρίστα τὴν ζωογόνον ἀρχὴν τοῦ κόσμου ἥτοι τὸν Ἡλίον, ἢ τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸν Νεῖλον· αἱ πορεῖαι τοῦ Ὅσιριδος καὶ αἱ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν κατακτεθεῖσαι αὐτοῦ, ἦν ἐξεπολίτισεν, ἦσαν τὸ σύμβολον τῆς πορείας τοῦ Ἡλίου. Ὁ Ὅσιρις εὐρίσκετο εἰς ἀδιάλειπτον καὶ ἀδιάλλακτον πόλεμον πρὸς τὸν δαίμονα τοῦ κακοῦ Typhon, ὅστις παρίστατο φέρων κόμην ἐρυθράν, διὸ οἱ Αἰγύπτιοι πολὺ ἀπεστρέφοντο τοὺς κοκκινότριχας.

Κτηνολατρεία.—Οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευον πολλὰ ζῶα ἰδίως τὸν αἴλουρον, τὸν κύνα, τὸν ὄφιν, τὴν τίβιν (λελέκι), τὸν κροκόδειλον καὶ μάλιστα τὸν μόσχον Ἄπιν ἐν Μίμφιδι. Ἡ κτηνολατρεία αὕτη προῆλθεν ἴσως ἐκ τῆς ἰδίως τῆς μετεμψυχώσεως· τόσον πολὺ ἐσέβοντο τὰ ζῶα ταῦτα, ὥστε συμβάντος ποτὲ λιμοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐτόλμησάν τινες νὰ φάγωσιν σάρκας ἀνθρώπων, οὐδεὶς ὅμως ἱεροῦ ζώου. Ὅταν ἀπέβνησκειν ἱερὸν ζῶον ἐβύθιζεν εἰς πένθος τὰς οἰκογενεάς.

ὁ φόνος ἱεροῦ ζώου ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου, ὁ ἀκούσιος φόνος ἐτιμωρεῖτο διὰ προστίμου ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῶν ἱερέων· ἐταριχεύοντο δὲ καὶ ἐνεταφιάζοντο ἐν ἰδίῳ τάφοις. Ὅλα τὰ ζῶα δὲν ἐλατρεύοντο ὁμοίως εἰς ἅλην τὴν Αἴγυπτον, ἐκτός τοῦ μόσχου Ἀπιδος, ἐν τῷ σώματι τοῦ ὁποῦ ἐπίστευον ὅτι διέμεινεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ὁσίριδος. Ἀνεγνωρίζετο δὲ ὁ μόσχος ὁ ὑποτιθέμενος ὡς ἐνέχων τὴν ψυχὴν τοῦ Θεοῦ ἐκ τινῶν σημείων ἰδιαιτέρων· ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐτελεῖτο ἡ ἐορτὴ τοῦ Ἀπιδος διαρκούσα ἑπτὰ ἡμέρας, καθ' ἣν ὡδήγετο ἐν μεγάλῃ πομπῇ ὑπὸ τῶν ἱερέων.

Ὁ μόσχος Ἀπις εἶχε ὥρισμένον χρόνον καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἱερεῖς τὸν ἐβύβιζον εἰς τὸν Νεῖλον, καὶ ἐπένθουν κείροντες τὴν κόμην, ἅπαντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐβυβίζοντο εἰς πένθος μέχρι τῆς ἀνευρέσεως νέου μόσχου φέροντος τὰ διακριτικὰ σημεῖα· τότε τὴν λύπην διεδέχετο ἄμετρος χαρὰ τὸν ὡδήγουν εἰς τὴν πλησίον πόλιν ἐνθα ὑπηρετεῖτο ἐπὶ 40 ἡμέρας μόνον ὑπὸ γυναικῶν· μετὰ τοῦτον τὸν χρόνον οὐδεμία γυνὴ ἠδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του· εἰτα τὸν ἀνεβίβαζον εἰς πλοῖον καὶ τὸν ὡδήγουν διὰ τοῦ Νεῖλου εἰς Μέμφη, καὶ τὸν ἐτοποθέτουν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ψθα.

Θύματα. — Τὰ θύματα ἦσαν διάφορα κατὰ τοὺς διαφόρους νομούς· ἐν τῷ νομῷ π. χ. Θεβατδος ἐθυσίαζον αἰγας μόνον· ἄλλ' εἰς ὅλους τοὺς νομούς ἐθυσίαζον βοῦς, ὄχι ὅπως καὶ δαμάλεις· τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν ζῶα ἐπιμελῶς ἐξετάζοντο ὑπὸ τῶν ἱερέων, οἵτινες ἐσημεῖουν δι' ἰδιαιτέρου τινὸς σημείου πᾶ καθαρά· ὁ δὲ θύων ζῶον μὴ φέρων τὸ σημεῖον τοῦ ἱερέως ἐτιμωρεῖτο μεθ' ὁ θάνατον· ἐπλήρουν τὸ σῶμα τοῦ θύματος δι' ἀλεύρου, μέλιτος, σταφυλῶν, ξηρῶν, σίκων, λιβανωτοῦ καὶ ἀρωμάτων· ἔπειτα ἔλειπον αὐτὸ μεθ' ἑλαίου καὶ τὸ ἔκαιον, τὸ δὲ ὑπολειπόμενον ἐχρησίμευεν εἰς τροφήν τῶν ἱερέων καὶ τῶν θυόντων.

Μεταμψύχωσις.—Κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος εἰσέρχεται εἰς σῶμα ζῶον καὶ ἐπὶ τρισχίλια ἔτη μεταβαίνει ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸ σῶμα πάντων τῶν ζώων τῆς γῆρας, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος· ἔπειτα ἐπανερχεται εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἀνθρώπινον σῶμα καὶ φθάνουσα εἰς τὰ πρῆθυρα τοῦ Ἄδου ἐδικάζετο ὑπὸ τοῦ Ὅσυριδος καὶ ἂν μὲν ἦτο δικαία ἐπέμπετο εἰς τὰς φωτεινάς χώρας, ἐὰν δὲ ἀδίκος εἰς τὰς τοῦ σκότους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ψυχὴ μετὰ τὴν τρισχίλιετὴ περιπλάνησιν ἐπανήρχετο εἰς τὸ πρῶτον σῶμα, διὰ τοῦτο τὸ σῶμα τοῦτο ἐβαλσαμώνετο καὶ ἐφυλάσσετο εἰς στερεοὺς τάφους· τὰ τοιαῦτα σώματα κοινῶς καλοῦνται *μούμιαι*.

Δικασταὶ νόμοι.—Ἡ διεξαγωγὴ τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων ἦν ἀνατεθειμένη εἰς 30 δικαστὰς ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως ἐκλεγομένων, ἀνὰ δέκα ἐξ ἐκάστης πῶν τριῶν μητροπόλεων, ἦτοι τῶν Θηβῶν, τῆς Μέμφιδος καὶ Ἡλιουπόλεως, οὗτοι συνερχόμενοι ἐξέλεγον τὸν πρόεδρόν των· ὁ πρόεδρος ἔφερεν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἄλυσον χρυσοῦν, δι' ἧς ἐκρέματο εἰκὼν κεκοσμημένη διὰ πολυτίμων λίθων καὶ εἰκονίζουσα τὴν ἀλήθειαν. Ὅταν ἔραρον τὴν εἰκόνα τῆς τῆς εἰς τὰς χεῖρας, τοῦτο ἦν σημεῖον ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως· δὲν ἐπετρέπετο τὸ δημηγορεῖν μεγαλοφώνως, οὐδὲ τὸ ὑπερασπίζεσθαι ὑπὸ συνηγόρων, διότι οἱ Αἰγύπτιοι ἐφρόνουν ὅτι οἱ ῥήτορες ἠδύναντο ν' ἀποπλανήσωσι τοὺς δικαστὰς συγκινούντες τὰς καρδίας, ἀντὶ νὰ φωτίσωσι τὴν διάνοιαν· οἱ διάδικοι ἔδιδον ἐγγράφους προτάσεις.

Ἡ νομοθεσία τῶν Αἰγυπτίων ἦτο ἀξιολογωτάτη, ἀξία δὲ σημειώσεως εἶναι ἄρθρα τινὰ ταύτης· 1) ὁ ἐπίορκος ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον. 2) Ὁ δυνάμενος νὰ προλάβῃ διὰ τῆς βοήθειας τοῦ φόνου ἢ βίαν, κατὰ τινος, καὶ ἀμελήσας τούτου ἐθανατοῦτο· ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν, ὥφειλε

νά καταδείξη καὶ ἐναγάγῃ εἰς τὰ δικαστήρια τοὺς ἐνόχους· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἐμαστιγοῦτο καὶ ἐστερεῖτο τροφῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας (Διόδ. Α' 7, 3). 3) Ὁ φονεύσας ἐλεύθερον ἢ δούλον ἐφονεύετο. 4) Ὁ ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του μάχιμος ἢ ἀπειθήσας τῷ στρατηγῷ ἐκηρύττετο ἄτιμος καὶ δούλος· ἡ δύνατο δὲ ν' ἀνακτήσῃ τὴν προτέραν του θέσιν διὰ μεγάλων ἐργων. 5) Οἱ βασιλεῖς ἐκανόνιζον τὸν ἴδιον καὶ δημοσίον βίον κατὰ ὠρισμένας ἐπιταγὰς εἰδικῶν νόμων (Διόδ. Σικ. α. 70). 6) Οἱ ἀποθανόντες ἐδικάζοντο ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὅστις εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς κατηγορίας· καὶ εἰ ἐνεταφιάζετο, σωπηλῶς, εἰ ἐπενθεῖτο ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ ταριχεύόμενος ἐφυλάττετο ἐν θήκῃ (Διόδ. α. 72 καὶ 73). 7) Ὁ υἱὸς ὤφειλε νὰ ἀκολουθῇ τὸ τοῦ πατρὸς ἐπάγγελμα (Ἡρόδ. β', 177).

Ἀνατροφὴ τῶν παίδων.—Ἡ ἀνατροφὴ τῶν παίδων ἦν ἐπιμεμελημένη καὶ ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς μικροτάτης ἡλικίας· ἐσυνεθίζον αὐτὰ εἰς τὴν σκληραγωγίαν. ἐνδύοντες ἐλαφρὰ ἐνδύματα καὶ παρέχοντες εὐτελεῖς τροφάς, ἰδίως ρίζας καὶ ὄσπρια· ἐγύμναζον αὐτοὺς εἰς τὴν πάλην καὶ τὸν δρόμον καὶ τὴν ἵππασίαν· ἐνέπνεον αὐτοῖς σέβας πρὸς τοὺς γέροντας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων παρεμέριζον καθ' ὁδὸν καὶ ἀνίσταντο οἱ καθήμενοι.

Κηδεύαι. Ταριχεύσεις τῶν νεκρῶν. Ἐκδήσεις. Ἐνταφιασμός.—Ὅταν ἀπέθνησκον ἐπίσημα πρόσωπα αἱ τοῦ αἵκου γυναῖκες ἐπιθέσασαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου ἰλὺν διέτρεχον τὴν πόλιν ἐχβάλλοντες φωνὰς τυπτόμεναι τὰ στήθη· τὸ αὐτὸ ἐποιοῦν καὶ οἱ ἄνδρες βαδίζοντες μὲ ἀποκεκαλυμμένα στήθη· ἔπειτα παρέδιδον τὸ σῶμα τοῖς ταριχευταῖς. Οὗτοι πληρώσαντες τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ σώματος διὰ ἀρωματικῶν καὶ μύρων, τὸ ἔθετον ἐπὶ 70 ἡμέρας ἐντὸς σκευάσεως νίτρου· ἔπειτα ἔπλυνον αὐτὸ καὶ

τὸ περιετύλισσον διὰ λινῶν ταινιῶν, ὥς ἔβρεχον μὲ κόμμι καὶ τὸ παρέδιδον τοῖς συγγενεῦσιν οἵτινες τὸ ἔθετον ἐντὸς ξυλίνου κιβωτίου φέροντος ἔξωθεν ἀνθρωπίνην εἰκόνα.

Μετὰ ταῦτα ἔφεραν τὸν νεκρὸν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, οἵτινες συνήρχοντο ἐπὶ τῶν ὀχθῶν λίμνης τὸν ἔθετον ἐντὸς λέμβου, οὗ ὁ πόρθμευς ὠνομάζετο *Χάρων*, καὶ τότε πᾶς πολίτης ἠδύνατο νὰ κατηγορήσῃ τὸν νεκρὸν, ἐὰν καταδικάζετο ἑσπερεῖτο τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς αἰκογενείας του· ἐὰν ἡ κατηγορία ἀπεδεικνύετο συκοφαντία ὁ κατηγορὸς ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς καὶ ὁ νεκρὸς ἐκομίζετο εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τάφον, ἀφοῦ προηγουμένως οἱ συγγενεῖς ἀπήγγελλον ἐγκώμια ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παρεκάλουν τοὺς θεοὺς νὰ κατατάξωσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τοῖς δικαίοις. Οἱ στερηθέντες τῆς τιμῆς τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἐν τοῖς κοινοῖς τάφοις ἐτιθεύοντο εἰς γωνίαν τινα τῆς οἰκίας.

Γραφή.—Τρία εἶδη γραφῆς εἶχον οἱ Αἰγύπτιοι, τὴν *ἱερογλυφικὴν*, τὴν *ἱερατικὴν* καὶ τὴν *δημοτικὴν*. Ἡ *ἱερογλυφικὴ* περιλαμβάνει τρία εἶδη, τὸ *εἰκονικόν*, ἥτοι ἡ εἰκὼν τῶν ἰδίων πραγμάτων ἢ ζώων· τὸ *συμβολικόν* ὅταν αἱ εἰκόνες παριστῶσιν ἄλλας συγγενεῖς ἐννοίας, π. χ. ὁ *ἱεραὶ* παρίστα τὸν θεόν, ὁ *ἰχθύς* τὸ μῖσος, ὁ *ἵπποπόταμος* τὴν ἀδικίαν. Ἐπὶ τῆς θύρας ναοῦ ἐν Σάει ἦσαν ἐγκεχαραγμέναι κατὰ σειρὰν αἱ εἰκόνες παιδός, γέροντος, ἱερακος, ἰχθύος καὶ ἵπποποτάμου αὗται σημαίνουσι=νέοι καὶ γέροντες, ὁ θεὸς μισοῖ τὴν ἀδικίαν. Τὸ *φωνητικόν* ὅταν τὰ συναποτελοῦντα τὴν λέξιν γράμματα παρίστανται συμβολικῶς διὰ εἰκόνων, ὡς τὰ παριστανόμενα ἤρχιζον διὰ τοῦ γράμματος, ὅπερ ἤθελον νὰ ἐξηγήσωσι π. χ. τὸ *Α* παρίστα δι' αὐτοῦ, ὅστις εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν λέγεται *Ahom*.

Ἡ *ἱερατικὴ* ἦτο ἐπιτομὴ τῆς ἱερογλυφικῆς, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἱερεῦσι· αὐτῆς δὲ ἐπιτομὴ ἦν ἡ *δημοτικὴ*, ἥτις

ἦν ἀλφαριθμητικὴ καὶ ἐγγράφιστο ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά ὡς πάντων τῆς Σημιτικῆς καταγωγῆς ἔθνων.

Ὅλα τὰ μνημεῖα ἦσαν πλήρη ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν δηλουσῶν γενεαλογίας ἢ ἐγκώμια θεῶν ἢ βασιλέων, θρησκευτικὰ ἀποφθέγματα ἢ ἄλλα ἱστορικὰ συμβάντα.

Τέχναι καὶ ἐπιστήμη.—Ἡ ἱεροκρατία περιορίζουσα τὴν ἐλευθέραν ἐνέργειαν τῶν τεχνιτῶν καὶ διαγράφουσα αὐτοῖς ὁρισμένους τύπους ἐκώλυσε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης· ἡ ἀνδριαντοποιία διακρίνεται διὰ τὸ κολοσσαῖον αὐτῆς, ταύτης δὲ ἔργα μετὰξὺ ἄλλων αἱ Σφίγγες παριστῶσαι σώμα λέοντος μετὰ κεφαλῆς ἀνθρώπου ἢ ἀλλοῦ ζώου, καὶ οὖσαι τὸ σύμβολον τῶν θεῶν ἢ τῶν βασιλέων. Τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιστημώτερὰ ἔργα εἰσὶν οἱ ἐγκοσμητοὶ τάφοι, οἱ ναοί, αἱ πυραμίδες καὶ οἱ οὐδολοκοί. Οἱ τάφοι ἢ κατακρύπται ἦσαν λαβυρινθιώδη κοιμητήρια λελαξευμένα ἐντὸς βράχων συνδεόμενα διὰ κλιμάκων ἢ πλαγίων παρόδων καὶ διηρημένα εἰς αἰθούσας, θαλάμους κλπ. πλήρη δὲ ἀναγλύφων παριστάντων διαφόρους σκηνας καὶ ἰδίως τὴν ἐν Ἀδου κρίσιν. Τούτων τὰ πλεῖστα εὑρίσκοντο ἐπὶ τῶν Λιβυκῶν ὄρεων παρὰ τὰς Θιβῆας.

Αἱ πυραμίδες.—ἦσαν πελώρια οἰκοδομήματα τετράγωνα μὲν κατὰ τὴν βάσιν, βάρηδον δὲ στενούμενα κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπίπεδον οὖσαν· ἦσαν κατασκευασμένοι ἐκ λίθου ἢ ἐκ κεράμου, εἶχον ἐσωτερικῶς πολλοὺς θαλάμους καὶ διαδρόμους, οἵτινες ἀπέληγον εἰς τὸν νεκρώσιμον θάλαμον· πλησίον τῆς Μέρφιδος σώζονται τινες αὐταὶ, ὧν ἡ μεγίστη ἡ τοῦ Χέσωος, ἔχουσα μῆκος 450 παδῶν, δι' ἣν εἰργάσθησαν ἐπὶ 30 ἔτη 100,000 ἔργαται.

Οἱ Ναοὶ ἦσαν πελώρια καὶ πολυσύνθετα οἰκοδομήματα· τὰ μεγαλοπρεπέστερα αὐτῶν μέρη· ἦσαν οἱ πρόναοι καὶ αἱ πυλώνες· πρὸ τοῦ πυλῶνος ἵσταντο στήληδες δύο, διελίσσας ἥτοι κίονες μονόλιθοι ἐκ γράνιτου, ὑψηλοί, τετράπλευ-

ροι, στενούμενοι πρὸς τ' ἄνω καὶ πλήρεις ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἡ ἐπιστήμη ἔλαβε μικρὰν ἐπίδοσιν ἐν Αἰγύπτῳ, διότι περιορίζετο εἰς μόνους τοὺς ἱερεῖς, διότι δὲν ὑπῆρχε κατάλληλος γραφή. Πρῶτοι οἱ Αἰγύπτιοι παρατήρησαν τοὺς ἀστέρας καὶ ὑπελόγησαν τὰς κινήσεις των καὶ ὥρισαν τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους· τὸ ἔτος διήρesan εἰς δώδεκα μῆνας, ὧν ἕκαστος περιελάμβανε 30 ἡμέρας, εἰς οὓς προσετίθεντο ἐν τέλει 5 ἡμέραι· οἱ μῆνες διηροῦντο εἰς ἐβδομάδας ἐφθήμερους. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐμορφώθη καὶ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ αἱ πλημύραι τοῦ Νείλου συγχέουσai τὰ ὅρια τῆς ἰδιοκτησίας· παρήγαγον τὴν χωρομετρίαν καὶ γεωμετρίαν. Καὶ ἡ ἱατρικὴ ἀνεπτύχθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλ' ἕκαστος ἱατρὸς ἐθεράπευεν ἐν αἰδῶς ἀσθενείας.

2 Καρχηδόνιοι

Γεωγραφικὴ περιγραφή.— Ἡ Καρχηδὼν, ἀποικία τῶν Φοινίκων, ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς Αἰδοῦς ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Ἀφρικῆς παρὰ τὸν σημερινὸν κόλπον τῆς Τύνιδος τῇ 888 π. Χ., τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ἀπέβη μεγάλη καὶ ἰσχυρά, καὶ ἐπεμφεν ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη τῆς Μεσογείου καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Ἀφρικῆς ἐξετείνετο ἀνατολικῶς μὲν μέχρι τῆς Νουριδίας· ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης κατεῖχε τὰ δυτικὰ καὶ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, τὰς γήσους τῆς Μεσογείου Βαλεαρίδας, Πιτυούσας καὶ Μελίτην, τὴν Σαρδῶν καὶ τὰ δυτικὰ τῆς Σικελίας.

Αἱ ἀποικίαι τῶν Καρχηδονίων ἦσαν ἐξηρτημέναι ἐκ τῆς μητροπόλεως καὶ ἐχρησίμευον ἰδίως πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς.

Ἡ ἱστορία τῆς Καρχηδόνος διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους· ἡ πρώτη περίοδος ἀρχομένη ἀπὸ τῶν ἀρχαιότα-

των χρόνων διήκει μέχρι τοῦ 480 π. Χ. ὁπότε οἱ Καρχηδόνιοι ἐνίκηθησαν περὶ Ἰμέραν τῆς Σικελίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποίκων· ἡ δευτέρα περίοδος ἐκτείνεται μέχρι τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ῥήξεως ἥτοι ἀπὸ τοῦ 480 — 264 π. Χ. ἡ δὲ τρίτη περιλαμβάνει τοὺς πρὸς τὴν Ῥώμην πολέμους ἀπολήξαντας εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς Καρχηδόνης (146).

Περίοδος πρώτη. Διδώ. Κτίσις τῆς Καρχηδόνης.—Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Πυγμαλίωνος τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Διδώ συνεζεύχθη μετὰ τινος πᾶν συγγενῶν τῆς Σιχαίου ἱερέως τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ Πυγμαλίων ἐδολοφόνησε τὸν γαμβρὸν του διὰ νὰ σφετερισθῇ τοὺς θησαυροὺς του, ἀλλ' ἡ Διδώ ἀπατήσασα τὸν ἀδελφὸν ἔφυγε μετὰ τῶν θησαυρῶν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐπλευσε πρὸς τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἀφρικῆς ἔνθα ἀγοράσασα παρὰ τῶν ἐγχωρίων τὸν ἀναγκαῖον τόπον ἔκτισε τὴν Καρχηδόνα (Φοινικιστὶ Karthadhadtha = νέα πόλις) ὑποχρεωθείσα νὰ πληρώνῃ φόρον τοῖς παραιοῦσι λαοῖς· εἰτα κτύπησεν, ἵνα μὴ συζευχθῇ τὸν βασιλέα τῆς Γατουλίας Ἰάρβαν.

Μορφή πολιτεύματος. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Διδῆς κατελύθη ἡ βασιλεία καὶ ἰδρύθη δημοκρατία, ἥτις παρέμεινε μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνης· αἱ πολιτικαὶ ἐξουσίαι ἦσαν τρεῖς οἱ δύο *Σουφρέται*, ἡ *γερουσία* καὶ ὁ *δῆμος*.

Οἱ Σουφρέται ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος συνεκάλουν τὴν γερουσίαν, ἥς εἶχον τὴν προεδρίαν καὶ προέτεινον τοὺς νόμους, ἐνίοτε ἐγίνοντο καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ· ἐν διαφωνίᾳ πρὸς τὴν γερουσίαν συνεκάλουν τὸν δῆμον ὡς ἐπιδικαιτητήν.

Ἡ γερουσία συγκροτούμενη ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ σεβαστοτέρων πολιτῶν καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τῶν Σουφρετῶν ἐψήφισε περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ἀνεγίνωσκε τὰ ἐπιστολάς τῶν στρατηγῶν, ἤκουε τὰ παράπονα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἤκροατο τῶν πρέσβων.

Ὁ Δῆμος μετεῖχε τῆς διοικήσεως ἐπικυρῶν τὰ ψηφίσματα τῆς γερουσίας καὶ ψηφίζων νόμους, καὶ ἀποφασίζει ἀνεκκλήτως ἐν περιπτώσει διαφωνίας τῶν γερουσιαστῶν πρὸς τοὺς Σουφρέτας ἢ κατ' ἄλλους ἐν ἰσοψηφίᾳ τῶν γερουσιαστῶν.

Ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων πολιτικῶν ἀρχῶν ἀναφέρουσι καὶ ἄλλην τινὰ ἐξ ἑκατὸν ἢ ἑκατὸν τεσσάρων ἀνδρῶν συγκροτουμένην, καὶ ἣτις ἦν ἴσως τμήμα τῆς γερουσίας εἰς 8 ἦν ἀνατεθειμένη ἡ διοίκησις τῆς πόλεως, καὶ ἡ φρουρῆσις τοῦ πολιτεύματος.

Κατακτήσεις Καρχηδόνος. — Οἱ Καρχηδόνιοι πρῶτως ἀπαλλαγέντες τοῦ φόρου τῆς ὑποτελείας τοῦ ἀποτιομένου τοῖς ἐγγυρίοις, προσέβαλον ἔπειτα τοὺς Μαυρούσιους καὶ Νομάδας, οὓς καὶ ὑπέταξαν, πρὸς ἀνατολὰς ἐπροχώρησαν μέχρι τῆς Κυρήνης καὶ ναυπηγήσαντες ναὺς ἐξέπλευσαν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Σαρδηνίαν, τὰς Βαλκαρίδας νήσους καὶ μέγα μέρος τῆς Ἰσπανίας καὶ Σικελίας.

Περίοδος δευτέρᾳ (480—264). Ὅτε ὁ Ξέρξης ὤρμησε κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ οἱ Καρχηδόνιοι ὑπὸ Ἀμίλκαν ἀπεβίβασθησαν εἰς Πάνορμον τῆς Σικελίας, ἀλλ' ἠττήθησαν κατὰ κράτος περὶ Ἰμέραν ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Γέλωνος καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεκρούετο ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν ὁ Ξέρξης· οἱ Καρχηδόνιοι ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώσωσι τὰ ἐξοδα τοῦ πολέμου καὶ τὰ τῆς κατασκευῆς δύο γαλῶν, ἐν οἷς ἔπρεπε νὰ φυλάσσωνται αἱ συνθήκαι.

Τῷ 412 π. Χ. οἱ Καρχηδόνιοι ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν Σεγεσταίων πολεμούντων πρὸς τοὺς Συρακουσίους καὶ Σελινουτίους. Ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Ἀννίβας λεηλατήσας τὸν Σελινουῖντα καὶ καταστρέψας τὴν Ἰμέραν ἐπανῆλθεν εἰς Καρχηδόνα. Ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ἐπαρθέντες οἱ Καρχηδό-

νιοι παρεσκευασαν νέον στρατόν, ἀνέδειξαν τὸν αὐτὸν στρατηγὸν καὶ ὑπαρχον τὸν Ἰμίλκωνα καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἀγριγέντην καὶ τὴν Γέλαν καὶ ἡνάγκασαν τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν Διονύσιον ν' ἀναγνώρισῃ διὰ συνθήκης τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Καρχηδονίων οὐ μόνον ἐπὶ τῶν παλαιότερων αὐτῶν κτήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Σελινόντος καὶ ἄλλων Σικελικῶν πόλεων.

Νέα ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν. Ἐπειδὴ ὁ Διονύσιος κατέσφαξεν τοὺς ἐν Σικελίᾳ Καρχηδόνιους ἐστάλη κατ' αὐτοῦ ὁ Ἰμίλκων, ὅστις ἐν ᾧ ἐπολιόρκει τὰς Συρακούσας ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως ἐκ νόσου καὶ ἐκ τῶν ἐφόδων τοῦ Διονυσίου, καὶ μόλις μετ' ἐλαχίστων λειψάνων ἐπανελθὼν σκλαδὲ ἐκλείσθη εἰς τὸν οἶκόν του καὶ κῆτοκτόνησεν. Ὁργισθέντες οἱ Ἀφρικανοί, διότι οἱ Καρχηδόνιοι ἐγκατέλιπον ἐν Σικελίᾳ τοὺς ὁμοφύλους των ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Καρχηδόνης, ἀλλ' ἡ ἑλλειψις ἀρχηγῶν καὶ πειθαρχίας καὶ ἡ πείνη ἡνάγκασαν αὐτοὺς νὰ διασκορπισθῶσιν.

Διονύσιος ὁ νεώτερος· Τιμολέων ὁ Κορινθίος. Οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεστράτευσαν πάλιν κατὰ τοῦ νεωτέρου Διονυσίου (348), ἀλλ' ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Κορινθίου Τιμολέοντος ἐλθόντος εἰς βοήθειαν τῶν Συρακουσίων· ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Μάγων ἐπανελθὼν εἰς Καρχηδόνα κῆτοκτόνησεν, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν τῶν συμπολιτῶν του καταδίκην. Ὁ Τιμολέων ἐνίκησε καὶ ἄλλον στρατὸν τῶν Καρχηδονίων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦς Ἀμίλκων καὶ Ἀννίβαν καὶ ἡνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς πλείστας τῶν ἐπὶ τῆς Σικελίας κτήσεων των (340).

Ἀμμωνὸς συνωμοσία.—Ὁ Ἀμμων ἐπεχείρησε νὰ γείνη τύραννος τῆς Καρχηδόνης καταλύων τὸ καθεστὼς παλίτευμα· ἀποτυχὼν τοῦ πρώτου σχεδίου τοῦ νὰ δηλητηριάσῃ πάντας τοὺς γερονσιαστὰς προσκαλὼν αὐτοὺς εἰς τοὺς γὰ-

μους τῆς θυγατρὸς του, συνήθροισεν εἴκοσι χιλιάδας δούλους καὶ ὀπλίσας αὐτοὺς κατέλαβεν ὀχυρὰν τινα θέσιν, ἀλλὰ νικηθεὶς ἀνελήφθη (330 π. Χ). καὶ ἀπέθανε σκληρῶς βασανισθεὶς. Ἐνῷ οἱ Καρχηδόνιοι κατεγίνοντο εἰς κατὰσθεις τῆς στάσεως ταύτης, οἱ Τύριοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν αὐτῶν κατὰ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ πεμψῶσι βοήθειαν, ἐδέχθησαν ὁμῶς καὶ περιποιήθησαν τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τοὺς γέροντας, οὓς ἐπεμψαν αὐτοῖς οἱ Τύριοι.

Ἀγαθοκλῆς. Τῷ 317 ὁ Ἀγαθοκλῆς ἐπωφελοῦμενος τῶν ἐν Σικελίᾳ συμβαινόντων ταραχῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τιμοκλέοντος κατέλαβε τὴν ἀρχὴν τῶν Συρακούσων καὶ ἐξέτεινε ταύτην ἐπὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων· οἱ Καρχηδόνιοι παρατηρήσαντες τὸ μῖσος τὸ ἐπικρατοῦν κατὰ τοῦ Ἀγαθοκλέους διὰ τὴν ὀμότητα αὐτοῦ ἐπολέμησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπολιόρχησαν ἐν Συρακούσαις· τότε αὐτὸς ἀναθίσας τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως εἰς τὸν ἀδελφὸν διεπεριαιώθη εἰς Ἀφρικὴν τῷ 310 μετὰ 15000 ἀνδρῶν καὶ ἀμέσως ἐπυρπόλησε τὰς ναῦς αὐτοῦ, ἵνα μόνον τὴν ἀπὸ τῆς νίκης ἐλπίδα ἀφήσῃ τοῖς στρατιώταις· ἐνίκησε δὲ τοὺς Καρχηδόνιους ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἀννώνα καὶ Βολμίκαν. Οἱ Καρχηδόνιοι νομίσαντες ὅτι αἱ ἤτται αὐταὶ ἦσαν ἀποτέλεσμα τῆς ὀργῆς τοῦ Κρόνου, εἰς ὃν ἐθυσίασαν 200 παῖδας ἀγαρασθέντας παρὰ ξένων, ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων οἴκων, καὶ προσέτι 300 πολίτας θεωρηθέντας αἰτίους τῆς πρὸς τὸν Κρόνον ἀσεβείας.

Ὁ Ἀμίλκας ἐπεμψεν εἰς βοήθειαν τῆς Καρχηδόνας πέντε χιλιάδας ἀνδρας, μετὰ τοῦ ὑπολοίπου δὲ θελήσας νὰ καταλάβῃ τὰς Συρακούσας ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐφρονεύθη.

Ὁ Βομίλκας τῷ 308 ἐπεχείρησε νὰ γείνη τύραννος τῆς Καρχηδόνας· εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ὑποστηρίζομενος ὑπὸ τινων φίλων καὶ σώματος ξένων μισθοφόρων ἀνεκνήρυχθη τύραννος, καὶ ἐφρόνευσε τοὺς πρώτους πολίτας οὓς συνήντησε

καθ' ὁδόν. Θόρυβος τότε ἤγέρθη ἐν τῇ πόλει νομιζόντων τῶν πολλῶν ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἰσέλασεν εἰς τὴν πόλιν· ὅτε ὅμως ἔμαθον τὴν ἀληθῆ αἰτίαν οἱ νέοι καταλαβόντες τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν προσέβαλον διὰ βρογχῆς βελῶν καὶ λίθων τοῖς περὶ τὸν Βομίλκαν, ὅστις κατέφυγεν εἰς ὑψηλὸν τινα τόπον· οἱ Καρχηδόνιοι ὑπεσχέθησαν ἀμνηστίαν εἰς τοὺς στασιαστάς, καὶ αὐτῶ ἀπεμόνωσαν τὸν Βομίλκαν ὃν συλλαβόντες ἐφόνευσαν.

Ὁ Ἀγαθοκλῆς ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σικελίαν, ἵνα στηρίξῃ τὴν κλονιζομένην ἀρχὴν του, κατέλιπε δὲ ἐν Ἀφρικῇ τὸν μῖον Ἀρχάγαθον· μαθὼν ὅμως ὅτι οὗτος ἐνίκηθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐπανήλθεν εἰς Ἀφρικὴν, ἀλλ' ἐνίκηθη καὶ ἐγκαταλείψας ἀνάνδρως τὸν στρατὸν του καὶ τὰ τέκνα του ἐφυγεν εἰς Σικελίαν· οἱ στρατιῶταί του ἀγανακτήσαντες ἐφόνευσαν τὰ τέκνα του καὶ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Καρχηδονίους· ὁ δὲ Ἀγαθοκλῆς συνθηκολογήσας τῷ 306 παρεχώρησε τοῖς Καρχηδονίοις τὸ ἥμισυ τῆς ἐν Σικελίᾳ ἀρχῆς.

Πύρρος. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐντρομοὶ ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Πύρρου ἀνενέωσαν πᾶς πρὸς Καρχηδονίους συνθήκας· οὗτοι δὲ φοβούμενοι μήπως ὁ Πύρρος περάσῃ εἰς Σικελίαν ἐπεμφαν τὸν Μάγωνα μετὰ στόλου εἰς βοήθειαν τῶν Ῥωμαίων, αἵτινες ὅμως δὲν ἐδέχθησαν τὴν βοήθειαν ταύτην. Μετ' ὀλίγον ὁ Πύρρος προσκλήθεις ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἦλθεν εἰς Σικελίαν (273) καὶ νίκησας τοὺς Καρχηδονίους περιώρισεν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν Λιλύθαιον· ἐνῶ δὲ ἐπολιοῖκε ταύτην προσεκήληθαι πάλιν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ πλεύσῃ εἰς Ἰταλίαν, στρέφων δὲ τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Σικελίαν ἀπὸ τοῦ πλοίου ἀνέκραξεν· αἶψα ἀπολείπομεν ὦ Ῥῶμοι, Καρχηδονίους καὶ Ῥωμαίους παλαίστρην. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πύρρου οἱ Καρχηδόνιοι ἐξέτειναν τὸ κράτος αὐτῶν ἐφ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Σικελίαν.

Περσίους τρίτη (264—146). Αὕτη περιλαμβάνει 118 ἐτῶν ἀγῶνα τῶν Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων (τὰ τερ. τοῦ τῶν βλέπε ἐν τῷ Β'. τόμῳ).

ΤΜΗΜΑ Β'.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ.

Ἀρχέγονος κατάστασις τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλάς ὥρίσθη ἐν ἀμνημονεύτοις χρόνοις ὑπὸ τινος κλάδου τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς, τοῦ ὀνομασθέντος **Πελασγικοῦ**. ἦσαν δὲ οἱ Πελασγοὶ ἔθνος ποιμενικὸν καὶ γεωργικόν, ὥκουν εἰς εὐφόρους πεδιάδας, ἀς **Ἄργος** ὠνόμαζον, καὶ ἐκτιζόν τὰς πόλεις πλησίον λόφων χρησίμων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν· αἱ ἄκραι αὐταὶ ἢ ἀκροπόλεις ἐκαλοῦντο **Λάριττα** καὶ περιεβάλλοντο ὑπὸ τειχῶν κολοσσιαίων ἀποδοθέντων ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εἰς τοὺς Κύκλωπας καὶ **Ἑκυ κλωπεῖων** ὀνομασθέντων· ταῦτα δὲ συνέκειντο ἐξ ὀγκωδεδεσμάτων λίθων ἀκατοργάστων ἐπιστεωρευμένων ἀνευ ἡμμοκονίας, ὧν λείψανα φαίνονται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Μυκῆναις, Τίρυνθι, Ὀρχομενῷ, ἔτι δ' ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἰταλίᾳ. Οἱ Πελασγοὶ εἶχον ἀνατολικὸν πολιτισμὸν, καὶ ἡ θρησκεία αὐτῶν βάσιν εἶχε τὴν λατρίαν τῆς φύσεως, διότι οἱ **Ἑκάθευροι**, ἡ **Δήμητρα** καὶ ὁ **Διόνυσος** ἦσαν φυσικαὶ δυνάμεις παρέχουσαι τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀγαθά, καὶ λατρευόμενοι ἀνευ ναῶν καὶ ἀγαλμάτων· εἰς τοὺς χθονίους ταύτους θεοὺς προσέφερον οἱ Πελασγοὶ θυσίας ἀναιμάκτους, κέντρα δὲ ἀρχαιότατα καὶ ἐπισημότατα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἦν τὸ ἐν **Δωδώνῃ** τῆς Ἡπείρου ἱερὸν ἄλσος καὶ τὸ ἐν αὐτῷ μαντεῖον τοῦ **Πελασγικοῦ Διός**.

Ὁμόφυλοι τῶν Πελασγῶν ἦσαν οἱ **Πιέρσιοι Θρᾷκες** ᾧ πατέρες τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ εἰσαγωγεῖς εἰς τὴν

Ἑλλάδα τῆς λατρείας τῶν Μουσῶν, ὧν ἱερὰ κατοικία ἦσαν ὁ Ἑλικῶν καὶ Πηρνασσός· τούτων μυθικὸς γενάρχης ἦν ὁ Ὀρφεύς· ὅστις διὰ τῆς φωνῆς καὶ τῆς λύρας οὐ μόνον κατέθειλε τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία ἡμέρονε καὶ τοὺς λίθους συνεκίνει· καταβάς δὲ καὶ εἰς τὸν Ἀθῆν ζῶν ἐξηυμένισε τοὺς ἀμειλίκτους αὐτοῦ θεοὺς, οἵτινες ἐπέτρεψαν αὐτῷ νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν γῆν τὴν ἀποθανούσαν γυναῖκα Εὐρυδίκην. Τούτων τῶν Περίων ἀπόγονοι ἦσαν οἱ ἐν Ἀθῆναις ἱερεῖς Εὐμολπίδαι, οἱ καταγόμενοι ἀπὸ Εὐμόλπου τοῦ συστήσαντος τὰ Ἑλευσίνεια Μυστήρια.

✕ **Ἕλληνες.**—Φρονοῦσι τινες ὅτι οἱ Ἕλληνες συναπετέλουν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος μετὰ τῶν Πελασγῶν, καὶ ὅτι εἶναι ἡ πολεμικὴ τάξις τοῦ Πελασγικοῦ ἔθνους, ἥτις καταβαλοῦσα τὸ Πελασγικὸν ἱερατεῖον ἤρξεν αὐτοῦ. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὠρμήθησαν κατὰ τὸν Θουκυδίδην (Α, 3) ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Φθιώτιδος καὶ ὄντες ἀνδρείοι καὶ πολεμικοὶ ἐξενίκησαν καὶ ἐπεκράτησαν τῶν εἰρηνικῶν Πελασγῶν καταπαλόντες τὰ θεμέλια νέου βίου ζωηροτέρου, ποικιλιωτέρου καὶ δημοκρατικωτέρου.

✕ Ἀναφέρονται προσέτι καὶ ἄλλων φυλῶν ὀνόματα, αἵτινες κατώκουν τὴν Ἑλλάδα· οἷον οἱ Κάρκιωνες κατοικοῦντες τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου· οἱ Κούρητες τὴν Αἰτωλίαν, οἱ Κᾶρες τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους· οἱ Ἀέλεγες τὴν Αἰτωλίαν, Βοιωτίαν, Λοκρίδα, Μεγαρίδα κλπ. τὰ περὶ τούτων ὅμως εἰσὶν ἀβέβαια.

✕ **Ἀνατολικὴ ἐποικίσις.**—Κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τὰ σπέρματα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἦλθον ἐκ Ἀνατολῆς. Αὗται ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Κέκροψ ἐλθὼν ἐκ Παιῖος τῆς Αἰγύπτου εἰς Ἑλλάδα (τῷ 1580;) μετ' ἀποικίων ἔκτισε τὴν Κεκροπίαν, καὶ ἐδίδαξε τοὺς τέως ἀπολιτίστους κατοίκους αὐτῆς, πῶς νὰ καλλιεργῶσι τὸν εἶτον

καὶ τὴν ἑλαίαν, καὶ διέταξε τὰ τῆς λατρείας, τῆς δικαιοσύνης, τοῦ γάμου καὶ τῆς ταφῆς.

Ὁ **Αλναὸς** ἔλθων ἐκ Χέμμιος τῆς Ἀνω Αἰγύπτου εἰς Ἄργος μετὰ τῶν 50 αὐτοῦ θυγατέρων (1530 ;) ἔν' ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἀδελφοῦ Αἰγύπτου, παρέλαβε τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀργους παρὰ τοῦ Γελάνορος.

Ὁ **Κάδμος** ἐκπλεύσας ἐκ Φοινίκης κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀπαχθείσης ἀδελφῆς Εὐρώπης, ἦλθεν εἰς Βοιωτίαν ἐνθα ἔκτισε τὴν Καδμείαν, τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Θεῶν (1500 ;), καὶ εἰσέγαγεν αὐτόθι τὸ Δελφικὸν χρηστήριον, τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, τὴν μεταλλουργίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν, ἔσπειρε δὲ εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς ὁδόντας δράκοντας, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησε γένος ἥρωϊκὸν οἱ καλούμενοι **Σπαρτοί**.

Ὁ **Πέλοψ** ὁ υἱὸς τοῦ θεοστυγοῦς Ταντάλου, βασιλεύων ἐν Σιπύλῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένης μετὰξὺ Λυδίας καὶ Φρυγίας, νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Φρυγίας Ἰλῶ ἀπῆλθε μετὰ τινῶν ὑπηκόων του εἰς Θεσσαλίαν, προσλαβὼν δ' ἐντεῦθεν πολλοὺς ἀπῆλθε καὶ κατέλαβε τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Πελοποννήσου, νικήσας δὲ διὰ δόλου ἐν ἄρματοδρομίᾳ τὸν βασιλέα τῆς Πίσσης Οἰνόμαον ἔλαβε σύζυγον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰπποδάμειαν, καὶ ἐβασίλευσε τῆς Ἠλίδος καὶ Ἀρκαδίας· ὁ τούτου υἱὸς Ἀτρεὺς ἐξέτεινε τὸ κράτος μέχρι Μυκηθῶν καὶ Τίρυνθος, καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθησαν οἱ περίφημοι Ἀτρεΐδαι Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος. Ἐκ τοῦ Πέλοπος ὠνομάσθη ἡ Πελοπόννησος πρότερον Ἀπία καλουμένη.

Τὸν Ἀνατολικὸν τοῦτον πολιτισμόν, ὃν πιθανῶς ἐδέχθησαν οἱ Ἕλληνες, οὕτω μετερρύθμισαν καὶ ἀνέπτυξαν, ὥστε οὐδ' ἔχνος ἀπέμεινεν αὐτῷ τῆς ἀνατολικῆς καταγωγῆς του, ἀλλ' ἀπέβη ὅλως ἑλληνικός.

Καταγωγή τῶν Ἑλλήνων. — Ἐκάστη ἑλληνικὴ χώρα ἐδέχετο ὡς γενάρχην αὐτῆς θεόν τινα ἢ ἥρωα· σύμπαντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν κοινὸν γενάρχην ἑαυτῶν τὸν Δευκαλίωνα, υἱὸν τοῦ Τιτᾶνος Ἡρομηθέως, ὅστις κλέψας τὸ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐδωρήσατο τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπὶ τοῦ Δευκαλίωνος τούτου ἐγένετο κατακλυσμὸς μέγας ἀπὸ τοῦ ὁποίου διεσώθησαν μόνον οὗτος καὶ ἡ γυνὴ του Πύρρα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ· οὗτοι ἔρριψαν κατὰ προσταγὴν τοῦ Διὸς ὀπισθὲν τῶν λίθους (λάας), οἵτινες μετεμορφώθησαν εἰς ἀνθρώπους. Τοῦ Δευκαλίωνος βασιλεύσαντος ἐν Φθιώτιδι υἱὸς ἦν ὁ Ἕλλην, καὶ τούτου υἱὸς ὁ Αἰόλος, Δῶρος καὶ Ξοῦθος, τοῦ δὲ τελευταίου υἱοὶ ἦσαν ὁ Ἴων καὶ Ἀχαιεύς. Ἐκ τούτων κατὰγονται οἱ Αἰολεῖς οἵτινες κατέλαβον τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἀκαρνανίαν, Αἰτωλίαν, Βοιωτίαν καὶ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Ἠλείαν. Οἱ Δωριεῖς οἵτινες ἔκτισαν τὴν περὶ τὸν Παρνασσὸν Δωρικὴν τετράπολιν καὶ μετέβησαν εἰς Μακεδονίαν καὶ Κρήτην. Οἱ Ἴωνες, οἵτινες κατέλαβον τὴν Αἰγιάλειαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ οἱ Ἀχαιοί, οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν κατέκτισαν ἐν Φθιώτιδι, εἴτα δὲ μετηνάστευσαν εἰς Ἀργολίδα καὶ Λακωνικὴν.

Διαίρεσις. Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς πέντε περιόδους.

Περίοδος πρώτη. Ἡρωϊκοὶ χρόνοι.

1) Ἡρακλῆς καὶ Θησεύς. Οἱ δύο οὗτοι ἥρωες καταγεγονότες ἐκ θεῶν καὶ πεπρωκισμένοι δι' ὑπερανθρώπου δύναμειως ἀνεδείχθησαν φιλόανθρωποι καὶ εὐεργητικοί.

α. Ὁ Ἡρακλῆς ἐγεννήθη ἐν Θήβαις καὶ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ὀρχήρου υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης· καθ' ἣν ἡμέραν, λέγει ὁ Ὅμηρος, ἡ Ἀλκμήνη ἐμελλε νὰ γεννήσῃ εἶπεν ὁ Ζεὺς ἐν τῇ τῶν θεῶν ἀγορᾷ· σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ τῶν

Περσειδῶν θὰ γεννηθῇ ἀνὴρ, ὅστις θὰ ἄρξῃ πάντων τῶν περιτιόντων καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ καταγομένων». Ἡ Ἥρα ὑποχρεώσασα τὸν Δία νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν λόγον τοῦ δι' ὅρκου κατωρθώσεν ἔπειτα ὡς θεὰ τῆς γεννήσεως (Εἰλειθυια) νὰ ἀναβῇ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὸν τοκετὸν τῆς Ἀλκμήνης, καὶ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν τῆς συζύγου τοῦ Σθενέλου βασιλέως τοῦ Ἄργους, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ Εὐρυσθεύς, εἰς ὃν ὑπεχρεώθη νὰ δουλεύσῃ ὁ Ἡρακλῆς, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν **ὧδ' ἔειπεν ἄολων τῶν ἐξῆς**. 1) ἔπνιξε τὸν ἐν *Νεμέα* *Λίοντα*, οὗ τὸ δέρμα ἦν ἄτρωτον. 2) ἐφόνευσε τὴν ἐννεακέφαλον *Λερναίαν* *Γίδραν*, ἧς ἡ μία κεφαλὴ ἦν ἀθάνατος, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ πιστοῦ ἐταίρου καὶ ἀρματοπλάτου Ἰολαοῦ. 3) ἐκόμισε ζῶντα πρὸς τὸν Εὐρυσθέα τὸν *Ερυμάνθιον κάπρον*. 4) Σιλολαβὼν ζῶσαν μετὰ ἐνιαυσίαν καταδίωξιν ἐκόμισε πρὸς τὸν Εὐρυσθέα τὴν *Κερκίτιν χρυσόκερον* *ἔλαφον* ἀφιερωμένην τῇ Ἀρτέμιδι. 5) Κατετόξευσε τὸ σπῆνος τῶν *Στομφαλίδων* ὀρνέων ἐχόντων σιδηροῦς ὀνυχας καὶ πτερόγυια καὶ ῥύγχη. 6) ἔλαβε μετὰ ἐπιτυχῇ ἀγῶνα πρὸς τὰς παρὰ τὸν Πόντον Ἀμαζόνας τὸν *ζωστήρα* τῆς βασιλίσσης αὐτῶν *Ἰσπολότης* καὶ τὸν ἔφερεν εἰς Μυκῆνας. 7) Ἐκαθάρισε τὴν *κίπρον* τοῦ *Αὐγείου*, ἥτοι τὸν σταῦλον 8000 βοῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἡλίδος Αὐγείου παροχετεύσας τὰ ὕδατα τοῦ Ἀλφειοῦ. 8) ἔφερε ζῶντα πρὸς τὸν Εὐρυσθέα τὸν ἀποπνέοντα πῦρ ταῦρον τῆς Κρήτης, καὶ ὃς ἀπολυθεὶς ἐφθασεν εἰς Μαρθῶνα καὶ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς μύθους τοῦ Θεσέως. 9) Ἠγχεγεν εἰς Μυκῆνας τοὺς ἵππους Λεῖνον, Ξάνθον καὶ Παδάργην, οὓς ὁ βασιλεὺς τῶν Βιστόνων τῆς Θράκης Λισιάδης ἔστρεψε διὰ τοῦ κράτος τῶν ξένων· τὸν δὲ Διομήδην ἐραΐψεν ἵνα καταβρωθῇ ὑπὸ τῶν ἵππων. 10) Ἠρπασε τὰς βοῆς τοῦ τρισωμάτου καὶ πτερωτοῦ γίγαντος *Γηγρύου* μετὰ μακρὰν πορείαν διὰ τῆς Λιβύης, Ἰσπανίας, τῶν Ἀλπεων, τῆς Ἰταλίας.

καὶ τῆς Σικελίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. 11) Ἐκόμισεν εἰς τὸν Εὐρυσεύα τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων, ἅτινα ἐρύλατταν ὁ δρᾶκων Λάδων εἰς τὰ ἔσχατα τῆς δύσεως πέραν τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ πλησίον τοῦ Ἀτλαντος. 12) Τοὺς ἄθλους αὐτοῦ ἐπεσφράγισεν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τῆς καταβάσεως εἰς τὴν Ἀθῆν, δόποθεν ἤγαγε τὸν τρικέφαλον αὐτοῦ φύλακα Κέρβερον.

Ε') **Ὁ Θησεύς** ἦν υἱὸς Αἰγέως βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς Αἴθρας θυγατρὸς τοῦ σοφοῦ Πιθίως βασιλέως τῆς Τροιζῆνος· γεννηθεὶς ἐν Τροιζῆνι καὶ ἡλικιωθεὶς ἐστάλη εἰς Ἀθήνας πρὸς τὸν πατέρα· ἐδοξάσθη καὶ οὗτος κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν καθάρισας τὴν χώραν ἀπὸ περιβοήτους ληστὰς καὶ ἄγρια θηρία. Κατέβαλε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Παλλαντιδῶν καὶ ἐστερέωσε τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς Αἰγέως, καὶ τέλος ἀπῆλλαξε τοὺς Ἀθηναίους τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ πέμπωσι κατ' ἔτος εἰς Κρήτην ἑπτὰ νέους καὶ ἑπτὰ νέας, τὸν ἐπονειδιστὸν τοῦτον φόρον τὸν ἐπιβληθέντα αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνως πρὸς ἐξιλασμὸν τοῦ φόνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αἰγέως (1260) ὁ Θησεύς διαδεχθεὶς τὴν βασιλείαν συνώκισε τοὺς διαφόρους δῆμους τῆς Ἀττικῆς εἰς μίαν πόλιν, καὶ διήρесе τὸν λαὸν εἰς τρεῖς τάξεις εὐπατρίδας, γεωμόρους καὶ δημιουργούς· ἐκανόνισε τὰ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς θρησκείας συστήσας καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν *Παναθηναίων*· ἐπιχειρήσας ὁμῶς ἔπειτα πολλὰς παραβάλους ἐκστρατείας, ἡμάρωσε τὴν δόξαν του, καὶ πρύκάλεσε τὴν πτώσιν του.

Καταβὰς εἰς τὸν Ἀθῆν μετὰ τοῦ φίλου του Πειρίθου βασιλέως τῶν Λαπιθῶν πρὸς ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης γυναικὸς τοῦ Πλούτωνος ἐδέθη ἐπὶ τινος ἐκεῖ βράχου, ἀλλ' ἐλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ εὗρε βασιλεύοντα τὸν Μενεσεύα· ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Ἀ-

Θηναίων ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν νῆσον Σκυρον παρὰ τῇ βασιλείῃ τῆς νήσου Λυκομήδει, ὅπου ἀπέθανεν ἡ ἐκρημνίσθη δολίως ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τινος ὑψηλοῦ βράχου. Τὰ δὲ αὐτοῦ εὐρὼν ὕστερον ὁ Κίμων μετεκόμισεν εἰς Ἀθήνας ἐνθα ἡγέρθη αὐτῷ ἡρώων τὸ ἔτι καὶ νῦν σωζόμενον *Θησεϊον*.

2). **Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία.** Ἀθάμας ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ὀρχομενοῦ ἀποβαλὼν τὴν πρώτην γυναῖκα Νεφέλην συνεζεύχθη τὴν Ἰνώ θυγατέρα τοῦ Κάδμου· αὕτη δὲ μισοῦσα τὰ τέκνα τῆς Νεφέλης *Φρίξον* καὶ *Ἑλλην*, καὶ θέλουσα νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτά, πείθει τὰς γυναῖκας τῆς χώρας νὰ ξηράνωσι τὸν σίτον· ἐπελθόντος λιμοῦ ἡρώτησεν ὁ Ἀθάμας τὸ μαντεῖον, τοῦτο δὲ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἰνῆς ἐσύστησε τὴν Οὐσίαν τοῦ Φρίξου εἰς τὸν Δία· Βιαζόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ Ἀθάμας ἡτοιμάζετο νὰ θύσῃ τὸν Φρίξον, ὅν ὅμως ἔσωσεν ἡ Νεφέλη δοῦσα διὰ τοῦ Ἑρμοῦ χρυσόμαλλον κριὸν ἐφ' οὗ ἐπέβη αὐτός τε καὶ ἡ ἀδελφὴ Ἑλλην καὶ διευσθύνθησαν εἰς Αἶαν. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἡ μὲν Ἑλλην ἐπνίγη εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ὑπ' αὐτῆς κληθέντος *Ἑλληπόντου*, ὁ δὲ Φρίξος ἦλθεν εἰς τὴν Κολχίδα ἐνθα τὸν μὲν κριὸν ἐθύσασεν εἰς Δία τὸν Φύξιον, τὸ δὲ χρυσοῦν αὐτοῦ δέρας ἔδωκεν ῥήσατο τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας Λίχτη, ὅστις ἀνῆρτησεν αὐτὸ εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Ἀρεως, ἐνθα ἐφυλάσσετο ὑπὸ ἀύηνου δράκοντος καὶ πυριπνύων ταύρων.

Τοῦτο τὸ δέρας διετάχθη ὁ Ἰάσων ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ Πηλίου νὰ φέρῃ, ἂν ἤθελε νὰ παραλάβῃ τὴν πατρικὴν βασιλείαν τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Ἰωλκοῦ. Ὁ Ἰάσων λοιπὸν ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα ἀκολουθούμενος ὑπὸ 50 ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων ἡρώων, ἐν οἷς ἦσαν ὁ Ἡρακλῆς, Θησεύς, Πειρίβους, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, Ὀρφεύς, Πηλεὺς, Τελαμών κλπ. Οἱ τοὶ ἐπέβησαν ἐπὶ πλοίου, ὅπερ ἐκαλεῖτο *Ἀργώ*, καὶ ἐξέπλευσαν εἰς Κολχίδα κειμένην ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀκτὴ τοῦ Εὐξείνου

Πόντου, ὅπότεν ὁ Ἰάπων βοηθούμενος ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Αἰήτου Μηδείας ἐρασθείσης αὐτοῦ ἤρπασε τὸ χρυσὸν δέρας καὶ ἀπῆλθε συνεπαγόμενος καὶ τὴν Μηδείαν. Καταδιωκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Αἰήτου καὶ κινδυνεύων νὰ συλληφθῇ ἐσώθη ὑπὸ τῆς Μηδείας, ἥτις φονεύσασα τὸν ἀδελφόν της Ἀψυρτον διεμέλισε τὸ σῶμα καὶ ἔριψε τὰ τεμάχια εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα δώσῃ καιρὸν νὰ φύγωσιν οἱ Ἀργοναῦται, ἀναγκάζουσα τὸν πατέρα νὰ συλλέξῃ αὐτά· τούτου ἐπιτευχθέντος οἱ Ἀργοναῦται ἔλαβον καιρὸν νὰ διασωθῶσιν οἰκάδε.

Οὕτω διηγοῦνται οἱ ποιηταὶ περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης· Τινὲς δὲ τῶν νεωτέρων κριτικῶν πιστεύουσιν ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη σκαπὸν εἶχε νὰ καθαρίσῃ τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τῶν πειρατῶν, οἵτινες εὗρισκον καταφύγιον εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ὁ δὲ Μύλλερὸς γνωματεύει ὅτι διὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐννοοῦνται αἱ ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν Μινυῶν, καὶ ἄλλοι ἄλλας δίδουσιν ἐξηγήσεις, ἀλλὰ τίς ἡ πιθανωτέρα ἡδύατον ν' ἀποφανθῇ τις.

8) Ὁ πόλεμος τῶν ἐπὶ τὰ ἐπὶ Θῆβας. — Δῶκε ὁ Κάδμου ἀπόγονος καὶ Λαβδάκκου υἱὸς μαθὼν ἐκ χρησμοῦ ὅτι ἐμελλε νὰ φονεuthῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὸν ἐκ τῆς Ἰοκάστης γεννηθέντα Οἰδίποδα εἰς τινὰ τῶν ποιμένων του, διατάξας αὐτὸν νὰ τὸν φονεύσῃ· ἀλλ' οὗτος τρυπήσας τοὺς πόδας τοῦ βρέφους ἀνῆρτησεν αὐτὸ ἐπὶ τινος δένδρου τοῦ Κιθαιρώνας. Εὐρών δὲ τοῦτο ποιμήν τις τοῦ βασιλέως τῆς Κορίνθου Πολύδου ἔφερε πρὸς αὐτόν, ὅστις τὸ ὠνόμασεν Οἰδίποδα ἕνεκα τῆς ἐξογκώσεως τῶν ποδῶν του καὶ ἀνέθρεψεν ὡς ἴδιον τέκνον. Ἡλικιωθεὶς ὁ Οἰδίπους καὶ ἐμπαίζόμενος ἕνεκα τῆς ἀγνώστου αὐτοῦ καταγωγῆς μετέβη εἰς Δελφοὺς, ἵνα ἐρωτήτῃ τὸν θεὸν περὶ τῶν γονέων του· τὸ μαντεῖον ἀπεκρίθη αὐτῷ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, διότι μέλλει ν' ἀποκτείνῃ τὸν ἴδιον ἐκυτοῦ πατέρα· νο-

μίζων λοιπόν τὴν Κόρινθον πατρίδα ἔφυγε ταύτην καὶ περιεπλανᾶτο τῇδε κἀκεῖσε, μέχρις οὗ εὗρέθη ἡμέραν τινὰ ἐν τῇ εἰς Θήβας ὁδῷ ἐνθα συναντήσας ἐφ' ἀμάξης τὸν Λαῖον καὶ συγκρουσθεὶς πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦς αὐτοῦ ἐφόρευσε καὶ αὐτὸν καὶ διγυθύνθη εἰς Θήβας.

Ἀποθανόντος τοῦ Λαίου ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἰοκάστης Κρέων. Ὁργισθέντες οἱ θεοὶ διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦ Οἰδίποδος ἐβασάνιζον τοὺς Θεβαίους διὰ τῆς Σφιγγός, ἥτις ἔχουσα πρόσωπον γυναικὸς, στήθος καὶ πόδας καὶ οὐρὴν λέοντος, καὶ πτέρυγας ὀρνέου κατέλαβε τὸ Φίκειον ὄρος, αἱ Μοῦσαι εἶχον διδάξει τὴν Σφιγγα τὸ ἐπόμενον αἰνιγμα· «ποιὸν ζῶον εἶναι τὴν μὲν πρῶτην τετράπουν, τὴν δὲ μεσημβρίαν δίπουν, τὸ δὲ ἐσπέρως τρίπουν». Τὸ αἶνιγμα τοῦτο προέτειναν εἰς λύσιν ἡ Σφιγξ καὶ κατέτρως τοὺς μὴ δυναμένους νᾶ τὸ λύσωσι, μέχρις οὗ ἔλυσε αὐτὸ ὁ Οἰδίπους, εἰπὼν ὅτι διὰ τούτου ἐννοεῖται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἔλαβε τὸ ὑπὸ τοῦ Κρέοντος ὑποσχεθὲν γέρας ἥτοι τὴν βασιλείαν καὶ Ἰοκάστην τὴν μητέρα σύζυγον.

Ἐκ τοῦ ἀνοσίου τούτου γάμος ἐγέννησεν ὁ Οἰδίπους τὸν Ἑτεοκλέα καὶ Πολυνείκην, τὴν Ἀντιγόνην καὶ Ἰσμήνην· ἀλλ' οἱ θεοὶ ἐπῆνεγκον νέα καὶ φοβερώτερα δυστυχήματα εἰς τὰς Θήβας, τὸ δὲ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἀποκαλύψαν τὸν αἴτιαν τῶν δυστυχιῶν, τοσοῦτον ἐλύπησε τὸν Οἰδίποδα, ὥστε οὗτος ἐξώρυξε τοὺς ὀρθαλμοὺς καὶ ἔφυγεν ἐκ Θεβῶν ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς Ἀντιγόνης, καὶ ἀπέθανεν ἐν Κολωνῷ τῆς Ἀττικῆς· ἡ δὲ Ἰοκάστη κῆτοκτόνησε διὰ βρόχου· τὴν δὲ βασιλείαν διεπιδυνάμειον οἱ δύο υἱοὶ καὶ ὁ Πολυνείκης βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Ἀδράστου βασιλέως τοῦ Ἀργεῶς ἐπῆλθε κατὰ τῶν Θεβῶν· ὁ πόλεμος οὗτος ἐκλήθη τῶν ἐπὶ ἐπὶ Θήβας, διότι ἐπὶ τῇσαν οἱ ἡγεμόνες οἱ ἀκολουθήσαντες τὸν Πολυνείκην· οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔπεσον ἀμει-

ἑαίχ' χειρὶ βληθέντες, ὁ δὲ Κρέων ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν στρατηγίαν ἐπῆλθε κατὰ τῶν πολιορκητῶν, οὓς ἐνίκησε. Μετὰ δέκα ἔτη ἐπανελήφθη ὁ ἀγὼν ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἐπτά στρατηγῶν, θς ἐκλήθη πόλεμος τῶν ἐπιγόνων οὓς ἐδοχθήσαν οἱ Κορίνθιοι, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἀρκάδες· οἱ Θηβαῖοι ἡττηθέντες ἔφυγον πρὸς Ἰλλυριοὺς ὑπὸ Λαοδάμαντα τὸν υἱὸν τοῦ Ἑτεοκλέους, οἱ δὲ ἐκίχοναι κατέστησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Θηβῶν Θέρσανδρον τὸν υἱὸν τοῦ Πολυνείκου (1198).

4. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος.—Μόλις εἶχε τελειώσει ὁ Θηβαϊκὸς πόλεμος ὅτε πάντες αἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος λησμονοῦντες τὰς μεταξὺ τῶν ἀντιζηλίας ἠνώθησαν ἵνα ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Τροίας, ἧς ἐδασίλευεν ὁ Πριάμος.

Αἰτία τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦν ἡ ἐξῆς: Πριάρος ἢ Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου βασιλεὺς τῶν Τρώων ἐλθὼν εἰς Σπάρτην καὶ φιλοξενηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μενελάου βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἀπεπλάνησε τῇ βοήθειᾳ τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης τὴν γυναῖκα, αὐτοῦ ἀπόντος εἰς Κρήτην, καὶ ἀπήγαγεν αὐτὴν μετὰ πολλῶν ἠσασσῶν. Ὁ Μενέλαος καὶ Ὀδυσσεύς ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης ἦλθον εἰς Τροίαν, ἵνα ζητήσωσι τὴν Ἑλένην καὶ ἱκανοποιήσιν διὰ τὴν ὑβρίν· ἀλλ' οὐ μόνον δὲν ἔλαβον τὴν Ἑλένην, ἀλλὰ καὶ ἐκινδύνευσαν, σωθέντες μόνον διὰ τῆς προστασίας τοῦ Ἀντήνορος συγγενοῦς τοῦ Πριάμου.

Ἀποτυχούσης τῆς πρεσβείας ταύτης ὁ πόλεμος ἀπεφασίσθη· πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος συνῆλθον εἰς Μυκῆνας κατὰ πρόσκλησιν τοῦ κυδίστου καὶ εὐρυ κράτος ἔχοντος Ἀγαμέμνονος, ἐπειδὴ εἶχον ὀρκισθῆναι νὰ προστατεύωσι τὴν Ἑλένην. Οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἡγεμόνων τούτων ἦσαν ὁ ἥδυεπὴς γέρων Νέστωρ ὁ βασιλεὺς τῆς Πύλου μετὰ τοῦ ἀνδρείου υἱοῦ Ἀντιλόχου· ὁ υἱὸς τοῦ Οἰλέως καὶ ταχὺς

Αἶας βασιλεὺς τῶν Λοκρῶν· ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος ὁ ἀνδρειότατος τῶν Ἑλλήνων **Ἀχιλλεύς**· ὁ Ἀεΐ-
του **Ὀδυσσεύς** ὁ πολύμητις καὶ πολύτροπος βασιλεὺς τῆς
Ἰθάκης· **Αἶας** ὁ **Τελαμῶνος** ὁ πελώριος βασιλεὺς τῆς
Σαλαμῖνος· **Διομήδης** ὁ **Τυδῆως** ὁ κρατερὸς τοῦ Ἀρ-
γούς βασιλεὺς, ὁ τολμήσας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς θεοὺς νά
πολεμήσῃ· ὁ τοῦ περιφήμου Καπανέως υἱὸς ὁ ἱφθίμος τῆς Τί-
ρυνθος βασιλεὺς **Σθένελος**· ὁ τοῦ Δουλιχίου καὶ τῶν Ἐ-
γινάδων βασιλεὺς ὁ ὅμοιος μὲ τὸν Ἀρην **Μέγης**· ὁ πλῆ-
ξιππος καὶ διὰς τῶν Ἀθηναίων βασιλεὺς **Μενεσθεύς**· ὁ
δουρικλυτὸς τῆς Κρήτης βασιλεὺς **Ἰδομενεύς**· ὁ ἐταῖρος
τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἀγλαὸς υἱὸς τοῦ Ποϊάντος· ὁ ἐκ τῆς ἐν
Θεσσαλίᾳ Μελιβοίας περίφημος τοξότης **Φιλοκτήτης**· ὁ
ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Μενoitίου ἀλκιμος υἱός,
ὁ Ὀπούντιος **Πάτροκλος**.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ
τοῦ Μενελάου Ἀγαμέμνονος συνεκεντρώθη ἐν Αὐλίδι τῆς
Βοιωτίας ἐποτελούμενος ἐξ 100,000 ἀνδρῶν, 1200 πλαιῶν.
Ὁ ὅππλους ἐξ Αὐλίδος ἐβράδυνεν ἕνεκα νηνεμίας, ἣν προῦ-
κάλεσεν ἡ Ἀρτεμις ὀργισθεῖσα κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὡς
φονεύσαντος τὴν ἱερὰν αὐτῆς ἔλαφον· κατὰ συμβουλήν τοῦ
μάντεως Κάλχαντος ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς ἐξιλέωσιν τῆς θεᾶς
παρέδωκεν εἰς θυσίαν τὴν θυγατέρα Ἰφιγένειαν, καὶ οὕτως
εὐπλοίας γενομένης οἱ Ἕλληνες ἐξέπλευσαν καὶ ἐφθασαν εἰς
Τροίαν.

Ὁ πρῶτος ἀποπληθύνσας εἰς τὴν Τρωϊκὴν παραλίαν ὁ τῆς
ἐν Θεσσαλίᾳ Φυλάκης νεαρὸς ἡγεμὼν Πρωτεσίλαος ἐφρονεῦθη,
ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῆς γενναιότητος τούτου
καὶ τῆς τοῦ Ἀχιλλέως ἀπέκρουσαν τοὺς Τρῶας ἐκ τῆς πα-
ραλίας καὶ τοὺς ἐκλείσαν ἐντὸς τῶν τειχῶν· τρεῖς ἐφορμήσαν-
τες οἱ Ἕλληνες κατὰ τοῦ τείχους ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν

Τρώων ἐδηγουμένων ὑπὸ τοῦ κορυθαίολου Ἑκτορος, καὶ βοη-
θουμένων ὑπὸ πολλῶν περιοίκων ἡγεμόνων· στερούμενοι δὲ
πολιορκητικῶν μηχανῶν ἠναγκάσθησαν νὰ περιορισθῶσιν εἰς
ἀποκλεισμόν τῆς πόλεως λεηλατοῦντες τὰ πέριξ. Ὁ ἀποκλει-
σμός εὖτος διήρκεσε δέκα ἔτη καθ' ἃ ποιοῦμενοι ἐξόδους οἱ
Τρῶες ἄλλοτε ἐνίκων καὶ ἄλλοτε ἐνικῶντο· συμμετεῖχον δὲ
τῶν ἀγώνων τούτων καὶ οἱ θεοί· ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἥρα βοη-
θοῦσι τοὺς Ἕλληνας, ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀφροδίτη τοὺς Τρῶας,

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ πολέμου ὁ Ἀχιλλεὺς ὀργισθεὶς
κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἀφαίρεσιν τῆς
Βρισηΐδος ἀπεσύρθη εἰς τὴν σκηνὴν του, οἱ δὲ Τρῶες ἐπωφε-
λούμενοι ἐκ τῆς ἀπραξίας ταύτης τοῦ Ἀχιλλεύου ἔτρεψαν
πολλάκις τοὺς Ἕλληνας καὶ ἔφθασαν νικηταὶ μέχρι τῶν
πλοίων αὐτῶν, ἅτινα ἠπείλουν νὰ πυρπολήσωσι· πρὸς τὴν
Ἑλληνικὴν παρεκάλεσε τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν,
ἀλλ' οὗτος ἤρνήσατο· ἐπέτρεψε δὲ μόνον εἰς τὸν φίλον του
Πάτροκλον νὰ βοηθήσῃ λαμβάνων τὰ ὅπλα του. Βλέποντες
οἱ Τρῶες τὸν Πάτροκλον καὶ ἐκλαμβάνοντες αὐτὸν Ἀχιλλεὺς
τρέπονται εἰς φυγὴν, ὁ δὲ Πάτροκλος ἐν τῇ μέθῃ τῆς νίκης
τοῦ ἐκτίθεται πολὺ καὶ φονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος· τὸν
θάνατον τοῦ φίλου θρηνεῖ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ζητεῖ ἐκδίκησιν
ἐρωμῶν κατὰ τοῦ Ἑκτορος, ὃν φονεύσας σῦρει ὀπισθεν τοῦ ἄρ-
ματος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐνῶ εὐρίσκετο περὶ τὰς Σκαιᾶς
Πύλας ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ βέλους τοῦ Πάριδος, δι' αὐτοῦ
δικύθουνε ὁ Ἀπόλλων, περὶ δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ δεινῶς διε-
ξήχθη ἄγῶν διαρκέσας ἐλδοκλήρον ἡμέραν· οἱ Ἕλληνες ἐπι-
τέλους λαβόντες τὸ σῶμα τοῦ ἥρωος μετήνεγκον εἰς τὰ πλοῖα·
δέκα καὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἔκλαιον τὸν ἥρωα ἀθάνατοί τε θεοὶ
θνητοὶ τ' ἄνθρωποι, ἔπειτα καθύσαντες τὸ σῶμα ἔθεσαν τὰ
λευκὰ αὐτοῦ ὅσπ' αὐτὰ μετὰ τῶν τοῦ Πατρόκλου ἐντὸς χρυσαῦ
ἀμφορέως καὶ ἤγειραν τύμβον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς.

Ἐπειδὴ τὸ Ἰλίον δὲν ἠδύνατο νὰ κυριευθῇ ἐφ' ὅσον ἐσώ-
 ζετο ἐν αὐτῷ τὸ Παλάδιον, ἀγαλμάτιον δοθέν τῷ Δαρ-
 δάνῳ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Ὀδυσσεὺς μεταμορφωθείς εἰς
 ἐπαίτην εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἤρπασεν αὐτὸ·
 ἔπειτα δὲ ἔφερε Νεοπτόλεμον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως ἐκ
 Σκύρου, καὶ τὸν Φιλοκτήτην ἐκ τῆς Λήμνου. Καὶ ὁμῶς ἤ-
 ναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς δόλον. Ἐπειδὴ ὁ Πανο-
 πεὺς κατὰ συμβουλὴν τῆς Ἀθηνᾶς κατεσκεύασε μέγαν ξύ-
 λινον ἵππον (Δρύρειον) εἰς τὸ κοῖλον τοῦ ὁποίου ἐκλεισθη-
 σαν οἱ ἀνδρείοτατοι τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς ὁ Νεοπτόλεμος,
 ὁ Ὀδυσσεὺς, ὁ Μενέλαος κλπ. Διαδώσαντες δὲ ὅτι ὁ ἵππος
 οὗτος ἦτο δῶρον τῇ Ἀθηνᾷ ὑπὲρ τῆς αἰτίας αὐτῶν ἐπανό-
 δου ἀπέπλευσαν εἰς Τενέδον. Οἱ Τρῶες οὐδὲν ὑποπτευθέντες
 οὐδὲ τὰς τῶν φρονήμων συμβουλὰς καὶ τὰς τοῦ Λαοκρόντος
 ἱερέως τοῦ Ποσειδῶνος ἀκούσαντες, εἰσῆγαγον τὸν ἴδιον ἐαυ-
 τῶν ὄλεθρον εἰς τὴν πόλιν. Τὴν νύκτα οἱ ἤρωες ἐξεληθόντες
 ἐκ τῆς καυλίας τοῦ ἵππου ἠνέφξαν τὰς πύλας τῆς πόλεως,
 εἰσῆγαγον τοὺς ἐκ Τενέδου ἐπανελθόντας Ἕλληνας, καὶ
 οὕτως ἡ Τροία ἐάλω καὶ κατεστράφη, τῶν δὲ κατοίκων αὐ-
 τῆς οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἤχμαλωτίσθησαν· ὁ θεοειδὴς
 γέρων Πρίαμος ἐσφάγη παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ ἑρκείου Διὸς
 ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἑκάβη, ἡ θυγά-
 τηρ Κασσάνδρα καὶ ἡ χήρα τοῦ Ἑκτορος Ἀνδρομάχη ἤχμα-
 λωτίσθησαν. Μόνος ὁ Αἰνείας ἐσώθη καὶ ὁ Ἀντήνωρ.

Ἐπειδὴ οἱ νικηταὶ Ἕλληνες ἐν τῇ παραφορᾷ τῶν δὲν
 ἐσεβάσθησαν οὐδὲ τῶν ἱερῶν τῶν θεῶν, διὰ τοῦτο ἐτιμω-
 ρήθησαν ὑπὸ τῶν θεῶν κατὰ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστρο-
 φὴν τῶν Μενεσθεὺς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων ἀπέθανεν ἐν
 Μήλῳ. Αἴας ὁ τῶν Λοκρῶν βασιλεὺς ἀπώλετο μεθ' ὅλων τῶν
 πλοίων του. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰθάκην με-
 τὰ δεκάετη πλήρη περιπετειῶν καὶ κινδύνων περιπλάνησιν.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικὸς Κλυταιμνήστρας· ἄλλοι μόλις ἐπάτησαν τὸ πάτριον ἔδαφος, καὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀποδημήσωσι προδοθέντες καὶ καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν των, ὡς ὁ Ἰδομενεύς, ὁ Φιλοκτήτης, ὁ Διομήδης καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Τελαμωνίου Αἴαντος Τεῦκρος.

Φιλολογία. Ἡ ἐπικὴ ποίησις καὶ ὁ Ὅμηρος. Ὁ Ὅμηρος ἀκμάσας περὶ τὸ 975 π. Χ. ἤτοι 230 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἐπικός ποιητὴς τῆς οἰκουμένης· καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔξοχοι κριτικοί, πρωτοστατοῦντος τοῦ Γερμανοῦ Οὐόλφου, ἠμφισβήτησαν τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως δὲν κατώρθωσαν νὰ πείσωσι τὸν φιλολογικὸν κόσμον, ὅτι εἶναι δυνατόν τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου νὰ ἦναι συναρμογὴ αὐτοτελῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων. Πότε καὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Ὅμηρος δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν· ἐπὶ πόλεις ἐθεώρουν τὸν Ὅμηρον πολίτην ἑαυτῶν ἤτοι ἡ Σμύρνη, ἡ Χίος, ἡ Κολοφῶν, ἡ Ἰθάκη, ἡ Πύλος, τὸ Ἄργος καὶ αἱ Ἀθῆναι. Κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ὁ Ὅμηρος ἐγεννήθη ἐν Ἰωνίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἠλικιωθεὶς δὲ ἐπεσκέψατο πολλοὺς τόπους ἤτοι τὴν Ἰσπανίαν, Ἰταλίαν καὶ Ἰθάκην· ἔζησεν ἐν πενίᾳ καὶ ἀπέθανε τυφλός· ἀρτίσας δύο μεγάλα ποιήματα τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν, τὰ ὅποια ἐψάλλον μετὰ ταῦτα οἱ ραψῶδοι κατὰ τεμάχια πολλαχθὲς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις· ὁ δὲ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν Πεισίστρατος διέταξε λόγιους ἄνδρας νὰ καθαρίσωσι καὶ καταγράψωσι αὐτὰ ὅπως σήμερον ἔχουσιν· καὶ ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι ὁ Ὅμηρος ἐψάλλε τὴν ὁργὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας· ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐᾳ διηγήθη τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ τὴν οἰκαδὲ ἐπιστροφὴν. Τὸν Ὅμηρον ἐμιμήθησαν οἱ

κυκλικοί λεγόμενοι ποιηταί· διότι κέντρον εἶχον τὸν Ὅμηρον καὶ συνεπλήρωσαν τὰ κατὰ τὸν τρῳϊκὸν μῦθον.

Ἡσίοδος. Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν Ὅμηρον ἤκμασεν ὁ Ἡσίοδος (850 π. Χ.) ἐξ Ἀσκληῆ τῆς Βοιωτίας καταγόμενος καὶ πατήρ τῆς διδακτικῆς ποιήσεως γενόμενος· τὰ ποιήματα αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεογονία πραγματευόμενα περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου καὶ τῆς γενέσεως τῶν θεῶν, καὶ τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέραι διδακτικὸν ποίημα, περιέχον ἠθικὰς, πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς πρὸ πάντων ὑποθήκας ἥτοι ὁδηγίαις περὶ ἐκλογῆς γυναικός, ἀγωγῆς παίδων, γεωργίας, ἐμπορίου καὶ ναυτιλίας.

Ἡσίοδος τῶν Ἡρακλειδῶν (1104—776. π. Χ.)
Ἡσίοδος. Ἐξήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας κινήσεις μεγάλη τῶν λαῶν ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς Ἡκείρου ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν, οἵτινες κατέλαβον τὴν Θεσσαλίαν διώξαντες τοὺς Αἰολεῖς ὅσοι ἐκ τῶν Αἰολέων ὑπετάγησαν ὠνομάσθησαν περίσται, οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον καὶ κατεσπάθησαν ἐν Βοιωτίᾳ. Ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν καὶ Βοιωτῶν πιεσθέντες παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Οἰτῆς ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐγκατεστημένοι καὶ δημοκρατικῶς ζῶντες Δωριεῖς, προτρέπομενοι δὲ καὶ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν τινῶν ὀπλαρχηγῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλίπῃσι τὴν Δωρίδα, καὶ νὰ εἰσβάλλωσιν ὑπὸ τοὺς Ἡρακλείδας εἰς Πελοπόννησον· ἀποτυχόντες δὲ κατὰ τὰς πρώτας αὐτῶν ἀποπειράς ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τῶν Δοκρῶν Ὁξύλου, ὅστις συμπαραλαβὼν ἄξιόμαχον Αἰτωλῶν σῶμα καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τῶν Ἡρακλειδῶν, διεπέρασαν εἰς Πελοπόννησον διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἀφοῦ ἐν Ναυπάκτῳ ἐναυπήγητε πλοῖα. τοῦτο ἐγένετο 80 ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας· ἥτοι τῷ 1104 π. Χ. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Ὁξύλον Αἰτωλοὶ κατέλαβον τὴν Ἠ.ἠρ., οἱ δὲ Δωριεῖς διαιρεθέντες ἐπῆλθον πρὸς

νότον καὶ ἀνατολὰς καὶ μετὰ μακροὺς πολέμους ἐγένοντο κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ἣν διμερίσθησαν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἡρακλεΐδαι· καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος τούτων ὁ *Τῆμενος* ἔλαβε τὸ Ἄργος, τοῦ δὲ Ἀριστοδήμου, προαποθανόντος ἐκ κεραυνοῦ, οἱ δύο υἱοὶ *Προκλῆς* καὶ *Εὐρυσθένης* ἔλαβον τὴν Λακωνικὴν· ὁ δὲ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν δι' ἀπάτης, ρίψας ἐντὸς τῆς κληρωτίδος ὑδρίας οὐχὶ στερεὸν λαχνόν, ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ βῶλον χρώματος. Μετ' ὀλίγον οἱ Δωριεῖς διαβάντες τὸν Ἰσθμὸν προσέβαλον τὸν Κόδρου βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν· οὗτος δὲ μαθὼν ὅτι χρησμός τις ὑπέσχετο τὴν νίκην εἰς ἐκεῖνο ἐκ τῶν δύο στρατοπέδων, ὑπερ ἤθελεν ἀπολέσει τὸν στρατηγὸν του, μεταμορφωθεὶς εἰς ποιμένα εἰσεχώρησε κρυφίως εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, διήγειρεν ἔριν καὶ ἐφρονέυθη· τοῦτο μαθόντες οἱ Δωριεῖς ἔφυγον, ἀρκεσθέντες μόνον εἰς τὴν Μεγαρίδα ἣν ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἥτις ἔκτοτε ἀπετέλεσεν ἴδιον κράτος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τιμῶντες τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Κόδρου κατέλυσαν τὴν βασιλείαν οὐδένα εὐρίσκοντες ἄξιον ὅπως διαδεχθῇ αὐτόν. Ἐκ τῶν προτέρων κατοίκων τῆς Πελοποννήσου Ἀχαιῶν οἱ μὲν ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Δωριεῖς, ὅποιοι οἱ περὶ οἰκοὶ τῆς Λακωνικῆς, οἱ δὲ ἀντιστάντες ὑπεδουλώθησαν, ὅποιοι οἱ *Εἰλωτες*· ἄλλοι κατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς Πελοποννήσου διώξαντες τοὺς Ἰῶνας, καὶ τὸ μέρος τοῦτο ὀνομάσθη ἔκτοτε Ἀχαΐα, πρότερον Ἰωνία καλουμένη. Μόνον ἡ Ἀρκαδία διέμεινε ἀπρόσβλητος κατὰ φρονηθεῖσα διὰ τὸ ἄγονον τῆς χώρας.

Ἑλληνικαὶ ἐν Ἀσίᾳ ἀποικίαι. Ἐπειδὴ ἡ Ἀττικὴ δὲν ἐπάρκει πρὸς διατροφήν τῶν εἰς αὐτὴν καταφυγόντων Ἰώνων, οὗτοι ἐξέπλευσαν ἐκείθεν ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Κόδρου *Νηλέως* καὶ *Ἀνδρόκλου*, καὶ ἐκτίσαν διαφόρους ἀποικίας εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Μ.

Ἀσίας· πρὸ αὐτῶν εἶχον κτίσει εἰς τὰ αὐτὰ μέρη ἀποικίας οἱ Αἰολεῖς· περὶ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἔφυγον ἐξ Ἀργούς, Ἐπιδαύρου καὶ Τροίζηνος Δωριεῖς τινες καὶ ἀπώκησαν περὶ τὴν Καρίαν· οὕτω δὲ τὰ δυτικὰ τῆς Μ. Ἀσίας κατελήφθησαν ὑπὸ Αἰολέων πρὸς βορρᾶν, ὑπὸ Δωριέων πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ Ἰώνων.

Αἱ **Αἰολικαὶ** ἀποικίαι ἐξετείναντο ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς Προποντίδος Κυζίκου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἑρμου, ἦτοι κατέλαβον ὅλην τὴν Τρωϊκὴν ἐπικράτειαν καὶ τὰς νήσους Τένεδον καὶ Λέσβον· αἱ δὲ ἡπειρωτικαὶ πόλεις αὐτῶν ἦσαν 12 ἐξ ὧν ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ Κύμη καὶ ἡ Σμύρνη· λέγεται ὅτι αἱ 12 αὗται πόλεις ἐτέλουν πρὸς στερείωσιν τῆς ἐνώσεως των κοινὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸ Γρύνειον ἄλσος τὸ πλησίον τῆς Μυρίνης.

Αἱ **Ἰωνικαὶ** ἀποικίαι ἦσαν ὁμοίως 12 ἡ Μίλητος, ἡ Μυοῦς καὶ ἡ Πριήνη κατὰ τὰ παράλια τῆς Καρίας· ἡ Ἔφεσος, ἡ Κολοφῶν, ἡ Λέσβεδος, ἡ Τέως, αἱ Κλαζομεναί, ἡ Φώκαια καὶ αἱ Ἐρυθραὶ κατὰ τὰ παράλια τῆς Λυδίας· καὶ αἱ νῆσοι Σάμος καὶ Χίος· αἱ Ἰωνικαὶ αὗται ἀποικίαι ἐτέλουν κοινὴν ἑορτὴν τὰ *Πανιώνια* ἐπὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος.

Αἱ **Δωρικαὶ** ἦσαν μὲν πολλαί, ἀλλὰ ἐξ ἐκ τούτων καλούμεναι **Δωρικὴ Ἑξάπολις** ἦτοι αἱ τρεῖς πόλεις τῆς Ῥόδου, Λίνδος, Ἥλυσός καὶ Κάμειρος, ἡ νῆσος Κῶς καὶ ἡ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνασσός, ἐτέλουν κοινὴν ἑορτὴν εἰς τὸν ἐγχώριον θεὸν αὐτῶν Ἀπόλλωνα ἐπὶ τοῦ Τριοπίου ἀκρωτηρίου.

Καὶ τὰ παράλια δὲ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης κατελήφθησαν ὑπὸ Ἑλληνικῶν ἀποικίων.

Ἡ Μίλητος ἐπεμψεν ἀποικίας εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Οἱ Δωριεῖς ἐκτίσαν ἀποικίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ, καὶ ἐν Ἀφρικῇ τὴν Κυρήνην. Οἱ

Φωκαῖς ἔκτισαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ τὴν Μασσαλίαν, καὶ οἱ Ζακύνθιοι τὸ ἐν Ἰσπανίᾳ Σάγουντον.

Αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἦσαν ὅλως ἀνεξάρτηται ἀπὸ τῶν μητροπόλεων· ἐλάμβανον ἐκ τῆς μητροπόλεως τὸ ἱερὸν πῦρ, ἐπεμπον ἀνθρώπους μετὰ δώρων κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς μητροπόλεως· ἐὰν ἡ ἀποικία ἐπεμπεν ἄλλην ἀποικίαν, ἐλάμβανε ἀρχηγέτην ἐκ τῆς μητροπόλεως.

Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔθν. βεσμοί. Ἡ Ἑλλὰς οὐδέποτε ἀπετέλεσεν ἐν κράτος, ἀλλ' ἦν διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ καὶ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων κράτη· καὶ κατὰ μὲν τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν ἐπεκράτουν κληρονομικαὶ βασιλεῖαι, ταύτας διεδέχθησαν ἀριστοκρατικὰ κόλιτεύματα καὶ ταῦτα δημοκρατικά· ἐν πολλαῖς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων κατὰ τὸν ζ' καὶ η' αἰῶνα ἐνεκα ῥήξεως τῶν ἀριστοκρατικῶν πρὸς τὸν δῆμον ἀνεφάνησαν τέτακτοι, ἤτοι ἀπόλυτοι μονάρχαι, οἵτινες ὑποστηριχθέντες ὑπὸ τοῦ λαοῦ, οὐ τινος παρίσταντο προστάται, κατέλαβον τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν καὶ ἐφρόντιζον νὰ ἀσφαλίσωσιν αὐτὴν ὑπὲρ τῶν κληρονόμων τῶν· τὴν ἀρχὴν ταύτην ὀλίγον χρόνον διαρκέσασαν ἠκολούθησεν ἡ δημοκρατία.

Τὴν ἑλλειψιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ἀνεπλήρουν ἐκτὸς τῆς θρησκείας καὶ τῆς γλώσσης αἱ Ἀμφικτυονίαι, αἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαρτεῖον.

1) Αἱ Ἀμφικτυονεῖαι συστάσαι παλαιάτατα ἦσαν ἐταιρίαι γειτονικῶν φυλῶν σκοποῦσαι τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἀσφάλειαν, καὶ τὴν προστασίαν κοινοῦ ἱεροῦ, εἰς δ' συνήρχοντο οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῶν πρὸς ἐνέργειαν πολιτικῶν ὑποθέσεων καὶ τελεσιν ἐορτῶν καὶ ἀγώνων. Ἐπισημοτέρα τούτων ἦν ἡ ἐν Δελφοῖς, ἣν συναπετέλουν δώδεκα λαοὶ οἱ ἐξ ἑξ: Θεσσαλοί, Βοιωτοί, Δωριεῖς, Ἴωνες, Περγαῖοι, Μάχνητες, Φωκεῖς, Δοκροί, Οἰταῖοι ἢ Αἰνιᾶνες, Φθιώται, Μαλιεῖς καὶ Δάλοπες.

Τὸ συνέδριον τούτων συνήρχετο δις τοῦ ἔτους, τὸ μὲν ἕαρ ἐν Δελφοῖς, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐν Ἀνθήλῃ παρὰ τὰς Θερμοπύλας, οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι τῶν λαῶν τούτων ἐκαλοῦντο *ἱερομνήματες* καὶ *πρυτάνεις* κατὰ τὸν διάφορον τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν χαρακτῆρα.

2) Οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες· α') τὰ Ὀλύμπια, τελούμενα κατὰ τετραετίαν ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰς τιμὴν τοῦ Διός, ὃν διαρκούντων τὸν ἱερὸν μῆνα τοῦ θέρους ἐπεκράτει γενικὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα εἰρήνη· τὰ δὲ εἶδη τῶν ἀγώνων ἦσαν μάλιστα μὲν δρόμος, εἴτα δὲ πεγμὴ, πάλη, δίσκος, ἀκόντιον καὶ ἀρματοδρομία· τὸ διδόμενον εἰς τὸν νικητὴν βραβεῖον ἦν ἐκ κοτίνου στέφανος τιμῶν οὐ μόνον τὸν νικητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὴν πατρίδα. Εἰς τοὺς γυμνικοὺς προσετέθησαν ἔπειτα καὶ μουσικοὶ καὶ ποιητικοὶ ἀγῶνες· ἀναφέρεται δὲ ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνωσεν ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θουκυδίδης καὶ ὦν ἤκροάσατο αὐτῶν καὶ ἐδάκρυσεν ἐκ συγκινήσεως.

β') Τὰ Πύθια τελούμενα κατὰ τετραετίαν ἐπίσης εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸ Κρισαῖον πεδῖον τὸ πλησίον τῶν Δελφῶν, ἐν ᾧ ἦν πρὸς τοῦτο κατασκευασμένον στάδιον χιλίων ποδῶν μῆκους, ἵππόδρομος καὶ θέατρον, ἐν ᾧ ἐγίνοντο οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες.

γ') Τὰ Ἰσθμια τελούμενα ἐν τῇ Ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου κατὰ τριετίαν εἰς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος.

δ') Τὰ Νέμεα τελούμενα ἐν Νεμέᾳ τῆς Ἀργολίδος κατὰ διετίαν εἰς τιμὴν τοῦ Διός· οὗτοι δὲ συνέστησαν κατὰ τινὰ μὲν μαρτυρίαν ὑπὸ τῶν στρατευσάντων κατὰ τῶν Θηβῶν ἐπιγόνων, κατ' ἄλλην δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.

Τὸ ἐν Δελφοῖς μαῦνταξον ἦν τὸ ἐπισημότερον πάντων τῶν μαντείων· ἐν αὐτῷ ἐχρησιμοῦσται ἡ Πυθία ἱσταμένη ἐπὶ

τρίποδος ἐπικειμένου εἰς χεῖλος χάσματος βαραθρώδους, ὁθεν ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις διαθέτουσαι αὐτὴν μανικῶς. Τὸ ἱερὸν ἔκειτο κάτωθεν τῶν *Φαιδριάδων* πετρῶν, πλησίον τῶν ὁποίων ἀνέδρευεν ἡ ἱερὰ πηγὴ *Κασταλία*, ἐν ἣ ἔλουετο ἡ Πυθία, ὅτε ἐμελλε νὰ χρησμοδοτήσῃ· τὸ μαντεῖον τοῦτο ἦν τὸ κυριώτατον κέντρον σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ· τὴν ἐφορείαν τοῦ μαντείου εἶχον πάντε ἱερεῖς ὅσοι ὀνομαζόμενοι μετὰ τοῦ προφήτου, καὶ οὗτοι ὑπηγόρευον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῇ Πυθίᾳ τὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ δῆθεν διδομένας ἀποκρίσεις.

Περίοδος δευτέρα. Μύρφωσης μεγάλων ἑλλ. πολιτειῶν. 1) **Σπάρτη καὶ Λυκοῦργος.** Ἡ Σπάρτη κειμένη παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ταυγέτου καὶ παρὰ τὰς δόχθας τοῦ Εὐρώτα ἦν ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Λακωνίας καὶ μητρόπολις τῶν κατακτητῶν Δωριέων· ὁ δὲ βίος καὶ ἡ πολιτεία αὐτῆς ἀποδίδονται κοινῶς εἰς τὸν μέγαν νομοθέτην *Λυκοῦργον*.

Ἀπὸ τῆς Δωρικῆς κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου ὁ λαὸς τῆς Λακωνικῆς διηρέθη εἰς τρεῖς τάξεις, τοὺς *Σπαρτιάτας*, *περίοικους* καὶ τοὺς *Εἰλωτας*.

α). Οἱ Σπαρτιάται ἦσαν ἡ ἄρχουσα τάξις τῶν Δωριέων· οὗτοι κατόικουν ἐν Σπάρτῃ καὶ ἡσχολοῦντο πάντοτε περὶ τὰ ὅπλα, ἐπολέμουν καὶ ἐκυβέρνηον τὴν πόλιν.

β'). Οἱ Περίοικοι ἢ Λακεδαιμόνιοι κατόικουν τὴν λοιπὴν Λακωνικὴν· ἦσαν οἱ ἄρχαιοι κάτοικοι τῆς Λακωνικῆς, οἵτινες ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Δωριεῖς καὶ ἐτήρησαν τὰ κτήματα αὐτῶν ἐπὶ πληρωμῇ φόρου· οὗτοι μετήρχοντο πάσας τὰς τέχνας καὶ ἐνήργουν μόνοι τὸ ἐμπόριον, συνεπολέμουν μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν ὡς ὀπλίται καὶ διήγον μετ' αὐτῶν ἐν ὁμονοίᾳ.

γ'). Οἱ Εἰλωτες ἦσαν κατὰ τὸν Muller ἡ γηγενὴς τῆς Λακωνικῆς φυλὴ παλαιτάτα ὑποταχθεῖσα εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς

καὶ ἀπὸ τῆς τούτων δουλείας μεταβάσῃ εἰς τὴν τῶν Δωριέων. Οὗτοι ἐθεωροῦντο ὡς κτῆμα τῆς ἐπικρατείας καὶ ὄχι τῶν κατ' ἰδίαν πολιτῶν, καὶ ὅσοι μετεχειρίζοντο αὐτοὺς ὡς δούλους δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς πωλήσωσιν, οὔτε νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσιν· κατόικουν ἐν καλύβαις ἐπὶ τῶν Σπαρτιατικῶν κλήρων, οὓς καλλιεργοῦντες ἐδίδον δι' ἑκάστον κλῆρον ταῖς Σπαρτιάταις 82 μεδίμνους κριθῆς καὶ ἀνάλογον ποσὸν οἴνου καὶ ἐλαίου. Ὑποτίθεται δὲ ὅτι εἰς ἑκάστον κλῆρον ἦσαν πέντε ἢ ἑξ οἰκογένειαι Εἰλώτων· καὶ οἱ δημόσιοι δὲ καὶ ἰδιαίτεροι ὑπηρέται ἦσαν Εἰλωτες· ἐν πολέμῳ ἐλάμβανον μέρος ὡς φίλοι στρατιῶται, καὶ ἐν τῇ μάχῃ τῶν Πλαταιῶν ἑκάστος ὑπλίτης Σπαρτιάτης συνωδεύετο ὑπὸ 7 Εἰλώτων, καὶ ἑκάστος περίοικος ὑπὸ ἐνός. Οἱ Εἰλωτες ἦσαν παιδαγωγοὶ τῶν Σπαρτιατικῶν παιδιῶν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν τροφοί. Οἱ διαπρέποντες ἐν πολέμῳ ἠλευθεροῦντο ὀνομαζόμενοι νεοδαμώδεις (νέοι πολῖται). Οἱ δὲ μύθανες ἢ μόθανες οἰκέται ὄντες καὶ σὺν τοῖς τέκνοις τῶν Σπαρτιατῶν ἀνατραφέντες ἀπηλευθεροῦντο· οἱ δὲ ἀπόγονοι τούτων ἀπέκτων πλήρως τὸ τοῦ πολίτου δικαίωμα, ἐκ τούτων ἦσαν οἱ ἑξοχοὶ τῆς Σπάρτης ἄνδρες Αὔσανδρες, Καλλικρατίδας καὶ Γύλλιππος.

Μεταγενέστεροί τινες συγγραφεῖς περιγράφουσιν οἰκτρὰν τὴν κατάστασιν τῶν Εἰλώτων καὶ διηγοῦνται περὶ τούτων πολλὰ ὑπερβολικὰ καὶ γελοῖα· ὅτι π. χ. ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ φορῶσι καλύμματα τῆς κεφαλῆς ἐκ δέρματος κυνὸς καὶ ἐπανωφόρια (διφθέρας) ἀπὸ δέρμα προβάτου καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὰ ἀτιμότερα ἔργα· ὅτι ἐμαστιγοῦντο συχνάκις· ὅτι ἐφονεύοντο οἱ ὑπερέχοντες κατὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν ὠραιότητα· ὁ δὲ Πλούταρχος ἐν βίῳ Λυκούργου (28) λέγει ὅτι οἱ Σπαρτιάται ἐμέθυον τοὺς Εἰλωτας καὶ ἠνάγκαζον αὐτοὺς νὰ χορεύωσιν ἀσέμνους χοροὺς πρὸς ὀδυρίαν τῶν τε-

κνών των καὶ ἀποτροπὴν ἀπὸ τῶν τοιούτων παρεκτροπῶν. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι οἱ ἔφοροι ἀναλαμβάνοντες τὰ καθήκοντά των ἐκήρυττον πόλεμον κατὰ τῶν Εἰλώτων, διὰ νὰ δύναται ἕκαστος νὰ φονεύῃ αὐτοὺς νομίμως· ἡ διάταξις αὕτη ἐκαλεῖτο *κρυπτεία*. ἄλλ' ὁ Πλάτων λέγει ὅτι αὕτη ἦτο κατάστημα, ἐν ᾧ οἱ νέοι Σπαρτιᾶται ἐδιδάσκοντο νὰ ὑποφέρωσι τὰς ταλαιπωρίας. Ὁ δὲ Θουκυδίδης διηγείται ὅτι κατὰ τὸ ὄγδον ἐτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ ἔφοροι φοβηθέντες ἐπανάστασιν τῶν Εἰλώτων ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τῶν γενναιοτέρων· ὅθεν προσεκάλεσαν αὐτοὺς νὰ προσέλθωσιν, ὅπως λάβωσι τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ προσῆλθον περὶ τὰς δύο χιλιάδας καὶ περιῆλθον τὰ ἱερὰ ἐστεμμένοι καὶ ἡλευθερωμένοι, ἀλλ' εἴτα ἐγένοντο ἀφνειοὶ καὶ οὐδεὶς ποτε ἔμαθε τίνι τρόπῳ ἐφονεύθησαν.

Λυκοῦργος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνάτου αἰῶνος (898—870) ἐξοχος νομοθέτης ὁ Λυκοῦργος ἔδωκεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νόμους, εἰς οὓς ἐπῆκουσαν πέντε ὁλοκλήρους αἰῶνας. Ὁ Λυκοῦργος ἦν υἱὸς τοῦ βασιλέως Εὐνόμου· ἀποθνήσκοντος ἀκλήρου τοῦ ἀδελφοῦ Πολυδέκτου ἔλαβε τὸν θρόνον ὁ Λυκοῦργος, ὅστις ὅμως μαθὼν ὅτι ἡ χεῖρα τοῦ ἀδελφοῦ του ἦν ἔγκυρος, ἐκήρυξαν ὅτι παρεχώρει τὸ στέμμα εἰς τὸ γεννηθισμένον τέκνον· ἡ νόμῳ του τῷ προέτεινε νὰ καταστρέψῃ τὸ τέκνον πρὸ τῆς γέννησώς του, ἐὰν ᾔθελε νὰ τὴν συζευχθῇ. Ὁ Λυκοῦργος μετὰ φρίκης ἤκουσε τὴν πρότασιν, σοφούμενος ὅμως μέπως αὕτη πράξις βιαίον τι, ἀπεκρίθη ὅτι ἐδέχετο τὴν πρότασιν τῆς μὲ τὴν συμφωνίαν, ὅτι ἐὰν ᾔθελε διακινδυνεύσει τὴν ζωὴν τῆς προσπαθοῦσα νὰ κάμῃ ἀποβολήν, ἀλλ' ὅτι ᾔθελε πέμψει τὸ τέκνον πρὸς αὐτόν· αὕτη ἐδέχθη καὶ ἐπέμψε τὸ τέκνον πρὸς τὸν Λυκοῦργον, ὅστις εὐρισκόμενος τότε ἐν τῇ ἀγορᾷ μετὰ τῶν ἀρχόντων ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ τέκνον καὶ ἀνεκήρυξε βασιλεῖα

ὀνομάσας **Χαρίλαον**. Ὅτε ὁ Χαρίλαος ἐγένετο ἐνήλιξ· ὁ Λυκούργος παραχώρησεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν· ἐπειδὴ ὁμοῦς ἐσυκοφαντεῖτο ὅτι ἐπεβουλεύετο τὸν ἄνυσιν, ἤναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ Σπάρτης, καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη περιῆλθε διάφορα μέρη ἥτοι τὴν Κρήτην, Ἰωνίαν καὶ Αἴγυπτον σπουδάζων τὰ ἔθνη καὶ τοὺς νόμους τῶν διαφόρων λαῶν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Σπάρτην εὗρεν αὐτὴν βεβουλισμένην εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ καθυπαχάσῃ αὐτὴν συντάσων νέους νόμους.

Νόμοι Λυκούργου Ὁ πρῶτος νόμος τοῦ Λυκούργου ἦν ἡ διανομὴ τῆς χώρας εἰς 39000 κλήρους, ἐξ ὧν 30000 κλήρους ἔδωκεν εἰς τοὺς περιοίκους καὶ 9000 εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· ὁ κλῆρος μετεβιβάζετο ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν ἢ ἐν ἐλλείψει υἱοῦ εἰς τὴν πρεσβυτέραν θυγατέρα *ἐπίκληρον* ὀνομαζομένην, οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ πωλίσῃ ἢ διαθέσῃ ἄλλως τὸν κλῆρόν του, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἀνισότης περιουσιῶν· 2) ἀπηγόρευσε τὰς ἐπιστῆμας καὶ τέχνας ὥς ἐπαιτούσας εἰρήνην καὶ ἡσυχον βίον, ἐπέτρεψε δὲ μόνον τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ τὴν μουσικὴν καὶ ὀρχηστικὴν· 3) ἐξώρισε τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρον ἐκ τῆς πολιτείας ὡς πηγὴν κακῶν, καὶ κατασκευάσας νόμισμα σιδηροῦν λίαν βαρὺ καὶ μικρᾶς ἀξίας χάριν τῆς συναλλαγῆς· 4) ἀνέθηκεν εἰς τοὺς ἑκλιωτας τὴν καλλιέργειαν τῆς χώρας, οἱ δὲ Σπαρτιάται μόνον εἰς τὰ ὄπλα ὤφειλον νὰ ἀσκῶνται· 5) ἐκανόνισε τὰ *συσσίτια* καὶ ἠνέγκρισε αὐτὰ ἀπὸ τοῦ θύου, ἐν αἷς 15—20 συνέτρωγον τὸν *μέλαμπιζωμον* καὶ τὴν *μάζαν*· εἰς ταῦτα δὲ συνεισέφερον ἕκαστος ἄλευρον, σῖτον, μέλι, σῦκα καὶ τυρόν, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν βασιλέων ἐξαιρουμένων ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ νὰ τρώγῃ εἰς τὰς κοίνας ταύτας τραπέζας· 6) διήρτισε τοὺς Σπαρτιάτας εἰς φυλάς, διορίσας φυλάρχους τοὺς πρεσβυτέρους· 7) ὀφῆκε τὰ τῆς βασιλείας, ὅπως εἶχον πρότερον, καταστήσας αὐτοὺς

προέδρους τῆς γερουσίας ἀποτελουμένης ἐξ 28 γερόντων συμπληρωσάντων τὸ 60 ἔτος καὶ ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ συνερχομένου εἰς ἐκκλησίας. Ὀλίγους χρόνους μετὰ ταῦτα συνέστη καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐφόρων, αἵτινες ἦσαν πέντε, ἐξελέγοντο κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ βοῆς, καὶ ἀπέδθησαν προϊόντος τοῦ χρόνου ἰσχυρότεροι καὶ τῶν βασιλέων.

Παιδείων ἀγωγή.—Ὁ παῖς ἅμα γεννηθεὶς ἐφέρετο εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς φυλῆς πρὸς ἐξέτασιν, καὶ ἂν μὲν ἦτο ἄρτιος καὶ ἀλώβητος ἀνετρέφετο ὑπὸ τῶν γονέων του μέχρι τοῦ ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ἐὰν δὲ ἦτο καχεκτικός ἐρρίπτετο εἰς τι ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου βάραθρον καλούμενον Ἀποθέται, ὡς ἄχρηστος τῇ πολιτείᾳ. Ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους ὁ παῖς παρεδίδοτο εἰς τὴν πολιτείαν, ἥτις ἀνελάμβανε τὴν παιδευσίν του· ἡ διδασκαλία συνίστατο ἐκ τῆς γυμναστικῆς, τῆς μουσικῆς, τῶν στοιχείων τῆς γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χοροῦ (πυρρίχης). Ἐγυμνάζοντο δὲ καθ' ὁμάδας ὑπὸ παιδονόμων (βουαγῶν) μαστιγούμενοι σκληρότατα περὶ τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος· ἐγύμναζον δὲ καὶ τὸ πνεῦμα εἰς τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν βραχυλογίαν (λακωνισμός)· οἱ ἔφηβοι ἐκοιμῶντο ἐπὶ στρωμνῶν ἐκ καλάμου εἰς κοινούς θαλάμους, καὶ ἤσκούντο εἰς τὸ ὑπομένειν τὴν πείναν, τὴν δίψαν, τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα, εἰς τὸ κλέπτειν ἐπιτηδεύως. Καὶ τὰ θήλα ὑπεβάλλοντο εἰς ἀσκήσεις γυμναστικὰς· κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν γυμνοπαιδιῶν ταῦτα ἠγωνίζοντο γυμνά δημοσίως χωρὶς τοῦτο νὰ πραξενὴ αἰσχύνῃ.

Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. Ὁ πόλεμος οὗτος ἤρξατο τῷ 743 π. Χ. ἐκ τῆς ἐπομένης αἰτίας. Λακωνδαϊμόνιός τις Εὐαίρνος ἀφῆρσε τὰ ποίμνια φονεύσας καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Μεσσηνίου Πολυχάρους, ὅστις ἐζήτησε δικαιοσύνην παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Σπάρτης· ἐπειδὴ ὁμως οὐδε-

μιας ἔτυχε ἱκανοποιήσεως ὀργισθεὶς ἐφόνευσεν ὅποιον συνήντα Λακεδαιμόνιον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ εἰς τὴν πατρίδα· αἱ ἄρχαι τῆς Σπάρτης ἀπήτησαν τὴν παράδοσιν τοῦ Πολυάρχου, ἀλλ' οἱ Μεσσηνιοὶ ἠρνήθησαν προτείνοντες διαιτησίαν· ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐρόντες τὴν ἐπιζητούμενην ἀφορμὴν εἰσέβαλον εἰς Μεσσηνίαν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἀμφειαν, ἧς κατέσφαξαν τοὺς πολίτας· οἱ Μεσσηνιοὶ ὀχυρωθέντες εἰς Ἰθώμην ἐπεμψαν νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν περὶ τοῦ πρακτέου· τὸ μαντεῖον ἀπεκρίθη νὰ πρᾶξωσι τοὺς θεοὺς θυσιάζοντες παρθένον βασιλικῆς καταγωγῆς· ὁ κλῆρας ἐπῆσεν ἐπὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λυκίσκου, ἀλλ' οὗτος ἔφυγε μετὰ τῆς θυγατρὸς εἰς Σπάρτην· τότε ὁ Ἀριστόδημος προσέφερε τὴν ἰδίαν θυγατέρα· συγχρόνως ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν Μεσσηνίων, Ἀργεῖοι καὶ Ἀρκάδες· τὰ δύο ταῦτα περιστατικά, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἀπεθάρρυναν τοὺς Σπαρτιάτας, ἀφ' ἑτέρου ἐνεθάρρυναν τοὺς Μεσσηνίους, οἵτινες ἀνεδείχθησαν νικηταί· ἀφ' οὗ ἐφονεύθη ἐν τινὶ μάχῃ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Εὐφάης· ἐξελέχθη διάδοχος ὁμοθυμῶς ὁ Ἀριστόδημος, ὅστις καταποντήσας ἐπὶ πέντε ἔτη τοὺς Σπαρτιάτας, ἐνίκησε τελευταῖον αὐτοὺς ἐν παρατάξει ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Ἰθώμης· οἱ διαμαχόμενοι καταπεπονημένοι ἐποίησαν ἀνακωχὴν· ὁ δὲ Ἀριστόδημος ἰδὼν καθ' ὕπνου τὴν ὑπ' αὐτοῦ σφαγείσαν θυγατέρα μελανοφοροῦσαν, καὶ δεικνύουσαν αὐτῷ τὸ τετμημένον στήθος καὶ τὴν γαστέρα, καὶ ῥίπτουσαν τὰ σπλάγχνα αὐτῆς κατὰ γῆς, προσέτι δὲ θέτουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσοῦν στέφανον καὶ ἐνδύουσαν λευκὴν ἐσθῆτα, ὑπὸ τοσούτου τρόμου καὶ δεισιδαιμονίας κατελήφθη, ὥστε ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς. Ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀπεθάρρυνε τοὺς Μεσσηνίους· καὶ ἡ Ἰθώμη παλιορκηθεῖσα στενῶς παρεδόθη μετὰ πέντε μῆνας καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ὁ πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος διαρκέσας 19 ἔτη (743—724). Ἐκ τῶν Μεσ-

σκήνιον οἱ μὲν κατέφυγον πρὸς τοὺς Ἀργεῖους καὶ Ἀρκάδας καὶ Σικυωνίους, οἱ δὲ ἐγένοντο φόρου ὑποτελεῖς, οἱ δὲ ἀπελθόντες ἀπώκησαν τὸ Ῥήγιον τῆς κάτω Ἰταλίας.

Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. Μετὰ τεσσαρακονταετῇ εἰρήνῃ καθ' ἣν οἱ Μεσσήνιοι καὶ τοὶ δούλοι ἤδυνήθησαν νὰ καλλιεργήσωσι τὴν χώραν καὶ ν' ἀνοικοδομήσωσι τὰς πόλεις τῶν, ἤρχισαν νὰ σκέπτονται περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν διὸ συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων ἐπανέστησαν· ἡ νεολαία πλήρης θάρρους καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἠγέρθη μὲ ἀπόφασιν ἢ νὰ νικήσῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ, ἐξελέξατο δὲ ἀρχηγὸν τῆς τὸν ἀτρόμητον Ἀριστομένην. Ἡ πρώτη μάχη κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἐμεινεν ἄκριτος· ἀλλ' οἱ Μεσσήνιοι ἐνθουσιασθέντες ἐκ τῆς ἀνδρίας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν προστάνεγκον αὐτῷ τὸ βασιλικὸν στέμμα, ἀλλ' οὗτος μετριοφρονῶν δὲν ἐδέχθη αὐτό, ἀρκούμενος μόνον εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἀρχηγοῦ.

Ὁ Ἀριστομένης διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ τρόμον τοῖς Σπαρτιάταις, εἰσῆλθε διὰ νυκτὸς εἰς Σπάρτην καὶ ἀνῆρτησεν ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς ἀσπίδα ἐγγαράξας τάδε αὐτῷ Ἀριστομένης τῇ Ἀθηναίᾳ ἐκ τῶν λαγύρων τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἡ ἐν Στενυκλάρῳ μάχη.—Τὸ ἐπόμενον ἔτος τῆς εἰς Σπάρτην εἰσόδου τοῦ Ἀριστομένου οἱ δύο στρατοὶ οὐνεπλάκησαν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Στενυκλάρου εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Κἄπρου Σῆμα, ἐνθα ὁ Ἀριστομένης ἤρατο ἔνδοξον νίκην, μεθ' ἣν ἐλεηλάτησε καὶ κατέστρεψε πολλὰς πόλεις τῆς Λακεδαιμόνος καὶ ἀπήγαγε πολλοὺς αἰχμαλώτους. Οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβηθέντες ἐζήτησαν χρησμόν ἐκ τῶν Δελφῶν· ὁ δὲ θεὸς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς νὰ ζητήσωσι στρατηγὸν ἐξ Ἀθηναίων· οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν αὐτοῖς πρὸς ἐμπειγμὸν ἀσκήμον τινα καὶ χωλὸν ποιητὴν Τυρταίον ὀνομαζόμενον, ἀλλ' οὗτος δια

τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ἀνεξωσθῆναι τὰ πεπτωκὸς θάρος τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ πληρώσας τὰς καρδίας αὐτῶν ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ καταφρονήσεως τοῦ θανάτου, ἀνέδει-
ξεν αὐτοὺς νικητὰς. Ὁ Ἀριστομένης συλληφθεὶς ἐρρίφθη εἰς
τὸν Καϊάδην ἐνοπλος, σωθεὶς δὲ καὶ φυγὼν ἐκείθεν ὡς ἐκ
θυμάτος ἤλθεν εἰς Βίραν, καὶ ἐντεύθεν ὁρμώμενος ἐπροξένει
πολλὰς βλάβας εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· βλέπων ὅμως ἐπὶ τέ-
λους ὁ Ἀριστομένης ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ μένῃ ἐν Βίρᾳ ἐνέκλει-
σι εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ τὰ γυναικὸπαιδα καὶ διασχίσας
τὰς τάξεις τῶν πολεμίων κατέφυγεν εἰς Ἀρκαδίαν· ἐκεῖθεν
δὲ σχεδιάζων νὰ προσβάλῃ τὴν Σπάρτην ἐπροδύθη ὑπὸ τοῦ
βασιλέως τῶν Ἀρκαδίων Ἀριστοκράτους, καὶ ἀπελπισθεὶς
πλέον ἐφυγεν εἰς Ῥόδον· ἐκ δὲ τῶν Μισσηνίων οἱ μὲν ἀπέ-
πλευσαν εἰς Σικελίαν καὶ ἔκτισαν ἐκεῖ τὴν Μισσηνίην, οἱ δὲ
ἐναπομείναντες ἐγένοντο δοῦλοι (Βίλωτες)· οὕτως ἔληξεν ὁ
6^{ος}. Μισσηνιακὸς πόλεμος διαρκέσας ἐτη 17 ἀπὸ τοῦ 685—
668.

Πόλεμος Σπαρτιατῶν καὶ Ἀργείων. — Οἱ
Σπαρτιάται ἐζήτησαν ἀφορμὴν πολέμου κατὰ τῶν Ἀργείων
διὰ τὴν βοήθειαν ἣν οἱ τελευταῖοι παρέσχον τοῖς Μισσηνίοις·
τὴν τοιαύτην ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ ἀμφισβήτησις τῆς μικρᾶς
πεδιάδος Θυρέας, ἣτις ἀπέτελει μὲν μέρος τῆς Ἀργολίδος,
ἀλλ' εἶχεν ἀφαιρεθῆ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ δύο στρα-
τοὶ συνεφώνησαν νὰ ἐκθέξωσι ἑκάτερος τριακοσίους ἄνδρας,
ὅπότεροι δὲ νικήσωσι, τούτων νὰ ᾔναι τὸ χωρίον, ὃ δὲ ἄλ-
λος στρατὸς ν' ἀποσυρθῇ οἰκαδε, μήπως ὁρῶν τὸν ἀγῶνα
δὲν δυνήτῃ ν' ἀντιστῇ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ βοηθήσῃ
τοὺς ἰδίους.

Ἠγωνίσθησαν ἑκατέρωθεν μετ' ἴσης ἄνδρας καὶ νυκτὸς
ἐπελθούσης ὑπελείφθησαν ζῶντες τρεῖς, ἐκ μὲν τῶν Ἀργείων
δύο, ὁ Ἀλκίνορ καὶ Χρόμιος, ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων

ὁ Ὀθρυάδης· οἱ Ἀργεῖοι νομίζοντες ἑαυτοὺς νικητὰς ἔσπευσαν εἰς Ἄργος ἵν' ἀναγγείλωσι τὴν νίκην, ἀλλ' ὁ Ὀθρυάδης σκυλεύσας τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων καὶ μετενεγκὼν τὰ ὅπλα εἰς τὸ στρατόπεδόν του ἔμεινεν εἰς τὴν τάξιν του· τὴν ἐπιούσαν ἐπανῆλθον οἱ δύο στρατοὶ καὶ ἰδιοποιοῦντο ἑκάτερος τὴν νίκην οἱ μὲν Ἀργεῖοι διότι ὑπελείφθησαν περισσότεροι ἐκ τῶν οἰκείων, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διότι ὁ Ὀθρυάδης ἐκράτησε τὴν θέσιν του καὶ ἐσχύλευσε τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων· ἐκ τῶν λόγων ἦλθον εἰς χεῖρας καὶ ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι· οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἔκτοτε κατακυράμενοι τὰς κεφαλὰς ὠρκίσθησαν νὰ μὴ θρέψωσι ποτε κόμην, μηδὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν νὰ χρυσοφορήτωσι πρὶν ἢ ἀνακτῆσωσι τὴν Θυρέαν· τοῦναντίον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔκτοτε ἤρξαντο τρέφειν τὴν κόμην, ἐνῷ πρότερον ἔκειραν αὐτήν· ὁ δὲ Ὀθρυάδης μὴ ἀνεχόμενος νὰ ζήσει μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν συναγωνιστῶν του ἔσφαξεν ἑαυτὸν ἐν τῇ Θυρέᾳ.

Οὕτως ἡ Σπάρτη διὰ τῆς νίκης ταύτης καὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἀρκάδων ἀπέβη τόσον ἰσχυρά ὥστε ἀνέλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου.

2) **Ἀθῆναι καὶ Σύλων.** Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου κατελύθη ἐν Ἀθήναις ἡ βασιλεία καὶ διωρίσθη ὁ πρεσβύτερος υἱὸς αὐτοῦ Μέδων πρῶτος ἰσοβίος ἄρχων (1068)· ἡ ἰσοβιότης κατελύθη τῷ 752· ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 682 ἡ ἀρχοντία ἦν δεκαετής· ἀπὸ δὲ τοῦ 682 ἐξελέγοντο ἐννέα ἀρχοντες ἐπὶ ἓν ἔτος ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν καὶ ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν· ὁ μὲν πρῶτος τούτων τῶν ἀρχόντων ἔκαλετο ἐπώνυμος, ἐπεὶ δὲ ὁ ἐνιαυτὸς ὠνομάζετο ἀπ' αὐτοῦ· ὁ δὲ δεύτερος βασιλεὺς, οὗ ἔργον ἦτο νὰ τελῇ τὰς θυσίας· ὁ δὲ τρίτος πολέμαρχος ἢ στρατηγός, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ θεσμοθέται ἢ δικασταί.

Ἐπειδὴ οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἀπέβησαν τυραννικοί, ὁ λαὸς ἀπῆλθε νόμους γραπτούς, καὶ ἀνετέθη εἰς τὸν ἄρχοντα Δράκοντα ἡ σύνταξις αὐτῶν τῷ 624. Οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος ἕνεκα τῆς μεγίστης αὐτῶν αὐστηρότητος οὐ μόνον δὲν κατέπαυσαν τὰς ταραχάς, ἀλλὰ τοῦναντίον τὰς ἐπηύξησαν, καὶ ἐντεῦθεν ἐπωφελοῦμενος τῆς καινῆς ἀγανακτήσεως ὁ Κυλῶν ἐκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν τὸν δῆμον καὶ κατέλαβε δι' αὐτοῦ τὴν ἀκρόπολιν (600)· πολιορκηθεὶς ὁμοῦ στενωδῶς ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν ὀδηγούμενων ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Μεγακλέους τοῦ Ἀλκμαιωνίδου καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῆς πείνης αὐτὸς μὲν ἔφυγεν, οἱ δὲ ὀπαδοὶ του κατεσφάγησαν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀπεσπάσθησαν ἐκ τοῦ βωμοῦ τῶν Εὐμενίδων, ὅπου εἶχον καταφύγει ὡς ἰκέται. Ἐντεῦθεν ἐκορυφώθη ἡ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ, καὶ τὸ δικαστήριον ἐξώρισε τριάκοντα Ἀλκμαιωνίδας ὡς ἐνόχους τοῦ Κυλῶντιοῦ ἄγους· προσελήθη δὲ ἐκ Κρήτης ὁ Ἐπιμενίδης, ἀνὴρ σοφὸς καὶ μάντις, ὅστις ἐξήγησε τὴν πόλιν διὰ θρησκευτικῶν καθαρμῶν (598).

Ἐν τούτοις αἱ πολιτικαὶ ταραχαὶ δὲν ἔπαυον· τρία κόμματα ἀντεπάλαιον περὶ τῆς ἀρχῆς· οἱ διακρίοι, οἱ πεδαιεῖς καὶ οἱ πάραλοι· οἱ πρῶτοι ἐπεζήτουν δημοκρατίαν, οἱ δεῦτεροι ὀλιγαρχίαν καὶ οἱ τρίτοι μικτόν τι σχῆμα πολιτείας. Ἐπὶ τέλους τὰ κόμματα ὁμογνωμόνως ἀνέθηκαν εἰς τὸν Σόλωνα τῷ 594 ἔπει πρὸ Χριστοῦ τὴν σύνταξιν νόμων.

Ὁ Σόλων καὶ οἱ νόμοι αὐτοῦ.— Σόλων ὁ Ἐξηκεστίδου εἶχε διακριθῆ πρότερον διὰ τῆς ἀνακτῆσεως τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἱερῷ πολέμῳ, κατορθώσας νὰ πείσῃ τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ὡς μέλος αὐτοῦ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἱεροσύλων Κιρραίων, ὧν καταστραφέντων ἡ χώρα ἀφιερώθη εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερόν.

Τὸ πρῶτον νομοθετικὸν ἔργον τοῦ Σόλωνος ἦν ἡ σεισάχθεια, ἣν τινὲς μὲν ὑπολαμβάνουσιν ὡς κατάρχητιν ἀληθῆ

πάντων τῶν χρηῶν, ἄλλοι δὲ ὡς ἐλάττωσιν τοῦ τόκου καὶ αὐξήσιν τῆς ονομαστικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος (προσδιορίζουσιν τὴν τιμὴν τῆς μνᾶς εἰς 100 δραχμὰς ἀντὶ τῶν 73 πρὸς ἃς ἐξισούτο πρότερον). Κατήργησε τὴν ὑποθήκην τοῦ σώματος καὶ κατέστησεν ἐλευθέρους τοὺς διὰ χρέη δουλεύοντας· ἐπίσης κατήργησε τὴν ὑποθήκην τοῦ κτήματος καὶ αἱ γαῖαι ἀπεδόθησαν ἐλεύθεραι παντὸς βάρους εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας. Κατήργησε πάντας τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος, ἐκτὸς τῶν φονικῶν.

Ὁ Σόλων διήρσε τοὺς πολίτας τῆς Ἀττικῆς εἰς τέσσαρας κλάσεις ἀναλόγως τῆς ἐγγείου περιουσίας αὐτῶν· καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην κλάσιν κατέδειξε τοὺς πεντακοσιομεδίμνους, δηλ. ἐκείνους τῶν ὑπὸ τῶν αἰ γαῖαι παρήγον ἐτήσιως 500 μεδίμνους στερεῶν ἢ ὑγρῶν προϊόντων, εἰς τὴν δευτέραν τοὺς ἑπταεὶς ἢ τριακοσιομεδίμνους, δηλ. δυναμένους νὰ τρέφωσι πολεμικὸν ἵππον ἢ τοὺς ἔχοντας 300 μεδίμνων πρόσδοτον· εἰς τὴν τρίτην τοὺς ἑξαγέτας δηλ. τοὺς ἔχοντας 200 μεδίμνων πρόσδοτον· καὶ εἰς τὴν τετάρτην τοὺς θῆτας, δηλ. τοὺς ἐλευθέρους τῶν γεωργῶν καὶ τεχνιτῶν τοὺς ἔχοντας ἢ μικρὰν ἢ οὐδεμίαν πρόσδοτον.

Πολιτικά καθιεῖνόμενα.—Οἱ ἐντὶ τὰ ἀρχόντες παρέμειναν καὶ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν τῆς πρώτης κλάσεως. Ἐξέτεινε τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου· ἀνέθηκαν αὐτῷ τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις, τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἡθῶν, τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, καὶ ἐν γένει κατέστησαν αὐτὸν φύλακα τοῦ πολιτεύματος· τὰ δὲ μέλη αὐτοῦ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν προδιατελεσάντων ἀρχόντων καὶ ἀποδειζάντων ἀμειμπτον διαγωγὴν.

Ἡ δὲ βουλὴ συνεκροτεῖτο ἐκ 400 ἀνδρῶν ἐκλεγομένων κατ' ἔτος ἀνά 100 ἐξ ἐκάστης τῶν 4 φυλῶν· ἔργον αὐτῆς ἦν νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ προτείνῃ τὰς ὑποθέσεις εἰς τὴν συνέλευσιν

τοῦ λαοῦ· εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ ἔτους ἐδίδον λόγον τῆς διαχειρίσεως τῆς ἀρχῆς των.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ συνήρχετο καθ' ὥρισμένας τοῦ μηνὸς ἡμέρας· πᾶς δὲ πολίτης ὤφειλε νὰ παρευρίσκηται ἐν αὐτῇ, καὶ εὐδύνατο νὰ ἀγορεύῃ κατὰ σειρὰν ἡλικίας, αἱ δὲ ἀποφάσεις ἐγίνοντο διὰ χειροτονίας ἢ ψηφοφορίας· ἀπεράσιζε δὲ περὶ ἐκλογῆς ἀρχόντων, περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, περὶ συμμαχίας, πρεσβειῶν, φόρων, νόμων κλπ.

Ἄλλαι διατάξεις Σόλωνος. Ὁ παῖς ἡλικιούμενος παρεδίδετο εἰς δύο διδασκάλους, ὧν ὁ εἰς ἐγύμναζε τὸ σῶμα, ὁ δὲ τὸ πνεῦμα· κατὰ δὲ τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας ἐδίδον τὸν ὅρκον τοῦ ἐφήβου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος Ἀγλαῦρου ἔχοντα οὕτως.

« Οὐ καταισχύρω τὰ ὅπλα, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παρασιάνειν, ὃ ἂν στοιχήσω, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν, καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὅσης ἂν παραδεξώμαι· καὶ εὐηκοήσω τῶν δεικνυόντων ἐμψρότως, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσσομαι, καὶ οὐς τινας ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρύνῃται ὁμοφρόνως· καὶ ἂν τις ἀναιρή τοὺς θεσμούς· ἢ μὴ πείθεται, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων· καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τιμήσω· ἱστορεῖ θεοὶ τούτων».

Τελευταῖον ὁ Σόλων ἔθετο πρὸς προὔρησιν τοῦ πολιτεύματος τὸν ἐξῆς νόμον· «ἀτιμὸν εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρης μερίδος γενόμενον».

Ἀναγράφας τοὺς νόμους τούτους ὁ Σόλων εἰς ξυλίνοους ἄξυνας ἢ κύβους ἐναπέθηκεν ἐν τῇ ἀγορᾷ· ὁρίσας τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ μεταβάλλωσιν αὐτοὺς ἐπὶ δέκα τοῦλάχιστον ἔτη, ἀπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον, Κύπρον καὶ Μικράν Ἀσίαν· ἐπισκέψατο δὲ καὶ τὸν Κροῖσον βασιλεῖα τῆς Λυδίας·

ὅστις ὑπερέφανος ὢν διὰ τὰ ἄπειρα πλούτη του διέταξε
νὰ ἐπιδείξωσιν εἰς τὸν Σόλωνα ὅλους τοὺς θησαυροὺς του·
εἶτα ἠρώτησεν αὐτόν, ἐὰν ἐγνώρισεν ἄλλον εὐδαιμονέστερον
ἐκ αὐτοῦ. Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Σόλων, ἐγνώρισα Ἀθηναῖόν τινα
Τέλλον, ὅστις ζήσας καλῶς ἀρῆκε τέκνα καλὰ καὶ ἀπέθανε
πολεμῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τέλος εἶπεν εἰς τὸν Κροῖσον τὸ
σοφὸν ἐκεῖνο *«Μηδὲνα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε»*· ὁ διάλο-
γος οὗτος, ὃν διηγείται ὁ Ἡρόδοτος, θεωρεῖται ἀπίθανος.

Πεισίστρατος. Ἐπανελθὼν ὁ Σόλων εἰς Ἀθήνας μετὰ
δεκαετὴ ἀπουσίαν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους κινδυνεύοντας νὰ πε-
ριπεσῶσιν εἰς ἀναρχίαν. Ὁ Πεισίστρατος εὐπατρίδης καὶ ἀρ-
χιηγὸς τῶν διακρίων πληγώσας ἑαυτὸν ἐπορεύθη εἰς τὴν ἀγο-
ραν καὶ ἐπεισε τὸν λαόν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ
ἐζήτησαν νὰ τὸν φονεύσωσιν· ὁ δὲ λαὸς θέλων νὰ προφυλάξῃ
τὴν ζωὴν τοῦ εὐεργέτου του ἔδωκεν εἰς αὐτόν πρὸς φύλαξιν
50 κορυνηφόρους (δορυφόρους), δι' ὧν καταλαβὼν τὴν
ἀκρόπολιν ἐγένετο τύραννος τῶν Ἀθηνῶν (560). Ὁ Σόλων
ἐπειράθη νὰ ἀπλίσῃ τὸν λαόν κατὰ τοῦ ἀρπαγος, βλέπων ὁ-
μως γενικὸν φόβον καὶ ἀδιαφορίαν ἀπεσύρθη τῶν πολιτικῶν
καὶ ἀνῆρτησε τὰ ὄπλα του πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ οἴκου αὐτοῦ
εἰπὼν· *«εἰμοὶ μὲν, ὡς δυνατόν ἦν, βεβοήθηται τῇ πατρίδι καὶ
τοῖς νόμοις»*. Ὁ Πεισίστρατος ἐσεβάσθη τὸ γῆρας τοῦ Σόλω-
νος καὶ ὥρελθῃ ἐκ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, ὅστις μετ' ὀλί-
γον ἀπῆθανεν ἐτῶν 80 τῇ 559.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο ἀλλων ἀντιπάλων μερίδων ὁ Λυ-
κοῦργος, ὁ Ἀριστολαΐδης καὶ Μεγακλῆς ἐνωθέν-
τες ἐξεδίωξαν τὸν Πεισίστρατον· ἀλλ' ἐπανῆλθε μετὰ πάντα
ἐτὴ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Παράλων Μεγακλείου·
οὗ ἐγένετο καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ. Μετὰ 20 ἔτος δυταρ-
σταθεὶς ὁ Μεγακλῆς ἠνώθη μετὰ τοῦ Λυκούργου καὶ ἐδίω-
ξαν πάλιν τὸν Πεισίστρατον, ὅστις κατέφυγεν εἰς Ἑβέτρια·

Μετὰ δέκα ἔτη βοκθούμενος ὑπὸ τοῦ τυράννου τῆς Νάξου Λυγδάμιος ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ νικήσας τοὺς ἀντικάλους ἐστερέωσε τὴν ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχὴν τοῦ κυβερνήσας συνετῶς καὶ πατρικῶς μέχρι τοῦ 527.

Ἐκτίσε γυμνάσια, βιβλιοθήκας, κρήνας· ἔθηκε τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς· ἐσύστησε τὰ *Παραθήρεια*· διέταξε νὰ συλλεγῶσι τὰ τέως δισπαρμένα ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ νὰ ἀδῶνται κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων· ἐπροστάτευσεν τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει ἐτήρησε τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνα καὶ ἀποθανόντων ἀφῆκε τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς υἱοὺς του.

Ἰππίας καὶ Ἰππάρχος. Οἱ υἱοὶ τοῦ Πεισιστράτου Ἰππίας καὶ Ἰππάρχος ἐκυβέρνησαν κατ' ἀρχὰς συνετῶς, ἐπροστάτευσαν τὰ γράμματα καὶ προσεκάλεσαν εἰς Ἀθήνας τοὺς ποιητὰς Σμυρνίδην καὶ Ἀνακρέοντα, οὓς πολυειδῶς ἐτίμησαν.

Δύο εὐγενεῖς νέοι ὁ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογέστων, στενοὶ φίλοι προσβληθέντες ὑπὸ τοῦ Ἰππάρχου ἀπεφάτισαν νὰ ἐκδικήσωσι τὴν ὕβριν φονεύοντες ἀμφοτέρους τοὺς τυράννους· ὥρισαν τὴν ἐκτέλεσιν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, ὅποτε πάντες οἱ πολῖται ἤθελον εἶναι ἐνοπλοὶ. Κατὰ τὴν ὥρισμένην ἡμέραν οἱ συνωμοταὶ συνηθροίσθησαν ἐνωρὶς ἐν τῇ ἀγορᾷ ὠπλισμένοι διὰ ξιφῶν, ἀ εἰλὴν κεκρυμμένα ὑπὸ κλάδου, ἑορτασθῶν μύρτιν. Ὁ Ἰππίας ἐξεληθὼν τοῦ οἴκου ἐπορεύθη εἰς τὸν ἕσπετον πόλεως Κεραμεικὸν καὶ διέταττε τὰ τῆς πομπῆς. Οἱ δὲ φίλοι ἠκολούθησαν αὐτόν, ἀλλ' ἰδόντες ὅτι τῶν συνωμοτῶν συνομιλοῦντα ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ, ὑπέκτισαν ὅτι ἐπροδότησαν καὶ διὰ τοῦτο ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἴκον καὶ ἀπάντησαντες τὸν Ἰππάρχον εἰς τὸ Λεωκόριον γευσάν αὐτόν· οἱ δὲ σωματοφύλακες τοῦ ἐρόνευσαν θυμῶν τὸν Ἀρμόδιον, μετ' ὀλίγον δὲ ἐφροντίθη καὶ ὁ Ἀρι-

δικίας τῶν Κυψελιδῶν ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι πρέσβεις ἄλλων πόλεων, καὶ οὕτως οἱ Σπαρτιάται ἤ-
ναγκασθήσαν νὰ παραιτηθῶσι τοῦ σχεδίου τούτου.

Περικλῆδος Πρίτχης Μηδικῆ πόλεμος (500—481). — Κατὰ τὴν ἐπογὴν ταύτην ἤρξατο ὁ μέγας ἄγων πρὸς Ἀσίαν κατὰ τῆς Εὐρώπης, τῆς Περσίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἁγῶνι ἐπιδεικνύμενοι οἱ Ἕλληνες ὑ-
πέρμακρον φιλοπατρίαν καὶ φιλευθερίαν κατώρθωσαν νὰ καταβάλωσι τὸν μέγιστον τῆς Ἀσίας κολοσσόν καὶ νὰ κα-
ταστήσωσι τὴν ὄνομα αὐτῶν ἀθάνατον.

Ἰωνικὴ ἐπανάστασις. — Αἱ ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἀπὸ τῆς κατακτίσεως τῆς Λυδίας ὑπέκειντο εἰς τοὺς Πέρτας. Ἀρισταγόρας ὁ γαμβρὸς καὶ ἐξάδελφος τοῦ Ἰ-
στιαίου καὶ τῆς Μιλήτου τύραννος περιπεσιὼν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀρταφέρνης σατράπῃ τῆς δυτικῆς Ἀσίας, καὶ μὴ θυ-
νηθεὶς νὰ κυριεύσῃ, ὡς εἶχεν ὑποσχεθῇ τὴν Νέξον, καὶ προ-
βούμενος ἐκδίκησιν ἐκίνησε τοὺς Ἴωνας εἰς ἐπανάστασιν, προτροπὰς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Σούσας διατρίβοντος Ἰστιαίου, ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀπέλθῃ ἐκείθεν.

Ὁ Ἀρισταγόρας παραιτήθεις τῆς τυραννίας καὶ συλλαβὼν τοὺς περσίζοντας ἄλλους τυράννους ὤψασε τὴν σημαίαν τῆς ἀποστασίας καὶ μετέβη εἰς Ἑλλάδα, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν. Κατ' ἀρχὰς ἐζήτησε νὰ πείσῃ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης διὰ δώριον καὶ ὑποσχέσεων. Ὁ Κλεομένης ἐζήτησε τριήμερον προθεσμίαν ἵνα σκεφθῇ, μετὰ ταῦτα δὲ ἤρωτησε τὸν Ἀρι-
σταγόραν περὶ τῆς ἀποστάσεως τῆς παραλίας τῆς Ἀσίας ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς Περσίας, καὶ μαθὼν ὅτι ἀπεκτοῦντο τρεῖς μῆνες ἵνα φθάσῃ τις ἐκ τῆς παραλίας εἰς Σούσα ἀπε-
κρίνατο «ἐπεὶ ἐπιχίνδυνόν ἐκινεῖται πρὸς ἡμᾶς τοῖς Λα-
κωνικοῖσι, ἴδετε τῆς Σπάρτης πρὸς τὴν δύσεως τοῦ ἡλίου».

Ἀλλ' ὁ Ἀρισταγόρας λαβὼν κλάδον ἐλαίας ἠκολούθησεν ὡς

ἐκέλευε τὸν Κλειομένην εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἐζήτει νὰ τὸν
 πείσῃ πρὸς φέρειν αὐτῷ πολλὰ χρήματα ἐνώπιον τῆς θυγα-
 τρός του Γοργούς· ἀλλ' ὁ Κλειομένης ἔμεινεν ἄκαμπτος καὶ
 ὁ Ἀρισταγόρας ἀνεχώρησεν ἐκ Σπάρτης ἄπρακτος. Λέγεται
 δὲ ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Κλειομένου ἀπέτρεψεν αὐτὸν τοῦ νὰ
 λάβῃ δῶρα εἰπούσας ἀπ' αὐτῆς διασθερέσει σε ὁ ξεῖνος, ἢ μὴ ὡ-
 παστὰς ἔρη.

Ἐκ Σπάρτης ὁ Ἀρισταγόρας μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ ἔλαβεν
 ἐκ μὲν τῶν Ἀθηναίων τρεῖς 20, ἐκ δὲ τῶν Ἑρετρίων 5·
 διὰ τῶν πλοίων ταύτων ἐνισχυθέντες οἱ Ἴωνες ἐπροχώρησαν
 πρὸς τὰς Σάρδεας, ἃς καὶ ἐκυρπόλησαν (499)· ὑποχωροῦν-
 τες δὲ προσεβλήθησαν περὶ τὴν Ἑρεσον ὑπὸ τοῦ Ἀρτάφερ-
 νου καὶ ἐνίκηθον· μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην οἱ μὲν
 Ἀθηναῖοι ἐπανήλθον οἴκαδε, οἱ δὲ Ἴωνες ἐξηκολούθησαν τὸν
 ἄγωνα. Ὅταν ὁ Δαρεῖος ἔμαθε τὴν κυρπόλησιν τῶν Σάρ-
 δεων, ἡρώτασε σίνες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι· εἰτα δὲ λαβὼν τὸ
 τόξον του καὶ ἐπιθέσας βέλος ἐπὶ τῆς νευρᾶς ἐτίναξεν αὐτὸ
 πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνέκραξεν αἰχμωσὸν μεθεῖ, καὶ ἐκτε-
 κηθῶ τοῖς Ἀθηναίοις· ἐπρόσταξε δὲ καὶ ἕνα τῶν θεραπόν-
 των, ὁσάκις παρετίθετο τὸ δαῖπνον νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τρεῖς
 Ἀσπαστα, ἐνθυμοῦ τοῖς Ἀθηναίοις.

Οἱ Ἴωνες ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τῶν συμμάχων τῶν ἐξ ἡ-
 κολουήσαν τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον ν' ἀνθίσωσιν,
 διότι αἱ προσεβλῆλουσαι δυνάμεις κατὰ τε γῆν καὶ
 κατὰ θάλασσαν ἦσαν ὑπέροχοι. Οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν τὴν
 Κύπρον καὶ βαθυμῶν τὰς λοιπὰς πόλεις καὶ νήσους τῆς Μι-
 Ἀσίας, καταναυμαχῆσαντες δὲ τὸν ἄντι πειθαρχία ἑλλημι-
 ὦν στόλον ἐν Ἀάδῃ πρὸ πλησίων τῆς Μιλήτου ἐπετέθησαν ἐν-
 ταυτα κατὰ τῆς Μιλήτου, ἧς ἐξ ἐφόδου ἐγένοντο κύριοι· δεινὴ
 ἦλθε τότε καταστροφή· τὰ ἱερὰ ἐσολόθησαν καὶ ἐνεπρή-
 ναν· οἱ ἄνδρες ἐφονεύθησαν ἢ ἤχμυλῶντισθισαν· τινὲς

τῶν Μιλησίων καὶ Σαμίων ἔφυγον εἰς Σικελίαν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ζίγκλην. Οὕτως οἰκτρῶς ἀπῆλθεν ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάστασις τῷ 494 διαρκέσασα 6 ἔτη.

Ἐκ τῶν δύο πρωταιτίων τῆς ἐπαναστάσεως ὁ μὲν Ἀρισταγόρας ἔφυγεν εἰς Θράκην πρὸς τῆς ἀλώσεως τῆς Μιλήτου καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Θρακῶν, ὁ δὲ Ἰστιάιος αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Πέρσου στρατηγοῦ Ἀρπάγου, ἐνῶ ἐλεηλάται τὰ παράλια τῆς Μυσίας, μετεφέρθη εἰς Σάρδεες, ἐνθα ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀρταφέρνηος, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ ἐστάλη εἰς Σοῦσα πρὸς τὸν Δαρείον, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰς προτέρας αὐτοῦ ὑπηρεσίας ἐπὶ τῆς Σκυθικῆς ἐκστρατείας ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰστιαίου μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐπέπληξε τοὺς θανατώσαντας αὐτόν.

Πρώτη ἐκστρατεία τῶν Περσῶν.—Ὁ Δαρεῖος καταβὰς τὴν Ἰωνικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐξασφαλίσας τὸ ἐν Ἰωνίᾳ κρῖτος αὐτοῦ ἐξέπεμψε κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἑβερταίων τὸν γαμβρὸν τοῦ Μαρδόνιον μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ, ἀλλ' ὁ μὲν στρατὸς κατεστράφη ὑπὸ τῶν Βρύγων φυλῆς Θρακικῆς, ὁ δὲ στόλος ἐναυάγησε πρὶν τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἄθω· διὸ ὁ Μαρδόνιος ἐπέστρεψεν ἄπρακτος καὶ ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Δαρείου. (493).

Δευτέρη ἐκστρατεία τῶν Περσῶν.—Ὁ Δαρεῖος πρὸ τοῦ νὰ πέμψῃ τὴν δευτέραν στρατιάν, ἔστειλε κήρυκας εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ζητῶν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς ἐνδεικνὺν ὑποταγῆς. Πολλὰ νῆσοι καὶ πόλεις ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ, ὡς καὶ ἡ Αἴγινα, ἀλλ' οἱ Σπαρτιάται καὶ Ἀθηναῖοι ἐφόνευσαν τοὺς κήρυκας ἐναντίον παντός δικαίου καὶ ὀσίου, οἱ Σπαρτιάται μάλιστα ρίψαντες τὸν κήρυκα εἰς φρέαρ εἶπον αὐτῷ ἐμπαικτικῶς νὰ λάβῃ ἐκείθεν γῆν καὶ ὕδωρ καὶ νὰ φέρῃ τὸ βρεχέλιον.

Ὁ Δαρείος ὀργισθεὶς διὰ τὴν νέαν ταύτην ὕβριν συνήθροισέ περὶ τὴν δύναμιν 600 000 ἀνδρῶν, ναυτικὴν δὲ 600 τρι-
ρῶν, ἧς τὴν διοίκησιν παρέδωκεν εἰς τὸν Δάτιν καὶ Ἄρτα-
φέρνην ἀνεψιὸν τοῦ Δαρείου καὶ υἱὸν τοῦ ὁμωνύμου τῶν Σάρ-
δεων σατράπου· διέταξε δὲ τούτους νὰ τιμωρήσωσι καὶ ἄλ-
λους μὲν Ἕλληνας, μάλιστα δὲ τοὺς Ἑβρετρίεις καὶ Ἀθη-
ναίους, τοὺς αὐτοὺς καὶ σχοινία νὰ δέσωσι τοὺς αἰχμαλώτους.

Ὁ Περσικὸς στόλος ἀπὸ τῆς Σάμου ἐπλευσε πρὸς τὴν Εὐ-
βοίαν, ἀφ’ οὗ ὑπέταξε πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου· ἐκυρίευσαν
τὴν Κάρυτον καὶ εἰς αὐτὴν ἐκολιόρκησαν τὴν Ἑβρετρίαν· οἱ κά-
τοικοι ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἐστει-
λαν μὲν βοήθειαν τεσσαρῶν χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀλλ’ οὗτοι μα-
θόντες ὅτι παρασκευάζεται ἡ παράδοσις τῆς πόλεως ἐπίστρε-
ψαν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἡ πόλις παρεδόθη διὰ προδοσίας τῶν
Εὐφόρβου καὶ Φιλάγρου· οἱ κάτοικοι ἐκνῆδραποδίσθησαν, τὰ
ἱερὰ ἐνεπρήσθησαν. Ἐντεῦθεν ἀναχωρήσαντες ἀπεβιβάσθησαν
κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀθηναίου Ἰππίου, ὃς ἠκολούθει αὐτοὺς,
εἰς Μαραθῶνα.

Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη (490). Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντά-
ταξαν εἰς τὴν ὑπέρογκον δύναμιν τῶν Περσῶν δέκα μόνον χι-
λιάδας ὀπλιτῶν. Οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον μὲν ὑποσχεθῆναι πέμ-
ψαι βοήθειαν, ἀλλὰ κωλυόμενοι ὑπὸ τινος ἀρχαίου ἐθίμου
νὰ μὴ ἐκστρατεύωσι πρὸ τῆς πανσελήνου ἐφθασαν μετὰ τὴν
νύκτα τῶν Ἀθηναίων· μόναι δὲ οἱ Πλαταιεὶς ἐβόηθησαν αὐ-
τοὺς πέμψαντες χιλίους ὀπλίτας.

Ὁ Ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐστρατηγεῖτο ὑπὸ τῶν δέκα τοῦ
ἔτους ἐκείνου στρατηγῶν, ἐν οἷς διέπρεπον ὁ Μιλτιάδης, ὁ
Ἀριστείδης καὶ Θερμιστοκλῆς. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀ-
τείδου πάντες οἱ στρατηγοί, οἵτινες ἐστρατήγησαν κατὰ
Ἀγρόμον ἀνὰ μίαν ἡμέραν ἕκαστος, ὑπεχώρησαν εἰς τὸν
ἴδην, ὅστις ἐφρόντισε πολὺ νὰ καταστήσῃ ἀνωφελῆ τὴν

ὑπερόχθην τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ Μιλτιάδης παρέταξε τὸν στρατὸν εἰς τὸ νοτιοδυτικώτερον τοῦ Μαραθωνικοῦ πεδίου ἐπὶ τῆς κατωφερείας λόφου τοῦ ἐῖς ἀπόσαςιν διασπιδίων ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἀντεπαρατάχθησαν πρὸς τὸ βορειανατολικώτερον τοῦ ἴδιου πεδίου· τὸ μεταξύ δὲ τῶν δύο στρατοπέδων διάστημα ἐπλήρωσεν διὰ κλάδων καὶ χορμῶν δένδρων, ἵνα ματαιώσῃ τὴν προσβολὴν τοῦ ἱππικοῦ. Ἐκ τῆς μεξίτης πτέρυγος ἐτάχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ φυλάς· ἐν τῷ κέντρῳ ἐτάχθησαν οἱ ἀπελευθερωθέντες δοῦλοι· οἱ Πλαταιεῖς ἐτάχθησαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἀπρακτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἡμέρας 9, τὴν δευτέραν τῆς δεκάτης ἡμέρας, ἥτις ἦν ἐκ τῶν πρώτων τοῦ Σιπτεμβρίου τῶν 490 ἡμερῶν, οὕσαντες τοὺς θεοῖς, καὶ καλλιερησάντων τῶν ἱερῶν, καὶ δευτεροῦς τοῦ Μιλτιάδου, ὥρμησαν δραμαῖοι κατὰ τῶν Περσῶν ὑπερπηδῶντες τὸ διαχωρίζον αὐτοὺς διάστημα. Οἱ Πέρσαι βλέποντες μετ' ἀπορίας τὴν τόλμην τῶν ἡλλήνων ἐκείνῳ Ἑλλήνων παρέμειναν εἰς τὰς θέσεις τῶν καὶ ἐξετόξευσαν κατὰ τῶν ἐπερχομένων βροχὴν βελῶν· ταῦτα ὁμοῦς οὐδεμίαν ἐπροξένησαν βλάβην εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἀνεχαίτισαν τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, διότι ἀμέσως συνεπλάκηνσαν μετὰ τῶν Περσῶν καὶ ἀνέτρεψαν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐμπεπηγμένα γέγρα, καὶ οὕτως ῥέξατο ἄγῶν ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες πολὺ ὑπερείχον· τὸ κέντρον τῶν Ἑλλήνων ἐτράπη, ἀλλ' αἱ δύο πτέρυγες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας καὶ εἴτα ἦλθον εἰς βοήθειαν τοῦ κέντρου· καὶ οὕτως οἱ Πέρσαι ἀπάντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὴν παραλίαν· οἱ Ἕλληνες καταδιώξαντες αὐτοὺς ἐζήτουν νὰ κυρπολίσωσι τὴν πόλιν, δι' ἣν παρὰ τὴν παραλίαν συνήρθαν ἄγῶν· ἐνθα ἔκπαιον ὁ πομπρχὸς Καλλιμάχης καὶ ἐνθα ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Ἀλκμάχου Κυνέγειρος ἀπεθανάντις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζήτησις νὰ

κρατήσῃ διὰ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ στόματος τὸ ἰχθυικὸν
πλοῖον καὶ ἀπολίσκει. Ἔνεκα τούτου ἀλληλοδιαδόχως καὶ χεῖ-
ρας καὶ κεφαλῆν. Ἐπὶ πλοῖα ἐκυρίευσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὃ δὲ
ἐπίλοιπος στόλος μετὰ ματαιὰν ἀπόπειραν καταλήψεως τοῦ
Φαλήρου ἀπέπλευσεν εἰς Ἀσίαν.

Ἐν τῇ ἀξιωμακμονεύτῃ ταύτῃ μάχῃ ἐφανεύθησαν ἐκ μὲν
τῶν Περσῶν 6400 ἄνδρες, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων 192, ἐν οἷς
ὁ πολέμαρχος Καλλιμαχος καὶ ὁ στρατηγός Σπυρίλαος, ὁ
Θρασύλου. ἔνταῦθα ἔπεσε καὶ ὁ Ἰππίας, ἐπληρώθη δὲ καὶ
ὁ Μιλτιάδης. Τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας
ὁ πλείστας, ὅστις ἐξέπνευσεν ἀμέσως ἐκ τοῦ κόπου μόλις εἰπὼν
αἰσάρετε μετὰ τῶν νικητῶν. Μέρος τῶν Περσικῶν λαφύ-
ρων ἀφιερῶθη τοῖς θεοῖς, τὰ δὲ ἐπίλοιπα διενείμκντο οἱ νι-
κηταί. Ἐνταῦθα ἐθαψαν τοὺς νεκροὺς κτήσαντες παρὰ τὸν
τύμβον δέκα κίονας, ἐπ' ὧν ᾤσαν ἐγκυκαρῶμένα τὰ ἔνδοξα
τῶν πεσόντων κατὰ φυλάς· οἱ πεσόντες Πλαταιεῖς ἐτέθησαν
εἰς ἴδιον τύμβον. Πλησίον τῶν τύμβων ἤγέρθη τροπαῖον ἐκ
λίθου λευκοῦ, ἐπ' οὗ Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς τάδε ἐκέγραψε.

Ἐλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι,
χρυσεοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δυνάμιν.

Πολυειδῶς ἐτίμισαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Πλαταιεῖς· παραχώ-
ρησαν αὐτοῖς πλουσίαν μερίδα λαφύρων· τὸ δίκαιωμα τοῦ
πολίτου Ἀθηναίου· ἐν τοῖς Παναθηναίοις δὲ κήρυξ κατηύχeto
οἷμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι ἀγαθὰ καὶ Πλαταιέσσι.

Τὴν ἰκομένην τῆς μάχης ἡμέραν ἐφθεσαν δύο χιλιᾶδες
βαρτιάται, οἵτινες διεσπύονθησαν ἀμέσως εἰς Μαραθῶνα καὶ
ἔσαντες τὸ ἔργον τῶν Ἀθηναίων ἐπέσπριψαν εἰς τὰ ἴδια
πλησίον τῆς μάχης. Ὁ Μιλτιάδης ἤδειώθη μεγίστων τιμῶν.
Μιλτιάδου ἐν Μαραθῶνι τροπαίου ἴδιον ἤγέρθη μνημεῖον τοῦ
λίθου λευκοῦ, καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἀπερρασίθη
ἐν τῷ ὑπανείῳ πλησίον τῶν εἰκόνων τοῦ Ἀρμυδίου

καὶ Ἀριστογείτονος, καὶ χαλκοὺς αὐτοῦ ἀνδριάς ἐν Δελφοῖς. Ὁ Μιλτιάδης ὑπεσχέθη μεγάλα κέρδη εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἐάν παρεχώρουν αὐτῷ 70 τριήρεις καὶ τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην· οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωκαν, ὅσα ἐζήτησεν· οὗτος δὲ ἀπέβη εἰς τὴν νῆσον Πάρον καὶ ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν. Μετὰ πολὺ μιννον πολιορκίαν τρωθεὶς τὸν πόδα ἐπέστρεψεν ἀπρακτὸς εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀμέσως κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Ξανθοῦ περὶ προδοσίας· μετεφέρθη ἐπὶ φορείου εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἀπὸ πηλλάγι μὲν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀλλὰ κατεδικάσθη εἰς πρόστερον 50 ταλάντων, ὅπερ ἐπλήρωσεν ὁ υἱὸς Κίμων, αὐτοῦ ἀποθανόντος ἕνεκα τῆς πληγῆς. (489). Διὰ τῆς καταδικῆς ταύτης ἀπέδειξαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι, ὅπως ἐγνώριζον νὰ τιμῶσι τοὺς μεγάλους ἀνδρας, οὕτως ἐγνώριζον καὶ νὰ τιμωρῶσιν αὐτοὺς ἐκτρεπομένους.

Ἀριστείδης καὶ Θερμистоκλῆς.—Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς δύο ἐξοχοὶ ἄνδρες ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θερμистоκλῆς· ἀντιθέτων ὅλως ἀρχῶν καὶ χαρακτῆρος· ὁ μὲν Ἀριστείδης ἀριστοκρατικώτερος ὢν ἐφρόνει ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ὤφειλον νὰ ἐπιμεληθῶσι τῶν πεζικῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς πολιτείας, ἥτο δὲ φιλόπατρις καὶ τόσον ἀδέκαστος, ὥστε ὑπὸ πάντων ἐπώνομαζετο ὁ δίκαιος. Ὁ δὲ Θερμистоκλῆς δημοκρατικώτερος ὢν καὶ ἡττων ὁρῆς καὶ χρημάτων ἐφρόνει ὅτι οἱ Πέρσαι δὲν ἤθελον ἀνεχθῆ τὴν προσβολὴν τοῦ Μιχαθῶνος, ἀλλ' ἤθελον εἰς νέου ἐκστρατεύσει μετὰ πολλῶν δυνάμεων, καθ' ὧν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θά ἤθύναντο ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ ξηρὰν, ἐνῶ κατὰ θάλασσαν εὐχερῆς ῥον ἡθύναντο νὰ ἐπικρατήσωσι· διὸ πρόετρεπε τοὺς Ἀθηναίους νὰ αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, καθ' ὧν μάλιστα εἶχον πόλεμον καὶ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους· περὶ δὲ αἱ δύο μερίδες ἐπάλαιον ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη αἱ ἡ πολιτεία

ἐκλονίζετο ἀπεφασίσθη ἡ τοῦ ἐνός, τῶν ἀρχηγῶν ἐξορία καὶ ἐξωρίσθη ὁ Ἀριστείδης καὶ οὕτως ὁ Θεμιστοκλῆς ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ μαντείου τῶν ἀελφῶν, ὅπερ εἶπεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον σωθῆναι, ἐὰν ὠχυρουντο εἰς ξύλινα τεῖχη· τότε τῇ προτάσει τοῦ Θεμιστοκλέους ἐψηφίσθη ἡ κατασκευὴ δέκα τριηρῶν ἐτήσιως διὰ τῶν προσόδων τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου, ἃς πρότερον διενέμοντο μεταξύ των οἱ Ἀθηναῖοι.

Ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου.—Ὁ Δαρεῖος θαρῶς φέρον τὴν νῆαν ἐν Μαραθῶνι σκαπείνωσιν ἡταιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐκ νέου, ἀλλ' ἡ ἀποστασία τῆς Αἰγύπτου ἐκώλυεν αὐτόν, καὶ μετ' ὀλίγον ἦτοι τῷ 485 ἀπέθανεν. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν υἱὸς Ξέρξης, ἀφοῦ καθυπέταξε τὴν Αἴγυπτον ἐπανάλαβε τὰς προπαρασκευάς· ἐτρατολόγησαν ἐξ ὧν τῶν μερῶν τοῦ ἰσχυροῦς αὐτοῦ κράτους, ἦτοι Μήδους, Πέρσαι, Ἀσσυρίους, Βακτρίους, Ἑρκανίους, Σκύθας, Ἰνδοὺς, Πάρθους, Ἀραβίους, Φρύγας, Ἀρμενίους, Λυδοὺς, Μυσσοὺς, Θράκας κλπ. ἐν ὧν 46 ἔθνη συνεκέντρωσε δὲ τὴν δύναμιν εἰς Σάρδεεις καὶ ἐκεῖθεν ἐξεκίνησε τὸ ἔαρ τοῦ 480· διαπεράσας δὲ τὸν ἀτράν διὰ διπλῆς γεφύρας, ἣν κατεσκεύαζεν ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐφθασαν εἰς Δορίσκον τῆς Θράκης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρου, ἐνθα ἐποίησαν ἐπιθεώρησιν καὶ ἀπαριθμήσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, καὶ εὗρέθησαν 80,000 ἰππεῖς, 1,700,000 πεζοὶ καὶ 1207 πλοῖα. Μετὰ ταῦτα ἐπροχώρησε διὰ τῆς Θράκης, Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ὁ ἀγαυὸς ἀπαντῶν ἀντίστασιν, ὁ δὲ στόλος παρέπλεε σινιτόενος ἐξ Ἰωνικῶν καὶ Φοινικικῶν πλοίων· φοβούμενος δὲ τὰς ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Ἀθῶν, διέταξεν ὁ Ξέρξης Φοίνικας ἐργάταις νὰ αὐξῶσι τὸν ἰσθμὸν αὐτοῦ.

Οἱ Ἀθηναῖοι μανθάνοντες, ὅτι ὁ Ξέρξης προπαρασκευάζεται, ἐνὰ ἐπὶ ἄλλῃ καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τῶν

Δελφῶν περὶ τοῦ πρακτείου· τοῦτο ἔδωκεν ἐν πρώτοις ἀπελπιστικὰς χορηγίας, οὐς μὴ τολμῶντες οἱ θεοπρόποι νὰ κομίσωσιν εἰς Ἀθήνας ἐζήτουν βελτίονας· ἰκέται καθεζόμενοι τότε ἡ Πυθία ἀπῆλυσεν εὐ· Ζεὺς χαριζόμενος τῇ Ἀθηνᾷ ἠδύδοκῃσιν, ὥστε σωθῆναι τὰ ἔθνη τεύχεα καὶ ἐταλίσωσεν διὰ τῶν ἐξῆς ἐτίχων:

Ἦ βεῖη Σαλαμῆς, ἀπολείς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἢ ἦπου σκυδραμένης Δημήτερος ἡ σεντιόση.

Διὰ πολλὰς ἐν Ἀθήναις συζητήσεις περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ χρησμοῦ, ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη τοῦ Θεμιστοκλέους ἐρμηνεύσαντος ὅτι ἐν Σαλαμῇ ὁ ἀπολεισθῶσι τέκνα Περσῶν, διότι ἂν ὁ θεὸς ἐνόει Ἑλλήνων τέκνα, ἤθελεν ὀνομάσει τὴν Σαλαμῆνα ὄχι θείαν, ἀλλὰ ἀθλίαν ἢ σχιτλίαν· ἐπομένως ὅτι ἡ σωτηρία τῶν Ἀθηνῶν ὅα προέλθῃ ἐκ τῶν πλοίων· ἐπεισθῶσαν λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν εἰσερχόμενοι εἰς τὰ πλοῖα.

Οἱ Ἕλληες συνῆλθον εἰς τὸν ἱερόν τῆς Κορίνθου, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτείου. Οἱ Ἀργεῖοι ἀξιοῦντες νὰ λάβωσι τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ καὶ μὴ εἰσακουσθέντες δὲν συμμετέσχον τοῦ ἀγῶνος. Οἱ Κρήτες ἀπετράπησαν, ὡς ἔλαγον, ὑπὸ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν. Οἱ Κερκυραῖοι ὑπεσχέθησαν συνδρομήν, καὶ παρεσκεύασαν 60 τριήρεις, ἀλλὰ δὲν ἐπραγματοποίησαν τὴν ὑπόσχεσιν τῶν. Ὁ τύραννος τῶν Συρακοῦσων Γέλων ὑπέσχετο νὰ συμμετέλῃ μετὰ μεγίστης δυνάμεως καὶ νὰ τρέφῃ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν διαρκούντος τοῦ πολέμου, ἐν παρεχώρουν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν αἱ προτάσεις του. Οἱ Θεσάλιοι ἐζήτησαν βοήθειαν καὶ ἐστάλησαν δέκα χιλιάδες κλίται στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ πολεμάρχου τῆς Ἀρπυνιέτου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θεμιστοκλέους, οἱ κατέλαβον τὰ Τίμπη, ἀλλὰ παρατηρήσαντες ὅτι ἔχθροι ἦδύν

νατο νά διέλθῃ καὶ δι' Ἑλλης διόδου, ἢ ν' ἀποβιάσῃ στρα-
τὸν εἰς τὰ ὀπίσθια αὐτῶν, ἐγκατέλιπον τὴν θέσιν ταύτην
καὶ ἐμβάντες εἰς τὰ πλοῖα ἐπὶ νῆλθον εἰς τὸν Ἰσθμόν. Τότε
οἱ Ἕλληνες ὑπεφάσισαν νά καταλάβωσι τὰς Θερμοπύλας καὶ
ἐπεμψαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα μετὰ 300 λογά-
δων Σπαρτιατῶν, 500 Τεγαιτῶν, 500 Μαντινέων, 1120 Ἀρκά-
δων, 400 Κορινθίων, 209 Φλιασίων καὶ 80 Μυκηναίων· προ-
σέλαβον δὲ καὶ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος 700 Θεσπιεῖς, 400
Θαβαίους, 1000 Φωκεῖς καὶ ὅλον τὸν στρατὸν τῶν Λακῶν.
Ὁ δὲ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην Εὐρυτιάδην κα-
τέλαβε τὸ Ἀρτεμισιον παράλιον τῆς Εὐβοίας, ἀντικρὺ τοῦ
Παγασστικοῦ κόλπου· ἀπετελείτο δὲ ἐκ 271 τριήρων, ὧν
τὰς 127 παρέσχον οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ ναύαρχον τὸν Θιμιστο-
κλῆα, καὶ 40 οἱ Κορίνθιοι ὑπὸ τὸν Ἀδείμαντον.

Ἐνῷ ὁ Περσικὸς στόλος ἦν ἡγχυροβολημένος ἐν τῇ παρα-
λίᾳ τῆς Μαγνησίας σφοδρὸς ἀνατολικὸς ἀνέμος τρεῖς ἡμέρας
διαρκέσας κατέστρεψε 400 τριήρεις· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐνθαρ-
ρυνθέντες ἐκ τούτου ἐπὶ νῆλθον εἰς τὸ Ἀρτεμισιον, ὅπουθεν
εἶχαν εὐγεῖ προηγουμένως ἐκ φόβου. Κοπάσαντος δὲ τοῦ ἀ-
νέμου οἱ βάεβαροι περικλεύσαντες τὴν Μαγνησίαν ἡγχυρο-
βόλησαν εἰς Ἀρέτας παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Παγασστικοῦ
κόλπου, 15 δὲ πλοῖα αὐτῶν ὑπολειφθέντα κατὰ τὸν κλαῖον
καὶ ὑπολαβόντα τὸν ἑλληνικὸν στόλον ὡς ἰδικὸν τῶν συνε-
λθόντων.

Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη.—Ὁ Πέρξης διελθὼν ἀ-
κωλύτως διὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἐφθάσεν παρὰ
τὸ στενὸν τὸ σχηματιζόμενον ὑπὸ τοῦ ὄρους τῆς Οἴτης καὶ
τῆς θαλάσσης, καὶ τὸ ὅποιον ἐνεκα τῶν αὐτῶν ἱερῶν πη-
γῶν ὠνομάσθη **Θερμοπύλαι**. Μαθὼν δὲ ὅτι οἱ Ἕλ-
ληνες παρεσκευάζοντο ν' ἀμυνεσθῇ πᾶσι τῶν αὐτῶν τὴν διάβασιν
ἐξεπλάγη καὶ ἐπεμψεν ἱππεῖα ζευγῶν τὰ ὀπλά αὐτῶν, ὃ δὲ

Λεωνίδας ἀπεκρίθη λακωνικώτατα *αμείνων λαβέτω*. Εἶτα ἠρώτησε τὸν παρ' αὐτῷ ἐξόριστον Σπαρτιάτην Δημάρατον τί ἐσήμαινε τὸ κτένισμα τῆς κόμης των καὶ μαθὼν ὅτι τοῦτο ἐδήλου ὅτι ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ πολεμήσωσι μέχρι θανάτου, ἀνέβαλε τὴν προσβολὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς καιρὸν πρὸς φυγὴν, καὶ ἵνα μάθῃ καὶ περὶ τοῦ στόλου· τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν ἐπεμψε κατὰ τῶν Ἑλλήνων σῶμα τι Μήδων καὶ Κισσίων, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν καὶ πλείστους ἀπέβαλον· τὴν ἐπιούσαν ἐφώρμησαν οἱ ἄθῦρατοι, τὸ κράτι-στον σῶμα τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀπεκρούσθησαν καὶ ὁ βασιλεὺς εὗρίσκετο ἐν ἀμυχανίᾳ μεγίστῃ. Ἐξ ἧς ἐξήγαγεν αὐτὸν Μαλιεύς τις ὀνόματι Ἐφιάλτης δείξας αὐτῷ ἀπόκρυφον ἄτραπόν, δι' ἧς διελθὼν περσικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Ὑδάρνην κατέλαβε τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Λεωνίδας μαθὼν, ὅτι κινδυνεύει νὰ κυκλωθῇ συνεκάλεσε τοὺς Ἑλληνας καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς ν' ἀναχωρήσωσιν ἵνα μὴ ματαίως ἀπολεσθῶσι, προσθέτων ὅτι τοῖς Σπαρτιάταις δὲν ἐπέτρεπε, τὸ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν των. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἔφυγον, ἔμειναν δὲ οἱ 700 Θερπιδεῖς ἐκουσίως, καὶ οἱ 400 Θηβαῖοι διὰ τῆς βίας. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ Λεωνίδας ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ στρατοῦ του ἐφώρμησε κατὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν Περσῶν καὶ ἐφθάσε μέχρι τῆς σκηνῆς τοῦ Δέρξου. Οἱ Πέρσαι περιπεσόντες εἰς ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν ἐφόνεον ἀλλήλους ἢ ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἄρωγῇ ἡ ἡμέρα· ἰδόντες τὸν ὀλιγάριθμον στρατὸν τῶν Ἑλλήνων προσέβαλον αὐτοὺς πάντα χόθεν· καὶ ἐπεσεν ὁ γενναῖος Λεωνίδας. Οἱ Ἕλληνες καταπεπονημένοι καὶ ἐλάχισται ἀπομείναντες ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ στενὸν παραλαβόντες καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης. Ἐνταῦθα δὲ προσβαλλόμενοι καὶ ἐμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν ἔπесον πάντες, πλὴν τῶν Θηβαίων, οἵτινες νύκτομολησαν

πρὸς τοὺς Πέρσας, ὅτε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπιδύροντο εἰς τὰ στενά.

Οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ Θεσπιεῖς ἐνεταφιάσθησαν ἐνθα ἐφρονεύθησαν· ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῶν ἐπέγραψαν οἱ Ἀμφικτύονες.

*Μυριάσι ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτοριε.*

Καὶ αὕτη μὲν περιελάμβανε πάντας τοὺς συµμετασχέν-
τας τῆς ἐνταυθα μάχης· ἄλλ' ἐπίγραμμα ἕτερον ἐχαράχθη
ἐπὶ τοῦ τύμβου τῶν Σπαρτιατῶν τὸ ἐπόμενον·

*Ω! ξεῖντε, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.*

Ναυμαχίαι ἐν Ἀρτεμισίῳ. Ἐνῷ ὁ Ξέρξης εὐρύ-
σκετο ἐν Θερμοπύλαις, ὁ στόλος αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀπώλειαν
400 τριήρων καὶ πολλῶν φορτηγῶν ἐκ τρικυμίας, ἐπλη-
σίασε τὸν ἑλληνικὸν στόλον περὶ τὸ Ἀρτεμισίον. Διακόσια
Περσικὰ πλοῖα περιπλέοντα τὴν Εὐβοίαν, ἵνα περικυκλώ-
σωσι τὸν ἑλληνικὸν στόλον κατεστράφησαν ὑπὸ τρικυμίας·
ὁ δὲ ἐπίλοιπος στόλος συνεπλάκη μετὰ τοῦ ἐν Ἀρτεμισίῳ
ἑλληνικοῦ· ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐναυμάχουν ἀνευ ἀποτελέ-
σματος, καὶ κατεστράφησαν ἱκανὰ Περσικὰ πλοῖα, καὶ ἐβλά-
θησαν πολλὰ ἑλληνικά· μαθόντες δὲ οἱ Ἕλληνες τὴν πτω-
σιν τῶν Θερμοπυλῶν, ἤναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς
τὰ στενά τῆς Εὐβοίας καὶ νὰ ἀγκυροβολήσωσιν εἰς τὴν Σα-
λαμῖνα.

Πυρπόλησις τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ
συμβουλὴν τοῦ Θεμιστοκλέους ἐγκατέλιπον τὴν χώραν των
εἰς τὴν διάκρισιν τῶν βαρβάρων, καὶ μετενεγκόντες τὰς γυ-
ναῖκας, τοὺς παῖδας καὶ τοὺς γέροντας εἰς τὰς νήσους Ἀΐ-
γιαν καὶ Σαλαμῖνα, καὶ εἰς τὴν πόλιν Τροιζῆνα, εἰσῆλθον
εἰς τὰ πλοῖα καὶ περιέμενον τὸν ἐχθρὸν ἐν Σαλαμῖνι. Ὁ
ῥξης διελθὼν ἀκωλύτως τὴν ἀπὸ Θερμοπυλῶν εἰς τὴν

Αττικὴν χώραν, ἔφθασε πρὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ φονεύσας τοὺς ὀλίγους γέροντας, οἵτινες ἐκλείσθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει, παρέδωκε τὴν πόλιν καὶ τὴν λοιπὴν χώραν εἰς τὴν δισρπαγὴν καὶ τὸ πῦρ, χωρὶς νὰ σεβασθῇ οὐδὲ τῶν ἱερῶν.

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία (480). — Ὁ Περσικὸς στόλος ἠκολούθησε τὸν Ἑλληνικὸν καὶ διὰ τοῦ Εὐρίπου διαπλεύσας ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα Φάληρον. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν ἀπεφάσισαν ἐν συμβουλίῳ, ἀντιφρονούσης μὲν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀλικαρνασσοῦ Ἀρτεμισίας, νὰ προσβάλωσι τοὺς ἐν Σαλαμῖνι Ἑλληνας· οὗτοι δὲ ἀφ' ἐτέρου ἐπανειλημμένως ἐβουλεύοντο, ἂν ἔπρεπε νὰ ναυμαχήσωσιν ἐν Σαλαμῖνι, ὑπὲρ ἧς γνώμης πρωτηγωνίζετο ὁ Θεμιστοκλῆς, ἢ νὰ μεταβῶσιν εἰς Κεγχρεάς, ἐνθα νικώμενοι ἡδύναντο νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν ἐν Ἰσθαμῷ πεζικὸν στρατόν· καὶ ἐκράτει ὅτε μὲν ἡ μία, ὅτε δὲ ἡ ἄλλη γνώμη, ἕως οὗ ἡ ἀπειλὴ τοῦ Θεμιστοκλέους εἰπόντος, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ᾔθελον φύγει εἰς τὴν Σύριν τῆς Ἰταλίας, ἐὰν δὲν ἔμενον νὰ ναυμαχήσωσιν ἐν Σαλαμῖνι, ἠνάγκασε τὸν ναύαρχον Εὐρυβιάδην νὰ δώσῃ διαταγὴν ἵνα παραμείνωσιν ἐν Σαλαμῖνι. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν στρατηγῶν λέγεται ὅτι ὁ ναύαρχος τῶν Κόρινθίων εἶπεν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, ὅστις ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον, μὴ ἀναμείνας τὴν εἰσήγησιν τοῦ Εὐρυβιάδου. «Θεμιστόκλεις, εἶπε, οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι προεξανιστάμενοι ῥαπίζονται»· ἀναί ἀπεκρίθη ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀλλ' οἱ ἐναπολειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται». Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει ὅτι ἐν τῇ ἀμφισβητήσει ταύτῃ ὁ Εὐρυβιάδης ἐσέλωσε τὴν βακτηρίαν, ἵνα κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλέα, οὗτος δὲ ἀπαράχως εἶπε «πάταξον μὲν, ἄκουσον δὲ». Ὁ δὲ Εὐρυβιάδης θαυμάσας τὴν πραότητα τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐπέσθη εἰς τοὺς λόγους του.

Τινὲς τῶν στρατηγῶν δυσηριεστήθησαν κατὰ τοῦ Εὐρυβιά-

δου, διότι μετεπέσθη ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ ἡ δυσ-
 παρέσκεια αὕτη μετεδόθη εἰς τὰ πληρώματα, ὁπότε ὁ Εὐ-
 ρυβιάδης ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ ἐν τῇ ναυαρχίᾳ τοὺς
 στρατηγούς. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς φοβούμενος μήπως ἀπο-
 τύχῃ τὸ σχέδιόν του, ἐπεμψε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν
 Περσῶν τὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων του Σίκινον, γινώσκοντα
 τὴν Περσικὴν γλῶσσαν, ἵνα ἀναγγεῖλῃ αὐτοῖς, ὡς φίλος,
 ὅτι οἱ Ἕλληνες διανοοῦνται νὰ φύγωσιν ἐκ Σαλαμῖνος· οὗ-
 τοι δὲ ἐνέπεσον εἰς τὴν παγίδα καὶ ἐκλείσαν διὰ νυκτός
 τὰ στενά. Τὴν εἰδήσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἔφερε πρῶτος ὁ
 Ἀριστείδης, ὅστις ἐκπλεύσας ἐξ Αἰγίνης καὶ δι' ἀκατίου
 διελθὼν διὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἔφθασεν εἰς Σαλαμῖνα καὶ
 ἔδωκε φιλικὴν χεῖρα τῷ Θεμιστοκλεῖ· εἰτα δὲ ἐβεβαίωσε
 ταύτην καὶ αὐτόμολος Τηνίᾳ τριήρης. Μετὰ τοῦτο διαλύσας
 ὁ Εὐρυβιάδης τὸ συμβούλιον ἔδωκε διαταγὰς τοῖς στρα-
 τηγοῖς νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς μάχην.

Τὴν πρωτὰν τῆς 20 Ὀκτωβρίου τοῦ 480 π. Χ. οἱ δύο
 στόλοι ἀντεπαρετάχθησαν πρὸς ναυμαχίαν, ὁ δὲ Ξέρξης
 ἐθεσῆτο αὐτῆς καθήμενος ἐπὶ θρόνον ἐπὶ τοῦ ἀπάναντι βρους
 Αἰγάλεω, πάρ' αὐτῷ δὲ καθήμενοι στρατηγοὶ ἐσθρεῖον
 ἕκαστον περιστατικὸν τῆς μάχης· ὁ Περσικὸς στόλος ἤριθ-
 μει 1200 πολεμικὰ πλοῖα, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς 378, ἐξ ὧν 180
 ἦσαν τῶν Ἀθηναίων.

Δοθέντος τοῦ πολεμικοῦ σαλπίσματος ἐκ τῆς ναυαρχί-
 δος, καὶ ἀναβοησάντων τῶν πληρωμάτων αἰμπρός, παῖ-
 δες Ἑλλήνων, σῶζετε τὴν πατρίδα· ὤρυττε πρὸς τὰ ἔμπρος
 ἅπας ὁ στόλος· ἀλλ' ἀμέσως ἀπισθοχώρουν ἀνεπαισθητῶς
 (ἀνακρανόμενοι τὰς πρόμνας), ἵνα παρασύρωσι τοὺς βαρβά-
 ρους ἐντὸς τῶν στενῶν· μετ' ὀλίγον δὲ ἠκούσθη φωνὴ ἰσχυρὰ
 αὖ δαιμόνιοι, μέχρι τινὸς πρόμνην ἀνακραύεσθαι, καὶ τότε
 ἐφώρμησαν ἀκατάσχετα τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ πρώτη ἡ

τριήρης τοῦ Ἀμεινίου, ἀδελφοῦ τοῦ Κυνεγείρου καὶ Αἰσχύ-
λου, ἐνέπηξεν τὸ ἐμβολὸν αὐτῆς εἰς τὰ πλευρὰ Φοινικικῆς
τριήρους· ἡ μάχη ἦν πεισματώδης· οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες
καὶ οἱ Λαοποὶ τοῦ Περσικοῦ στόλου ἐπολέμησαν γενναίως,
ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνέδωκαν εἰς τὴν στρατηγικὴν ὑπεροχὴν
καὶ ναυτικὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν Ἑλλήνων·
πρῶτοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Φοίνικες, διασπασθέντες
δὲ καὶ καταδιωκόμενοι μετέδωκαν τὴν παραχὴν καὶ τὸν
φόβον εἰς ἅπαντα τὸν Περσικὸν στόλον, καὶ οὕτως οἱ Ἑλ-
ληνες ἤσαντο νίκην ἐνδοξὴν καταστρέψαντες 200 ἐχθρικά
πλοῖα, καὶ πολλὰ συλλαβόντες αὐτάνδρα, αὐτοὶ μόνον 40
ναῦς ἀποβαλόντες. Οἱ Ἀθηναῖοι θεωρήσαντες ὕβριν, ὅτε
γυνὴ ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτῶν, ὥρισαν ἀμοιβὴν 10,000
δραχμῶν διὰ τὴν σύλληψιν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀλικαρνασ-
σοῦ Ἀρτεμισίας· ἐνῷ δὲ ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τῆς
τριήρους τοῦ Ἀμεινίου, ἐβύθισε αὐτάνδρον Περσικὴν τριήρη,
καὶ οὕτως ἐσώθη οὐ μόνον τοὺς Ἀθηναίους ἀπατήσασα,
ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Εὐρξην, ὅστις ἀνεφώνησε αἰοί μὲν ἄν-
δρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. Περὶ
δὲ τὸ ἐσπέρως ὁ Ἀριστείδης ἀποβὰς μετ' Ἀθηναίων ὀπλι-
τῶν εἰς Ψυττάλειαν κατέσφαξε τὸ ἐκεῖ εὕρισκόμενον Περσι-
κὸν ἀπόσπασμα. Τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατε-
δίωξε τὸν Περσικὸν μέχρι τῆς Ἄνδρου, ἀλλὰ ἐκεῖθεν ἐπα-
νῆλθεν εἰς τὰ ἴδια μαθὼν, ὅτι εἶχε προχωρήσει πολὺ.
Μετὰ τὴν διανομὴν τῆς λείας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος συνώ-
δευσε τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Ἰσθμὸν προτιθεμένους ν' ἀνα-
θίσωσι τῷ ἐκεῖ Ποσειδῶνι μίαν τῶν τριῶν ἐχθρικῶν τριή-
ρων, ἧς κατὰ τὴν πρώτην ἐφοδὸν ἐκυρίευσαν. Ἐσκέφθησαν
δὲ καὶ περὶ τῶν ἀριστευσάντων, καὶ πάντες ὁμοφώνως ἀπέ-
δωκαν τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς ἀνδρίας εἰς τοὺς Αἰγινή-
τας, καὶ τὸ δεύτερον εἰς τοὺς Ἀθηναίους· περὶ δὲ τοῦ βρα-

βείου τῆς συνέσεως δὲν συνεφώνησαν, διότι ἕκαστος τῶν στρατηγῶν τὰ δευτερεῖα μόνον παρεχώρει τῷ Θεμιστοκλεῖ, τὰ δὲ πρωτεῖα εἰς ἑαυτόν· οὐχ ἥττον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας κατεδείκνυε πρωτεύοντα τὸν Θεμιστοκλέα· τοῦτο δὲ καὶ οἱ Σπαρτιάται ἐβεβαίωσαν διὰ τῶν ἐξαιρετικῶν τιμῶν, ἃς ἀπέδωκαν τῷ Θεμιστοκλεῖ μεταβάντι μετ' ὀλίγον εἰς Σπάρτην, διότι ἔδωσαν αὐτῷ ὡς βραβεῖον σοφίας ἐλαίας στέφανον· προσέτι ἰδωρῆσαντο κάλλιστον ὄχημα, καὶ ἀπερχόμενον συνώδευσαν 300 ἵπποις μέχρι Τεγέας· κατὰ δὲ τοὺς ἀκολουθήσαντας Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας οἱ παρευρισκόμενοι παραιτήσαντες τοὺς ἀγωνιστάς, ἐθεώρουν ἐκείνον πᾶσαν τὴν ἡμέραν, καὶ θαυμάζοντες καὶ χειροκροτοῦντες ἔπαινον αὐτὸν εἰς τοὺς ξένους· ὥστε ὁ Θεμιστοκλῆς ἑξαλλος ἐκ χαρᾶς εἶπεν εἰς τοὺς φίλους, ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔδρεψε τοὺς καρποὺς τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κόπων του.

Μετά τὴν ἐν Σελκιμῖνι ἀποτυχίαν ὁ Ξέρξης φοβηθεὶς μήπως οἱ Ἕλληνες διαλύσωσι τὴν γέφυραν, ὡς παρήγγειλεν αὐτῷ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τοῦ Σικίνου, προτρεπόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου, ἀνεχώρησε διὰ ξηρᾶς, ἐγκαταλιπὼν ἐν Θεσσαλίᾳ τὸν Μαρδόνιον μετὰ 300,000 ἀνδρῶν πρὸς ἐξακολουθήσιν τοῦ πολέμου.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη, καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ. Ὁ Μαρδόνιος διαχειμάσας ἐν Θεσσαλίᾳ παρεσκευάζετο κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 479 νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος· πρὸ τούτου ὁμοῦς ἠθέλησε ν' ἀποσπᾷ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὑποσχόμενος αὐτοῖς διὰ τοῦ βασιλείως τῆς Μακεδονίας Ἀλεξάνδρου καὶ τοὺς πυρποληθέντας ναοὺς ν' ἀνοικοδομήσῃ, καὶ τὴν αὐτονομίαν τῶν ν' ἀσφαλίσῃ, καὶ ἄλλην χώραν νὰ παραχωρήσῃ. Οἱ Σπαρτιάται μαθόντες τὰς ἐνεργείας τοῦ Μαρδονίου παρεκάλουν διὰ πρεσβείας τοὺς Ἀθη-

ναίους νὰ μὴ ἐγκαταλίπωσι τὸν κοινὸν ἀγῶνα καὶ ὑπέσχοντο βοήθειαν ταχεῖαν καὶ τὴν διατροφήν τῶν οἰκογενειῶν των δι' ἔλου τοῦ πολέμου. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ἀπεκριθῆσαν αἰνέσας ὃ ἥλιος ἐξακαλουθεὶ τὴν πορείαν του, οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέποτε θέλουνσι ὁμολογήσει συνθήκας πρὸς τὸν Ξέρξην, ἀλλὰ πεποιθότες εἰς τὴν προστασίαν τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, ὧν τοὺς ναυὺς καὶ τὰ ἀγάλματα ἐνέπρησε, θὰ πολεμῶσι κατ' αὐτοὺς. Πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους εἶπον «ἐπειδὴ ἀγροεῖτε τὴν χαρακτῆρα τῶν Ἀθηναίων, συγχωροῦμεν ὑμῖν· εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν περὶ διατροφῆς τῶν οἰκογενειῶν μας πρότασίν σας· σπεύσατε ὅμως νὰ μᾶς βοηθήσετε, ἵνα μὴ πάλιν ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν πόλιν».

Ὁ Μαρδόνιος μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν προτάσεων του παρὰ τῶν Ἀθηναίων εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν Ἰούλιον τοῦ 479, καὶ ἔφθασεν ἀκωλύτως μέχρις Ἀθηνῶν· εὗρε δὲ τὴν πόλιν ἔρημον, διότι οἱ Ἀθηναῖοι μὴ λαβόντες ἐγκαίρως τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐγκατέλιπον πάλιν τὴν πόλιν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Μαρδόνιος ἐξ Ἀθηνῶν ἔστειλε πάλιν Ἑλλησπόντιόν τινα Ἕλληνα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους κομίζοντα τὰς αὐτὰς προτάσεις· ἀλλὰ μὴ εἰσακουσθεῖς ἐπυρπόλησε τὰ λείψανα τῶν οἰκοδομῶν καὶ διεσπάρη πρὸς τὴν βοιωτικὴν πεδιάδα. Τότε ἔφθασε καὶ ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ λοιπῶν Πελοποννησίων, ἐξῆλθον δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν πλοίων καὶ ἐνωθέντες ἐν Ἐλευσίῃ, ἐβάθισαν πρὸς τὰς Θήβας, καὶ παρετάχθησαν παρὰ τοῦ πρόποδας τοῦ Κιθαιρώνα. Ἦσαν δὲ οἱ Ἕλληνες 110,000 καὶ ἐκ τούτων 5,000 ὁπλίται Σπαρτιάται καὶ 35,000 φίλοι, 8,000 Ἀθηναῖοι, 5,000 Κορίνθιοι, 3,000 Μεγαρεῖς κλπ. Τὴν δὲ ἀρχηγίαν εἶχεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Πausanίας, τῶν δ' Ἀθηναίων ἡγεῖτο ὁ

Ἀριστείδης. Ὁ δὲ Μαρδόνιος προσλαβὼν καὶ 50,000 Ἑλλήνας συμμάχους, προσέβαλε διὰ τοῦ ἵππικοῦ τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἐνίκηθη καὶ τότε ὁ Πausanίας κατεβίβασε τὸν στρατὸν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ παρετάχθη παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ἀπέναντι τῶν πολεμίων παρατεταγμένων εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἐμείναν δὲ ἐνταῦθα ἀπρακτοῦντες δέκα ἡμέρας· μαθόντες δὲ ὅτι ἔμελλον νὰ προσβληθῶσι τὴν ἐπιούσαν καὶ μὴ εὐρίσκοντες κατάλληλον τὴν θέσιν ἀπεράσισαν νὰ μεταβῶσι πρὸς τὰς Πλαταιάς· καὶ τὴν νύκτα ἐξεκίνησαν· ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ τοῦ λοχαγοῦ Ἀρόμφορέτου μὴ πειθομένου νὰ μεταβάλῃ θέσιν ἐπήνεγκε βραδύτητα, καὶ ὁ Πausanίας μόλις τὴν πρωτὴν ἐκίνησεν ἐγκαταλείψας τὸν ἰδιότροπον λοχαγόν, ὃς ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ. Ὁ Μαρδόνιος ἰδὼν τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων κατεδίωξεν αὐτοὺς μὴ τηρήσας τάξιν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι προσεβλήθησαν πρὶν ἢ φθάσωσι εἰς τὸ ὁρισμένον μέρος, καὶ σταματήσαντες ἐν Ἀγρινίᾳ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐλθῶσιν εἰς βοήθειαν, διότι συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Θηβαίους. Ὡστε μόνον 53,000 Λακεδαιμόνιοι καὶ Γεγεᾶται ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ Μαρδονίου, ὅστις γενναίως μὲν ἠγωνίσθη, ἀλλ' ἐφρονέθη καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ κατέφυγεν εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ προσεβλήθη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν συγκεντρωθέντων Ἑλλήνων καὶ κατεστράφη ἑντελῶς, μόνον 40,000 διασωθέντων ὑπὸ τὸν Ἀρτάβαζον, ὃς πάσῃ σπουδῇ διελθὼν διὰ Φωκίδος, Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ Θράκης διεπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπανήλθεν εἰς Ἀσίαν.

Ἡ λεία ὑπῆρξε πλουσιωτάτη· τὴν δεκάτην ἀριέρωσαν τῶ ἐν Δελφοῖς θεῷ, τὴν δὲ λοιπὴν διενείμαντο κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστου ἢ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν ἐκάστου πόλεως. Ἠγεῖραν μνημεῖον εἰς τιμὴν τῶν πεσόντων, καὶ οἱ

Πλαταίεις, εἰς οὓς ἀπενεμήθη τὸ βραβεῖον τῆς ἀνδρίας ὑπε-
χρεώθησαν νὰ τελῶσι κατ' ἔτος θρησκευτικὸν μνημόσυνον
ὑπὲρ τῶν ἐνταῦθα πεσόντων, καὶ οἱ σύμμαχοι ὠρκίσθησαν
νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν αὐτονομίαν τῶν Πλαταιῶν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἐν Πλαταιαῖς νίκης ὁ Ἑλληνικὸς
στόλος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀθηναίου Ξανθίππου καὶ τοῦ
Λακεδαιμονίου Λεωτυχίδου ἤρατο ἐνδοξον νίκην παρὰ τῷ
ἀχρωτηρίῳ τῆς **Μυκάλης** ἐν Ἰωνίᾳ. Οἱ Πέρσαι σύραντες
τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν ὠχυρώθησαν ὀπισθεν αὐτῶν, ἀλλὰ
προσβλήντες ὑπὸ τῶν ἀποδιδασθέντων Ἑλλήνων ἐνικήθη-
σαν κατὰ κράτος καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐπυρπολήθησαν.
Μετὰ τὴν νίκην ταύτην οἱ Ἕλληνες ἀπέδωκαν εἰς τοὺς
Ἰῶνας τὴν ἐλευθερίαν καὶ παρεσκευάζοντο εἰς ἐπιθετικὸν
κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον.

Ἀνοικοδομήσεις τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν φυγὴν
τῶν Περσῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανάφερον εἰς τὴν πόλιν τὰς γυ-
ναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καὶ ἐπεχείρησαν ν' ἀνοικοδομήσωσι
τὰς οἰκίας καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως· ὁ Θεμιστοκλῆς συνε-
βούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ περικτείσωσι τὴν πόλιν δι'
ἰσχυρῶν καὶ ὑψηλῶν τειχῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι μαθόντες
τοῦτο ἐπεμψαν πρέσβεις, ἵνα παραστήσωσιν εἰς τοὺς Ἀθη-
ναίους πόσον ἐπικίνδυνον ἦτο ἐκτὸς τοῦ ἱσθοῦ νὰ ὑπάρχω-
σιν ὀχυρώματα, δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἐνδεχομέ-
νην ἐκστρατείαν τῶν βαρβάρων. Ὁ Θεμιστοκλῆς κατανοῶν
ὅτι μόνῃ ἡ ζήλοτυπία καὶ ὁ φόβος ὤθει τοὺς Σπαρτιάτας
εἰς τὸ τοιοῦτον διάβημα, διεβεβαίωσε τοὺς πρέσβεις ὅτι οἱ
Ἀθηναῖοι θὰ πέμψωσι πρεσβείαν εἰς Σπάρτην περὶ τῆς ὑπο-
θέσεως ταύτης· καὶ ἐνήγγησε ν' ἀποσταλῇ καὶ ὁ ἴδιος,
συμβουλευσας τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐργάζωνται μετὰ σπου-
δῆς εἰς ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν καὶ νὰ πέμψωσι τοὺς λοιποὺς
πρέσβεις κατόπιν αὐτοῦ· τότε πάντες οἱ πολῖται πάσης τά-

ξενος καὶ ἡλικίας εἰργάζοντο λαμβάνοντες τὸ ὑλικὸν ἐκ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐξ ἱερῶν καὶ τάφων. Ἐλθὼν εἰς Σπάρτην ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἐπαρουσιάζετο εἰς τοὺς ἄρχοντας προφασίζόμενος ὅτι ἀναμένει τοὺς λοιποὺς πρέσβεις· εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ πέμψωσιν ἰδίους πρέσβεις εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἴδωσιν ὅτι ἡ ἀνέγερσις τῶν τειχῶν ἐπαυσεν· παρήγγειλε δὲ τοῖς Ἀθηναίοις νὰ κρατήσωσι τούτους μέχρις οὗ οἱ Σπαρτιάται ἀπολύσωσιν αὐτόν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβειων τοῦτων ἐπαρουσιάσθη εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ μετὰ παρρησίας ὁμολόγησεν ὅτι αἱ Ἀθηναὶ περιτειχίσθησαν ἤδη, καὶ ὅτι εἰς οὐδένα ὀφείλουσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ δώσωσι λόγον περὶ τούτου. Οἱ Σπαρτιάται ὠργίσθησαν μὲν κατὰ τοῦ Θεμιστοκλέους, διότι ἐνεπαίχθησαν, ἀλλ' ἀπέκρυψαν τὴν ὀργὴν των ἐξ ἀνάγκης, καὶ οἱ πρέσβεις ἀμφοτέρων ἀπελύθησαν. Ὁ Θεμιστοκλῆς θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ τοῖς Ἀθηναίοις τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν, συνεβούλευσεν αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ ἀνοικτοῦ Φαλήρου νὰ ὀχυρώσωσι τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ἐτελείωσεν εἰς ἓν ἔτος, καὶ ὁ Πειραιεὺς ἀπέβη πόλις ἐπίσημος καὶ βραδύτερον συνεδέθη μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν ὧν τὴν κατασκευὴν ἤρχισε μὲν ὁ Κίμων, ἐτελείωσε δὲ ὁ Περικλῆς.

Προδοσίαι καὶ Θάνατος Πausανέου. Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ ναύαρχον τὸν Πausανίαν ἐδίωξε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς Κύπρου καὶ ἔπειτα πλεύσας πρὸς τὴν Πραποντίδα ἐκυρίζουσε τὸ Βυζάντιον συλλαβὼν αἰχμαλώτους πολλοὺς ἐπισήμους Πέρσας. Τούτους ὁ Πausανίας ἀφῆκεν ἐλευθέρους, ἵνα διασκελύνῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προδοτικῶν του σχεδίων, καὶ παρήγγειλε δι' αὐτῶν τῷ Ξέρξῃ, ὅτι ἡδύνατο νὰ καταστήσῃ αὐτῷ ὑποχείριον τὴν Ἑλλάδα, εἰν ἐδίδεν αὐτῷ σὺνγον

τὴν ἰδίαν θυγατέρα. Ὁ Εἰρξῆς ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Σατράπου τῆς Βιθυνίας Ἀρταβάζου· τότε ὁ Πυρσανίας θιαρῶν ἤδη ἐπιτυχὸν τὸ σχέδιόν του ἤρξατο νὰ φέρεται διεποτικῶς πρὸς τοὺς συμμάχους καὶ μετέβαλε ἐνδυμασίαν καὶ διαίταν, καὶ πορευόμενος ἠκολουθεῖτο ὑπὸ δορυφόρων Μήδων καὶ Λίγυπτιών. Οἱ σύμμαχοι, δυσαρεστοκείμενοι ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ Πυρσανίου ἀνεγνώρισαν ἡγεμόνας τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων Ἀριστείδην καὶ Κίμωνα, ἀποκρούσαντες τὸν διάδοχον τοῦ Πυρσανίου Δέρκην, ὃς ἤνάγκασθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σπάρτην ἀπρακτος.

Οἱ Σπαρτιάται ἀνεκάλεσαν τὸν Πυρσανίαν καὶ τὸν ἀνέκριναν, ἀλλὰ μὴ ἔχοντες ἱκανὰς ἀποδείξεις ἀπέλυσαν τῆς κατηγορίας· ἀλλὰ τότε ὁ Πυρσανίας ἦλθεν εἰς τὸν Ἑλλησποντον, ὡς ἰδιώτης, καὶ διεπραγματεύετο μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου· τοῦτο μαθόντες οἱ Σπαρτιάται ἀπέστειλαν κήρυκα καὶ σκυτάλην διαπάτρונτες τὸν Πυρσανίαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σπάρτην· οὗτος ὑπήκουσε καὶ ἐπανήλθεν, ἀλλ' ἐξηκολούθει πέμπων ἐπιστολάς πρὸς Ἀρταβάζον καὶ παραγγέλων τὸν φόνον τῶν κομιστῶν· εἰς τῶν κομιστῶν Ἀργίλιος ὄνομα, ὑποπτευθεὶς ἠνώμαζε τὰς ἐπιστολάς καὶ παρέδωκεν αὐτάς εἰς τοὺς ἐφόρους, οἵτινες ἀναγνόντες ταύτας καὶ ἀκούσαντες αὐτὸν τὸν Πυρσανίαν ὁμολογοῦντα τὴν προδοσίαν του πρὸς τὸν Ἀργίλιον ἀπεράσισαν νὰ τὸν συλλάβωσιν, ἀλλ' οὗτος προλαβὼν κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, καὶ κατέλυσεν εἰς οἶκον αὐτοῦ τοῦ ναοῦ· οἱ δὲ ἔφοροι ἀφαιρέσαντες τὴν στέγην καὶ ἐνοικοδομήσαντες τὰς θύρας ἐφύλαττον αὐτόν, καὶ ὅτε ἐπλησίαζε ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης ἐξήγαγον· ἵνα μὴ μισθῇ τὸ ἱερόν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσκέρθησαν νὰ βύψωσι τὸ πτώμα εἰς τὸν Καιάδαν, ἀλλὰ μεταμεληθέντες ἐθαψάν ἐκεῖ πλησίον, εἰτα δὲ κατὰ διαταγὴν

τοῦ ἐν Αἰλφοῖς θεοῦ μετηνέχθη καὶ ἐτάφη ἐνθα ἐτελεύτησεν

Ἑξορία καὶ θάνατος Θεμιστοκλέους.—Οἱ Λακεδαιμόνιοι πέμφαντες πρέσβεις εἰς Ἀθήνας κατήγόρουσι τὸν Θεμιστοκλέα ὡς συνένοχον τῆς προδοσίας τοῦ Πausανίου. Ὁ Θεμιστοκλῆς διέτριβε τότε ἐν Ἀργεὶ ἐξόριστος· μαθὼν δὲ τὰ τῆς κατηγορίας καὶ φοβούμενος μήπως οἱ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι καταδικάσωσιν αὐτόν, ἔφυγεν εἰς Κέρκυραν καὶ ἐκείθεν εἰς Ἡπειρον πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Μολοσσῶν καὶ ἐκείθεν εἰς Πύδναν, ὅπουθεν ἐπλευσάν εἰς Ἑρπτον καὶ συνοθευθεὶς ὑπὸ Περσῶν ἐπορεύθη εἰς Σούσα καὶ ἔγραψε πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν μακρόχειρα τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν· κατὰ Θουκυδίδην αἰ Θεμιστοκλῆς ἦκω παρὰ σέ, ὅς κε κακὰ μὲν πλείστα Ἑλλήνων εἰργασμαι τὸν ἡμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιόντα θυοὶ ἀνάγκη ἡμευρόμην· πολὺν δ' ἔτι πλείω ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμὸς, ἐκείνῳ δ' ἐν ἐπικινδύνῳ πάντιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγγίγνεται καὶ μοι εὐεργεσίᾳ ὀφείλεται, (γράφας τὴν ἐκ Σαλαμῖνος προᾶγγελσίαν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ τὴν τῶν γαληρῶν, ἥν' ἤκουσας προαιποῖναι, τότε δὲ αὐτὸν οὐ διάλυσεν) καὶ νῦν ἔχωρ σε μεγάλα ἀγαθὰ δράσει πάριμι, διωκόμενις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν· βούλομαι δ' ἐνιστῆν ἐπιστῶν ὑπὸς σοι περὶ ὧν ἦκω· δηλώσαι μὲν ὅτι Ἀρταξέρξης εὐχαριστήθεις ἐκ τῶν προτάσεων τοῦ Θεμιστοκλέους ἐδώρῃσά το αὐτῷ τὴν πρόσθεον πείων πόλεων· ἄλλ' ὅτε προτείνειν αὐτῷ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Θεμιστοκλῆς εἰδὼς πέραν εἰς τὴν ζωὴν του τῷ 65 τῆς ἡλικίας ἔτει πίων αἷμα ταύρου· ἡγήθη δ' αὐτῷ μνημεῖον ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μαγνησίας, τὰ δὲ ὅσα αὐτοῦ ἐκόμισαν εἰς Ἀθήνας κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ οἱ συγγενεῖς του καὶ ἔθαψαν ἐν Πειραιεὶ δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα.

Ἀριστείδης. Ὁ Ἀριστείδης διὰ τῆς σοφῆς καὶ δικαίας αὐτοῦ διοικήσεως ἐξεσφάλισεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων τὴν

ἡγεμονίαν τῶν συμμάχων καὶ προσέλαβε τὸ ἐπώνυμον τοῦ δικαίου· τόσῃ δ' ἐμπιστοσύνην εἶχον αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε, ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι εἶχε νὰ προτείνει σχέδιον ὠφελιμώτατον, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ εἴπῃ δημοσίως, ὁ δῆμος διέταξεν αὐτὸν νὰ τὸ φανερώσῃ εἰς τὸν Ἀριστείδην· οὗτος δ' ἀκούσας ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πυρπολήσεως τοῦ συμμαχικοῦ τῶν Ἑλλήνων στόλου εἶπεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους εἶναι ὠφελιμώτατον μὲν, ἀλλ' ἀδικιώτατον· ὁ λαὸς τότε χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἄλλην ἐξήγησιν ἀπέριψεν αὐτό.

Ὅταν οἱ σύμμαχοι ἀνέθηκαν τὴν διοίκησιν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἐζήτησαν νὰ ἐρισθῇ ὁ φόρος ὃν ἐκάστη πόλις ὤφειλε νὰ συνεισφέρῃ· μετὰ τοσαύτης δὲ δικαιοσύνης ὥρισε τοῦτον ὁ Ἀριστείδης, ὃν πρὸς τοῦτο ἐξελέξαντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε οὐδὲν παράπονον ἠκούσθη ἐκ μέρους τῶν συμμάχων· ἡ συνεισφορὰ αὕτη ἀνῆλθεν εἰς 460 τάλαντα, καὶ ταμεῖον συνέστη ἐν Ἀθήνῃ, οὗ οἱ ταμίαι ἦσαν Ἀθηναῖοι καὶ ὠνομάζοντο Ἑλληνοταμίαι· μετὰ τινὰ ἔτη ὁ Ἀριστείδης ἀπέθανε περὶ τὸ 468 τόσον πτωχός, ὥστε ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ ἡ πολιτεία ἀνέλαβε τὴν διατροφὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν τέκνων του, καὶ μνημεῖον ἤγειρεν αὐτῷ ἐν Φαλήρῃ.

Νίκαι τοῦ Κίμωνος. Ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου Κίμων ἐξηκολούθησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον· ὑπέταξε πολλὰς νήσους, ὅλην τὴν Θρακίαν παραλίαν, καὶ ἐδίωξε τοὺς Πέρσας ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τῆς Καρίας. Ἐν ἔτει 465 ὁ Κίμων ἤρατο ἐνδοξον νίκην ναυτικὴν καὶ πεζικὴν τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα τῆς Παμφυλίας ποταμόν· κατὰ ταύτην αὐτὸς ἔχων 200 τριήρεις κατεναυμάχησε τὸν Περσικὸν στόλον ἀνερχόμενον εἰς 350 τριήρεις, καὶ κατέστρεψε 200 ἐκ τούτων· ἀμέσως

δὲ μετὰ τὴν νίκην ἐπῆλθε κατὰ τῶν 80 φοινικικῶν πλοίων τῶν ἔρχομένων εἰς βοήθειαν τῶν Περσῶν, καὶ ἅπαντα κατέστρεψε. Ἐντεῦθεν ἐπλευσε πρὸς τὰ παράλια τῆς Θράκης, ὅποτε αἱ Ἀθηναὶ περιεπλάκησαν εἰς πόλεμον μετὰ τῶν Θασίων ἕνεκα τῶν Θρηκτικῶν χρυσωρυχείων· κατ' αὐτῶν ἐστάλη ὁ Κίμων, ὅστις πολιορκήσας τὴν πόλιν ἐκυρίευσεν μετὰ τρία ἔτη καὶ κατέστησε ὑποτελῆ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπεσχέθησαν βοήθειαν τοῖς Θασίοις, ἀλλ' ὁ ἐπισυμβᾷς τῷ 464 καταστρεπτικώτατος σεισμὸς ἐκόλυσεν αὐτοὺς νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ὑπόσχασίν των. Ἐκ τοῦ σεισμοῦ ἐκείνου κατέπεσαν πᾶσαι αἱ οἰκίαι τῆς Σπάρτης, καὶ ἐφονεύθησαν πλείστοι τῶν κατοίκων· ἀποστάτησαν δὲ καὶ οἱ Ἐλλωτες μετὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ ὠχυρώθησαν ἐν τῇ Ἰθάμῃ. Οἱ Σπαρτιάται ἀδυνατοῦντες νὰ καταβάλωσι τὴν στάσιν ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων ὡς ἐμπειρῶν εἰς τὰς πολιορκίας. Ὁ Περικλῆς ἠνάντιώθη, ἀλλ' ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη τοῦ Κίμωνος καὶ ἐστάλη αὐτοῦ εἰς Ἰθάμην μετὰ 4000 ὀπλιτῶν· ἀποτυχὼν ὁμῶς κατέστη ὑποπτός τοῖς Σπαρτιάταις, οἵτινες εὐσχήλως ἀπειμάκρυναν τὸν Κίμωνα εἰπόντες ὅτι δὲν ἔχουσι χρεῖαν τῆς περαιτέρω βοηθείας αὐτοῦ. Ὀργισθέντες τότε οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Κίμωνα ὡς φιλολάκωνα ἐξώρισαν, διχορρήξαντες δὲ τὴν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων φιλίαν συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ Θεσσαλῶν. Οἱ Μεσσηνιοὶ ἀντιστάντες ἐπὶ δεκαετίαν ὑπέκυψαν τῷ 455 π. Χ. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωκαν αὐτοῖς πρὸς κατοικίαν τὴν Ναύπακτον.

Τῷ 460 ἀποστάτησαντες κατὰ τῶν Περσῶν οἱ Αἰγυπτῖοι ὑπὸ τὸν Ἰνάρων ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἐπεμψαν αὐτοῖς 200 πλοῖα, ἅτινα φθάσαντα εἰς Μέμφιν ἐπολιορκούν αὐτὴν ἐπὶ πέντε ἔτη. Μαθόντες ἔπειτα οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι καταφθάνει μέγας Περσικὸς στρατὸς κα-

τέρυγον εἰς τινὰ ἐπὶ τοῦ Νείλου νῆσον, ἐνθα πολιορκηθέντες ἀντίστησαν ἐπὶ 18 μῆνας, καὶ μετὰ ταῦτα συνθηκολογήσαντες μετὰ τῶν Περσῶν ἀπῆλθον. τῆς Αἰγύπτου καὶ πορευόμενοι διὰ τῆς Λιβύης εἰς Κυρήνην ἀπέθανον οἱ πλείστοι ἐκ τῆς κακουχίας καὶ ἐκ νόσων.

Τῷ 453 τῇ προτάσει τοῦ Περικλέους ἀνεκλήθη ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Κίμων διὰ τὴν φιλοπατρίαν ἣν ἐδείξεν ὡς ἐξοριστος. ζήτησας νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν κατὰ τῶν Θηβῶν πόλεμον ἐν τῇ ἀτυχεῖ διὰ τοῦς Ἀθηναίους μάχῃ τῆς Τανάγρας. Μετ' ὀλίγον ἐκραγείτης νέας στάσεις ἐν Αἰγύπτῳ ἐστάλη ὁ Κίμων, μετὰ ἰσχυροῦ στόλου, οὗ μέρος μὲν ἐπέμψεν εἰς Αἴγυπτον, αὐτὴς δὲ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου ἐπολιόρκει τὸ Κέπριον τῆς Κύπρου, ὅτε καὶ ἀπέθανε (449). τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ ἐνθουσιασμός, ὅν ὁ ἐνδοξος αὐτός στρατηγὸς ἐνέπνευσεν εἰς τὸν στρατὸν του, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος ἀπαντήσας περὶ Σαλαμίνα τῆς Κύπρου τὸν στόλον τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Κιλικίων κατενέμαχυσεν αὐτόν, καὶ καταδιώξας τοὺς εἰς τὴν νῆσον ἀποβιβασθέντας ἐχθροὺς καὶ πεζομαχήσας κατενίκησε, καὶ μετὰ τὴν νίκην παραλαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ πλοῖα ἐπανῆλθον εἰς Ἀθήνας· τότε λέγεται ὅτι συνωμολογήθη ἡ Κιμωνέσιος εἰρήνη, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐκήρυττεν ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους τὰς κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν ἐλληνίδας πόλεις· ὁ στόλος αὐτοῦ δὲν ἐπετρέπετο νὰ πλῆρῃ πρὸς νότον ἐπέκεινα τῶν παρὰ τὴν Λυκίαν Χελιδονίων νήσων, καὶ πρὸς βορρᾶν πέραν τῶν παρὰ τὸν εἰσπλάουν τοῦ Εὐξείνου Πόντου Κυανέων πετρῶν ἢ Σουμπληγάδων· ὁ στρατὸς τῆς ἡμέρας δὲν ἐπετρέπετο νὰ προχωρήσῃ πρὸς δυσμὰς πέραν τριῶν ἡμερῶν δρόμου ἀπὸ τῆς παραλίας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὑπεχρεοῦντο νὰ μὴ βλάπτωσι τὴν χώραν τοῦ βασιλέως.

Σύγκρουσις Σπαρτιατῶν καὶ Βοιωτῶν πρὸς Ἀθηναίους· ἡ τριακονταετὴς εἰρήνη. Οἱ Σπαρτιάται πέμψαντες στρατὸν εἰς Δελφοὺς ἐξέβαλον τοὺς διοικοῦντας τὸ μαντεῖον Φωκεῖς καὶ παρέδωκαν τὴν διοίκησιν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Δελφῶν, ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Σπαρτιατῶν στραπεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανεφέρνουν τὰ τοῦ μαντείου εἰς τὴν προτέραν θέσιν.

Βοιωτοὶ φυγάδες ἐνωθέντες μετὰ φυγάδων Φωκῶν, Λοκρῶν, Εὐβοέων καὶ Λίγυπτων κατέλαβον τὸν Ὀρχομενόν, τὴν Χαϊρώνειαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Βοιωτίας καταστήσαντες ἐν αὐταῖς ὀλιγαρχίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπερψαν κατ' αὐτῶν τὸν στρατηγὸν Τολμίδην μετὰ χιλίων ὀπλιτῶν καὶ τινων συμμάχων· περὶ δὲ τὴν Κορώνειαν ἔπесαν ὁ Τολμίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκηθησαν καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἡχμαλωτίσθησαν. Ἵνα σώσωσι τοὺς αἰχμαλώτους οἱ Ἀθηναῖοι, ὥς ἀνήκοντας εἰς τα πρῶτα γένη, ἤναγκάσθησαν νὰ ἐκχωρήσωσιν ἐκ τῆς Βοιωτίας, ἐν ᾗ ἰδρύθησαν ὀλιγαρχίαι, ὥς καὶ ἐν Φωκίδι καὶ Λοκρίδι· τοὺς Βοιωτοὺς μιμούμενοι ἀπεστάτησαν καὶ οἱ Εὐβοεῖς, καὶ ἐστάλη κατ' αὐτῶν ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ μαθὼν ὅτι καὶ τὰ Μέγαρα ἀπέστησαν καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Πλειστοάναξ βαδίζει κατὰ τῆς Ἀτικῆς, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπομακρύνας τὸν Πλειστοάνακτα διὰ διοροδοκίας ὁ Περικλῆς ἐπανῆλθεν εἰς Εὐβοίαν, ἣν ὑπέταξεν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας συνεβούλευσε τοὺς πολίτας νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς κτήσεις τῆς Ἠρᾶς καὶ νὰ περιορισθῶσι εἰς τὰς τῆς θαλάσσης· τότε δὲ τῷ 445 συνωμολόγησαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν τριακονταετεῶς σπονδὰς, δι' ὧν αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἀφείθησαν ἐλευθερεῖν νὰ συμμαχήσωσι πρὸς ὁποτέρους θέλουσιν.

Μοναρχικὴ διοίκησις τοῦ Περικλέους. Μετὰ

τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ὁ Περικλῆς βαθύς φιλόσοφος, τέλειος πολιτικός καὶ δεινὸς ῥήτωρ ἴσχυσε τὰ μέγιστα ἐν Ἀθήναις (443). Διὰ τὴν προσελκύσῃ εἰς αὐτὸν τὸν λαὸν περιώρισε τὴν δύναμιν τοῦ ἀριστοκρατικοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ ὥρισε μισθὸν στρατιωτικόν, δικαστικόν καὶ ἐκκλησιαστικόν ἐν τριώβολον. Ἔδωκεν ἐργασίαν εἰς τὸ πλῆθος καὶ ὑψώσε τὴν καλλιτεχνίαν διὰ τῶν λαμπρῶν ἔργων τοῦ Φειδίου, Ἰκτινίου, καὶ Καλλικράτους· τότε ἀνεγέρθη ὁ Παρθενὼν καὶ τὰ Προπύλαια καὶ τὸ ὦδεον, καὶ ἐποίησε ὁ Φειδίας τὸ θεῖον αὐτοῦ ἔργον τὴν χρυσελε φαντίνην Ἀθηνᾶν. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐγένοντο διὰ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει συμμαχικῶν χρημάτων, δι' οὓς οἱ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι ἐμέμφοντο τοῦ Περικλέους ὅτι δαπανᾷ πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως τὰ συμμαχικὰ χρήματα τὰ προωρισμένα δι' ἄλλον σκοπὸν, καὶ προκαλεῖ δίκαια παράπονα τῶν συμμάχων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ὁ Περικλῆς εἰς ταῦτα ἀπεκρίνετο ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀνέλαβον δι' ἰδίῳν δυνάμεων τὴν προστασίαν τῶν συμμάχων, ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ τὰ χρήματα ταῦτα ὅπως ἔβλεπον. Εἰς τὰ δύο μακρὰ τεῖχη τὰ συνδέοντα τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ Φαλήρου καὶ Πειραιῶς ὁ Περικλῆς προσέθηκε τρίτον διάμεσον ἀπέχον 550 πόδας τοῦ Πειραιικοῦ. Τότε κατεσκευάσθησαν καὶ τὰ νεώρια τοῦ Πειραιῶς.

Μέγαλη ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ δύναμις τοῦ Περικλέους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ δὲν ἔπαυσαν τοῦ νὰ συκοφαντῶσιν αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του. Κατηγόρησαν τὸν Φειδίαν, ὅτι ὑπεξήρесе μέρος τοῦ χρυσοῦ τοῦ ὠρισμένου διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς· ἀλλ' ὁ ἐντιμὸς καλλιτέχνης ἀφαιρέσας καὶ ζυγίσας τὴν χρυσὴν περιβολὴν ἄνευ βλάβης πινός τοῦ ἀγάλματος ἀπεστόμωσε τοὺς συκοφάντας· ἀλλ' οὗτοι ἀνεκάλυψαν ἀμέσως ἀσέβειαν τοῦ Φειδίου, διότι ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηνᾶς παρέστησε τὴν μορ-

φήν του καὶ τὴν τοῦ Περικλέους. Ῥιφθεὶς δὲ εἰς τὰς φυλακὰς ἀπέθανε πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἀνακρίσεως. Καὶ ὁ Ἀναξαγόρας κατηγορηθεὶς μετὰ τῆς Ἀσπασίας δι' ἀσέβειαν ἐσώθη φυγὼν ἐξ Ἀθηνῶν κατὰ συμβουλήν τοῦ Περικλέους, ἡ δὲ Ἀσπασία ἐκινδύνευσε σωθεῖσα μόνον διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ὑπερασπίσεως τοῦ Περικλέους, ὅστις τότε κατῆλθεν, ἵνα σώσῃ τὴν πεφιλημένην σύζυγον, καὶ εἰς παρακλήσεις καὶ εἰς δάκρυα.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη τοῦ Περικλέους εἶναι ἡ χρυσῇ σελλίς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας· ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τότε κατέστη ἡ μητρόπολις τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Τότε ἀνεφάνησαν οἱ δύο μεγάλοι τραγικοὶ ποιηταὶ ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης, ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος, ὁ ἐπισημότατος τῶν κωμικῶν ποιητῶν Ἀριστοφάνης, ὁ ἐξοχος γλύπτης Φειδίας, οἱ διαπρεπεῖς ζωγράφοι Ζεῦξις, Παρράσιος καὶ Πολύγνωτος, ὁ ἀστρονόμος Μέτων, τότε συνέρρευσαν εἰς Ἀθήνας ὁ Κλαζομένος φιλόσοφος Ἀναξαγόρας, ὁ Ἑλεάτης Ζήνων, ὁ Ἀβδηρῆτης Πρωταγόρας, ὁ Μιλήσιος ἀρχιτέκτων καὶ φυσικὸς Ἰππόδαμος, ὃς ἐπεστήτησεν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς εὐθυγραμμίας τῶν ὁδῶν· καὶ τότε ὁ μὲν μέγας φιλόσοφος Σοκράτης παρεσκεύαζε τὸν κατὰ σοφιστῶν πόλεμον, ὁ δὲ ἐξοχος ἱστορικὸς Θουκυδίδης τὴν λαμπρὰν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς ταύτης. Τότε ὁ Περικλῆς συνέλαβε τὸ σχέδιον τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων συνεδρίου, καὶ προσεκάλεσε τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους ὑποπτευόμενοι τοὺς Ἀθηναίους.

Περσέυδος πέμπτη. Μέρους Α'. Πελοποννησιακὸς πόλεμος. (431—404). Ἡ ἀντιζήλια τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἡ φυλετικὴ καὶ πολιτικὴ ἀντιπάθεια τῆς δωρικῆς καὶ ἀριστοκρατικῆς Σπάρτης πρὸς τὰς ἰωνικὰς καὶ δημοκρατικὰς Ἀθήνας προῦκάλεσαν πολυχρόνιον καὶ δεινὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις 27 ἔτη διαρκέσας

διήρσεσεν τὴν ὅλην Ἑλλάδα εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα καὶ ἐξαντλήσας τὰς ὑλικὰς καὶ ἡθικὰς δυνάμεις αὐτῆς κατέστησεν αὐτὴν ἀνίκανον νὰ ὑπερασπισθῇ βραδύτερον τὴν ἀνεξαρτησίαν της.

Ἀφορμαὶ τοῦ πολέμου.—Αἱ προκαλέσασαι τὴν ῥῆξιν ἀφορμαὶ ἦσαν τρεῖς. 1) αἱ ἐν Ἐπιδάμνῃ ἐμφύλιοι ταραχαί. 2) τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων. 3) Ἡ ἀποστασία τῆς Ποτιδαίας ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν.

1) **Τὰ Κερκυραϊκά.** Οἱ ὀλιγαρχικοὶ τῆς Ἐπιδάμνου, ἀποικίας τῆς Κερκύρας, διωχθέντες ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Κερκυραίων· οἱ δημοκρατικοὶ ἀφ' ἑτέρου ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῶν Κορινθίων, καὶ οὕτω συνεκρούσθησαν Κερκυραῖοι καὶ Κορίνθιοι καὶ ἡττήθησαν ἐν ναυμαχίᾳ οἱ δεύτεροι, οἵτινες βαρέως φέροντες τὴν προσβολὴν καὶ ἀγανακτοῦντες προσέτι κατὰ τῶν Κερκυραίων, διότι ἡμέλων αὐτῶν ὄντες ἀποικοὶ, παρεσκευάζοντο, ἵνα ἐπέλθωσι κατὰ τῆς Κερκύρας μετὰ μείζονος δυνάμεως καὶ μετὰ συμμάχων· ταῦτα μαυθάνοντες οἱ Κερκυραῖοι ἐζήτησαν καὶ οὗτοι τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες προβλέποντες ὅτι ἐμελλον νὰ συγκρούσθωσι πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, ἐνόμισαν σύμφορον ἑαυτοῖς νὰ μὴ ἀφήσωσι νὰ κατὰστροφῇ ἡ Κέρκυρα, ἥτις εἶχεν ἰσχυρὸν ναυτικόν· διὸ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀπεφάσισαν νὰ συνδέσωσιν οὐχὶ συμμαχίαν, ἀλλ' ἐπιμαχίαν, ἥτοι νὰ βοηθῶσιν ἀλλήλους ἐν ἀμύνῃ εὐρισκομένους· καὶ ἐπεμψαν δέκα τριήρεις ὑπὸ Λακεδαιμόνιον τὸν υἱὸν τοῦ Κίμωνος, καὶ ἐναυμάχησαν μετὰ τῶν Κερκυραίων κατὰ τῶν Κορινθίων καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἡττὰν τῶν δευτέρων, οἵτινες κατήγγελλον τὴν διαγωγὴν ταύτην τῶν Ἀθηναίων ἐνώπιον τῶν Σπαρτιατῶν.

2) **Τὸ μεγαρικὸν ψήφισμα.** Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τῇ προτάσει τοῦ Περικλέους

οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέδωκαν ψήφισμα, δι' οὗ ἀπέκλειον τοὺς Μεγαρεῖς τοῦ νὰ ἐμπορεύωνται ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν τοῖς λιμέσι τοῦ κράτους αὐτῶν· τοῦτο δὲ ἐπραξαν ἐπὶ προφάσει μὲν ὅτι οἱ Μεγαρεῖς ὑπεδέχοντο φυγάδας ἐξ Ἀθηνῶν δούλους, καὶ ὅτι ἐκαλλιέργουν γῆν ἀμφισβητουμένην, πράγματι ὅμως, διότι συνεμάχισαν μετὰ τῶν Πελοποννησίων.

3) **Τὰ Ποτιδαιαιτικά.** Περδίκκας δ. τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς ὀργισμένος ὦν κατὰ τῶν Ἀθηναίων, διότι ἐβοήθουν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Φίλιππον καὶ Δέρδαν, ὑπεκλίνει εἰς ἐπανάστασιν τὰς κατὰ τὴν Μακεδονίαν συμμαχίδας πόλεις τῶν Ἀθηνῶν, ἐν αἷς καὶ τὴν Ποτίδαιαν, τὴν οὖσαν ἀποικίαν μὲν τῶν Κορινθίων ἀλλὰ φόρου ὑποτελῆ τῶν Ἀθηναίων καὶ πέμπων πρέσβεις εἰς Κόρινθον καὶ Σπάρτην προβάλλει πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὰ ἐνεργούμενα ἀπήτησαν παρὰ τῶν Ποτιδαιατῶν νὰ καθαιρέσωσι τὸ πρὸς τὴν Παλλήνην τεῖχος νὰ δώσωσιν ὁμήρους καὶ ν' ἀποπέμψωσι τοὺς ἐπιδημιουργούς, οἵτινες ἐπέμποντο κατ' ἑσος ἐκ Κόρινθου καὶ νὰ μὴ δέχωνται τοῦ λοιποῦ αὐτούς.

Οἱ Ποτιδαιᾶται μὴ ἐπιτυχόντες τὴν ἀνάκλησιν τῶν διαταγῶν τούτων, λαβόντες δὲ ὑπόσχεσιν βοηθείας παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπεστάτησαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πέμψαντες πλοῖα καὶ στρατὸν ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν.

Τὸ ἐν Σπάρτῃ συνέδριον. Οἱ Κορινθιοί, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Αἰγινῆται καὶ ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων πέμποντες πρέσβεις εἰς Σπάρτην κατήγγελλον τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἀδικοῦσι καὶ ὑποδουλοῦσι τοὺς Ἕλληνας· οἱ κατὰ τύχην εὐρεθέντες ἐν Σπάρτῃ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἐλάβον τὸν λόγον μετὰ τοὺς Κορινθίους καὶ ἀνέφερον τὰς ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὑπηρεσίας τῶν Ἀθηναίων ἀμφισβητοῦντες τῇ

Σπάρτη τὸ δικάϊωμα τοῦ δικάζειν τὰς διαφορὰς τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἄλλους Ἑλλήνας, καὶ ὅτι ἔλαβον τὴν ἡγεμονίαν παρ' ἐκόντων τῶν συμμάχων, παραιτησάντων ταύτην τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιάται ἀκούσαντες τοὺς λόγους τῶν πυρμάχων καὶ τῶν Ἀθηναίων παρεκάλεσαν αὐτοὺς ν' ἀποχωρήσωσι καὶ ἐσκέφθησαν κατ' ἰδίαν· τότε ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος ἐπρότεινε νὰ μὴ κηρύξωσιν ἀμέσως τὸν πόλεμον, ἀλλὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις καὶ ἐν τῷ μεταξὺ νὰ παρασκευάζωνται· ὁ δ' ἔφορος Σθενελαΐδης ἐπρότεινε νὰ κηρύξωσιν ἀμέσως τὸν πόλεμον, καὶ ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη αὐτοῦ καὶ προσκαλέσαντες τοὺς πρέσβεις τῶν συμμάχων οἱ Σπαρτιάται ἀνεκοίνωσαν τὴν ἀπόφασίν των καὶ εἶπον ὅτι θὰ προσκαλέσωσι πάλιν τοὺς συμμάχους εἰς Σπάρτην, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ βουλευθῶσι περὶ τοῦ πολέμου. Συνῆλθον καὶ πάλιν οἱ σύμμαχοι ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐκήρυξαν αὖθις τὸν πόλεμον καὶ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἀπεκρίθη τοῖς Σπαρτιάταις ἀκατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσθαι, καὶ βοηθήσει αὐτοὺς καὶ παρακαλούμενος καὶ ἀκλήτος·.

Ἑναρξίς τοῦ πολέμου. Ἀφοῦ οἱ Σπαρτιάται διὰ τριῶν πρεσβειῶν μάτην ἐπεδίωξαν συμβιβασμὸν, ἐξεστράτευσαν τέλος κατὰ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα, ἔχοντες συμμάχους πάντας τοὺς Πελοποννησίους πλὴν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν, καὶ προσέτι τοὺς Μεγαρεῖς, Βοιωτοὺς (πλὴν Πλαταιέων), Λοκροὺς, Φωκεῖς, Ἀμυδρακιώτας, Δευκαδίους καὶ Ἀνακτορίους.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἄφ' ἐτέρου εἶχον συμμάχους τοὺς Χίους, Λεσβίους, Πλαταιεῖς, τοὺς ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσηνίους, Ἀχαρνάνας, Κερκυραίους, Ζακυνθίους, τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Θράκης καὶ πάσας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, πλὴν τῆς Μήλου καὶ Θήρας· ὥστε οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἦσαν ἀνώτεροι κατὰ ξηρὰν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ θάλασσαν· διό

ὁ Περικλῆς συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ διακινδυνεύσωσι κατὰ ξηρὰν πολεμοῦντες κατὰ τῆς Πελοποννησιακῆς συμμαχίας, ἀλλὰ νὰ κλεισθῶσιν ἐν τῇ πόλει μεταφέροντες καὶ τὴν κινητὴν αὐτῶν περιουσίαν ἐκ τῶν ἀγρῶν.

Τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου (431) διηλθε δι' ἀμοιβαίων λεηλασιῶν. Οἱ Πελοποννήσιοι καταστρέψαντες τοὺς ἀγροὺς τῆς Ἐλευσίνης καὶ τῶν Ἀχαρνῶν ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδόχωσαν τὰ παράλια τῆς Ἡλίδος καὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας Λοκρίδος· ἐδίωξαν τοὺς Αἰγινήτας ἐκ τῆς νήσου τῶν πέμψαντες εἰς αὐτὴν κληρούχους Ἀθηναίους, καὶ κατέστρεψαν τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα.

Ὁ λοιμός. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ πολέμου (430) αἱ Ἀθῆναι προσεβλήθησαν ὑπὸ φοβερᾶς νόσου, τοῦ λοιμοῦ· ἡ νόσος αὕτη ἀνεπτύχθη κατὰ πρῶτον ἐν Αἰθιοπία, ἐκεῖθεν διεδόθη εἰς Αἴγυπτον καὶ Λιβύην καὶ Ἀσίαν· εἰτα προσέβαλε τὴν Αἴημον καὶ τινὰς ἄλλας τοῦ Αἰγαίου νήσους, καὶ τελευταῖον ἐν ἔαρι τοῦ 430 προσέβαλε τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας ἐνθα διὰ τὴν ἐπισώρευσιν τῶν κατοίκων εὗρε τροφὴν πρὸς ἀνάπτυξιν. Ἐπὶ δύο ἔτη πλείους ἔπεμπεν εἰς τὸν Ἀθῆν, ἡ δὲ ἱατρικὴ ἐπιστήμη οὐδὲν ἡδυνήθη ν' ἀνέυρῃ τελεσφόρον φάρμακον. Ὁ ἔξοχος ἱατρός Ἰπποκράτης ὁ Κῶος συνέστησεν ἐπὶ τέλους τὴν διὰ πυρὸς κάθαρσιν τῆς ἀτμοσφαίρας, διότι παρετήρησεν ὅτι οἱ σιδηρουργοὶ δὲν προσεβάλλοντο. Ἡ νόσος διαρκέσασα δύο ἔτη ὑπέστη σπουδαίαν ὕψισιν ἐπὶ 18 μῆνας, καὶ ἔπειτα ἐπῆλθε δεύτερος παροξυσμὸς διαρκέσας ἐν ἔτος· ἀπέθανον δὲ ἐκ ταύτης 300 ἱππεῖς, 4400 ὁπλίται καὶ πλῆθος πενήτων.

Καταδίκη καὶ θάνατος Περικλέους. Ὁ λαὸς ἐρεθιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Περικλέους καὶ πᾶσιν ἐκ τῆς νόσου ἐθεώρησεν αἷτιον τῶν δυστυχιῶν τοῦ τὸν Περικλῆ καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς σημαντικὸν πρόστιμον, ἀφαι-

ρέσας ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων. Ἐκτὸς τούτου ἔπαθεν ὁ μέγας ἀνὴρ καὶ ἄλλα δυστυχήματα· ἀπώλεσεν ἐκ τῆς νόσου πολλοὺς τῶν συγγενῶν καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ξάνθιππον καὶ Πάραλον, καὶ ὁμῶς ἐτήρησε τὸ φρόνημα καὶ τῆς ψυχῆς τὸ μεγαλεῖον, καὶ μόνον δὲν ἡδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν καρδίαν του, καὶ τὰ δάκρυα, ὅτε προσῆλθεν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Παράλου, ἵνα ἐπιθέσῃ τὸν νεκρικὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι βλέποντες πόσον ὑπελείποντο τοῦ Περικλέους οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀνέθηκαν πάλιν αὐτῷ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ δὲν ἐμελλον νὰ τὸν ἔχωσιν ἐπὶ πολὺ προσβληθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς δλεθρίας νόσου κατέκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ προσῆλθον οἱ φίλοι καὶ νομίζοντες πλέον αὐτὸν ἀναίσθητον ἀνέφερον τὰς ἐξόδους αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὑπηρεσίας· τότε ὁ Περικλῆς ἐγερθεὶς ὀλίγον εἶπε «*λησμονεῖτε τὸ μέγιστον τῶν ἔργων μου, ὅτι οὐδεὶς τῶν Ἀθηναίων ἐξ αἰτίας μου μέλαν ἱμάτιον περιεβλήθη*».

Διάδοχοι Περικλέους. Πολιορκία Ποτιδαίας, Πλαταιῶν καὶ Μετυλήνης. Τάχιστα οἱ Ἀθηναῖοι κατενόησαν τὴν ἐπισυμβᾶσαν τῇ πόλει ζημίαν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Περικλέους, ὅτε εἶδον πόσον μικροὶ καὶ ταπεινοὶ ἦσαν οἱ διάδοχοί του, οἵτινες ἀντὶ νὰ ὀδηγῶσι τὸν δῆμον καὶ νὰ χαλιναγωγῶσιν, ὅπως ὁ Περικλῆς, τοῦναντίον ἐκολάκουν καὶ ὥθουν αὐτὸν εἰς πράξεις ἀσυνέτους καὶ ἐπιβλαβεῖς.

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο κύριοι τῆς Ποτιδαίας ἐπιτρέψαντες διὰ συνθηκῶν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς νὰ ἐξέλθωσιν οἱ μὲν ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες φέροντες ἐν ἱμάτιον, αἱ δὲ γυναῖκες δύο· νὰ ἔχωσι δὲ καὶ ὠρεσμένον ἀργύριον ὡς ἐφόδιον· ἔφυγον δὲ

οὗτοι εἰς Χαλκιδικὴν καὶ ἄλλα μέρη, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔπει-
ψαν εἰς Ποτίδαιαν ἀποίκους.

Τὸ ἀκόλουθον θέρος οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι δὲν
εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Πλα-
ταιῶν ἀποκρουσθέντων τῶν προσβολῶν αὐτῶν περιέφραξαν
τὴν πόλιν κόπτοντες δένδρα ἐκ τοῦ Κιθαιρώνα καὶ σώρευ-
οντες χῶμα. Οἱ Πλαταιεῖς ἔπεμψαν εἰς Ἀθήνας τὰ τέκνα,
τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς γέροντας, ἔμειναν δὲ 400 ἄνδρες
πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως, προσέειπε δὲ 80 Ἀθηναῖοι καὶ
110 γυναῖκες διὰ νὰ τοὺς ὑπηρετώσιν. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ
πιεῖν αὐτοὺς ἡ ἄλλειψις τῶν τροφῶν, 200 Πλαταιεῖς ἐπω-
φελούμενοι νυκτὸς σκοτεινῆς καὶ θυελλώδους ἀνέβησαν διὰ
κλιμάκων τὸ τεῖχος καὶ ἀπατήσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἐσώθη-
σαν εἰς Ἀθήνας· οἱ δὲ ὑπολειφθέντες παρεδόθησαν ὑπὸ τὸν
ὄρον, ὅτι ἤθελον κριθῇ κατὰ τὸ δίκαιον. Πέντε δικασταὶ
ἦλθον ἐκ Σπάρτης, ἵνα δικάσωσι τοὺς Πλαταιεῖς, καὶ κατη-
γορίᾳ μὲν οὐδεμία ἐγένετο, ἡρώτων δὲ μόνον αὐτοὺς, ἐάν
κατὰ τὸν παρὸντα πόλεμον ἐπραξάν ὠφέλιμόν τι εἰς τοὺς
Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμαχοὺς αὐτῶν. Οἱ δὲ Πλα-
ταιεῖς ἐπεκαλοῦντο ἡπὲρ ἑαυτῶν τὰς ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑ-
πηρεσίας τῶν ἐν καιρῷ τῶν Περσικῶν· ἀλλ' οἱ ἀνηλεεῖς δικα-
σταὶ τῶν ἐπαναλαμβάνοντες πάντοτε τὸ αὐτὸ ἐρώτημα κα-
τεδίκασαν εἰς θάνατον καὶ κατέσφαξαν 200 Πλαταιεῖς, καὶ
25 Ἀθηναίους ἐξανδραποδισάμενοι τὰς γυναῖκας (427), τὸ
δὲ ἐπόμενον ἔτος οἱ ἀμείλικτοι Θηβαῖοι κατεδάφισαν τὴν
πόλιν.

Μετὰ τῆς αὐτῆς σκληρότητος προσηνέχθησαν καὶ οἱ Ἀ-
θηναῖοι πρὸς τοὺς Μιτυληναίους· ἐπειδὴ οὗτοι ἐγκατέλει-
πον τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἠνώθησαν μετὰ
τῶν Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιορκήσαν τοὺς Μιτυ-
ληναίους καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης καὶ ἠνάγκασαν

αὐτοὺς νὰ συνθηκολογήσωσιν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πρῶτον ἀπεφάσισαν τῇ προτάσει τοῦ δημαγωγοῦ Κλέωνος νὰ φανεύσωσι πάντας τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν μετεμελήθησαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ φανεύσωσι μόνον τοὺς πρωταιτίους, οἵτινες ἀνῆλθον εἰς 1000· ἐκρήμνισαν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἔλαβον τὰ πλοῖα καὶ διήρσαν τὴν χώραν εἰς τρεῖς χιλιάδας κλήρους, ὧν τοὺς μὲν 300 ἀφίερωσαν εἰς τοὺς θεοὺς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔδωκαν εἰς Ἀθηναίους· τούτους καλλιεργοῦντες οἱ Μιτυληναῖοι ἐπλήρωνον κατ' ἔτος δύο μνᾶς.

Ὁ Κλέων καὶ ἡ Νικίειος εἰρήνη. Ὁ Κλέων ἦν εὐτελοὺς καταγωγῆς, αὐθάδης καὶ κενόδοξος, ἀλλ' ἴσχυε παρὰ τῷ λαῷ κολακεύων τὰς ἀδυναμίας αὐτοῦ. Κατὰ συμβουλὴν τοῦ στρατηγοῦ Δημοσθένους οἱ Ἀθηναῖοι κατέλαβον τῷ 426 τὴν Πύλον· τοῦτο μαθόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπεμψαν κατ' αὐτῶν τὸν Βρασίδαν καὶ τὸν στόλον των· ἀποκρουσθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἔνεκα τοῦ ὄχρου καὶ ἀπροσίτου τῆς θέσεως, ἀπεβίβασαν 400 Σπαρτιάτας εἰς Σφακτηρίαν, τὴν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λιμένος τῆς Πύλου ἐπιμήκη νῆσον· τούτους ἐπολιόρκησαν κατόπιν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν ναύαρχον Εὐρυμέδοντα. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπιθυμοῦντες πολὺ νὰ σώσωσι τοὺς ἐν Σφακτηρίᾳ, οὓς δὲν ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν οὐδὲ νὰ τροφοδοτήσωσι, θαλασσοκρατούντων τῶν Ἀθηναίων, ἐπεμψαν πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας περὶ εἰρήνης· οἱ Ἀθηναῖοι παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ Κλέωνος προέτειναν βαρυτάτους ὅρους τοῖς Σπαρτιάταις, καὶ οὕτως ἡ πρὸς εἰρήνευσιν ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐν Σφακτηρίᾳ ἀντεῖχον καὶ ὁ χειμὼν ἐπλησίαζεν, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐζήτουν καὶ ἄλλην στρατόν· τότε ὁ Κλέων κατηγόρησεν ὡς ἀνικάνους τοὺς στρατηγοὺς, ὁ δὲ λαὸς ὑπεχρέωσεν αὐτὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν στρατηγίαν, οὗτος δὲ πῇν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος ἐδέχθη καὶ ὑποσχεθεὶς ἡ νὰ φανεύσῃ ἐκεῖ

ἢ νὰ φέρῃ δεσμίους τοὺς Σπαρτιάτας ἀπέπλευσε μετὰ μικρᾶς δυνάμεως· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ὁ στρατηγὸς Δημοσθένης εἶχε στενοχωρήσει τοὺς πολιορκουμένους, ἐπελθούσης δὲ καὶ τῆς ὑπὸ τὸν Κλέωνα δυνάμεως καὶ καέντος καὶ τοῦ δάσους ὃ ἐπροστάτευσεν τοὺς Σπαρτιάτας, ἐγένετο ἀπόδρασις εἰς τὴν νῆσον καὶ ἔφοδος καὶ ἀφοῦ ἔπεσαν πολλοὶ τῶν Σπαρτιατῶν οἱ λοιποὶ 292 παρεδόθησαν καὶ ἤχθησαν δέσμιοι εἰς Ἀθήνας, καὶ τότε ἔτι μᾶλλον ἠύξησεν ἡ δύναμις καὶ αὐθάδεια τοῦ Κλέωνος.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (424) ὁ Λακεδαιμόνιος Βρασιδᾶς παραλαβὼν 700 ὀπλίτας Εἰλωτας καὶ στραταλαγῆσας ἑτέρους 1000 Ἑλλήνας μετέβη διὰ ξηρᾶς εἰς Χαλκιδικὴν καὶ ἐκίνει εἰς ἐπανάστασιν τὰς συμμαχίδας καὶ ὑποτέλεις τῶν Ἀθηνῶν πόλεις. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν στρατὸν ὑπὸ τὸν Κλέωνα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν συμμάχων τῶν, ἀλλὰ φονευθέντων ἑκατέρωθεν ἐν μάχῃ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν τοῦ Βρασιδᾶ καὶ τοῦ Κλέωνος τῶν δύο τούτων φιλοπολέμων ἀρχηγῶν, ἐπέτυχον οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης Νικίας ὁ Ἀθηναῖος καὶ Πλειστοάναξ ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων τὴν συνομολόγησιν τῆς πεντηχονταετοῦς *Νικιέου εἰρήνης*, ἧς οἱ κυριώτεροι ὅροι ἦσαν ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὸ πρὸ τοῦ πολέμου καθεστῶς· ἡ εἰρήνη αὕτη ἐγένετο ἐν ἔαρι τοῦ 421, ἥτοι τὸ δέκατον ἔτος τοῦ πολέμου.

Ἀλκιβιάδης. Κατὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Νικίου παρεπονοῦντο πολλαὶ πόλεις, καὶ ἰδίως αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Κόρινθος· ἡ τελευταία μάλιστα ἐκδικουμένη τοὺς Λακεδαιμονίους συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀργεὺς καὶ τῆς Μαντινείας· εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην προσετέθησαν τῇ συνεργείᾳ τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ αἱ Ἀθηναῖοι, ὅτε ἔμαθον ὅτι οἱ Σπαρτιάται συνῆψαν μυστικὴν συμμαχίαν μετὰ τῶν Θηβαίων, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸ Πάνακτον· τῆς

συμμαχίας ταύτης ἀποτέλεσμα ἦταν πολυετείς ἐχθροπραξίαι μετὰ τὴν Σπαρτιατῶν καὶ Ἀργείων, μεθ' ὧν ἐπῆλθεν ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη καθ' ἣν νικηθέντες οἱ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινεῖς ἀνεγνώρισαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης (418). Μετ' ὀλίγον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκπορθήσαντες τὴν Μῆλον κατέσφαξαν τοὺς ἀνδρας, ἐξηνδραπόδισαν παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ κατέσκαψαν τὴν πόλιν.

Ἀλκιβιάδης, υἱὸς τοῦ Κλείνιου καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Περικλέους ἦν πλουσιώτατος καὶ εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, εὐφροστάτος καὶ ὀραϊώτατος, ἀνδρείος, πολυμήχανος καὶ εὐγλωττος· ἀλλ' ἄφ' ἐτέρῳ ἦν ἄσματος, ἄστατος, ἰδιοτελής, παράνομος καὶ βλάιος, ἐπιδιώκων δὲ πολεμικὴν δόξαν ὥθησε τὴν πατρίδα του εἰς τὴν ὁλεθρίαν ἐπὶ τὴν Σικελίαν ἐκστρατεῖαν.

Ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν. — Οἱ ἐν Σικελίᾳ Ἑγεσταῖοι ἀπειλούμενοι ὑπὸ τῶν Σελινουντίων καὶ Συρακουσίων ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τὰς συμβουλάς τοῦ Νικίου παριστῶντος τοὺς κινδύνους τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως, ὃ λάος παρασυρθεὶς ὑπὸ τοῦ φιλοπολέμου Ἀλκιβιάδου ἐψήφισε τὴν ἐκστρατείαν (416) παραδούς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου εἰς τρεῖς στρατηγούς, τὸν Ἀλκιβιάδην, Νικίαν καὶ Λάμαχον.

Πρῶτον τινὰ πρὸ τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου εὗρέθησαν κεκοιμημένα τὰ πρόσωπα ὅλων τῶν Ἑρμῶν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀσέβειαν ταύτην, ὡς καὶ τὴν μυκητήρσιν τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων· αὗτος ἐζήτησε νὰ διακαθῇ ἀμέσως, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέφερεν εἰς τοὺς ἀντιπάλους του, διότι, εἰ μέλλοντες νὰ ἐκπλεύσῃσι πολῖται ἤθελον ὑπερασπισθῇ αὐτὴν· ὅθεν ἐπέμενον νὰ μὴ κωλυθῇ ὁ ἐκπλους τοῦ στόλου καὶ νὰ ἀναβληθῇ ἡ δίκη, ὑπερ καὶ ἐπέτυχον.

Τὴν ἡμέραν τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου, αὕτη δ' ἦν μία τῶν

ἡμερῶν τοῦ θέρους τοῦ 415, ἅπας ὁ λαὸς κατῆλθεν εἰς Πειραιᾶ, ἵνα προπέμψῃ τοὺς ἐκστρατεύοντας, οἵτινες ἦσαν 5,400 ὁπλίται καὶ 1300 ψιλοί, ἐπιβαίνοντες ἐπὶ 134 τριήρων, καὶ στρατηγούμενοι ὑπὸ τῶν προμνησθευθέντων 3 στρατηγῶν. Ὁ στόλος οὗτος διελθὼν διὰ Κερκύρας ἐπεραιώθη ἐκεῖθεν εἰς Σικελίαν· οἱ τρεῖς στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων δὲν συμφώνουν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Λάμαχος ἠναγκάσθη νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅστις ἐπλευσε μετὰ 60 τριηρῶν εἰς Νάξον καὶ Κατάνην· ἐν τῇ τελευταίᾳ πόλει συνήντησεν αὐτὸν ἡ Σαλαμινία τριήρης, ἥτις ἦλθεν ἵνα παραλάβῃ αὐτὸν καὶ ἄλλους πέντε, ἵνα δικασθῶσι περὶ τῶν Ἑρμῶν. Ὁ Ἀλκιβιάδης γνωρίζων τὴν ἀστασίαν τοῦ δήμου καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ζωῆς του, ἠπάτησε τοὺς φύλακας αὐτοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς Ἀργεῖ, ἔνθα μαθὼν ὅτι κατεδικάσθη εἰς θάνατον εἶπεν, ὅτι αὐτὸς θὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ζῇ καὶ ἀπελθὼν εἰς Σπάρτην συνεβούλευσε τοὺς Σπαρτιάτας νὰ βοηθήσωσι τοὺς Συρακούσιους καὶ νὰ καταλάβωσι τὴν Δικέλειαν.

Οἱ στρατηγοὶ Νικίας καὶ Δημοσθένης καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ πανωλεθρία. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔρριπεν ἀποθάρρυνσιν εἰς τὸν στρατὸν· ἐν τούτοις ὁ Νικίας πολιορκήσας σπενῶς τὰς Συρακούσας ἔπρεν αὐτὰς εἰς ἔσχατον κίνδυνον· ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ Σπαρτιάτου Γυλίππου μετὰ 3000 ὁπλιτῶν εἰς βοήθειαν τῶν Συρακουσίων, τὰ πράγματα ὅλως μετεβλήθησαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν νέας δυνάμεις ἥτοι 70 τριήρεις καὶ 5000 ὁπλίτας ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Δημοσθένην καὶ Εὐρυμέδοντα, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέτυχεν ἡ κατὰ τῶν Συρακουσίων ἐφοδος τῶν Ἀθηναίων, ἐνίκηθησαν δὲ καὶ εἰς τέσσαρας ναυμαχίας, ὥστε ἡ θέσις αὐτῶν ἀπέβη ἀπελπιστική. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο δι' ἐλλείψιν τροφῶν νὰ παραμείνωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Συρακουσίων,

οὕτε νὰ ἐξέλθωσι τοῦ λιμένος, διότι τὰ πλοῖα τῶν Συρακουσίων ἔκλειον τὴν εἰσόδον, ἐγκαταλιπόντες στρατόπεδον, ἀσθενεῖς καὶ πλοῖα ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου. Οἱ πολέμιοι κατεδίωξαν αὐτοὺς καὶ πρῶτον προσέβαλον τὸν Δημοσθένη, ὅστις ὠδήγει τὴν ὀπισθοφυλακὴν, καὶ ἐπολέμησε μὲν οὗτος γενναϊότατα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἤναγκάσθη νὰ παραδοθῇ μετὰ 6,000 ἀνδρῶν ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς. Ὁ Νικίας, ὅστις προηγείτο τοῦ Δημοσθένους ἐν τῇ πορείᾳ κατὰ 30 στάδια, διαβάς τὸν Ἑρρινεὸν κατέλαβε θέσιν ἐπὶ ὑψώματός τινος· ἐνταῦθα δὲ μαθὼν τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους ἐπρότεινε νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς Συρακουσίους τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου, ἀφίνων ὁμήρους Ἀθηναίους ἕνα κατὰ τάλαντον. Οἱ Συρακούσιοι ἀπερριψαν τὰς προτάσεις ταύτας καὶ ἐξηκολούθουν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καταπολεμοῦντες αὐτούς· τὴν ἐπομένην ἡμέραν οἱ περὶ τὸν Νικίαν ὑπεχώρησαν καὶ διέβησαν ἀτάκτως τὸν ποταμὸν Ἀσσίναρον, ἀλλὰ προσβληθέντες πανταχόθεν παρεδόθησαν ἀνευ ὄρων εἰς τὸν Γύλιππον. Οἱ νικηταὶ ὠδήγησαν εἰς Συρακούσας 7 χιλιάδας αἰχμαλώτων καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς λατομεῖα ἐκτεθειμένους εἰς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ εἰς τὸ ψῦχος τῶν φθινοπωρινῶν νυκτῶν, ἐδίδον δὲ εἰς ἕκαστον δύο κοτύλας (μίαν λίτραν) κριθίνου ἀλεύρου καὶ μίαν ὕδατος· ἐνταῦθα ἔμειναν ἀναμιζ ζῶντες καὶ νεκροὶ 70 ἡμέρας μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων, οἱ ὀλίγοι ἐπιζήσαντες ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι, πλὴν τῶν Ἀθηναίων, Σικελιωτῶν καὶ Ἰταλιωτῶν, οἵτινες δὲν λέγεται τι ἀπέγειναν. Ὁ Νικίας καὶ ὁ Δημοσθένης ἐφρονεῦθσαν, μὴ δυνηθέντος τοῦ Γυλίππου οὐδὲ τοῦ Συρακουσίου Ἑρμοκράτους νὰ σώσωσιν αὐτοὺς. Τινὲς τῶν αἰχμαλώτων ἑλευθερώθησαν, διότι ἀπήγγελλον εἰς τοὺς δεσπότας τῶν τεμάχια τῶν τραγωιδῶν τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ καταστροφὴ αὕτη τῶν Ἀθηναίων συμβᾶσα τῷ 413 π.

Κ. ὡς ἐξῆς εἰκονίζεται ὑπὸ τοῦ δεινοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ὀλεθρίου τούτου πολέμου, Θουκυδίδου.

αὖτις τε ἔργον τοῦτο ἑλληνικὸν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τότε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἔμοι γε καὶ ὦν ἀκοῇ ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρείαι δυστυχέστατον· κατὰ πάντα γὰρ πάντες νικηθέντες, καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες παρωλιθρίσθη, τὸ λεγόμενον, καὶ παῖδες καὶ νῆες καὶ οὐδὲν οὐκ ἀπώλετον. Χ

Ὀλιγαρχία ἐν Ἀθήναις. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπιωφελοῦμενοι ἐκ τῆς καταστροφῆς ταύτης τῶν Ἀθηναίων κατέλαβον τὴν δεξέλειαν καὶ ἔπεμψαν στόλον ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τὴν χρηματικὴν συνδρομὴν τοῦ πατράπου Τισσαφέρους, ἵνα διεγείρῳσιν εἰς ἐπανάστασιν τὰς ὑποτελεῖς τοῖς Ἀθηναίοις νήσους καὶ πόλεις. Ἐν Ἀθήναις δὲ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον μετερρύθμισαν τὸ πολίτευμα ἐπὶ τὸ ὀλιγαρχικώτερον καταργήσαντες τὴν βουλὴν τῶν 500 καὶ ἀντικαταστήσαντες αὐτὴν δι' ἐτέρας ἐκ 400 ἐκλεγομένων ὑπὸ 100 ἀνδρῶν, ὧν ἕκαστος ἐξέλεγεν ἓνα βουλευτὴν, οἱ δὲ 100 ἐξελέγοντο ὑπὸ πέντε προέδρων. Ἡ συνέλευσις τοῦ λαοῦ περιελάμβανε μόνον 5000 ἄνδρας ἐκ τῶν ἀκραιότερων καὶ πλουσιωτέρων· κατήργησαν δὲ καὶ τὰς μισθοδοσίας πλὴν τῆς στρατιωτικῆς.

Οἱ ὀλιγαρχικοὶ οὗτοι συνωμολόγησαν εἰρήνην μετὰ τῶν ἰσπαρτιατῶν. Ἀλλ' ὁ ἐν Σάμῳ στρατὸς ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Θρασύβουλον καὶ Θράσυλλον, εἰς ὃν προσῆλθε καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης περιελθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκηρύχθη κατὰ ταύτης τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας ἀνιδρύθη πάλιν ἡ δημοκρατία ἐν Ἀθήναις.

Ἀνάκλησις Ἀλκιβιάδου. Ὁ Ἀλκιβιάδης χειροτονηθεὶς στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ ἐν Σάμῳ στρατοῦ, εἰς ὃν ὑπε-

σχέθη τὴν φιλίαν καὶ συνδρομὴν τοῦ Τισσαφέρνηους δὲν ἐπανῆλθεν ἀμέσως εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἠθέλησε προηγουμένως νὰ κερδήσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου διὰ πολεμικῶν κατορθωμάτων· μετὰ τὴν νίκην τοῦ Θρασυβούλου καὶ Θρασύλλου τὸν ἰούλιον τοῦ 441 περὶ Κυνὸς σῆμα καὶ τὸν Σεπτέμβριον περὶ τὴν Ἀβυδὸν, ὃ Ἀλκιβιάδης ἐνίκησε περὶ Κύζικον κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 440 νίκην λαμπροτάτην καθ' ἣν ἔπесεν ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Μίνδαρος καὶ κατεστράφησαν ἅπαντα τὰ πλοῖα τῶν Πελοποννησίων. Μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπεμψαν προτάσεις περὶ εἰρήνης, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν, ὃ Ἀλκιβιάδης ἐνίκησε καὶ ἄλλας νίκας· κατέλαβε τὴν Χρυσόπολιν καὶ ἀνέκτησε τὴν Χαλκηδόνα καὶ τὸ Βυζάντιον· καὶ τῷ 407 ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἐνθα ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς καὶ ἀνεκηρύχθη στρατηγὸς αὐτοκράτωρ λαβὼν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου ναὺς μὲν 100, ὀπλίτας δὲ 1500.

Ἀποπλεύσας ὃ Ἀλκιβιάδης εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας εὗρε πανούργον ἀντίπαλον τὸν Λύσανδρον, ὅστις ἀποφεύγων νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην κατεπόνει αὐτὸν διὰ τοῦ Περσικοῦ χρυσίου, διότι ἔπεισε τὸν νεώτερον Κύρον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀρταξέρξου καὶ διάδοχον τοῦ Τισσαφέρνηους ν' αὐξήσῃ τὸν ἡμερήσιον μισθὸν τῶν ναυτῶν ἀπὸ ὀβολῶν τριῶν εἰς τέσσαρας, καὶ οὕτω πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων ναυτῶν ἐλειποτάκτησαν πρὸς τοὺς πλειοδοτοῦντας πολεμίους. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἀναβείε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν κυβερνήτην Ἀντίοχον καὶ παραγγέλλας αὐτῷ νὰ μὴ ναυμαχήσῃ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀπῆλθε πρὸς ἀργυρολογίαν· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὃ Ἀντίοχος ναυμαχεῖ περὶ τὴν Ἐφέσον πρὸς τὸν Λύσανδρον καὶ νικάται ἀποβάλλων 15 πλοῖα. Τὴν ἥτταν ταύτην θεωρήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ὡς νέαν προδοσίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου καθήρεσαν αὐτὸν καὶ ἐξελέξαντο δέκα ἄλλους στρατηγοὺς.

τότε δ' Ἀλκιβιάδης ἀπεχώρησεν εἰς τὰ ἐν Θράκῃ κτήματα
του, ἐνθα ὀχυρωθεὶς ἔζη ὡς ἰδιώτης.

Ἡ ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχία.—Ὁ διάδοχος τοῦ
Λυσάνδρου Καλλικρατίδας ὁ καταφρονήσας τὸ Περσικὸν χρυ-
σίον καὶ ἐπιθυμῶν τὴν εἰρήνην ἤναγκάσθη νὰ ναυμαχήσῃ
πρὸς τοὺς πολὺ ἰσχυροτέρους Ἀθηναίους ἐν Ἀργινοῦσαις
(406) νήσοις μεταξὺ Λέσβου καὶ Μ. Ἀσίας, ἐνθα αὐτὸς μὲν
εὗρεν ἡρωϊκὸν θάνατον, ὁ δὲ στόλος του κατεστράφη ἐπὶ λα-
θούσης σφοδρᾶς τρικυμίας μετὰ τὴν μάχην, οἱ στρατηγοὶ τῶν
Ἀθηναίων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσι τὰ ναυάγια, καὶ τοὺς
νεκροὺς καὶ τοὺς ναυαγούς, διὸ κατηγορηθέντες καταδικά-
σθησαν εἰς θάνατον καὶ ἔπιον τὸ κώνειον.

Ἡ ἐν Αἰγὸς ποταμοῦ καταστροφή.—Μετὰ τὴν
ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχίαν συνελθόντες οἱ σύμμαχοι τῶν Λα-
κεδαιμονίων ἐζήτησαν τὸν διορισμὸν τοῦ Λυσάνδρου ὡς ναυ-
άρχου, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Σπαρτιατικοὶ νόμοι δὲν ἐπέτρεπον δις
τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν, διὰ τοῦτο διώρισαν δυνάμει ναύαρχον
Ἀρακὸν τινα, τὸν δὲ Λύσανδρον ἐπιστολέα ἦτοι ὑποναύαρ-
χον, πράγματι ὅμως ναύαρχον. Ὁ Λύσανδρος λαβὼν χρή-
ματα παρὰ τοῦ Κύρου εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἀλλήσποντον,
τοῦτον ἠκολούθησεν ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος καὶ ἠγκυροβόλησεν
εἰς Αἰγὸς ποταμούς ἀντικρὺ τῆς Ἀσιατικῆς Λαμφάκου, ἐνθα
ὤρμει ὁ στόλος τοῦ Λυσάνδρου. Οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα προὔ-
κάλεσαν πολλάκις εἰς ναυμαχίαν τὸν Λύσανδρον, ἀλλ' οὗτος
ἔμενεν ἀκίνητος καὶ κατεσκόπευε τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες
ἐξήρχοντο τῶν πλοίων καὶ ἀπεμακρύναντο εἰς προμήθειαν ζω-
οτροφῶν, καταφρονοῦντες τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἀλκιβιάδου,
ὅστις συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ μεθορμήσωσιν εἰς Σηστόν, ἐνθα
λιμὴν ὑπῆρχε καὶ πόλις. Ἰδὼν ποτε ὁ Λύσανδρος τοὺς Ἀθη-
ναίους ἐξελθόντας τῶν πλοίων καὶ δισκεδασμένους ἐπῆλθε
μετὰ τοῦ στόλου καὶ κατέλαβε τὰ πλοῖα αὐτῶν πάντα, ὡς

τὰ πλεῖστα κενά· ἐσώθη δὲ μόνον ὁ Κόνων μετὰ πλοίων 9, θς ἀπῆλθεν εἰς Κύπρον, καὶ ἡ ταχύπλος πάραλος, ἥτις ἀμέσως ἀποπλεύσασα ἔφερεν εἰς Ἀθήνας τὴν θλιβεράν ταύτην εἰδήσιν. Πλεῖστοι Ἀθηναῖοι ἐσφάγησαν ἐν τῇ παραλίᾳ· τρεῖς δὲ χιλιάδες αἰχμαλώτων ἐσφάγησαν ἀπανθρωπότατα ἐν Λαμψάκῃ καὶ ^{ἰσχυρῶς} ~~ἐν τῇ~~ ὁ στρατηγὸς Φιλοκλῆς. Ἐπειτα ὁ Δύσανδρος διευθύνθη κατὰ τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἰσέγαγε πανταχοῦ τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ ἀκολουθῶς κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ, καὶ ἐπολιόρκησε διὰ θαλάσσης τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἅγις διὰ ξηρᾶς. Ἡ παντελής ἔλλειψις τῶν τροφῶν ἠνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ παραδοθῶσιν ἄνευ ὅρων περὶ τὰ τέλη ἀπριλίου τοῦ 404. Ὑπεχρώθησαν δὲ 1) νὰ κατεδαφίσωσι τὰ μακρὰ τεῖχη τὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὰ τοῦ Πειραιῶς, 2) νὰ παραδώσωσι πάντα τὰ πλοῖα πλὴν δώδεκα, 3) ν' ἀνακαλέσωσι τοὺς φυγάδας, 4) νὰ ἔχωσι τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ νὰ ἔπωνται αὐτοῖς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, 5) νὰ καταλύσωσι τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ νὰ ἀνιδρῶσιν ὀλιγαρχίαν. Οὕτως ἀπέληξεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος διαρκέσας 27 ἔτη.

Οἱ τριάκοντα τύραννοι.—Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηναίων κατελήφθη ὑπὸ Σπαρτιατικῆς φρουρᾶς, ἡ δὲ κυβέρνησις παρεδόθη εἰς τριάκοντα ἄνδρας, οἵτινες διὰ τὴν σκληρότητα τῶν ὀνομάσθησαν τριάκοντα τύραννοι. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ν' ἀπαλλάξωσι τὴν πολιτείαν ἀπὸ τῶν κακούργων καὶ στάσιαστῶν κατεδίωκον καὶ ἐφόνευον πάντας τοὺς ὑπερέχοντας ἐπὶ ἀρετῇ καὶ πλούτῳ εἴτε πολῖται ἦσαν εἴτε ξένοι. Ἐν διαστήματι ὁκτὼ μηνῶν οἱ τριάκοντα τύραννοι ἐφόνευσαν πλεον τῶν 1500 ἀνδρῶν καὶ πάντας ἠνάγκασαν νὰ φύγῃσιν ἐκ τῆς πόλεως· πολλῶν φυγάδων ἐδήμευσαν τὴν περιουσίαν καὶ διέταξαν τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος νὰ μὴ

δέχωνται αὐτούς, ἀλλ' ὑπερίσχυσαν οἱ νόμοι τῆς φιλοξενίας καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας καὶ οὕτω αἱ Θῆβαι, τὸ Ἄργος καὶ τὰ Μέγαρα ἐδέχθησαν καὶ ἐπεριποιήθησαν πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων φυγάδων καταφρονήσαντες τὰς ἀπειλὰς τῆς Σπάρτης.

Θάνατος Ἀλκιβιάδου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἤλπιζον νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν δεινῶν τούτων διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου. Οὗτος διωκόμενος ἐκ τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατέφυγε πρὸς τὸν Φαρνάδαζον σατράπην τῆς Φρυγίας μεθ' οὗ συνέδεσε στενὴν φιλίαν. Ὁ Λύσανδρος παρέκάλεσε τὸν Φαρνάδαζον νὰ διατάξῃ τὸν φόνον αὐτοῦ. Ὁ Σατράπης λοιπὸν ἔστειλε κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐνόπλους εἰς τι χωρίον τῆς Φρυγίας ἐνθα διέτριβε μετὰ τῆς ἐταίρας Τιμάνδρας. Οἱ Πέρσαι ἔβαλον πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν, ὃ δὲ Ἀλκιβιάδης ἐξῆλθε γυμνὸς τῆς οἰκίας κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς τὴν σπάθην, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας τὸ ἐπανωφόριόν του, ἀλλ' ἔπεσε τρωθεὶς ὑπὸ τῶν βελῶν τῶν ἀνάνδρων δολοφόνων του.

Θρασύβουλος καὶ κατάλυσις τῆς τυραννίας. Εἰς τῶν εἰς Θήβας καταφυγόντων Ἀθηναίων ὁ Θρασύβουλος, ὅτε πλέον τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος ἐκορυφώθη ἀναχωρήσας ἐκ Θηβῶν μετὰ 70 φυγάδων κατέλαβε τὴν Φυλὴν θέσιν ὀχυρὰν κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ ἀπέκρουσε τοὺς ἐπελθόντας κατ' αὐτοῦ τυράννους· ἐνισχυθεὶς δὲ κατόπιν ὑπ' ἄλλων Ἀθηναίων ἀνεχώρησε νυκτὸς ἐκ τῆς Φυλῆς καὶ κατέλαβε τὸν Πειραιᾶ, καὶ εἴτα περιωρίσθη ἐν Μουνυχίᾳ· ἐνταῦθα προσεβλήθη ὑπὸ τῶν τυράννων, οὗς ἀπέκρουσε γενναίως· ἔπεσαν δὲ οἱ δύο τύραννοι Κριτίας καὶ Ἰππόμαχος καὶ 70 ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐκ τούτου ἀποθαρρυνθέντες οἱ λοιποὶ τύραννοι ἔφυγον εἰς Ἐλευσίνα, καὶ διωρίσθησαν ἀπ' αὐτῶν δέκα ἄνδρες διὰ νὰ δια-

πραγματευθῶσι μετὰ τῶν ἐν Πειραιεὶ ἐπιθυμοῦντες δὲ καὶ εὗτοι νὰ κρατήσωσι τὴν ἀρχὴν καὶ βλέποντες ὅτι οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἐνισχύοντο ἡσυχίᾳ, ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Σπάρτης, ἣτις ἔστειλε τὸν Λύσανδρον μετὰ στρατοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λίβυν μετὰ στόλου· ἀλλ' ἄμεσως μετὰ τούτους ἔστειλε καὶ τὸν βασιλέα Πausανίαν μετὰ στρατοῦ, φοβουμένη τὴν αὐξάνειν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Λυσάνδρου. Ὁ Πausανίας ἐλθὼν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν ἐν Πειραιεὶ ἐπήγαγε τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 403· καὶ οἱ μὲν Σπαρτιάται ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Ἀττικῆς, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἠνέθρωσαν τὴν δημοκρατίαν καὶ ἐψηφίσαντο ἀμνηστίαν, ἥς ἐξήρέθησαν μόνον οἱ 30 τύραννοι.

Σωκράτης. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 400 ἔτους οἱ Ἀθηναῖοι ἠμαύρωσαν τὴν δόξαν αὐτῶν διὰ τῆς καταδίκης τοῦ Σωκράτους. Υἱὸς τοῦ γλύπτου Σωφρονίσκου καὶ Φαιναρέτης τῆς μαίας· ὁ Σωκράτης ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός· ἀλλ' εὐθὺς ἐγκαταλίπων τὴν τέχνην ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Δὲν ἐπεζήτησεν δὲ τὴν ἐπίδειξιν διὰ τῆς φιλοσοφίας, οὐδὲ τὸν πλουτισμὸν, μεταδίδων ἐκ τῆς φιλοσοφίας του εἰς τοὺς χρήματα διδόντας, ὡς ἐποιοῦν οἱ σοφισταί· ἀλλ' ἀποκαλῶν τοὺς τοιοῦτους ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἐδίδασκε πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οἱ δὲ θέλοντες ἠδύναντο νὰ τὸν ἀκροῶνται· ἡ δὲ διδασκαλία αὐτοῦ δὲν ἦτο μεταφυσικὴ, ἀλλὰ πρακτικὴ, καὶ ἠθικὴ· πολλοὶ δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεδείχθησαν ἐξοχοὶ φιλόσοφοι, οἷος ὁ Ἀντισθένης καὶ ὁ Πλάτων.

Ὁ Σωκράτης δὲν περιορίζετο μόνον εἰς τὸ διδάσκειν τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον παρείχε παραδείγμα· ἐν εἰρήνῃ μὲν ἐφαίνετο ὑποτασσόμενος εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος καὶ ἐκτελῶν τὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα· ἐν πολέμῳ

δὲ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀνδρίαν του· ἐν τῇ πολιτορκίᾳ λ. χ. τῆς Ποτιδαίας ἀπέσπασεν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν πολεμίων τὸν Ἀλκιβιάδην πλήρη πληγῶν, καὶ ἐν τῇ μάχῃ περὶ Ἀήλιον ἔσωσε τὸν Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ θανάτου.

Πρῶτος ἔσχωψε τὸν Σωκράτην ἐν ταῖς Νεφέλαις ὁ κωμικός ποιητὴς Ἀριστοφάνης· ἔπειτα δὲ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν 30 τυράννων καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς δημοκρατίας κατηγόρησαν αὐτὸν ὡς εἰσάγοντα νέους θεσμούς καὶ διαφθείροντα τοὺς νέους ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Μέλκτος, καὶ ἐπέτυχον τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτοῦ. Ἐκηρύχθη ἔνοχος ἐνῶ ἄριστα ὑπερασπίσθη ἑαυτὸν καὶ ἄρδην ἀνέτρεψε τὴν κατηγορίαν· προσκληθεὶς δὲ νὰ ὀρίσῃ τὴν ποινὴν του, καὶ παρακινούμενος ὑπὸ τῶν φίλων νὰ προσδιορίσῃ χρηματικὸν πρόστιμον, αὐτὸς ἐξ ἐναντίας ἐπρότεινε τὴν ἐν τῷ Πρυτανεῖῳ σίτισιν ἑαυτοῦ ὡς εὐεργέτου τῆς πόλεως. Οἱ δίκασται ὀργισθέντες ἐκ τῆς εὐγενοῦς ταύτης ὑπερηφανίας καταδίκασαν αὐτὸν νὰ πῇ τὸ κώνειον· ἀνεβλήθη ὅμως ἐπὶ 30 ἡμέρας ἡ ἐκτέλεσις, διότι ἀνέμενον τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ Ἀήλου τῆς ἱερᾶς τριήρους, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Σωκράτης ἐν τῇ φυλακῇ διεπραγματεύθη μετὰ τῶν μαθητῶν τὸ ζήτημα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τῆς βραχύτητος καὶ ἀθλιότητος τοῦ παρόντος βίου καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου· πρῶτιστον δὲ καθήκον ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἡ ὑποταγὴ εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος· διὸ οὗτος ἀρνηθεὶς νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς φυλακῆς ἐδέχθη ἐπὶ τέλος τὸ ποτήριον μετὰ σταθερᾶς χειρὸς καὶ ἀπέθανε ἀτάραχος.

Περίοδος τετάρτη. Μέρους Β'.

Ἰπεροχὴ Σπάρτης καὶ Θηβῶν. Ἐκστρατεία Κύρου τοῦ νεωτέρου (401). Κύρος ὁ νεώτερος θέλων νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Περσίας ἐκθρονίζων τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην τὸν Μνήμονα,

συνέλεξε στράτευμα ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἐνθα ἦν σατράπης ἐκ 10,000 Ἑλλήνων, ὧν οἱ πλείστοι Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κλεάρχου, καὶ 100,000 Ἀσιανῶν. Μάχης κρατερᾶς πλησίον τῆς Βαβυλῶνος περὶ Κούναξα γενομένης, ὁ μὲν Κύρος ἐφονεύθη καὶ ὁ ἐξ Ἀσιανῶν στρατὸς αὐτοῦ διεσκορπίσθη, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες νικῆσαντες τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπανέλθωσιν οἵκαδε ἀποκρούσαντες μετὰ θάρρους καὶ ὑπερηφανίας τὴν περὶ παραδόσεως πρότασιν τῶν Περσῶν. Ὁ σατράπης Τισσαφέρνης προσκαλεσας φιλικῶς τὸν Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν σκηνὴν του ἐφόνευσεν αὐτοὺς νομίζων, ὅτι οὕτω ἤθελε παραδοθῇ ἡ ἑλληνικὴ αὕτη δύναμις, ἀλλ' ἠπατήθη, διότι ἀμέσως ἐξελέξατο νέους ἀρχηγούς, ὁ δὲ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους Ξενοφῶν ἀνέλαβε νὰ ὁδηγήσῃ οἵκαδε τοὺς γενναίους ἐκείνους μυρίους, καὶ κατώρθωσε τοῦτο ὑπερνικήσας πάσας τὰς προσπεσοῦσας δυσκολίας (401). Ταύτην τὴν τῶν μυρίων ἀνάβασιν ὁ Ξενοφῶν περιγράφει ἐν τῇ συγγράμματι αὐτοῦ **Κύρου Ἀνάβασις**. Οἱ μύριοι ἐν διαστήματι 15 μηνῶν διέτρεξαν ἀναβάντες καὶ καταβάντες περὶ τὰς 30,000 σταδίους (580 μυριάμετρα), διελθόντες δι' ἐρήμων, ποταμῶν, ὄρεων καὶ πολεμοῦντες πάντοτε κατὰ τὴν πορείαν· ἡ καθόδος αὐτῆς εἶναι μοναδικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος.

✦ **Σύγκρουσις Σπάρτης καὶ Θηβῶν. Ἀγησίλαος** καὶ ἡ ἐν **Κορωνείᾳ μάχη**. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἡγεμόνες ἦδη τῆς Ἑλλάδος ἐμελέτων τὴν κατὰκτησιν τῆς Ἀσίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλλήνων πολεμουμένων ὑπὸ τοῦ σατράπου Τισσαφέρνηος· λεηλατήσας τὴν Φρυγίαν καὶ Καρίαν καὶ νικῆσας εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Πέρσας (397) ἡτοιμάζετο νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ κέντρον τοῦ Περσικοῦ κράτους, ὅτε κακὴ μοῖρα ἡνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ ἐνδοξον στάδιον καὶ

νά τραπή πρὸς τὸ ἄδοξον καὶ λυπηρόν. Συνήφθη ἐν Ἑλλάδι συμμαχία τῶν Θηβαίων, Ἀργείων, Κορινθίων, Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ταύτην φοβηθέντες οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης ἀνεκάλεσαν τὸν Ἀγχισίλαον· ἐνῷ δὲ οὗτος ἐπανήρχετο διὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ὁ Περσικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀθηναίου Κόνωνος καὶ τοῦ σατράπου τῆς Φρυγίας Φαρναβάζου κατεναυμάχησε τὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Κνίδῳ τῆς Καρίας (394). Τὴν εἶδθαι ταύτην ἀπέκρυψεν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ὁ Ἀγχισίλαος, διαδώσας τούναντίον ὅτι ἐνίκησαν οἱ Σπαρτιάται, καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ἐνεφανίσθη ἐστεφανωμένος δι' ἀνθέων, πλησίον δὲ τῆς Κορωνείας προσέβαλε κρατερῶς τοὺς συμμάχους καὶ μετὰ πολλὴν ἀμφοτέρωθεν αἵματοχυσίαν ἐνίκησεν ὁ Ἀγχισίλαος· ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι ἀπεσύρθησαν ἐν τάξει εἰς τὸν Ἑλικῶνα χωρὶς νὰ τολμήσωσιν οἱ Σπαρτιάται νὰ τοὺς καταδιώξωσι. Ὁ Ἀγχισίλαος ἐπιθεωρήσας μετὰ τὴν μάχην τὸ πεδὶον ἀνέκραξε μετὰ λύπης «δυστυχὴς Ἑλλάς, ἀπώλεσας διὰ τῶν ἰδίων σου χειρῶν πολλοὺς ἀνδρας τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀσίας».

Ἀνοικοδόμησις τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ Κόνωνος. Ἀνταλκίδειος εἰρήνη.—Ὁ Κόνων παρέστησεν εἰς τὸν Φαρναβάζον τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τειχῶν, οὗτος δὲ πνέων ἐκδίκεσιν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων οὐ μόνον ἐπέτρεψε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν στόλον ἀφῆκεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος καὶ χρήματα ἔδωκεν· πάντες τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιληφθέντες μετὰ σπουδῆς τοῦ ἔργου ἐφίερον αὐτὸ τάχιστα εἰς πέρας (393).

Οἱ Σπαρτιάται φοβούμενοι τὸν κατ' αὐτῶν συνασπισμὸν τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάσισαν νὰ περιπαληθῶσι διὰ πάσης θυσίας τὸν Ἀρταξέρξην· πέμψαντες λοιπὸν τὸν Ἀνταλκίδαν,

ἀνδρα φῆμιζόμενον ἐπὶ πανουργίᾳ, εἰς Σοῦσα, ἐπέτυχον τὴν συνομολόγησιν τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐξῆς βασιλικοῦ δόγματος· ἂ Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονομίους ἀφείναι, πλὴν Ἀθήνων καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου, ταύτας δέ, ὥς περ τὰ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. Ὅπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτους πολιεῖσθω μετὰ τῶν παῦτα βουλευμένων καὶ περὶ καὶ κατὰ θέλατταν, καὶ ναυὲ καὶ χρήμασι.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι τότε ἐπεχείρησαν νὰ τιμωρήσωσι τὰς πόλεις ὅσαι ἐγκατέλειπον τὴν συμμαχίαν αὐτῆς ἢ ἡξίουν νὰ ὦσιν ἡγεμόνες ἄλλων καὶ πρῶτον ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Μαντινείας, ἥς κατέστρεψαν τὰ τεῖχη· ἔπειτα ἐπολιόρκησαν τὴν Ὀλυμπόν, ἣν ἠνάγκασαν νὰ συνθηκολογήσῃ δι' ἑλλειψιν τροφῶν· ὁ δὲ στρατηγὸς τῆς Σπάρτης Φοιβίδας ὁ ἐπὶ τοῖς Ὀλυνθίοις πορευόμενος προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Θήβαις ὀλιγαρχικῶν κατέλαβε τὴν Καδμεῖαν καὶ παρέδωκε τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν εἰς τοὺς ὀλιγαρχικούς, ὧν πρῶτατος ὁ Λεοντιάδης· ὁ ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος Ἰσμινίας ἐθανατώθη, 300 δὲ ὁμόφρονες αὐτῷ ἔφυγον εἰς Ἀθήνας· ἐπὶ πέντε δὲ ἔτη αἱ Θῆβαι ἐπέβοντο ὑπὸ τῆς τυραννίας τῶν ὀλιγαρχικῶν.

Θηβῶν ἀπελευθέρωσις. Εἰς τῶν ἐν Ἀθήναις καταφυγόντων Θηβαίων ἦν καὶ ὁ Πελοπίδας ὑπερέχων αὐτὸν μόνον ἐπὶ εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνδρίᾳ καὶ φιλοπατρίᾳ. Ἐν ᾧ ὁ φίλος τοῦτου Ἐπαμεινώνδας διατρίβων ἐν Θήβαις ἐζήτει νὰ ἐξάπτῃ τὸ θάρρος τῆς Θηβαϊκῆς νεολαίας καὶ νὰ συγκαταστή τὸν πατριωτισμὸν αὐτῆς, ὁ Πελοπίδας παρτεκεύαζεν ἐν Ἀθήναις μετὰ τῶν ὁμοφρονούντων τὰ μέσα τῆς ἀ-

πελευθερώσεως τῆς πατρίδος του. Συνενοσηθεὶς μετὰ τῶν ἐν Θήβαις φίλων ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 379 μετὰ τοῦ Μέλλιονος καὶ δέκα ἄλλων φυγάδων, ἵνα δῶκεν κίνησιν καὶ εἰσῆλθον εἰς Θήβας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός· ἔσφαξαν τοὺς δύο πολεμάρχους Ἀρχίαν καὶ Φίλιππον ἐν συμποσίῳ εὐρισκομένους, καὶ τὸν Λεοντιάδην ἐν τῇ κλίνῃ του, ἀπέλυσαν τοὺς πεφυλακισμένους καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ὅστις δὲν ᾔθελε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν συνωμοσίαν, ἵνα μὴ βιάσῃ τὰς χεῖρας εἰς τὸ αἷμα τῶν συμπολιτῶν του, ἐξῆλθε τότε τῆς οἰκίας του καὶ ἠνώθη μετὰ τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς πατρίδος. Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοι φυγάδες καὶ Ἀθηναῖοι ἐυλονοῦντες μετὰ δύο στρατηγῶν, ἐξελέχθησαν Βοιωτάρχαι ὁ Πελοπίδας, ὁ Μέλλων καὶ ὁ Χάρμων. Ἡ ἐν Καδμείᾳ φρουρά ἐπολιορκήθη καὶ δι' ἑλλειψίν τροφῶν ἐσυνθηκολόγησε καὶ ἐπετράπη ν' ἀπέλθῃ μετὰ τῶν ὀπλῶν αὐτῆς.

Πελοπίδας, Ἐπαμεινώνδας καὶ ἡ Θηβαίων ἡγεμονία.— Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Θηβῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ πολυχρονίων ἀγώνων ὧν ἀποτέλεσμα ἦν νὰ περιέλθῃ ἡ ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς Θήβας, ἣν ἕως τότε ἡμφισβήτησαν οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς δύο ἀνδράς ἐξόχους τὸν *Πελοπίδαν* καὶ τὸν *Ἐπαμεινώνδαν*. Ὁ πρῶτος ἦν πλουσιώτατος, τοῦ δὲ πλούτου του ἀρίστην ἐπολεῖ χρῆσιν βοηθῶν τοὺς πτωχοὺς. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐξ ἐναντίας κληρονομήσας παρὰ τῶν γονέων τὴν πενίαν καὶ ἀσημότητά, ἐκείνην μὲν ἐσεδάσθη καὶ ἐφύλαττεν ὡς ἔντιμον παρακαταθήκην, ταύτην δὲ ἀπέρριψεν ἀναδειχθεὶς ὁ ἐπισημότερος τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἐνῷ ὁ Πελοπίδας ἠμέλησε τῆς τοῦ πνεύματος παιδείας, ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸ ὑπὲρ πάντων ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν διατρίβων συνήθως μετὰ τοῦ Ταραντίνου

Σπινθάρου, ὅστις εἶπε περὶ τοῦ Ἑπαμεινώνδα ὅτι ὁ μόνος ὅστις πλείστα μὲν γινώσκει, ἐλάχιστα δὲ λέγει. Ἡ δὲ φι-
λία τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν κατέστη ἀείμνηστος· ἡ ἀληθὴς
δὲ αἰτία τῆς φιλίας ταύτης ἦν ἡ ἀρετὴ, ἥτις ὠδήγει αὐτοὺς
εἰς ὅλας τὰς πράξεις των καὶ ἡ κοινὴ ἐπιθυμία τῆς ἐνισχύ-
σεως τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος.

Μάχη ἐν Τεγύρα καὶ ὁ ἱερὸς λόγος. Ἡ ἐν
Τεγύρα μάχη εἶναι τὸ πρῶτον κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων κα-
τόρθωμα τῶν Θηβαίων. Ὁ Πελοπίδας ἀπελθὼν μετὰ μι-
κροῦ στρατιωτικοῦ σώματος πρὸς κατάληψιν τοῦ Ὀρχομενοῦ
συνήντησε πλείσιον τῆς Τεγύρας τοὺς Λακεδαιμονίους ἔχον-
τας πλείοτέραν δύναμιν. Θηβαῖός τις προαδραμὼν πρὸς τὸ
Πελοπίδαν εἶπε ἐρέπεσμεν τοῖς πολεμίοις. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο,
εἰπέ ὅτι αὐτοὶ μᾶλλον ἐρέπεσον εἰς ἡμᾶς. Ἀμέσως συνε-
πλάκησαν καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν, ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει
ὅτι ἡ μάχη αὕτη ἐφανέρωσε κατὰ πρῶτην φορὰν εἰς τοὺς
Ἕλληνας ὅτι τοὺς πολεμικοὺς καὶ ἀνδρείους ἀνδρας δὲν πα-
ρῆγον μόνον αἱ ὄχθαι τοῦ Εὐρώτα, ἀλλ' ὅπου οἱ νέοι γι-
νώσκουσι νὰ ἐριθριῶσι ἐπὶ τοῖς ἀτίμοις, καὶ νὰ ἐνθου-
σιῶσι ἐπὶ τοῖς ἐντίμοις, ὅπου οἱ νέοι φοβοῦνται μᾶλλον
τὴν κατάρχισιν καὶ τὸν κίνδυνον ἐκεῖ ἀναφαίνονται ἀν-
δρες φροδερώτατοι ταῖς πολεμίοις. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ
ἐδοξάσθη ὁ ἱερὸς τῶν Θηβαίων λόγος, συγκροτούμενος ἐκ
300 νέων συνδεομένων διὰ στενατάτης φιλίας καὶ ὠρκισμέ-
νων νὰ μὴ φεύγῃσι ποτε πρὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ὑπερασπί-
ζωσιν ἀλλήλους μέχρι θανάτου. X

Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη (371). Οἱ Θηβαῖοι ἐ-
πεμψαν εἰς τὸ ἐν Σπάρτῃ συγκληθὲν συνέδριον τῶν ἑλληνι-
κῶν πόλεων ἀντιπρόσωπόν των τὸν Ἑπαμεινώνδαν. Τὸ συνέ-
δριον ἐκεῖνο ἀπεφάσισε ν' ἀνακηρύξῃ ἐλευθερίας πάσας τὰς
ἐλληνίδας πόλεις καὶ ὁ πρόεδρος τοῦ συνεδρίου Ἀγησίλαος

προσεκάλεσε τὸν ἀντιπρόσωπον τῶν Θηβαίων νὰ ὀρκισθῇ μόνον διὰ τοὺς Θηβαίους, ἀλλ' οὗτος ἀξιῶν νὰ ὀρκισθῇ ὑπὲρ ὅλων τῶν Βοιωτῶν, ὡς οἱ Σπαρτιάται ὀρκίσθησαν ὑπὲρ ὅλων τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπεκλείσθη τῆς συμμαχίας καὶ ἐπανελθὼν οἴκαδε ἐπηνέβη ὑπὸ τῶν Θηβαίων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰσέβαλον εἰς Βοιωτίαν ὑπὸ τὸν βασιλεῖα Κλεόμβροτον μετὰ 24 χιλιάδων πεζῶν καὶ 1600 ἰππέων, ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας ἀντεπῆλθε μετὰ 12,000 πεζῶν καὶ ἰππέων ἰσοριθμῶν μὲν τοῖς πολεμίοις, ὑπερεχόντων ἅμως κατὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τέχνην. Ὁ δὲ Πελοπίδας ἡγεῖτο τοῦ ἱεροῦ λόχου. Συνεπλάκησαν δὲ περὶ τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας, οἷωνοι ἀπαίσιοι ἐπροξένησαν ἀποθάρρυνσιν εἰς τοὺς Θηβαίους, ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας ἵνα ἐπαναφέρῃ τὸ ἀπολεσθὲν θάρρος τῶν στρατιωτῶν ἀπήγγειλε τὸν ὁμηρικὸν στίχον εἰς οἷωνος ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. » Ὡς εἰς ὁμοίαν περίστασιν εὗρεθεις εἶπεν ὁ Ἐκτωρ πρὸς τὸν Πολυδάμαντα. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπειδὴ εἶχε μικροτέραν δύναμιν δὲν παρετάχθη κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα ἕως τότε τρόπον, ἦτοι κατ' εὐθείαν γραμμὴν καὶ ἰσοβαθῇ, ἀλλὰ συνεκέντρωσε τὴν μεγαλειτέραν δύναμιν εἰς τὸ ἀριστερὸν κέντρον ἀπέναντι τῆς δεξιᾶς τοῦ ἐχθροῦ ἔνθα ἐπολέμει ὁ βασιλεὺς, τὸ δὲ κέντρον καὶ τὴν δεξιὰν ἀφῆκε ἀσθενεστέραν καὶ παρέταξε κλιμακηδόν· ἢ παράταξις αὕτη ὠνομάσθη λοξή. Ὁ Κλεόμβροτος μὴ ἐννοήσας τὸ καινοφανὲς τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων παρέταξε τὸν στρατὸν κατὰ τὸ σῦνθετος. Ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας ἐπῆλθε μεθ' ὁρμῆς κατ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος, καὶ ἐπολέμησαν μὲν γενναϊότατα οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀλλὰ πεσόντος τοῦ Κλεομβρότου ἐφυγον πρὸς τὸ στρατοπεδὸν τῶν, οὓς ἠκολούθησαν καὶ οἱ τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος. Ἐπεσαν ἐν τῇ μάχῃ 400 Σπαρτιάται ἐκ τῶν 700 καὶ Λακεδαιμόνιοι 1000. Ἐκ δὲ τῶν Θηβαίων 300. Οἱ εἰς

τὸ στρατόπεδον καταφυγόντες Λακεδαιμόνιοι συνθηκολογήσαντες ἐπανεῆλθον οἴκαδε, ἵνα δὲ μὴ περιπέσωσιν εἰς ἀτιμίαν τῇ προτάσει τοῦ Ἀγησίλαου ἐψήφισαν οἱ Σπαρτιᾶται τοὺς νόμους δεῖ ἰᾶν σήμερον καθεῦδεν. »

Πρώτη στρατεία εἰς Πελοπόννησον τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἦτταν τῶν Λακεδαιμονίων αἱ ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις ἀπεστατήσαν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐν ᾧ ὁ Ἀγησίλαος προσεπάθει νὰ ὑποτάξῃ αὐτὰς πάλιν, ὁ Ἐπαμεινώνδας προσκληθεὶς ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν Πελοποννησίων ἀποστατῶν καὶ προχώρησας μέχρι τοῦ Εὐρώτα καὶ διαπεράσας αὐτὸν ἐπλησίησεν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῶν πλησίον λόφων ἡ πόλις εὕρισκετο ἐν παραγῇ· οὐδέποτε αἱ Λάκαιναι εἶδον τὸ πῦρ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κινδύνου τούτου ἐπρονόει περὶ πάντων ὀπλίσας τοὺς περισίτους καὶ ἑξ̄ χιλιάδας Εἰλώτων. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐκφοβίσας μόνον τοὺς Σπαρτιάτας ἐτρέφη πρὸς τὸ ἔλως καὶ τὸ Γόθειον καὶ λεηλατήσας τὴν περίεξ χώραν ἐπανεῆλθεν εἰς Ἀρκαδίαν. Ἐντεῦθεν πρὶν ἢ ἐπανεῖλθῃ οἴκαδε ἐπαγίωσε τὸν Ἀρκαδικὸν δεσμὸν διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ περιτειγίσεως τῆς Μεγάλης πόλεως, καὶ προσκαλέσας τοὺς εἰς διαφόρους τόπους πλανωμένους Μεσσηνίους ἔκτισε τὴν Μεσσήνην, ἣν συνέδισε διὰ στερεωτάτων μακρῶν τειχῶν μετὰ τῆς ἀκροπόλεως Ἰθώμης, καὶ οὕτω ταπεινώσας καὶ περιορίσας τὴν Σπάρτην ἐπανεῆλθεν οἴκαδε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐνθα εἶχε μὲν ἀποσταλῇ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἰφικράτης, ἵνα ἀντιταχθῇ κατὰ τῶν Θηβαίων, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν δίοδον καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας διῆλθεν ἀμαχητί.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδης εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Θήβας ἐπάνοδον ἐκατηγορήθησαν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ, ὅτι ἐκράτησαν τὴν στρατηγίαν πλεον τοῦ ὀρισμέ-

νου ὑπὸ τῶν νόμων χρόνου. Ὁ μὲν Πελοπίδης ὁ τόσον ἀτρόμητος ἐν ταῖς μάχαις ἰδέσθην δειλότατος ἐν τῇ δίκῃ καὶ κατήλθεν εἰς παρακλήσεις· ὁ δὲ Ἑπαμεινώνδας ἐν πάσῃ παρρησίᾳ καὶ ἀταραξίᾳ ἀπεκρίνατο «δέχομαι εὐχαρίστως τὴν καταδίκην καὶ τὸν θάνατον, ἐὰν μόνον συγκατατεθῇτε νὰ γράψετε ἐπὶ τῆς καταδίκης, ὅτι ὁ Ἑπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδης κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, διότι ἠνάγκασαν τοὺς Θεβαίους νὰ νικήσωσιν ἐν Λεύκτροις τοὺς Λακεδαιμόνιους». Ὁ λαὸς αἰσχυνθεὶς διὰ τὴν ἰδίαν ἀγνωμοσύνην ἀπέλυσε τοὺς κατηγορουμένους καὶ ὠδήγησεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὰς οἰκίας τῶν.

Δευτέρη στρατεία τοῦ Ἑπαμεινώνδα εἰς Πελοπόννησον. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, Ἀργείων καὶ Ἠλείων φοβουμένων τὴν ἐκδίκησιν τῶν Σπαρτιατῶν, εἰσῆλθεν ὁ Ἑπαμεινώνδας τὸ δεύτερον εἰς Πελοπόννησον τῷ 369, ἐκυρίευσεν πολλὰς πόλεις καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Κόρινθον, ἣν ἔσωσεν ἡ ἀφίξις τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Χαθρίου· ἐπειδὴ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλαβον βοήθειαν παρὰ τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου, ὁ Ἑπαμεινώνδας ἔκρινε φρόνιμον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Θῆβας.

Οἱ Θεβαῖοι ἐξέτεινον τὴν ἐπιρροήν των εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ ἐπεμψαν τὸν Πελοπίδαν εἰς Σούσα, ὅστις κατάρθωσε νὰ ἀποσπάσῃ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ Ἑπαμεινώνδας λεηλατήσας καὶ τρίτον τὴν Πελοπόννησον καὶ πείσας τοὺς Θεβαίους νὰ κατασκευάσωσι 400 τριήρεις, ἐξέπλευσε τῷ 368 ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὰς περὶ τοῦτο ὑποτελεῖς τῶν Ἀθηναίων πόλεις, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Θῆβας ἀφοῦ ἀπέδειξεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι οὐδὲ κατὰ θάλατταν ἐφοδεῖτο αὐτοὺς.

Θάνατος τοῦ Πελοπίδου ἐν Θεσσαλίᾳ. Καταστροφή τοῦ Ὀρχομενοῦ. — Οἱ Θεσσαλοὶ πιεσθέντες

ὑπὸ τοῦ τύραννου τῶν Φερῶν Ἀλεξάνδρου ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Θηβαίων, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι πρὸς αὐτοὺς τὸν Πελοπίδαν μετὰ στρατοῦ. Ὅτε ὁ στρατὸς τῶν Θηβαίων ἦν ἑτοιμος πρὸς πορείαν συνέβη ἐκλειψεῖς ἡλίου, ἣτις τασοῦτον ἐφόβισε τοὺς πλείστους τῶν στρατιωτῶν, ὥστε ἤρνούντο νὰ ἐκστρατεύσωσι. 300 μάνον ἵππεῖς συνήνεσαν ν' ἀκολουθήσωσι τὸν Πελοπίδαν, ὅστις ἔσπευσε πρὸς τὰ Φάρσαλα λαβῶν καθ' ἑδὴν ἐπικουρίας τινὰς καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κυνὸς Κεφαλαί. Ἐνταῦθα προσέβαλον τὸν Ἀλεξάνδρον ἐπελθόντα μετὰ δυνάμεως ἐξ 20,000 ἀνδρῶν, καὶ ἐνίκησε μὲν αὐτὸν, ἀλλ' ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ προξενήσας ἀφ' αὐτοῦ λύπην οὐ μόνον τοῖς Θηβαίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς Θεσσαλοῖς, οἵτινες ἐκῆδυσαν αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς.

Ἐν ᾧ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἡγωνίζετο κατὰ θάλασσαν καὶ ὁ Πελοπίδας ἐν Θεσσαλίᾳ, ἡ κυβέρνησις τῶν Θηβῶν ἐκινδύνευσε ν' ἀνατραπῇ ὑπὸ τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας. Οἱ Ὀρχομένιοι ἔλαβον μέρος εἰς ταύτην τὴν συνωμοσίαν, ἀλλ' ἀνεκλύφθησαν καὶ 300 ἵππεῖς Ὀρχομένιοι ἐφρονεύθησαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν Θηβῶν μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τὴν τιμωρίαν ταύτην οἱ Θηβαῖοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ Ὀρχομενοῦ πόλεως ἀνέκαθεν ἀντιζήλου τῶν Θηβῶν, καὶ πολιορκήσαντες καὶ κυριεύσαντες αὐτὸν κατέσκαψαν, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρας ἐφόνευσαν, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας ἐπώλησαν ὡς ἀνδράποδα.

Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνου (363). Ἡ διαίρεσις τῶν Ἀρκάδων καὶ ἡ ἔνωσις τῶν Μαντινέων μετὰ τῶν Ἠλείων καὶ Σπαρτιατῶν ἠνάγκασαν τὸν Ἐπαμεινώναν νὰ εἰσελθῇ καὶ τὸ τέταρτον εἰς Πελοπόννησον πρὸς ὑποστήριξιν τῶν συμμάχων τοῦ Φθάσας εἰς Τεγέαν ἐπεχείρησεν ἐντεῦθεν τὴν κατάληψιν τῆς Μαντινείας πρὶν ἢ οἱ Σπαρτιάται φθάσωσιν εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ἀλλ' εὗρων τὴν πόλιν ὀχυρὰν καὶ ἐταίμην, ἐπ' αὐτῇ ἐπὶ Τεγέαν

καὶ ὤρμησε κατὰ τῆς Σπάρτης, ἣν πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐγκαταλείψει ὁ Ἀγησίλαος ἐρχόμενος εἰς βοήθειαν τῆς Μαντινείας δι' ἄλλης ὁδοῦ. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐφανερώσεν εἰς τὸν Ἀγησίλαον Κρῆς τις, ὥστε ὅτε ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφθασε πρὸ τῆς Σπάρτης, εὗρεν ἐν αὐτῇ τὸν Ἀγησίλαον. Τότε ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπανῆλθεν εἰς Τεγέαν καὶ ἐσκέφθη πάλιν νὰ προσβάλῃ τὴν Μαντινείαν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πεζικὸν ἦτο κατάκοπον ἐκ τῆς μεγάλης ὁδοπορίας, ἐπεμφε κατ' αὐτῆς τὸ ἵππικόν· ἀλλ' ἦτο τότε πεπρωμένον ν' ἀποτυγχάνωσι τὰ ἐξαιρετα βουλευόμενα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ· πρὸ ὀλίγου εἶχε καταφθάσει εἰς Μαντινείαν τὸ ἵππικὸν τῶν Ἀθηναίων, καὶ γενομένης ἱππομαχίας ὑπεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ βοηθοῦντες αὐτοὺς Θεσσαλοί· ἐν τῇ ἱππομαχίᾳ ταύτῃ ἐπεσεν ὁ Ἱππαρχος τῶν Ἀθηναίων Κηφισάδωρος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Εὐκράττους Γρύλλος, ὅν ὡς ἦρωα ἐτίμησαν οἱ Μαντινεῖς. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν στρατηγημάτων τούτων ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπροχώρησε μετὰ παντός τοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Μαντινείαν καὶ ἐπέπεσεν ἀπροσδοκῆτως κατὰ τῶν ἀντιπάλων διὰ λαθῆς παρατάξεως· ἀμφότερα τὰ μέρη ἐπολέμησαν μετ' ἴσης ἀνδρίας, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ὁ Ἐπαμεινώνδας προκινδυνεύων καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς Θηβαίους κατάρσασεν νὰ τρέψῃ τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θριαμβοῦ τοῦ Σπαρτιατικὸν δόρυ ἐπληῆξε καιρίως αὐτὸν καὶ κατέρριψε. Οἱ Θηβαῖοι τοσοῦτον ἐταράχθησαν ἐκ τοῦ τραύματος τοῦ στρατηγοῦ, ὥστε συνέδραμον πάντες περὶ αὐτὸν ἀφήσαντες τοὺς πολεμίους ἀκαταδιώκτους· μετῆνεγκον αὐτὸν ἐτι ζῶντα εἰς τὴν σκηνὴν του, οἱ δὲ ἱατροὶ ἀπεσήναντο ὅτι ἐξαιρουμένου τοῦ δόρατος ἐκ τοῦ στήθους θέλει ἐπέλθει ἀμέσως ὁ θάνατος· οὐδόλως ἐτρόμαξε τὸν ἦρωα ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τῶν Ἀσκληπιαδῶν· ἡρώτησε μόνον, ἐὰν ἐσώθῃ ἡ ἀσπίς του, ἣν ἰδὼν ἐχάρη καὶ

δι' αὐτὴν καὶ διότι ἔμαθεν ὅτι ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι τοῦ. Εἰτα ἤρώτησεν ἂν ζῶσιν ὁ Ἰολαΐδης καὶ Δαΐφαντος, μαθὼν δὲ ὅτι ἀπέθανον, συνέστησε τοῖς Θηβαίοις νὰ εἰρηνεύσῃσι πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ διέταξε ν' ἀποσπάσῃσι τὸ δόρυ. Ἐνῷ δὲ ἐξέπνευσεν ἐκ τῆς αἱμορραγίας, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν μετὰ δακρύων παρατηρήσαντα φίλον ὅτι ἀποθνήσκει ἀτεκνὸς ἀκαταλείπω δύο θυγατέρας, τὴν ἐν Λεύκτροις νεκρὴν καὶ τὴν ἐν Μαρτυρίᾳ.

Οὕτως ἀπέθανεν ὁ μέγιστος τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κατὰ Ἰούνιον τοῦ 362 εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν, καὶ μετ' αὐτοῦ κατέπεσε καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν Θηδῶν.

Συμμαχικὸς πόλεμος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεκτήσαντο τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεος, Χαβρίας καὶ Ἰφικράτης ἐγένοντο κύριοι πολλῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ πολλῶν πόλεων ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Θράκης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας· ἀλλ' ἡ σκληρότης καὶ καταθλιπτικὴ φορολογία εἰς ἣν ἐξετράπησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο ἀφορμὴ τῆς ἀποστασίας τῶν λαῶν τούτων καὶ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου.

Ἡ διεύθυνσις τῆς πρώτης τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείας κατὰ τῆς Χίου τῆς ἐστίας τῶν ἀποστατῶν ἀνετέθη εἰς τοὺς στρατηγοὺς Χαβρίαν καὶ Χάρητα. Οἱ Χῖοι ἀπέκρουσαν γενναίως τὰς προσβολὰς τῶν Ἀθηναίων φανεύσαντες καὶ τὸν Χαβρίαν· ἐπὶ τὴν ἐπείτα ὁ Ἰφικράτης καὶ Τιμόθεος, αἵτινες ἔνεκα πρικομίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσιν ἀποτέλεσμα. τούτους ὅμως κατηγορήσεν ὁ Χαβρίας ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐξορίαν αὐτῶν· μείνας δὲ μόνος μετὰ τοῦ στρατοῦ του μετέβη εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀρταβάζου σατράπου τῆς Ἰωνίας ἀποστατήσαντος κατὰ τοῦ βασιλέως (336), ἀλλ' ὁ Ἀρταξέρξης ἤνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλίπῃσι τὸν Ἀρτά-

βαζον καὶ ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀποστά-
των λαῶν.

**Περίοδος Πέμπτη. Μέρος Α'. Ὑπερτέρης
Μακεδονίας. Φίλιππος καὶ Ἀλέξανδρος.**

Κατάστασις τῆς Ἑλλάδος τῷ 362. Ἡ Ἑλ-
λάς ἐκ τῶν συνεχῶν ἐρίδων καὶ μαχῶν εἶχεν ἐκπέσει
πολὺ ἐκ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς μεγαλείου. Ἡ ἡγεμονία
αὐτῆς περιελθοῦσα ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Ἀθηναίους,
Σπαρτιάτας καὶ Θηβαίους οὐδὲν ἕτερον ἔσχεν ἀποτέλε-
σμα εἰμὴ τὴν καταπίεσιν, τὴν ὑπόθαλψιν τῆς ἀντιζηλίας
καὶ τοῦ μίσους, τὸν ἀδιάλειπτον πόλεμον καὶ κατὰ συνέ-
πειαν τὴν γενικὴν ἐξάντλησιν. Ἐνῶς λοιπὸν διετέλουν ἐν
τοιαύτῃ λυπηρᾷ καταστάσει ἀνεσφάνη πρὸς βορρᾶν αὐτῆς νέα
δύναμις ἰσχυρὰ ἡ Μακεδονία, ἥτις ἐμελλεν ὑπὸ τοῦ βασι-
λεῖς Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν νὰ καταλάβῃ τὴν
ἡγεμονίαν αὐτῆς.

Μακεδονία. Ἡ Μακεδονία κατεῖχε τὸ βορειότερον μέ-
ρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ
Ἰονικοῦ πελάγους, ἣν χώρα ὄρεινὴ καὶ δασώδης· κατὰ τὸ
779 π. Χ. ἀποικία ἐξ Ἀργεῶν ἰδρύθη ἐν Ἡμαθίᾳ, ἥς ἀρχηγὸς
ὑπῆρξεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀργεῖου τυράννου Φεῖδωνος Κά-
φανος, οἱ διάδοχοι τούτου περιῆλθόν εἰς πολέμους πρὸς τοὺς
γειτονικοὺς λαοὺς καὶ ἄλλοτε μὲν ἐνίκων, ἄλλοτε δὲ ἐνι-
κῶντο. Ἀναγνωρίσαντες κατόπιν τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν
ἐτέλουν φόρον μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης ὁ-
πότε πλεον ἀπηλλάγησαν τοῦ φόρου καὶ ἀπῆλυσαν πλήρως
ἐλευθερίας.

Ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκου,
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, ὃν οἱ Θηβαῖοι ἐκράτουν δεμῶν,
καὶ ὃς ἀνεντρέφετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, διαφυγὼν
ἐκ Θηβῶν ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν (459), καὶ πρῶτον μὲν ἐ-

κυβέρνησα ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀμύντου, ἀλλὰ μετ' ἐλπίον ἀνεκνήρυχθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἄγων τὸ 23 ἔτος τῆς ἡλικίας. Μεγάλη ἐπεκράτει τότε ἐν Μακεδονίᾳ ταραχῇ. Ὁ Πausanias καὶ ὁ Ἀργαῖος ἡμφισβήτησαν τὸν θρόνον ὁ πρῶτος ὑποστηρίζετο ὑπὸ τῶν Παιόνων, Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν, οἵτινες ἐπεχείρουν κατ' ἐπανάληψιν ἐπιδρομὰς εἰς Μακεδονίαν καὶ τοὺτους μὲν ἀπεμάκρυνεν ὁ Φίλιππος διὰ δώρων, τὸν δὲ Ἀργαῖον ὑποστηρίζομενον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων προσβαλὼν ἐπανερχόμενον ἐκ τῆς Ἑδέσης εἰς Μεθώνην ἐνέκρησε κατὰ κράτος καὶ αἰχμαλωτίσας ἐφόνευσε, τοὺς δὲ Ἀθηναίους αἰχμαλώτους περὶ τὰς 3,000 ὄντας περιποιηθεὶς ἀφῆκεν ἐλευθέρους καὶ πέμψας πρέσβεις εἰς Ἀθήνας (458) ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ οὕτως μείνας ἥσυχος ἐπεχείρησε τὴν διοργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν, εἰς ἣν ὀφείλονται τὰ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα. Ἡ φάλαγξ ἦν σῶμα πεζικὸν ἐκ 4096 ἀνδρῶν, ἀποτελουμένη ἐκ 16 στίχων παραλλήλως τεταγμένων, ὧν ἕκαστος ἀπέχετο τοῦ πρὸ αὐτοῦ κατὰ τρεῖς πόδας οἱ ἄνδρες ἦσαν ὀπλισμένοι διὰ σαρίσσης ἥτοι λόγχης μακρᾶς 21 ποδῶν μήκους, κρατουμένης διὰ τῶν δύο χειρῶν καὶ προεχούσης τοῦ σώματος ἐκαστοῦ σαρισσοφόρου κατὰ 15 πόδας· αἱ σάρισσαι τοῦ πέμπτου κατὰ τρεῖς πόδας, τῶν δὲ ἄλλων στίχων τῶν ὀπισθεν τοῦ πέμπτου αἱ σάρισσαι ὑψοῦντο ἀνωθεν τῶν ὤμων τῶν προηγούμενων στίχων. Οἱ πέντε πρῶτοι στίχοι ἀποτελοῦν τεῖχος ἀδιάρρηκτον.

Πρῶται κατακτήσεις Φιλίππου.— Ἐξασφαλίσας τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν τοῦ κράτους καὶ ὀργανίσας τὸν στρατόν, ἤρξατο τῆς ἐκτελέσεως τῶν σχεδίων αὐτοῦ, μεταχειριζόμενος πρὸς ἐπιτυχίαν ἄλλοτε μὲν τὴν δύναμιν, ἄλλοτε δὲ τὸν δόλον. Ὑπέταξε τοὺς Παίονας, ἀνέκτησε τὰς ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν κυριευθείσας πόλεις τῆς Μακεδονίας, ἐκυρίευσεν τὴν

Ἀμφίπολιν, τὴν Πύδναν, τὴν Ποτίδαιαν καὶ τὰς Κρενίδας, καὶ μετωνόμασε Φιλίππους. Ἡ κατοχὴ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως ἐπέδρασε σπουδαίως ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ Φιλίππου, διότι γενόμενος κύριος τῶν πλουσιῶν αὐτῆς μεταλλείων, ἡδυνήθη διὰ τοῦ χρυσοῦ αὐτῶν νὰ διαφθείρῃ καὶ ἐξ-
 ἁγοράσῃ πολλοὺς. Κατέκτησε μέρος τῆς Θράκης καὶ ἤλευ-
 θέρωσε τοὺς Θεσσαλοὺς ἀπὸ τῶν τυράννων, τέλος δέ, ἵνα ὑ-
 περασπίσῃ τὰ Μακεδονικὰ παράλια ἀπειλούμενα ὑπὸ τοῦ
 Ἀττικοῦ στόλου ἐναυπήγησε στόλον καὶ ὑπέταττε δι' αὐτοῦ
 τὰς νήσους Ἰμβρόν καὶ Ἀῆνον. Θέλων δὲ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν
 ἀρχὴν του καὶ διὰ συμμαχίας ἐνυμφεύθη τὴν Ὀλυμπιάδα,
 θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἡπείρου, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τὸν
 Μέγαν Ἀλέξανδρον (356). **Α**

Ἱερὸς πόλεμος. Ὁ ἱερὸς πόλεμος, ὅστις ἤρξατο διὰ
 τῆς συγκρούσεως τῶν Φωκίων καὶ Θεβαίων καὶ ἐτελείωσε
 διὰ τῆς ἀναμίξεως πάντων τῶν ἐλληνίδων πόλεων εἰς αὐ-
 τόν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ
 ἐλληνικὰ πράγματα. Αἰτία τοῦ πολέμου τούτου ἦν ἡ ἐξῆς.
 Οἱ Φωκεῖς κατηγορηθέντες ὅτι ἐκαλλιέργησαν ἱερὰν χώραν
 ἀφιερωμένην εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, καταδικάσθησαν ὑπὸ τῶν
 ἀμφικτιόνων εἰς χρηματικὸν πρόστιμον, οἱ δὲ Θεβαῖοι
 ἀνέλαβον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Οἱ Φωκεῖς μὴ
 ἔχοντες χρήματα νὰ πληρώσωσι καὶ πιεζόμενοι δεινῶς ὑπὸ
 τῶν Θεβαίων εἰσέβαλον εἰς Δελφοὺς καὶ λαβόντες τὰ χρή-
 ματα τοῦ ἱεροῦ ἐστρατολόγησαν μισθοφόρους, καὶ ἀντετάχθη-
 σαν κατὰ τῶν Λοκρῶν, Θεσσαλῶν καὶ Θεβαίων ἔχοντες στρα-
 τηγὸν τὸν Φιλόμηλον. Τοὺς μὲν δύο πρώτους ἐνίκησεν ὁ
 Φιλόμηλος, ἀλλὰ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου (354)
 καταληφθεὶς αἰφνιδίως ὑπὸ τῶν Θεβαίων παρὰ τὴν πόλιν
 Νέωνα ἡττήθη, καὶ κατακλεισθεὶς εἰς τινὰ κρημνώδη τόπον
 καὶ μὴ εὐρίσκων διέξοδον ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ βράχου καὶ ἐφο-

νεύθη. Τοῦτον διεδέχθη εἰς τὴν στρατηγίαν ὁ ἀδελφὸς Ὀνομάρχος, ὅστις ἔβαλεν ἱερόσυλον χεῖρα ἐπὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀναθημάτων τοῦ ναοῦ, μεταποιήσας αὐτὰ εἰς νομίσματα. Οὗτος εἰσέβαλεν εἰς Βοιωτίαν καὶ Λοκρίδα καὶ ἔπειτα εἰς Θεσσαλίαν, ἵνα βοηθήσῃ τὸν τύραννον τῶν Φερῶν Λυκόφρονα κατὰ τῶν Ἀλευαδῶν καὶ τοῦ Φιλίππου, συνεκρούσθησαν οὖτως οἱ Φωκεῖς μετὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐνίκησαν μὲν κατ' ἀρχὰς οἱ Φωκεῖς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνίκηθησαν φονευθέντος τοῦ Ὀνομάρχου, τότε ὁ Φίλιππος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Φωκίδα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Φωκεῖς ὡς ἱεροσύλους καὶ ἐπειράθη νὰ καταλάβῃ τὰς Θερμοπύλας, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Ναυσικλέους (352). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ μέγας τῶν Ἀθηναίων ῥήτωρ Δημοσθένης ἀπήγγειλε τὸν πρῶτον αὐτοῦ *Φιλίππικόν* δι' οὗ ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ φιλόδοξα καὶ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου.

Δημοσθένης. Ὁ ἐξοχώτερος τῶν ῥητόρων τῆς Ἑλλάδος Δημοσθένης τὸν δῆμον Παιανιεὺς ἤρξατο τοῦ ῥητορικοῦ αὐτοῦ σταδίου κατὰ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας, ὅτε ἐζήτησε παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑπ' αὐτῶν σφετερισθείσης περιουσίας του, ἧς ἔσωσε μέρος· ὅτε δὲ ἠθέλησε νὰ δημηγορήσῃ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ, ἀπεδοκιμάσθη διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φωνῆς, τὰς κινήσεις τῶν ὤμων καὶ τὸν ῥομβισμόν· ἔκτοτε μὴ τολμῶν νὰ δημηγορήσῃ κατεκλείσθη ἐν τῷ οἴκῳ μελετῶν καὶ κατὰ γινόμενος νὰ θεραπεύσῃ τὰ φυσικὰ τοῦ σώματος ἐλαττώματα. Ἐπὶ τέλους πάσας ταύτας τὰς ἐλλείψεις θεραπεύσας καὶ τὴν ὑπόκρισιν καλλιεργήσας, ἐνεφανίσθη εἰς τὸν δῆμον καὶ ἔτυχε πλήρους ἐπιτυχίας. Ἐκτοτε δὲ τὸ πολιτικόν αὐτοῦ πρόγραμμα ἦν πόλεμος κατὰ τοῦ Φιλίππου· ἐπὶ 14 ἔτη ὁ Φίλιππος κατὰ πάσης αὐτοῦ πράξεως εὗρισκεν ἄντι-

τασσόμενον τὸν Δημοσθένη, ὃν ἐφοδεῖτο ὑπὲρ πάσας τὰς πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Φίλιπποι καὶ Ὀλυνθιακοὶ λόγοι τοῦ Δημοσθένους εἰσὶ μνημεῖα θαυμαστὰ τῆς εὐγλωττίας, ἣν ἀνέπτυξεν, ὅπως σώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος· αἱ εὐγενεῖς αὐταὶ τοῦ πνεύματος ἐνέργειαι ἐμελλον ν' ἀποτύχωσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῆς ἀκηδίας καὶ νωθρότητος τῶν Ἀθηναίων.

Τέλος τοῦ ἱεροῦ πολέμου.—Οἱ Θηβαῖοι πιεσθέντες ὑπὸ τῶν Φωκίων ἐζήτησαν τὴν βοήθειάν τοῦ Φιλίππου, οὗτος δὲ εὐρὼν εὐλογον ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ὥρμησε μετὰ στρατοῦ κατὰ τῶν Φωκίων, οἵτινες παραδώσαντες τὴν στρατηγίαν εἰς τὸν πρὸ θλίγου, ἐκπεσόντα αὐτῆς διὰ καταχρήσεις καὶ ἱεροσυλίαν Φάλαικον καὶ ζητήσαντες τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων παρεσκευάζοντο ν' ἀποκρούσωσι τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἡ διαγωγή τοῦ Φαλαίκου, ὅστις δυσηρέστησε καὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων Ἀρχίδαμον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τῶν Φωκίων, καὶ τὴν παράδοσιν αὐτῶν εἰς τὸν Φίλιππον ἄνευ ὄρων (346). Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον συνελθὼν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Φιλίππου ἐξέδωκε τὸ ἐπόμενον ψήφισμα, 1) αἱ δύο ψῆφοι, ἃς οἱ Φωκεῖς εἶχον ἐν τῷ ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ. 2) αἱ πόλεις τῆς Φωκίδος πᾶσαι πλὴν τῶν Ἀβῶν νὰ μεταβληθῶσιν εἰς κώμας καθαιρουμένων τῶν τειχῶν αὐτῶν, ἐκάστη δὲ κώμη νὰ μὴ ἔχῃ πλεονάζας τῶν 50 οἰκίων, καὶ ν' ἀπέχωσιν ὅχι ὀλιγώτερον τοῦ ἑνὸς σταδίου ἀπ' ἀλλήλων. 3) νὰ πληρῶνται κατ' ἔτος εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν 50 τάλαντα, ἕως οὗ ἀποδώσωσι τοὺς ληστευθέντας Θησαυρούς· Οὕτως ἐληξεν ὁ ἱερὸς πόλεμος, ὅστις ἀπέβη ὀλεθριώτερος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὀλιγώτερόν ηὐτύχησεν ὁ Φίλιππος κατὰ θαλάσσαν· ὁ στόλος αὐτοῦ ἐνίκησε μὲν κατὰ πρῶτον τὸν Ἀθηναϊκὸν ὑπὸ τὴν Χάρητα, ἀλλ' ἔπειτα ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ Φωκίωτος· καὶ ἤναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Βυζαντίου (341). Ὁ Φίλιππος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς Σκυθίαν, ἐνθα ἤρατο ἐνδοξὸν νίκην, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιστροφῇ προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Τριβαλλῶν καὶ μόλις ἐσώθη διὰ τῆς ἀνδρείας τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου.

Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη. Νέος ἱερὸς πόλεμος ἐδῶκε τῷ Φιλίππῳ νέαν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ Ἑλληνικά. Οἱ Λοκροὶ τῆς Ἀμφίσσης ἐκηρύχθησαν ἱερόσυλοι ὡς καλλιεργήσαντες ἱερὰν χώραν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Φίλιππος ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τῶν ἀμφικτυόνων προτείναντος τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος Δισκρίνου· ἐλεηλάτησε τὴν Λοκρικὴν χώραν, ἔθηκε φρουρὰν εἰς τὰς πόλεις τῶν καὶ κατέλαβε τὴν Ἰλιάτειαν. Ἐντρομοὶ ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι, καὶ ἐρεθιζόμενοι ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους ἠνώθησαν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ καὶ συνεπλάκησαν μετ' αὐτοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ τῆς Βοιωτίας τῷ 338. Ὁ μὲν στρατὸς τοῦ Φιλίππου συνέκειτο ἐκ 30,000 πεζῶν καὶ 2,000 ἵππέων, ὁ δὲ τῶν Θηβαίων καὶ Ἀθηναίων, εἰς οὓς προσετέθησαν καὶ Κορινθιοὶ καὶ Μεγαρεῖς συνεκροτεῖτο ἐκ 40,000, καὶ ὠδηγεῖτο ὑπὸ ἀναξίων στρατηγῶν, τοῦ Χάρητος καὶ Λυσικλέους τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦ Θηβαίου Θεαγένους. Οἱ σύμμαχοι ἐπολέμησαν γενναίως, καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀντιπαχθέντας αὐτοῖς, οὓς καταδιώκοντες ἀτάκτως προσεβλήθησαν ὑπὸ ἐτέρου Μακεδονικοῦ σώματος καὶ ἀπώλεσαν τὴν νίκην· ἐνίκηθησαν δὲ καὶ οἱ Θηβαῖοι, κατασφαγέντος ὁλοκλήρου τοῦ ἱεροῦ λόχου, καὶ οὕτως ὁ Φίλιππος ἤρατο ἐνδοξὸν νίκην, ἣτις ἐξησφάλισεν αὐτῷ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν.

Ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἀπελύσας ἄνευ λύ-

τρων τοὺς αἰχμαλώτους προσεκάλεσε τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους εἰς Κόρινθον· ἐκεῖ δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι συνέδεσαν συμμαχίαν, ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν, ἀνεγνώρισαν ἀρχιστράτηγον τὸν Φίλιππον καὶ ἀνέθηκαν αὐτῷ τὸν προσδιορισμὸν τῶν συνεισφορῶν τῶν πόλεων εἰς ἄνδρας καὶ χρήματα.

Θάνατος Φιλίππου.—Ἐπανελθὼν εἰς Μακεδονίαν ὁ Φίλιππος ἀπέβαλε τὴν Ὀλυμπιάδα, καὶ συνεζεύχθη τὴν Κλεοπάτρην ἀνεψιᾶν τοῦ Ἀτάλου, ἐνὸς τῶν πρώτων στρατηγῶν· ἡ πράξις αὕτη τοῦ Φιλίππου καὶ τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον ἐπύκρανε, καὶ ἐγένετο αἰτία τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Εὐγενὴς τις νέος ἀνήκων εἰς τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ Φιλίππου καὶ ὀνομαζόμενος Πausanias, ἐπειδὴ προσβληθεὶς αἰσχροτάτα ὑπὸ τοῦ Ἀτάλου δὲν ἱκανοποιήθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, εἰς θὺν ἀνέφερε τὰ παράπονά του, ἀπεφάσισε νὰ φονεύσῃ τὸν βασιλέα· ἐπετέθη λοιπὸν κατ' αὐτοῦ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ θεάτρου καὶ τὸν ἐφόνευσε, φονευθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν σωματοφυλάκων Περδίκκου (336). Οὕτως ἀπέθανεν ὁ Φίλιππος κατὰ τὸ 47 ἔτος τῆς ἡλικίας βασιλεύσας 24 ἔτη, καὶ ἀναδειχθεὶς ἐξοχος βασιλεὺς, καὶ προπαρασκευάσας τὸ ἔνδοξον τοῦ υἱοῦ σταδίων.

Καὶ πίπτουσα ἡ Ἑλλὰς παρήγαγε ἐξόχους ἄνδρας· τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ῥήτορες Δημοσθένης, Ὑπερίδης καὶ Λίσινης. Ὁ χρηστὸς πολίτης καὶ ἐξοχος στρατηγὸς Φωκίων, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας καὶ περίφημος τοῦ Σωκράτους μαθητὴς Πλάτων, ὁ ἐγκαταλιπὼν πλείστα συγγράμματα διακρινόμενα καὶ διὰ τὴν ἀγνότητά τοῦ ἥθους καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν· ὁ Ἀριστοτέλης μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ἰδρυτὴς τοῦ Λυκείου καὶ ὁ πολυμαθέστατος πάντων γενόμενος καὶ διδάσκαλος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἀλέξανδρος. Καταστροφή τῶν Θηβῶν.—

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Ἀλέξανδρος ἄγων τὸ 20 ἔτος τῆς ἡλικίας (336). Ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ πεπαικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως δι' ἐξόχων πλεονεκτημάτων ἀνεδείχθη ὁ ἥρως τῆς ἐποχῆς. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπεστάτησαν τὰ γειτνιάζοντα τῇ Μακεδονίᾳ ἔθνη, καὶ τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐταράσσοντο συμμαχησάντων τῶν Θηβαίων μετὰ τῶν Ἀθηναίων· εἰς δύο μῆνας ὁ Ἀλέξανδρος ὑποτάξας τοὺς Θρᾶκας καὶ Ἰλλυριοὺς ὑπερέβη τὰς Θερμόπύλας καὶ ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Θηβῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔντρομοι ἐγκατέλιπον μόνους τοὺς Θηβαίους, οἵτινες ὁμῶς ἀποκρούσαντες ἀποτόμως τὴν περὶ παραδόσεως πρότασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπολέμησαν γενναίως καὶ κατεκόπησαν, ἡ δὲ πόλις αὐτῶν κατεσκάφη μεϊνάσης ἀθίκτου μόνον τῆς οἰκίας τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου κατὰ ῥητὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου (335).

Χάρισας τοῖς Ἀθηναίοις τὴν εἰρήνην μετέβη εἰς Κόρινθον, ἐνθα ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων. Μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ Διογένης εὗρίσκετο ἐν Κορίνθῳ, μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, θνεῦρε θερμαινόμενον ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τοῦ ἡλίου· ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἠρώτησε, ἂν ἐπεθύμει τι, ὁ δὲ ἀπαθὴς κυνικὸς ἀπεκρίνατο «μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετὰσκηθαι» καὶ ἐνῷ οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον κατέκρινον τὸν Διογένην διὰ τὴν ἀπρεπῆ ἀπόκρισιν, ὁ Ἀλέξανδρος, λέγεται, ὅτι εἶπε πρὸς αὐτοὺς «εἰ μὴν ἤμην Ἀλέξανδρος, ἐπεθύμουν νὰ ἤμην Διογένης». Ἐντεῦθεν ὁ Ἀλέξανδρος μετέβη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἠνάγκασε τὴν Πυθίαν νὰ δώσῃ αὐτῷ τὸν χρησμὸν «ἀήττητος ἔσει, ὦ παῖ» καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μακεδονίαν.

Ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν. Διάδοσις Γρανικοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποπερατώσας τὰς παρασκευὰς ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὸν Ἀντίπατρον, καὶ διένειμε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς φίλους· ὅτε δὲ ὁ Περδίκκας ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἀφίνει εἰς ἑαυτόν, οὗτος ἀπεκρίνατο τὴν *ἐλπίδα*. Ἐπειτὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ 334 ἀνεχώρησεν ἐκ Πέλλης συνεπαγόμενος 30,000 πεζοὺς, 4500 ἵππεις καὶ 160 πλοῖα· ἔφθασεν εἰς Ἀμφίπολιν, διέβη τὸν Στρυμῶνα, διήλθε διὰ τῆς Θράκης καὶ ἔφθασεν εἰς Σηστόν. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν Παρμενίων διαπέρασε τὸν στρατὸν εἰς Ἀβυδον, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπῆλθεν εἰς Ἐλεῦντα, ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸ τέμενος τοῦ Πρωτεσιλάου· ἐκεῖθεν δὲ ἐπέρασεν εἰς Ἀσίαν καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ Ἴλιον ἔθυσσε τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ προσελθὼν εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως ἐπέθηκε στέφανον καὶ γυμνὸς περιέδραμε ἀνακράξας, ὅτι μακαρίζει τὸν Ἀχιλλέα, διότι ζῶν μὲν εἶχε φίλον ἐπιστήθιον τὸν Πάτροκλον, ἀποθανὼν δὲ ἔτυχε μεγάλου κήρυκος τῶν κατορθωμάτων του, τοῦ θεοῦ Ὁμήρου.

Προχωρήσας ἐντεῦθεν πρὸς βορρᾶν ἔφθασε τὸν Μάϊον τοῦ 334 εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τῆς μικρᾶς Μυσίας Γρανικοῦ, ἔνθα ἀνέμενον αὐτὸν οἱ σατράπαι τοῦ μεγάλου βασιλέως μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, καὶ ὁ Ῥάδιος Μένων ἄγων 20,000 ἐπικούρους Ἑλλήνας. Ἡ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης, οἱ σατράπαι ἐπολέμησαν γενναϊότατα καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν διὰ χειρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐκινδύνευσε· τὸ ξίφος τοῦ Σπιθριδάτου ἦν ἐτοιμον νὰ διαρρήξῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὁ ἀξιωματικὸς Κλείτος ἀπέκοψε τὴν βαρβαρικὴν χεῖρα καὶ ἔσωσε τὴν πολύτιμον ὑπαρξίν· ἐπὶ τέλους οἱ βάρβαροι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε νικτὴν λαμπρὰν ἀποβαλὼν 1265 ἄνδρας, καὶ φονεύσας 20,000 ἐκ τῶν πολεμίων,

αἰχμαλωτίτας δὲ 2,000 Ἑλληνας ἔστειλε δεσμίους εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται αὐτόθι· ὡς δοῦλοι «ὅτι παρὰ τὰ κοινῇ δοξάντα τοῖς Ἕλλησι, Ἑλληνας ὄντες, ἐναντία τῇ Ἑλλάδι ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο».

Μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην ἅπασαι αἱ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ πόλεις ἠνέωξαν αὐτῷ τὰς πύλας καὶ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς ἐλευθερωτὴν, μόνη δὲ ἡ πόλις τῆς Καρίας Ἀλικαρνασσὸς ἀντέστη γενναίως ὑπερασπιζομένη ὑπὸ τοῦ Ῥοδίου Μέμνωνος, ὅστις ἐπὶ τέλους ἀδυνατῶν ν' ἀντιστῇ κατὰ ξηρὰν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιφέρῃ αὐτῷ ἀντιπερισπασμὸν ὑποκινῶν στάσιν ἐν Ἑλλάδι· συνεκέντρωσε λοιπὸν στόλον 300 πλοίων καὶ ἐκυρίευσε τὴν Χίον καὶ Λέσβον, ἀλλὰ ὁ αἰφνίδιος θάνατος ἐματαιώσε τὰ σχέδια αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος προχωρῶν εἰσῆλθεν εἰς Φρυγίαν καὶ Κιλικίαν, ὅς ὑπέταξεν ἀμέσως (333). Ἐν Γορδίῳ δὲ τῆς Φρυγίας ἀποκόψας διὰ τῆς σπάθης τὸν λεγόμενον **Γόρδιον δεσμὸν** διεφημίσθη ὡς ὁ προωρισμένος κύριος ἀπάσης τῆς Ἀσίας, διότι ἀρχαῖος χρησμός ὑπέσχετο τὴν ἀρχὴν ἀπάσης τῆς Ἀσίας εἰς τὸν λύσοντα τὸν δεσμὸν τοῦτον. Ἐκείθεν διευθύνθη πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἔφθασεν εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας, λουσθεὶς δ' ἐν τοῖς ψυχραῖς ὕδασι τοῦ ποταμοῦ Κύνδου προσεβλήθη ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ἀλλ' ἐθεραπεύθη ὑπὸ τοῦ πιστοῦ καὶ ἱκανωτάτου ἱατροῦ Φιλίππου τοῦ Ἀικαρῆανος.

Μάχη ἐν Ἰσοῦ.—Ἐνθ' ὁ Ἀλέξανδρος διέβαινε τὸ ὄρος Ἀμανά, τὸ διαχωρίζον τὴν Κιλικίαν ἀπὸ τῆς Συρίας, αἰφνης μανθάνει ὅτι ὁ Δαρείος εὗρίσκειτο ὀπισθεν αὐτοῦ μετὰ μεγάλου στρατοῦ ἐξ 600,000 πεζῶν· ὅθεν στραφεὶς πρὸς τὰ ὀπίσω συνήντησεν αὐτὸν πλησίον τῆς Ἰσοῦ παρὰ τὸν Πίναρον ποταμὸν· διαβάς δὲ τὸν ποταμὸν ἐπέπεσε μεθ' ὀρμῆς κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Περσῶν, ἣν ἀμέσως

ἔστρεψεν εἰς φυγὴν. Ὁ Δαρεῖος ἰδὼν ταύτην τὴν τροπὴν παρηκολούθησε διὰ τοῦ ἄρματος του τοὺς πρώτους φυγάδας καὶ εἰτα ἐξελθὼν τοῦ ἄρματος ἀνέβη εἰς ἵππον καὶ ῥίψας καθ' ὁδὸν ἀσπίδα, τόξον καὶ κἀνδυν (μανδύαν) ἔτρεχεν ἀδιαλείπτως. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε λαμπρὰν νίκην γενόμενος κύριος τῶν σκηνῶν, τῶν θησαυρῶν καὶ πλείστων αἰχμαλώτων, ἐν οἷς ἦσαν ἡ μήτηρ, ἡ γυνή, ἡ ἀδελφή, ὁ υἱὸς καὶ δύο θυγατέρες τοῦ Δαρείου· πρὸς τὰς γυναῖκας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος προσηνέχθη μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθη εἰς Ἀμασκόν, ἣν ἐκυρίευσεν μετὰ τῶν ἐνταῦθα ὑπαρχόντων θησαυρῶν καὶ σκευῶν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ· ἔπειτα ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν διὰ τῆς Φοινίκης καὶ ἐγένετο κύριος τῆς Τύρου μετὰ ἐπτὰ μηνῶν πολιορκίαν, ἣν κατέσκαψεν ἐξανδραποδίσας τοὺς κατοίκους· ἔπειτα ἐπροχώρει εἰς Παλαιστίνην μελετῶν τὴν τιμωρίαν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἔμενον πιστοὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν· ἀλλ' ὁ μέγας ἀρχιερεὺς ἐλθὼν εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ τὸν κατεπράυνε δεικνύων αὐτῷ τὰς προφητείας, αἵτινες πρέελεγον ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν Περσῶν ἔμελλέ ποτε νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς τῶν Ἑλλήνων βασιλέων. Ἀκολουθῶς ἐκυρίευσεν τὴν Γάζαν μετὰ δίμηνον πολιορκίαν, καὶ ἐντεῦθεν εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ἥς οἱ κάτοικοι ἐδέχθησαν αὐτὸν ὡς ἐλευθερωτὴν. Διελθὼν διὰ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου ἔφθασεν εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, οὗ οἱ ἱερεῖς ὑπεδέξαντο προσφωνήσαντες πατὴρ Διός, ἣν προσφώνησιν ἁμαρνος ἐδέξατο ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς χρησιμωτάτην εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ· ἐπανελθὼν ἔκτισε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου τὴν Ἀλεξάνδρειαν, (332), ἥτις τότε μὲν ἐβλαψεν σπουδαίως τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν Φοινίκων, τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ἀπέβη τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Μάχη ἐν Ἀρβήλοις. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐγκαταλιπὼν

τὴν Αἴγυπτον ἐξώρμησε πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας πρὸς συνάντησιν τοῦ Δαρείου· διαβάς τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν συνήντησε τὸν Δαρεῖον ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀρβήλων καὶ Γαυγαμήλων πλησίον τῆς παλαιᾶς Νινευί, ἔνθα εἶχε συγκεντρώσει 1,000,000 πεζοὺς καὶ 40,000 ἵππους. Ὁ Ἀλέξανδρος καίτοι ἔχων μόνον 40,000 πεζοὺς καὶ 7,000 ἵππους δὲν ἀπεθαρρύνθη, ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν προτεραίαν τῆς μάχης νόκτα ἐκοιμήθη ἡσυχος καὶ ἀφυπνίσθη τὴν πρωΐαν ὑπὸ τοῦ Παρμενίωνος. Ὁ στρατὸς τοῦ Δαρείου μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν ἠττήθη κατὰ κράτος, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς νίκης ταύτης ἔδωκε τὸν τελευταῖον κτύπον κατὰ τῆς Περσικῆς μοναρχίας· ἀμέσως ἔπειτα καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως ἐκυρίευσεν τὴν Βαβυλῶνα, τὰ Σούσα, τὴν Περσέπολιν, καὶ τὰ Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας, εἰς ἀπάσας δὲ τὰς πόλεις ταύτας εὖρε μεγίστους θησαυροὺς, ἐξ ὧν μετὰ μεγαλοδωρίας μετέδιδεν εἰς τοὺς στρατιώτας. Τὸν Δαρεῖον καταφυγόντα εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ κράτους του καταδιώκων ὁ Ἀλέξανδρος παρὰ πύδας δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ, διότι ἐφόνευεν αὐτὸν ὁ σατράπης τῆς Βακτρίας Βῆσσης καὶ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλεῖα τῶν Περσῶν· τοῦτον καταδιώξας ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς Περσίας, Ἀρείας, Δραγγιανῆς, Ἀραχωσίας καὶ Βακτρίας συνέλαβε παρὰ τὸν Ἰαξάρτην ποταμόν, τὴν ἐδίκασε καὶ κατεδίκασεν εἰς σταύρωσιν (330).

Θάνατος Κλείου καὶ Κελλισθένου.—Ὁ Ἀλέξανδρος ἵνα προσελκύσῃ τὴν εὐνοίαν τῶν Περσῶν παρεδέχθη τὰ ἔθιμα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν. Ἐτιμώρησε τὰς ἐν τῇ στρατῷ ἐξυφανθείσας ἕνεκα τούτου συνωμοσίας θανάτως τὸν Φιλώταν καὶ Παρμενίωνα· ἐνίκησε τοὺς Σκύθας καὶ συνεζεύχθη τὴν ὠραίαν Ῥωξάνην (328) θυγατέρα τοῦ Βακτρίου Ὁξυάρτου. Ἐν τῇ μέθῃ εὐωχίας τινὸς εἰς Μαράκανδα ἐφόνευεν ὁ Ἀλέξανδρος ἰδίᾳ χειρὶ τὸν ἐκ παίδων φίλον Κλεῖ-

τον, τὸν σώσαντα αὐτὸν ἐν Γρανικῷ, διότι μὴ ἀνεχόμενος ὁ Κλεῖτος τὰς κολακείας τῶν συνδαιτυμόνων, οἵτινες ἀνεκήρυττον τὸν Ἀλέξανδρον ἀνώτερον τῶν Διοσκούρων καὶ τοῦ Ἡρακλέους, ἐπετίμησεν αὐτούς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἰδὼν νεκρὸν τὸν Κλεῖτον, τὸν ἀδελφὸν τῆς τροφῆς τοῦ Λανίκης, τοσοῦτον ἐλυπήθη, ὥστε ἤθελε φονεύσει καὶ ἑαυτόν, ἐὰν οἱ περὶ αὐτὸν δὲν τὸν ἐμπόδιζον. Καὶ ἕτερος θάνατος ὁ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους Καλλισθένους ἡμάρωσε τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ. Ὁ Καλλισθένης ἤρνήθη νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν, ὅπως ἐπραξαν ἄλλοι, ὅτε ἐπανηγύριζε μεγαλοπρεπῶς τοὺς μετὰ τῆς Πρωΐνης γάμους του, καὶ τότε μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκράτησε τῆς ὀργῆς του, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καταγγείλας αὐτόν ὡς συμμέτοχον τῆς συνωμοσίας τῶν παιδῶν ἐστρέβλωσε καὶ ἐκρέμασεν.

Ἑκστρατεία εἰς τὴν Ἰνδοικήν. Ἀπὸ τῆς Βακτριανῆς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη τῷ 327 εἰς Κανδαχάραν καὶ ἐκεῖθεν ἀκολουθῶν τὸ ρεῦμα τοῦ Χοάσπου εἰς τὸ Ἀργαῖον καὶ ἀκολουθῶν τὸν ποταμὸν Κῶρον (Καβούλ) ἔφθασεν εἰς τὴν συμβολὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ· τοῦτον διέβη ἀμαχητί, διότι ὁ Ταξίλης ὁ ἡγεμὼν τῶν μερῶν τούτων συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειτα διαβάς τὸν Ὑδάσπην κατετρόπωσε καὶ ἠχημαλίωτισε τὸν ἡγεμόνα Πῶρον καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐνταῦθα νίκης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἵππου του ἔκτισε δύο πόλεις Βουκεφάλαν καὶ Νίκαιαν. Ἐπειτα διεπέρασε τὸν Ἀκεσίτην καὶ Ὑδραώτην καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Ὑφασιν· ἐνῷ δὲ ἡταιμάζετο νὰ διαβῇ καὶ τοῦτον, ὁ στρατὸς βεβαρηνμένος ἐκ τῆς ἀκαταπαύστου πορείας ἤρνήθη νὰ προχωρήσῃ, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀφοῦ μάτην προσεπάθησε νὰ μεταπείσῃ αὐτούς, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ τὰ ἱερά ἀπέβησαν εὐκ αἶσια. Ἐγείρας λοιπὸν δώδεκα βωμοὺς παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Ὑφάσιος εἰς

ἔνδειξιν τοῦ ἀπιστάτου σημείου τῆς πορείας του, ἐπεχείρησε περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 326 τὴν κἀθοδον, κατέπλευσεν ἐπὶ τοῦ Ἰθάσπου καὶ φθάσας εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Ἰνδὸς δέχεται τὸν μέγαν ἀνατολικὸν βραχίονα, εἰς ὃν συμβάλλουσι πέντε ποταμοί, ἔκτισεν ἐνταῦθα τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐντεῦθεν ἐπορχώρησεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῶν Σόγδων, ἣν μετωνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν, σατράπης δὲ ἀπάσης τῆς περὶ τὸν κάτω Ἰνδὸν χώρας διωρίσθη ὁ Πύθων. Ἐντεῦθεν κατέπλευσεν εἰς Πάταλα, ἐνθα κατεσκεύασε ναύσταθμον καὶ νεωσοίκους, παραδώσας δὲ τὸν στόλον εἰς τὸν Νεάρχον διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι Εὐφράτου διάπλουν τοῦ Ὠκεανοῦ. Αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς βαδίζων ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ὀρειτῶν, ἐνθα ἔκτισεν ἑτέραν Ἀλεξάνδρειαν· ἐντεῦθεν διήλθε διὰ τῆς παραλίας χώρας τῶν ἰχθυοφάγων, καὶ ἔπειτα ἀναβάς εἰς μεσογειότεραν περιέπεσεν εἰς φοβεράς ἐρήμους, ἐν αἷς ἀπώλεσε πλείστους ἄνδρας· ἐπανευρὼν τὴν παραλίαν καὶ πάλιν ἀνελθὼν εἰς τὰ μεσογειότερα ἔφθασεν εἰς Ποῦρα τὴν πρωτεύουσάν τῆς Γεδρωσίας· εἰς δὲ τὰ παράλια τῆς Καρμανίας συνηντήθη μετὰ τοῦ Νεάρχου, ὃν διέταξε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πλοῦν πρὸς τὰ Σοῦσα· τὸν δὲ στρατὸν διακίρσας εἰς δύο σώματα, τοῦ μὲν ἑνὸς τὴν ἀρχηγίαν παρέδωκεν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα, παραγγείλας αὐτῷ νὰ ὁδεύσῃ εἰς Περσίδα διὰ τῆς παραλίας, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ἄλλου σώματος ἐπορεύθη διὰ τῆς συμφορωτάτης ὁδοῦ εἰς Περσέπολιν καὶ Σοῦσα, ἐνθα ἔφθασε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 324. Διατρίψας δ' ἐνταῦθα μῆνές τινας καὶ καταγινόμενος εἰς τὴν συγχώνευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ἀσιανοῦ βίου, ἐτέλεσε μεγάλην ἑλληνοασινὴν γαμήλιαν πανήγυριν, αὐτὸς τε νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Ααρσίου Σπάτειραν καὶ τὴν τοῦ Ὠχοῦ Παρύσατιν, καὶ ἑτέρους 80 ἀξιώματικούς νυμφεύσας μετὰ Περσίδων γυναικῶν· συνε-

κρότησε τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τῶν ἐπιγόνων συγκείμενον ἐκ νέων Ἀσιανῶν καθ' ἑλληνικὸν τρόπον ὀπλισμένων, ὅπερ διήγειρε δυσαρέσκειαν καὶ στάσιν μεταξύ τῶν Μακεδόνων, ἣν ὁμως κατέπαυσεν ὁ Ἀλέξανδρος δι' ἐγκαίρων τιμωριῶν καὶ ὑποσχέσεων. Ἐντεῦθεν ἀπῆλθεν εἰς Ἑκβάτανα ἔνθα ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῶς ἀγῶνας καὶ πότους· ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἡφαιστίων, ὃν ἐτίμησεν ὡς ἥρωα καὶ ἦν ἀπαρηγόρητος· καὶ ἐντεῦθεν ἀπῆλθεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ καθ' ὁδὸν συνήντησαν αὐτὸν πρόσβεις ἐκ διαφόρων μερῶν, ἥτοι ἐκ Λιθύης, Καρχηδόνας, Σικελίας, Ἰλ-λυριῶν, Θρακῶν, τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Βρεπτιῶν, Λευκανῶν καὶ Τυρρηνῶν· προσέτι τῶν Αἰθιοπῶν, Σκυθῶν, Γαλατῶν κλπ.

Τελευτὴ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (323).—Ἐπανε-
λθὼν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Βαβυλῶνα κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 324
μῶλον ὅτι οἱ μάγοι ἀπέτρεπον αὐτὸν τοῦ νὰ εἰσέλθῃ, διότι
οἱ οἰωνοὶ ἦσαν ἀπαίσιτοι, ἐμελέτα τὴν διαρρύθμισιν τοῦ ἀπε-
ράντου αὐτοῦ κράτους καὶ παρεσκευάζετο εἰς νέας ἐκστρα-
τείας, ὅτε ἔνεκα τῆς ὑπερβολικῆς λύπης διὰ τὸν θάνατον
τοῦ Ἡφαιστίωνος παρεδόθη εἰς εὐωχίας καὶ πότους, καὶ ἔ-
νεκα τούτου προσεβλήθη ὑπὸ πυρετοῦ· ἐπειδὴ δὲ οὐδεμίαν
ἐποιεῖτο δίαιταν, ἀλλ' ἐπινε καίτοι πυρέσσων, ἠύξησε
τὸν πυρετὸν, καὶ κατέπεσεν ἐπικινδύνως εἰς τὴν κλίνην.
Πάντες ἐπαράχθησαν καὶ ἐζήτουν νὰ ἴδωσι τὸν ἥρωα, ὅστις
ἀποχαιρετῶν τὸν στρατὸν καὶ τοὺς φίλους ἔδωκε τὸν δα-
κτύλιόν του εἰς τὸν Περδίκκαν, ἐρωτηθεὶς δὲ εἰς ποῖον ἀφί-
νει τὴν βασιλείαν ἀπεκρίθη εἰς τὸν κρείττιστον, καὶ ἀπέθανεν
κατὰ Ἰούλιον τοῦ 323 ἔτων 32 καὶ μηνῶν 8, βασιλεύσας
12 ἔτη καὶ 8 μῆνας· ἐθρήνησαν δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ οὐ
μόνον οἱ Μακεδόνες καὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ κατα-
κτηθέντα ἔθνη, πρᾶγμα μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ
κόσμου.

Περίοδος πρῶτη. Μέρος 6'. Οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀλεξάνδρου.—Τὸ κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Ὑφάσιος, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διηρέθη δὲ εἰς 34 μεγάλας ἐπαρχίας, ὧν κυριώτεραι ἦσαν ἡ Μακεδονία μετὰ τῆς Θράκης καὶ Θεσσαλίας, ἡ Φρυγία, ἡ Λυδία μετὰ τῆς Ἰωνίας, ἡ Καππαδοκία μετὰ τοῦ Πόντου, ἡ Συρία, ἡ Βαβυλωνία μετὰ τῆς Ἀσσυρίας, ἡ Περσία μετὰ τῆς Μηδίας καὶ ἡ Αἴγυπτος. Ἐπὶ 22 ἔτη ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς ἐν Ἰψῷ μάχης πλήρως ἐπεκράτει διχόνοια μεταξὺ τῶν διαδόχων καὶ ἐκ ταύτης προῆλθον καὶ εἰς δολοφονίας κατὰ τῶν υἱῶν καὶ συγγενῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ δὴ ἡ ἱστορία τῶν χρόνων τούτων πέπτει εἰς χάος. Διενείμαντο δὲ οἱ στρατηγοὶ τὰς ἐπαρχίας καὶ ἔλαβον ὁ μὲν Πτολεμαῖος τὴν Αἴγυπτον, ὁ Λαομέδων τὴν Συρίαν, ὁ Φιλώτας τὴν Κιλικίαν, ὁ Εὐμένης τὴν Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, ὁ Ἀντίγονος τὴν Λυκίαν καὶ τὴν μεγάλην Φρυγίαν, ὁ Αὐσίμαχος τὴν Θράκην, ὁ Ἀντίπατρος καὶ Καρτερός τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα, ὁ Πείθων τὴν Μηδίαν, ὁ Κάσσανδρος τὴν Καρίαν, ὁ Αεοννάτος Φρυγίαν τὴν παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ Περδίκκας ἔχων ἀξιώσεις εἰς τὴν διαδοχὴν δὲν ἔλαβε ἐπαρχίαν, ἀλλὰ παρέμεινε παρὰ τῇ διαδόχῳ ὡς ἀρχιστράτηγος καὶ ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν· καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ συνεκρούσθησαν μεταξὺ τῶν καὶ οἱ ἀσθενέστεροι κατεπόθησαν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, καὶ τελευταῖον μετὰ τὴν ἐν Ἰψῷ μάχην (301) ἐγένετο νέα διανομὴ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐσχηματίσθησαν τέσσαρα μεγάλα βασίλεια τῆς Μακεδονίας, Θράκης, Αἰγύπτου καὶ Συρίας. Ὁ Κάσσανδρος ἔλαβε τὴν Μακεδονίαν, ὁ Αὐσίμαχος τὴν Θράκην καὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ὁ Πτολεμαῖος περικυρίσθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὁ δὲ

Σέλευκος ἔλαβε τὴν Συρίαν καὶ ἐθεμελίωσε τὴν δυναστείαν τῶν Σελευκιδῶν. Ὁ Λυσίμαχος ἐνίκηθη τῷ 281 καὶ ἐφονεύθη ἐν Φρυγίᾳ ὑπὸ τοῦ Σελεύκου.

Ἐπανάστασις ἐν Ἑλλάδι. Νίκη Ἀντιπάτρου καὶ θάνατος Δημοσθένους.—Ἰννοσθέντος τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἔλαβον τὰ ὅπλα μεθ' ὧν ἠνώθησαν πολλαὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ Θεσσαλίας. Οἱ Ἀκκεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἐμειναν οὐδέτεροι.

Ὁ Ἀντίπατρος ἐβάδισε κατὰ τῶν ἐπαναστάντων, ἀλλὰ παρὰ τὴν Λαμίαν ἐνίκηθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀδηγουμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Λεωσθένους (323). ἄλλὰ μετ' ὀλίγον προσλαβὼν νέας ἐπικουρίας ἐνίκησεν ἐν Κρανῶνι τῆς Θεσσαλίας (322) καὶ γενόμενος κύριος τῶν συμετασχόντων εἰς τὴν ἀποστασίαν πόλειον ἔθηκεν ἐν αὐταῖς Μακεδονικῶς φρουράς· τοιαύτην ἔθηκε καὶ ἐν Ἀθήναις, ὧν τὴν διοίκησιν παρέδωκεν εἰς τὸν Φωκίωνα· κατεδίωξε δὲ τὸν Δημοσθένην, ὃν ἀνάνδρως κατέλιπον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ δε κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαυρίᾳ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλὰ κινδυνεύων νὰ ἀπαχθῇ καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ φυγαδοθήκη Ἀρχίου, ἐπὶ τὸ κώνειον, ὃ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐξέφυξε πρὶν ἢ ἐξέλθῃ τοῦ ναοῦ.

Πολυσπέρχων. Θάνατος Φωκίωνος. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς.—Ὁ Ἀντίπατρος ἀποθνήσκων κατέλιπε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους οὐχὶ εἰς τὸν υἱὸν Κάσσανδρον, διότι ἦτο πολὺ νέος, ἀλλὰ εἰς τὸν φίλον του Πολυσπέρχοντα. Οὗτος ἐδίωξεν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ὅλους τοὺς κυβερνήτας, οὓς εἶχε διορίσει ὁ Ἀντίπατρος, ὡς φίλους τοῦ Κασσάνδρου, ἀνεκάλεσε τοὺς ἐξορίστους καὶ ἀπεκατέστησε τὰ ἀρχαῖα πολιτεύματα. Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Πολυσπέρχοντος ἐκυρίευσε τὰς Ἀθήνας καὶ παρέδωκε

τὰ πράγματα εἰς τοὺς δημοκρατικούς, οἵτινες κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν Φωκίωνα. Ὅτε δὲ ἔμελλε νὰ πῇ τὸ κώ- νειον ἐρωτηθεῖς ὑπὸ τινος τῶν φίλων, ἔὰν ἀφίη παραγγε- λίαν τινὰ εἰς τὸν υἱόν, ἀπεκρίθη αἰεπὲ αὐτῷ νὰ μὴ μνη- σικακῇ κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Τῷ 318 κατέλαβε τὰς Ἀθή- νας ὁ Κάσσανδρος, καὶ παρέδωκε τὴν διοίκασιν αὐτῶν εἰς Δημήτριον τὸν Φαληρέα, ὅστις διώκῃσε σοφῶς καὶ δικαίως ἐπὶ δέκα ἔτη, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐτίμησαν αὐτὸν ὡς θεόν. Ὁ Κάσσανδρος ἐξέτεινε τὸ κράτος του καὶ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου.

Κάσσανδρος. Δημήτριος ὁ πολιορκητῆς. Ὁ Κάσσανδρος στερεώσας τὴν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας ἀρχὴν διὰ τοῦ φόνου τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὀλυμπιάδος, καὶ τῆς νυμφεύσεώς του μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἀδελφῆς τοῦ Ἀλεξ- ἄνδρου, προσεβλήθη ὑπὸ τῶν 20 τοποτηρητῶν τοῦ Ἀντιγόνου καὶ ἀπώλεσε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τινὰ ἔτη (307) ὑπέκυψαν αἱ Ἀ- θῆναι εἰς τὸν υἱόν τοῦ Ἀντιγόνου Δημήτριον τὸν πολιορκη- τήν, ὅστις ἤλθε μετὰ στόλου 150 πλοίων, κατέστρεψε τὸ φρούριον τῆς Μουνυχίας, ἐδίωξε τὴν Μακεδονικὴν φρουράν καὶ ἀπεκατέστησεν ἐν Ἀθήναις τὴν δημοκρατίαν.

Ὁ Κάσσανδρος ἐπωφελέθη ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Δημητρίου, ὃν προσεκάλεσεν εἰς Ἀσίαν ὁ πατὴρ Ἀντίγονος· ἵνα ἀνα- κτήσῃ τὰς ἐν Ἑλλάδι κτήσεις του ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἐπανελθὼν ὁ Δημήτριος (308) τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐγκα- ταλείψῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ τὸν ἐνίκησε παρά τὰς Θερμοπύ- λας· ἔπειτα ἀφῆρσε ἀπὸ τοῦ Κασσάνδρου τὴν Πελοπόν- νησον, καὶ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν πόλεων τῶν συνελθόντων εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀρχηγὸς τῆς ἑλληνικῆς ὁμοσπονδίας καὶ στρατηγὸς στρατοῦ προωρισμένου πρὸς κατάρκτησιν τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἐνῷ δὲ ἔμελλε

νά προβῇ εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου, ἀνεκλήθη πάλιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς Ἀσίαν, διότι ἠπειλείτο οὗτος ὑπὸ τῶν συμμαχησάντων κατ' αὐτοῦ Πτολεμαίου, Λυσιμάχου καὶ Σελεύκου, οἵτινες καὶ πολεμήσαντες αὐτὸν ἐν Ἰψῷ τῆς Φρυγίας ἐνίκησαν καὶ ἐφόνευσαν (301).

Διάφοροι βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. Ἰαλᾶται ἐν Ἑλλάδι. — Ὁ Κάσσανδρος ἀποθανὼν τῷ 298 ἀφῆκε δύο υἱοὺς τὸν Ἀντίπατρον καὶ Ἀλέξανδρον, οἵτινες ἐφιλονεύκησαν περὶ τοῦ θρόνου· ὁ δεῦτερος ἐκάλεσεν εἰς βοήθειάν του τὸν Πύρρον βασιλέα τῆς Ἡπείρου, καὶ Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ἐν Ἰψῷ ἦτταν ἐπανήλθεν εἰς Ἑλλάδα. Ὁ Πύρρος εἰσβαλὼν πρῶτος εἰς Μακεδονίαν ἀπέσπασεν ἀπ' αὐτῆς πολλὰς ἐπαρχίας, καὶ ἀπεσύρθη ἀφοῦ διένειμε τὴν λοιπὴν Μακεδονίαν μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος φοβούμενος τὸν Δημήτριον τὸν εὐχαρίστησε διὰ τὴν βοήθειάν του, καὶ ἐπεβουλεύθη τὴν ζωὴν του, ἀλλ' ὁ Δημήτριος προλαβὼν τὴν ἐπιβουλήν ἐδολοφόνησε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (294). ὁ Ἀντίπατρος ἔφυγε τότε εἰς Θράκην.

Ὁ Δημήτριος μὴ ἀρκοῦμενος εἰς τὴν κυριότητα τῆς Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ Ἑλλάδος παρεσκευάζετο πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἐν Ἀσίᾳ κράτους τοῦ πατρὸς· ἀλλὰ πρὶν ἢ δυναθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἡγέρθη κατ' αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς ὑποκινηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ἡ Μακεδονία ἐλεηλατήθη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου καὶ Πύρρου. Ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὁ Δημήτριος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του, ὅστις ἀνεγνώρισε βασιλέα τὸν Πύρρον, κατέφυγεν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐκείθεν εἰς Ἀσίαν, ἔχων 12,000 ἀνδρῶν, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σελεύκου συνεχωρήθη καὶ εἰς ἰδιώτης ἀσχολούμενος περὶ θήρας καὶ δρόμους, εἰτα δὲ περὶ πότους

— Ὁ Ἄρατος ἐπιθυμῶν ν' ἀσφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του ἀπειλουμένην ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀντιγόνου ἤνωσεν αὐτὴν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ μὲλον ὅτι ἦγε τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ἐξελέχθη στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, καὶ ἀμέσως ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν Βοιωτῶν πολεμουμένων ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν· ἀλλ' ἐφθασεν ἄργά, διότι οἱ Βοιωτοὶ νικηθέντες ἐν Χαιρώνειᾳ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀχαιῶν καὶ νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Αἰτωλῶν.

Μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἐξελέχθη τὸ δεύτερον ὁ Ἄρατος στρατηγὸς (243)· ἀφῆρσε τὸν Ἀκροκόρινθον ἀπὸ τοῦς Μακεδόνας θέσας ἐν αὐτῷ Ἀχαϊκὴν φρουράν, καὶ ἐλευθερώσας τοὺς Κορινθίους ἤνωσε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, εἰς οὓς κατόπιν προσετέθησαν τὰ Μέγαρα, ἡ Τροιζὴν καὶ ἡ Ἐπίδαυρος. Ὡς δὲ ἔτι μᾶλλον ἐξασφάλισεν τὴν συμπολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν ἐνῆργησε ν' ἀναγνωρισθῇ ἀρχιστράτηγος αὐτῆς ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς Πτολεμαῖος· αἱ ἀπόπειραι τοῦ Ἀράτου τοῦ νὰ προσθέσῃ καὶ τὸ Ἄργος εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν ἀπέτυχον, διότι ὁ τύραννος τοῦ Ἀργους ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῶν Μακεδόνων· ἀπόπειρα δὲ τις τοῦ Ἀντιγόνου πρὸς δολοφονίαν τοῦ Ἀράτου ἀπέτυχεν.

Δημήτριος καὶ Ἀντίγονος Διώσων.—Ἀντίγονον τὸν Γονατᾶν ἀποθανόντα τῷ 242 διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας ὁ υἱὸς Δημήτριος Β'. Οὗτος πολέμησας κατὰ τῶν Αἰτωλῶν ἐνίκησε αὐτοὺς καὶ προσέλαβε τὴν Βοιωτίαν· τότε οἱ Αἰτωλοὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν· ἡ δὲ ἀπόπειρα τοῦ Ἀράτου νὰ καταλάβῃ τὰς Ἀθήνας ἀπέτυχεν.

Ἀποθανὼν ὁ Δημήτριος τῷ 232 ἀφῆκε διάδοχόν του τὸν υἱὸν Φίλιππον Ι'. νέον ἔτι ὄντα. Ἀντίγονος ὁ Διώσων θεὸς καὶ κηδεμὼν τοῦ Φιλίππου ἐσπετέρισθη τὸν θρόνον,

ἐνίκησε τοὺς λαοὺς ἐκείνους οἵτινες ἀπὸ συμμάχων ἐγένοντο πολέμιοι τῶν Μακεδόνων, ὑπέταξε τοὺς Θεσσαλοὺς, καθησύχασε τὰς ἐν Μακεδονίᾳ ταραχὰς καὶ διετήρησε τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ Ἄρατος κατέπεισε διὰ χρημάτων τὸν ἐν Ἀττικῇ Μακεδόνα φρούραρχον Διογένη, νὰ ἐξαγάγῃ τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, καὶ οὕτως ἐλεύθεροι οἱ Ἀθηναῖοι ἠνώθησαν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν.

Ἡ Σπάρτη καὶ ὁ Ἅγις.—Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἄρατος ἡγωνίζετο ν' ἀπελευθερώσῃ τὰς ἐλληνικὰς πόλεις, ἡ Σπάρτη κατετρώχετο ὑπὸ ἐσωτερικῶν στάσεων. Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, ὃν ὁ Λυκούργος εἶχεν ἐξορίσει ἐκ Σπάρτης, εἰσῆχθη, ὁ δὲ πλοῦτος καὶ ἡ τρυφή διεδέχθησαν τὴν πρατέραν πενίαν καὶ λιτότητα· ἀντιράπη ἡ ἰσότης τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν ἡλαττώθη πολὺ· μόλις 700 Σπαρτιάται ὑπελήφθησαν, καὶ ἐκ τούτων μόνον 100 ἐκέκτηντο κληρὸν· οἱ λοιποὶ τῶν πολιτῶν ἔζων βίον ἄθλιον καὶ περιέμενον εὐκαιρίαν πρὸς μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος.

Ὁ Ἅγις γενόμενος βασιλεὺς τῇ 214 ἐπεχείρησε τὴν ἀποκατάσασιν τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου· καὶ οἱ μὲν νέοι προθύμως ἐδοξήθουν τὸν Ἅγιν, ἀλλ' ἀντέστησαν οἱ διεφθαρμένοι πρεσβύτεροι, καὶ αἱ γυναῖκες φοβούμεναι μήπως στερηθῶσι τῶν ἐκ τοῦ πλοῦτος τιμῶν καὶ τῆς τρυφῆς καὶ δυνάμεως.

Κατορθώσας ὁ Ἅγις νὰ ἐκλεχθῇ ἔφορος ὁ Λύσανδρος εἰσέφερε δι' αὐτοῦ εἰς τὴν γερουσίαν βήτραν, τῆς ὁποίας τὰ κεφαλαιώδη μέρη ἦσαν· ἡ κατάλυσις τῶν χρεῶν, ὁ ἀναδασμὸς τῆς χώρας εἰς 19500 κλήρους, ὧν 4,500 νὰ δοθῶσιν τοῖς Σπαρτιάταις, 15,000 δὲ τοῖς περιόικοις· ἡ ἀναπλήρωσις τῶν πολιτῶν διὰ τῆς πολιτογραφήσεως τῶν διαπρεπεστέρων περιόικων καὶ ξένων, καὶ ἡ ἀνασύστασις

τῶν συρσιτίων. Ἀγησίλαος ὁ θεῖος τοῦ Ἀγίδος, κατάχρεως ὄν ἐπεισε τὸν Ἄγιν νὰ καταργήσῃσι πρῶτον τὰ χρῆσθαι καὶ ἔπειτα νὰ προσδῶσιν εἰς τὴν διανομὴν τῆς χώρας· ἐπιτυχίῳ δὲ τῆς πυρπολήσεως τῶν χρεωστικῶν γραμματίων, ἀνέβαλε τὸ περί διανομῆς ζήτημα, ὡς ἔχων πολλὰ κτήματα, μέχρ' οὗ συνέβη νὰ ἐκστρατεύῃ ὁ Ἄγης εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀράτου προσβληθέντος ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν.

Κλεομένης.—Ἐπιστρέψας ὁ Ἄγης ἐκ τῆς ἐκστρατείας εἶρεν ἐν Σπάρτῃ μεγάλην μεταβολήν· ὁ λαὸς ἀγανακτῶν κατὰ τῆς τυραννίης τοῦ Ἀγησιλάου ἀνεκάλεσε τὸν βασιλέα Λεωνίδα, ὃν Κλεομένης ὁ γαμβρὸς εἶχεν ἀναγκάσει νὰ φύγῃ ἐκ Σπάρτης, καὶ εἶχε λάβει αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. Ἐπανελθὼν ὁ Λεωνίδας τὸν μὲν Κλεομένην χαριζόμενος τῇ θυγατρὶ Κελωνίδι ἐφυγάδευσε, εἶτα δὲ ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἀγίδος, ὅστις κατέφυγεν εἰς τὴν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, καιροφυλακτήσαντες δὲ συνέλαβον αὐτὸν ἐξελθόντα τοῦ ἱεροῦ, καὶ καταδικάσαντες εἰς θάνατον, ἀπηγχόμισαν αὐτόν τε καὶ τὴν μητέρα Ἀμισιστράτην καὶ τὴν μάμμην Ἀρχιδαμίαν. Ὁ δὲ Λεωνίδας, κορεσθεὶς ἐκ πλοῦτος καὶ ἡδονῶν καὶ ἀναγκάσας τὴν χήραν τοῦ Ἀγίδος Ἀγιάτιδα νὰ συζευχθῇ τὸν νεαρόν υἱόν του Κλεομένην, ἀπέθανε τῷ 235.

Ὁ Κλεομένης ὅστις ἔλαβε μαθήματα παρὰ τοῦ φιλοσόφου Σφαίρου μαθητοῦ τοῦ Ζήνωνος, κατελήφθη ὑπὸ θαυμασμοῦ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἀγίδος καὶ εὐχαρίστας ἤκουε τῆς Ἀγιάτιδος ἐξηγούσης τὰ σχέδια αὐτοῦ, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιον ἐκείνου. Προβλέπων δὲ ὅτι ἤθελεν ἀπαντήσῃ ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν ἐφόρων, ἐζήτην εὐκαιρίαν πολέμου γνωρίζων καλῶς ὅτι διὰ τῆς νίκης, ἤθελε κερδήσει τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ ἐπιτύχει τὸν σκοπὸν του. Ἡ εὐκαιρία αὕτη ἀμέτῳς ἐπαρουσιάσθη.

Πάντες οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον προστεθῇ εἰς τὴν Ἀχαΐαν

κὴν ὁμοσπονδίαν πλὴν τῶν Ἡλείων, Λακεδαιμονίων καὶ Ἀρχάδων· ὁ Ἄρατος καταφρονῶν τὸν Κλεομένην ὡς νέον προσέβαλε τοὺς συμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων Ἀρχάδας (225). Ὁ Κλεομένης ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν Ἀρχάδων μετὰ πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ προῦκάλεσεν εἰς μάχην τὸν Ἄρατον, ὅστις ἂν καὶ εἶχε 20,000 πεζοὺς καὶ 1000 ἵπποις, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀντεπεξέλθῃ τότε· ἀλλ' εἰς ἑτέραν συνάντησιν ὁ Κλεομένης ἐνίκησε τὸν Ἄρατον δις, καὶ ἀπακτίσας ὑπόληψιν μεγάλου στρατηγοῦ ἐπανήρχετο εἰς Σπάρτην.

Ἐπανελθὼν εἰς Σπάρτην ὁ Κλεομένης τῷ 224 ἐθανάτωσε τέσσαρας τῶν ἐφόρων καὶ πολλοὺς τῶν φίλων τῶν, ἐξώρισε δὲ 80 τῶν πολιτῶν, οὓς ἐνόμιζεν ἐναντίους εἰς τὸ κίνημα τοῦ· ἔπειτα παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἀπελογεῖτο περὶ τῶν πεπραγμένων, καὶ πρῶτος κατέθηκεν εἰς μέσον τὴν περιουσίαν του, ἣν ἐμιμήθησαν ἀμέσως οἱ φίλοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ ἡ χώρα διενεμήθη. Ἐκ νέου μεταξὺ πάντων τῶν πολιτῶν· ἀνεπλήρωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν, καὶ ἐκάνοντο τὰ τῆς ἀγωγῆς τῶν παίδων καὶ τῆς διζίτης τῶν πολιτῶν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Λυκούργου· ἀπέδειξε δὲ συμβασιλέα τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδην, καὶ τότε μόνον συνέβη ἐκ μιᾶς οἰκογενείας νὰ ληφθῶσι καὶ οἱ δύο βασιλεῖς.

Συμμαχία Ἀχαιῶν μετὰ Ἀντιγόνου· ἡ ἐν **Βελασίᾳ μάχη**.—Κανονίσας οὕτω τὰ τῆς πολιτείας ὁ Κλεομένης ἐπανάλαβε τὸν πόλεμον εἰσβαλὼν καὶ λεκλατήσας τὴν Μεγαλοπολιτικὴν ἀπέσπασε πολλὰς πόλεις ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς κατὰ κράτος. Οἱ Ἀχαιοὶ καταφασθθέντες ἐζήτησαν τὴν εἰρήνην· ὁ Κλεομένης ὑπεσχέθη ν' ἀποδώσῃ τὰς ἀφαρεθείσας πόλεις καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐπὶ τῷ ἄρῳ τοῦ νὰ ἀναγνωρίσω-

σιν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς ὁμοσπονδίας. Οἱ Ἀχαιοὶ ἐδέχθησαν τὰς προτάσεις ταύτας καὶ ἐπρόκειτο νὰ γείνη ἡ εἰρήνη, ὅτε συμβάν τι ἀπρόοπτον ἀνέτρεψεν αὐτήν. Ὁ Ἄρατος ἐκ ζηλοτυπίας ἐμπόδισε τὴν ἐπανάληψιν τῶν διαπραγματεύσεων· δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ἐκφεύγουσαν τῶν χειρῶν τοῦ τῆν στρατηγίαν, ἣν ἐπὶ 33 ἔτη κατείχε, καὶ περιερχομένην εἰς χεῖρας νεανίου· διὸ ἀπεφάσισε νὰ καλέσῃ εἰς βοήθειάν τοῦ τὸν Ἀντίγονον καὶ τοὺς Μακεδόνας, οὓς μεράκιον ὧν ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Βεβαιωθέντες περὶ τῆς συμμαχίας τῶν Μακεδόνων οἱ Ἀχαιοὶ ἐπανελάθον τὸν πόλεμον· ὁ Κλεομένης ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτῶν πολλὰς πόλεις, ἐν αἷς τὴν Κόρινθον καὶ τὸ Ἄργος· ἐπελθόντος τοῦ Ἀντιγόνου ὁ Κλεομένης πρῶτον μὲν κατέλαβε τὰ ὄνεια καὶ ἔφερεν εἰς ἀπορίαν τὸν Ἀντίγονον, ἀλλ' ἔπειτα ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Ἄργος ἕνεκα ἀποστασίας ταύτης τῆς πόλεως· καὶ ἀνέκτησε μὲν τὸ Ἄργος, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ τὸ ἐγκαταλίπῃ, ἰδὼν προσερχόμενον τὸν στρατὸν τοῦ Ἀντιγόνου· φθάσας δὲ εἰς Τεγέαν ἔμαθε τὸν θάνατον τῆς ἀγαπητῆς συζύγου Ἀγιάτιδος. Ἐπειτα κατέλαβε τὴν Μεγαλόπουλιν, ἧς οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς Μεσσήνην· εἰς τούτους ὁ Κλεομένης ἐπρότεινε ν' ἀποδώσῃ τὴν πόλιν, εἰάν κατέλειπον τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀχαιῶν καὶ συνεμάχουν μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν· ἀλλ' ἔπειδ' ἠρνήθησαν κατέστρεψε τὴν πόλιν. Τὸ ἐπόμενον θέρος ὁ Ἀντίγονος ἐβάδιζε κατὰ τῆς Λακωνίας μετὰ 28,000 πεζῶν καὶ 1200 ἵππεων· ὁ Κλεομένης ἔχων 20,000 κατέλαβε τὰ στενὰ τῆς Σελασίας, δι' ὧν ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ ἐχθρὸς.

Ἐνταῦθα συνήθθη πεισματιώδης μάχη (222) καθ' ἣν ἐδελχθῇ καὶ ἡ τοῦ Κλεομένου ἀνδρία, καὶ ἡ τοῦ Μεγαλοπόλτου φιλοποιμένος στρατηγικὴ ἱκανότης, ὅστις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἥτταν τοῦ Κλεομένου. Οὗτος μετὰ τινων ἱπ-

πέων διασωθεῖς εἰς Σπάρτην, παρέμεινεν ἐκτὶ στιγμᾶς μόνον, μὴ θελήσας οὔτε νὰ πῇ ἂν καὶ ἐδίψῃ, οὔτε ν' ἀναπαυθῇ· ἀλλ' ὥς εἶχε διευθύνθῃ μετὰ τῶν φίλων εἰς Γύθιον, καὶ ἐπιθάντες ἐπὶ πλοίων ἀπέπλευσαν εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἀντίγονος καταλαβὼν τὴν Σπάρτην ἐξ ἐφόδου μετεχειρίσθη φιланθρωπῶς τοὺς πολίτας, καὶ ἀποδοὺς τοὺς νόμους καὶ τὸ πολίτευμα καὶ θύσας τοῖς θεοῖς ἀνεχώρησεν τὴν τρίτην ἡμέραν, διότι ἔμαθεν ὅτι βάρβαροι εἰσέβαλον καὶ ἐλεηλάτουν τὴν Μακεδονίαν. Τούτους ἐνίκησεν εἰς πολὺν μάχην, ἀλλ' ἀπέθανε μετὰ ἓν ἔτος (221) ὑπὸ φθίσεως, ἀφήσας διάδοχον τὸν Φίλιππον Γ', υἱὸν τοῦ Δημητρίου ὄντα τότε 14 ἐτῶν.

Πόλεμος τῶν δύο ὁμοσπονδιῶν.—Ἡ Μακεδονία κατὰ τὴν ἀναγόμευσιν Φιλίππου Γ'. ἐκυριάρχει ἀπάσης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῆς Μεσσηνίας, Ἡλίδος, Ἀττικῆς, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

Οἱ Αἰτωλοὶ ἠθέλησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς νεότητος τοῦ Φιλίππου, δι' ἣ εἰσέβαλον εἰς Πελοπόννησον, ἐλεηλάτησαν αὐτήν καὶ ἐνίκησαν τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὸν Ἄρατον ἐν Καρυαῖς τῆς Ἀρκαδίας (220). Οἱ Ἀχαιοὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου, ὅστις συνεκάλεσε ἐν Κορίνθῳ σύνοδον τῶν ἑλληνίδων πόλεων τῶν συμμάχουσῶν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἥτις ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῶν Αἰτωλῶν.

Οἱ Ἠλεῖοι, αἱ Ἀμφρακιῶται καὶ οἱ Σπαρτιᾶται συνεμάχισαν μετὰ τῶν Αἰτωλῶν. Ὁ Φίλιππος εἰσβαλὼν εἰς Αἰτωλίαν ἐδῆξεν αὐτήν, καὶ συνωμολόγησεν εἰρήνην, σπεύδων νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μακεδονίαν· ὁ πόλεμος οὗτος διαρκέσας τρεῖς ἔτη (220—217) ὠνομάσθη *συνμαχικός*.

Περίοδος πέμπτη. Μέρους γ'. Ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τοῦς Ῥωμαίους. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐν Ἰλλυρίᾳ.— Οἱ Ἀκαρνανεὶς πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἐζήτησαν τὴν

προστασίαν τῶν Ῥωμαίων· οἱ Αἰτωλοὶ ἀπέκρουσαν τὴν με-
σολάβησιν τῶν Ῥωμαίων, προσέβαλον τοὺς πρέσβεις αὐτῶν
καὶ ἐξήκολούθησαν τὴν ἐρήνωσιν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Ἠ-
πείρου. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέκρουσαν τὴν ὀργὴν τῶν ἀναμένοντες
εὐκατερίαν ἐκδικήσεως· μετὰ τινα ἔτη κηρύξαντες τὸν πόλε-
μον κατὰ τῆς βασιλείας τῶν Ἰλλυριῶν Τεύτας, ἧτις εἶχε
φονεύσει ἓνα τῶν πρέσβεων τῶν, ἐκυρίευσαν πολλὰς πόλεις
τῆς χώρας ταύτης. Τοῦτο ἐνέβαλεν εἰς ὀδύους τὸν Φίλιππον
καὶ τοὺς συμμαχοὺς αὐτοῦ. Ὅθεν συνελθόντες ἐν Ναυπά-
κτῳ τῷ 246 ἀπεφάσισαν νὰ διώξωσι τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς
Ἰλλυρίας, πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου συνῆψαν συμμαχίαν
ἐπιθετικὴν καὶ ἀμυντικὴν μετὰ τοῦ Ἀννίβου καὶ τῶν Καρ-
χηδονίων.

**Πρῶτος πόλεμος τοῦ Φιλίππου κατὰ τῶν
Ῥωμαίων.**—Ὁ Φίλιππος ἐφοπλίσας στόλον ἐξ 100
πλοίων ἐπολιόρχησε τὴν Ἀπολλωνίαν (214)· ἀλλὰ παρὰ
τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀώου ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ πραιτορος Οὐάλε-
ριου Λαιβίου, ὅστις τὸν προσέβαλε διὰ περισσοτέρων πλοίων,
καὶ τὸν ἤνάγκασε νὰ πύρραλῃ τὰ ἑαυτοῦ πλοῖα, ἵνα μὴ
περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων· ἀντὶ δὲ νὰ περιποιηθῇ
τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἀντιτάξῃ αὐτοῖς κατὰ τῶν Ῥωμαίων,
τοῦναντίον ῥέθιζεν αὐτοὺς διὰ διαγωγῆς ἀσυνέτου καὶ ἐγ-
κληματικῆς· ἐληλάττησε τὴν Μεσσηνίαν, ἐδηλητηρίασε τὸν
Ἀργεον, καὶ ἐπεχείρησε νὰ δολοφονήσῃ τὸν Φίλοποίμενα,
ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀράτου ἐξελέχθη στρατηγὸς
τῆς Ἀχαϊκῆς ὁμοσπονδίας, καὶ ὅστις ἐδοξάσθη κερδήσας
λαμπρὰν νίκην περὶ τὴν Μαντίνειαν κατὰ τοῦ Μαχανίδα
τυράννου τῆς Σπάρτης. Ὁ Φίλιππος ἀδυνατῶν νὰ ἐξακολου-
θήσῃ τὸν πόλεμον συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τῶν Ῥωμαίων
τῷ 205. Διὰ ταύτης οἱ Ῥωμαῖοι ἐτήρησαν τὴν κυριότητα
πόλεων πινων τῆς Ἰλλυρίας, ἐκηρύχθησαν προσταταὶ πολ-

λῶν ἄλλων καὶ ὁ Φίλιππος ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Αἰτωλῶν, τῶν Σπαρτιατῶν, τῶν Ἡλείων, τῶν Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων.

Ὁ δεύτερος κατὰ Φιλίππου πόλεμος.—Κατανοῶν ὁ Φίλιππος ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εὐρίσκοντες εὐκαιρίαν ᾗθελον πολεμήσει αὐτὸν ἀπεφάσισε νὰ τοὺς προλάβῃ ἐκὴρως πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀττάλου βασιλέως τῆς Περγάμου συμμάχου τῶν Ῥωμαίων καὶ κατὰ τῶν Ῥοδίων, ἀλλ' ἐνίκηθη ἐν ναυμαχίᾳ παρὰ τὴν Χίον· ἔπειτα ἐλεγκάτηκε τὰς συμμάχους τοῖς Ῥωμαίοις ἐλληνίδας πόλεις, καὶ ἔπεμψεν εἰς τὸν Ἀντίβαν στρατὸν καὶ χρήματα.

Οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τιμωρίαν τοῦ Φιλίππου ἔπεμψαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Φλαμινίνον μετὰ στρατοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀμέσως ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων διὰ σκευοδοσίᾳ καὶ ἀργυρίᾳ ἀπέσπασαν ἀλλήλοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τὴν Ἠπειρόν, Θεσσαλίαν, Φωκίαν, Βοιωτίαν καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπορροήθεις οὕτω ὁ Φίλιππος ἐνίκηθη κατὰ κράτος περὶ Κυνὸς Κερραλᾶς τῆς Θεσσαλίας (196), καὶ ἐδέχθη τὴν εἰρήνην ὑποχρεωθείς ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐλληνικῶν πολιτειῶν, νὰ παραδώσῃ τὸν στόλον, καὶ ἄρῃσιν νὰ δώσῃ ἕνα τῶν υἱῶν του, καὶ πληρώσῃ χίλια τάλαντα. Ἐλθὼν μετὰ ταῦτα ὁ Φλαμινίνος εἰς Κόρινθον ἐνθα ἐτελοῦντο τὰ ἱερὰ ἐκζητοῦσε διὰ κήρυκος ὅτι ἡ σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Τίτος Κοϊντίος ἀφώσιν ἐλευθέρους τοὺς Ἕλληνας, ἀφροσύνας καὶ ἀφορολογήτους. Τὸ κήρυγμα τοῦτο διτήγειρε τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ πλῆθους καὶ τὸν Φλαμινίνον ἐκζητοῦσαν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἐννοοῦντες τὰ σχέδια τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες διὰ τῆς ταχύτης αὐτῶν πολιτείας, πραγματοποιήζον τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐργασίαις Ἀχαιῶν καὶ Σπαρτιατῶν. Ἀπο-

επικία Αἰτωλῶν. Θάνατος Φιλοποίμενος.—

Τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου ἀμφισβητήσαντες οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ τύραννος τῆς Σπάρτης Νάβις ἦλθον εἰς πόλεμον, ὅστις ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐξήντηλε· ἀφ' ἐτέρου οἱ Αἰτωλοὶ ἐπεχείρησαν τὴν κατάκτησιν τῆς Θεσσαλίας, Εὐβοίας καὶ Πελοποννήσου· ἀποτυχόντες δὲ ἐκάλεσαν εἰς βοήθειάν των τὸν Ἀντιόχον βασιλέα τῆς Συρίας (192). Ὁ Ἀντιόχος, προσλαβὼν καὶ τοὺς Ἡλείους καὶ Βοιωτοὺς ἐκυρίευσεν τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Εὐβοίαν· ἀλλ' ἀμέσως διωχθεὶς ἐκ Θεσσαλίας καὶ νικηθεὶς ἐν Θερμοπύλαις ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀσίαν. Οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐγκαταλείφοντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην παραδίδοντας τὰ ὅπλα καὶ πληρώσαντες σημαντικὸν χρηματικὸν ποσόν.

Ὁ Φιλοποίμην καθορῶν τὸν ἀπὸ Ῥώμης κίνδυνον κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ μετὰ τῆς Ἀχαϊκῆς ὁμοσπονδίας ὅλων τὴν Πελοπόννησον· οἱ Ῥωμαῖοι διὰ νὰ καταστρέψωσι τὸν σὺν-δεσμον τοῦτον, ὃν ἐθεώρουν ἐπικίνδυνον, ἀπέσπασαν ἀπ' αὐτοῦ τὴν Σπάρτην καὶ ἄλλας πόλεις ὡς καὶ τὴν Μεσσηνίαν. Ὁ Φιλοποίμην τότε ἄγων τὸ 70 ἔτος τῆς ἡλικίας προσεβλήθη ἐν Ἀργεὶ ὑπὸ πυρετοῦ· ἀλλ' ἀκούσας, ὅτι ἀπεσκίρτησαν οἱ Μεσσήνιοι, ἀνέβη εἰς ἵππον καὶ φθάσας αὐθημερὸν εἰς Μεγαλόπολιν συνεκρότησε μικρὸν ἵππικὸν σῶμα καὶ ἐσπευσεν εἰς Μεσσηνίαν· προσβλήθεὶς δὲ ὑπὸ ἰσχυροτέρας δυνάμεως ἠχμαλωτίσθη καὶ ὁδηγηθεὶς εἰς Μεσσηνίαν ἐρρίφθη εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ ἐποτίσθη κώνειον. Διαδεχθεὶς αὐτὸν εἰς τὴν στρατηγίαν ὁ Λυκόρτας ἐβάδισε κατὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ λεηλατήσας τὴν χώραν ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι τὴν εἰρήνην καὶ νὰ παραδώσωσι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Φιλοποίμενος. Ἐπειτα ἐτελέσθη μεγαλοπρεπέστατα ἡ κηδεία τοῦ Φιλοποίμενος· ἅπας ὁ στρατὸς συνία-

δευσεν ἐκ Μεσσήνης εἰς Μεγαλόπολιν τὴν λάρνακα τὴν περιέχουσαν τὴν κόνιν τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρός, περιεστοιχίζετο δ' αὕτη ὑπὸ τῶν ἐπιστημοτέρων τοῦ ἔθνους ἀνδρῶν, καὶ καθ' ὁδὸν συνέρρεον καὶ ἠκολούθουν πλῆθος ἀνθρώπων, διότι οἱ Ἕλληνες κατενόησαν ὅτι ἀπώλεσαν τὴν ἐπιστημώτατον τῶν ἀνδρῶν.

**Πόλεμος τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ Περσέως.
Ἡ Μακεδονία καθίσταται Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία.**—
Ὁ Φίλιππος παρασκευαζόμενος εἰς νέον κατὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεμον ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξὺ (178) ἀφῆσκε διάδοχον τὸν υἱὸν Περσέα. Οὗτος ἐξηκολούθησεν ἐπὶ 6 ἔτη τὰς προπαρασκευάς καὶ ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τῶν Καρχηδονίων καὶ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινῷ ἐχθροῦ. Οἱ Ῥωμαῖοι πληροφορηθέντες ταῦτα ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ πόλεμον (171) πέμψαντες στρατὸν ὑπὸ τὸν Λικίνιον· τούτους ἐνίκησε κατ' ἀρχάς ὁ Περσεύς, ἀλλ' εἰς τὴν δευτέραν μάχην ἐνίκηθη· καὶ ἐπέμεινε πολεμῶν ἐπὶ τρία ἔτη, ἀλλὰ νικηθεὶς τελευταῖον ἐν Πύδνᾳ ὑπὸ τοῦ Διμίτρίου Παύλου τῷ 168 συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ὠδηγηθεὶς εἰς Ῥώμην παρηκολούθησε τὸν θρόνον τοῦ νικητοῦ καὶ ἀπέθανε μετὰ τετραετῇ αἰχμαλωσίᾳ εἰς Ἀλβαν Λόγγαν. Ἡ Μακεδονία διηρέθη εἰς 4 ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων πολιτείας, καὶ ἀπηγορεύθη ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἐπιγαμία καὶ ἐγκτησις· ἡνάγκασαν πάντας τοὺς ὑπηρετήσαντας τὴν πατρίδα στρατιωτικῶς ἢ πολιτικῶς νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς Ἰταλίαν προφασιζόμενοι ὅτι οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ συμβιβασθῶσι μὲ τὸ νέον δημοκρατικὸν πολίτευμα· ὁμοίως προσεφέρθησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς· κατέστρεψαν δὲ καὶ 70 πόλεις τῆς Ἠπείρου ἐξανδραποδισάμενοι 150,000 ἀνθρώπων. Μετὰ τινα ἔτη (149) Ἀνδρίσκος τις καλῶν ἐαυτὸν Φίλιππον καὶ υἱὸν τοῦ Περσέως, ὤθεν καὶ ψευδοφίλιππος ὠνομάσθη, τῇ

βοηθεία Θρακῶν τινῶν ἡγεμόνων ἀνήγορεύθη βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἣν κατέλαβεν ἅπασαν, ἐνίκησε τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Ἰουδέντιον, ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη νικάται ὑπὸ τοῦ Μετέλλου, ὅστις μετέβαλε τὴν Μακεδονίαν εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, (146).

Ἐκκατάστροφὴ τῆς Ἑκτορένθου· ἡ Ἑλλάς καθύσταται Ῥωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ.— Ἐπειδὴ οἱ Ἀχαιοὶ δὲν ἐδέχθησαν τοὺς πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων σταλέντας πρὸς δι-
 αλύσειν τῶν διαφορῶν τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, αὐτοὶ ἐκέρχον κατ' αὐτῶν τὸν πόλεμον. Ὁ πραιτωρ Μέ-
 τελλος, ἐνίκησε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐν Λοκρίδι, καὶ ὁ ὑπατὴς Λεύ-
 κιος Μόμμιος ὁ διαδεχθεὶς τὸν Μέτελλον κατετρόπωσε περ,
 τὸν Ἰσθμὸν τὸν Δίαϊον, ἐκυρίευσεν ἁμαχῆτι τὴν Κόρινθον ἢ
 ἐφάνευσεν ἅπαντας τοὺς ἀνδρας, ἐξηνδραπόδισε τὰς γυναῖ-
 κας καὶ τοὺς παῖδας, ἀφῆκεσε τὰ πολυτιμότερα ἀριστοτε-
 χνήματα, ἵνα δι' αὐτῶν κοσμηθῇ τὸν θρίαμβόν του, καὶ ἐ-
 πυρπόλησε τὴν πόλιν· ἔκτοτε (146) ἡ Ἑλλάς μετεβλήθη εἰς
 Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχαιᾶ. Ἐπειτὰ ἦλθον
 ἐκ Ῥώμης δέκα πρέσβεις, ἵνα διατάξωσι τὰ κατὰ τὴν Ἑλ-
 λάδα· τὰ τείχη τῶν πόλεων ὅσαι ἔλαβον μέρος ὑπὲρ τῶν
 Ἀχαιῶν ἐκρημνίσθησαν, τὰ πρᾶγματα τῶν πόλεων παρεδό-
 θησαν εἰς τοὺς πλουσίους, πᾶσαι αἱ ἐθνικαὶ σύνοδοι ἀπηγο-
 ρεύθησαν, καὶ ἐπεβλήθη φόρος ἐτήσιος.

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

148

—

Αιτούμεθα επίεικῇ τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν,
διὰ τὰ τυχόν παρεισφρήσαντα τυπογραφικὰ λάθη,
διότι ἀπόντων ἡμῶν, ἐγένετο ἡ ἐκτύπωσις.

Σελ. 13	Στίχ. 23	ἀντὶ περιέχων	γραπτ. περιέχον.
" 18	" 31		" ἀπὸ λαυσιν.
" 21	" 24	" ἐπωνομαζόμενον	" ἐπωνομαζόμενον
" 25	" 13	" Αἱ	" Οἱ
" 28	" 3	" πλατεᾶ	" πλατεᾶ
" 67	" 7	" ἐν ᾧ	" ἐν ᾧ.
" 71	" 5	" Δυτικοῦ	" Λυδικοῦ.
" 77	" 15	" τοῦτοις	" τοῦτους.
" 79	" 16	" Κῦρον	" Δαρεῖον.
" 84	" 3	" Ἀασης	" Ἀρσης.
" 88		Οἱ στίχοι 15 καὶ 16	ἀφαιρετέοι.
" 95	" 26	" τοῦτοις	" τοῦτους.
" 96	" 3	" Κάρας	" Κᾶρας
" 98	" 4	" Καμβούσου	" Καμβύσου.
" 100	" 6	" ἱεροκρατεία	" ἱεροκρατία.
" 102	" 22	ἐξαλειπτέον τὰς λέξεις, τὰ ὄσπρια φυλάτ- τουσι τὰς τροφάς.	
" 103	" 8	γραπτέον ἥλιος Ῥᾶ,	
" 103	" 24	" Κτηνηλατρεία	" Κτηνολατρεία.
" 104	" 20	" Μέμφη	" Μέμφιν.
" 104	" 26	" φέρων	" φέρον.
" 105	" 6	" Ὀσύριδος	" Ὀσίριδος.
" 107	" 28	" παρίστα	" παρίστατο.
" 108	" 21	" βαθμιδόν	" βαθμηδόν.

Σελ. 108	στ. 26	ἀντί Χέσωρος	γρηπτ. Χέσπορος
» 116	» 28	γράφει Ἀνατολῆς.	
» 118	» 27	» εὐεργητικοί	» εὐεργετικοί.
» 129	» 6	» πραγματευόμενα	» πραγματευομένη
» 141	» 5	» Καϊάδην	» Καϊάδαν.
» 144	» 42	» κατέδειξε	» κατέταξε.
» 144	» 23	» ἀνέθηκάν	» ἀνέθηκεν
» 144	» 26	» κατέστησαι	» κατέστησαν
» 145	» 14	» καταισχύνω	» καταισχύονω.
» 157	» 21	» ἔφθασαν	» ἔφθασεν.
» 160	» 18	» ἐπέτρεπε	» ἐπετρέπετο.
» 160	» 25	» ἄρωγῇ	» ἄρωγός.
» 163	» 30	» τινός	» τίνος.
» 164	» 12	» ναοὺς	» ναῦς.
» 167	» 8	» θέαν	» θέσιν.
» 167	» 17	» Ἀγρινίω	» Ἀγριοπίω.
» 174	» 10	» Τανάρας	» Τανάγρας.
» 174	» 17	» νύπρου	» Κύπρου.
» 174	» 18	» κατεΚαυμάχη- σαν	» κατεναυμάχη- σαν.
» 177	» 30	» Ἰωνικάς	» Ἰωνικάς.
» 189	» 6	» πάντες	» πάντως
» 192	» 2	γράφει Πάραλος.	
» 192	» 6	» ὠρίσθη	» πρῶτος
» 192	» 20	» 26	» 27.
» 195	» 17	» τετάρτη	» πέμπτη.
» 207	» 3	» Πέμπτη	» ἑκτη.
» 222	» 1	» πέμτη	» ἑκτη.
» 231	» 24	» Ἀθηναῶν	» Ἀχαιῶν.
» 233	» 25	» πέμπτη	» ἑκτη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Αθήνα: Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας